

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

57. sējums

2014. gada 16. decembris

Saturs

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

ATZINUMI

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 500. plenārsesija 2014. gada 9. un 10. jūlijā

2014/C 451/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas imigrācijas politika un attiecības ar trešām valstīm" — (izpētes atzinums)	1
2014/C 451/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "EMS pabeigšana – priekšlikumi nākamajam Eiropas Savienības likumdošanas periodam" — (pašiniciatīvas atzinums)	10
2014/C 451/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Uzņēmējdarbības finansēšana: jaunu finanšu mehānismu meklēšana" — (pašiniciatīvas atzinums)	20
2014/C 451/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Digitālā sabiedrība: pieejamība, izglītība, apmācība, nodarbinātība, instrumenti vienlīdzības nodrošināšanai" — (pašiniciatīvas atzinums)	25
2014/C 451/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kiberuzbrukumi Eiropas Savienībā" — (pašiniciatīvas atzinums)	31
2014/C 451/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pievienošanās Eiropas Savienībai: procesa pārredzamības un atvērtības uzlabošana" — (pašiniciatīvas atzinums)	39

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 500. plenārsesija 2014. gada 9. un 10. jūlijā

2014/C 451/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par strukturālajiem pasākumiem, ar ko uzlabo ES kredītiestāžu noturību" — COM (2014) 43 final – 2014/0020 (COD)	45
---------------	---	----

2014/C 451/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums “Ceļvedis vienotā tirgus pilnveidei paku piegādes jomā – sekmēt uzticēšanos piegādes pakalpojumiem un veicināt tirdzniecību internetā” — COM(2013) 886 <i>final</i>	51
2014/C 451/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ziņošanu par vērtspapīru finansēšanas darījumiem un to pārredzamību” — COM(2014) 40 <i>final</i> – 2014/0017 (COD)	59
2014/C 451/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas stratēģija lielākai izaugsmei un darbvietām piekrastes un jūras tūrisma nozarē” — COM(2014) 86 <i>final</i>	64
2014/C 451/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Kolektīvās finansēšanas potenciāla izmantošana Eiropas Savienībā” — COM(2014) 172 <i>final</i>	69
2014/C 451/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par individuālajiem aizsardzības līdzekļiem” — COM(2014) 186 <i>final</i> – 2014/0108 (COD)	76
2014/C 451/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par trošu ceļu iekārtām” — COM(2014) 187 <i>final</i> – 2014/0107 (COD)	81
2014/C 451/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2007/36/EK attiecībā uz akcionāru ilgtermiņa iesaistīšanas veicināšanu un Direktīvu 2013/34/ES attiecībā uz paziņojuma par korporatīvo pārvaldību dažiem elementiem” — COM(2014) 213 <i>final</i> – 2014/0121 (COD)	87
2014/C 451/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu” — COM(2014) 168 <i>final</i>	91
2014/C 451/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Atvērta un droša Eiropa: mērķa īstenošana” — COM(2014) 154 <i>final</i>	96
2014/C 451/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES Tieslietu programma laikposmam līdz 2020. gadam – uzticēšanās, mobilitātes un izaugsmes stiprināšana Savienībā” — COM(2014) 144 <i>final</i>	104
2014/C 451/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību” — COM(2014) 167 <i>final</i> – 2014/0091 (COD)	109
2014/C 451/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES kvalitātes sistēma pārmaiņu un pārstrukturēšanās prognozēšanai” — COM(2013) 882 <i>final</i>	116
2014/C 451/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kopienas pārskatītās pamatnostādnes par lidostu finansēšanu un to aviosabiedrību darbības uzsākšanas atbalstu, kas veic lidojumus no reģionālajām lidostām” — C(2014) 963 <i>final</i>	123

2014/C 451/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Jauna ES meža stratēģija mežiem un uz koksnes resursiem balstītai rūpniecībai” — COM(2013) 659 <i>final</i> . . .	127
2014/C 451/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Programma “Tīru gaisu Eiropā”” COM(2013) 918 <i>final</i> , par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažu atmosfēru piesārņojošo vielu valstu emisiju samazināšanu un Direktīvas 2003/35/EK grozīšanu” COM(2013) 920 <i>final</i> – 2013/0443 (COD), par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ierobežojumiem attiecībā uz dažu piesārņojošu vielu emisiju gaisā no vidējas jaudas sadedzināšanas iekārtām” COM(2013) 919 <i>final</i> – 2013/0442 (COD) un par tematu “Priekšlikums Padomes lēmumam par grozījumu pieņemšanu 1979. gada Konvencijas par robežšķērsojošo gaisa piesārņojumu lielos attālumos 1999. gada Protokolā par paskābināšanas, eitrofikācijas un piezemes ozona līmeņa samazināšanu” COM(2013) 917 <i>final</i> . .	134
2014/C 451/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1308/2013 un Regulu (ES) Nr. 1306/2013 attiecībā uz atbalsta shēmu par augļu un dārzeņu, banānu un piena piegādi izglītības iestādēm” — COM(2014) 32 <i>final</i> – 2014/0014 (COD)	142
2014/C 451/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Interneta politika un pārvaldība. Eiropas uzdevumi interneta pārvaldības nākotnes veidošanā” — COM(2014) 72 <i>final</i>	145
2014/C 451/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Hjogo rīcības pamatplāns laikposmam pēc 2015. gada: izturētspējas veidošana, īstenojot riska pārvaldību” — COM(2014) 216 <i>final</i>	152
2014/C 451/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko atceļ Padomes 1993. gada 25. februāra Direktīvu 93/5/EEK par atbalstu Komisijai un dalībvalstu sadarbību pārtikas jautājumu zinātniskā izpētē” — COM(2014) 246 <i>final</i> – 2014/0132 (COD)	157

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 500. PLENĀRSESĪJA 2014. GADA 9. UN 10. JŪLIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas imigrācijas politika un attiecības ar trešām valstīm”

(izpētes atzinums)

(2014/C 451/01)

Ziņotājs: **Panagiotis Gkofas**

Līdzziņotājs: **Luis Miguel Pariza Castaños**

ES prezidentvalsts Grieķija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 6. decembrī nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Eiropas imigrācijas politika un attiecības ar trešām valstīm”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 12. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē) ar 64 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Atzinuma mērķis ir atbalstīt prezidentvalsts Grieķijas darbu un nodrošināt tā turpināšanu Itālijas prezidentūras laikā, lai stiprinātu ES imigrācijas un patvēruma politikas ārējo dimensiju. Imigrācija ir īpaši sarežģīts jautājums, kura risināšanai nepieciešama daudzu dalībnieku sadarbība un ES īstenota vienota, visaptveroša vadība gan starptautiskā, gan Eiropas līmenī⁽¹⁾.

1.2. Eiropas Savienībai jāpārvar uzskats, ka imigrācijas politika ir katras dalībvalsts iekšējā lieta. Tieši šā kļūdainā priekšstata dēļ daži risinājumi šajā jomā ir bijuši neveiksmīgi. EESK uzskata, ka imigrācijas pārvaldībā Eiropai jāpiemēro vispārēja pieeja, kas vienlaikus ietver **iekšējo** un **ārējo** dimensiju: lai politika būtu efektīva, migrācijas iekšējai pārvaldībai un sadarbībai ar trešām valstīm jābūt vienas politikas sastāvdaļām.

1.3. **Ekonomikas globalizācijas** apstākļos arī **personu mobilitātes problēma** ir jārīsinā visaptveroši. Imigrācija un mobilitāte ir savstarpēji atkarīgi procesi. Starptautiskais dialogs par personu mobilitāti un migrāciju jāsaista ar citiem Eiropas politikas aspektiem, piemēram, tirdzniecību, sadarbību attīstības jomā, cilvēktiesībām un drošību.

1.4. Tā kā katra ES dalībvalsts atsevišķi nevar pienācīgi risināt imigrācijas un patvēruma jautājumus, Līgumā noteikti pamatprincipi kopējai politikai, kas jāizveido, pamatojoties uz saskaņotiem tiesību aktiem. Ir jānostiprina solidaritātes un taisnīga sadalījuma princips.

⁽¹⁾ Sk. REX/375 un REX/351.

1.5. ES jāuzņemas atbildība par dalībvalstu ārējo robežu kontroli, jo tās ir visas Eiropas Savienības robežas Šengenas zonā. Eiropas Aģentūra operatīvās sadarbības vadībai pie Eiropas Savienības dalībvalstu ārējām robežām (*Frontex*) jāpārveido par Eiropas robežapsardzes dienestu. ES ir jāstiprina dalībvalstu solidaritāte un jāpilnveido kopīgā atbildība.

1.6. Daži Eiropas reģioni to ģeogrāfiskā stāvokļa dēļ saskaras ar īpašām grūtībām, jo atrodas nelikumīgas imigrācijas ceļu krustpunktos un reizēm uzņem vairāk imigrantu, nekā iespējams. Eiropas Savienībai jāparedz procedūras labākai atbildības sadalīšanai un finansiāla, operatīva un uzņemšanas atbalsta sniegšanai.

1.7. Globalizētā pasaulē Eiropai jāsadarbojas ar trešām valstīm un starptautiskajām iestādēm, lai veicinātu starptautisko tiesisko regulējumu migrācijas un mobilitātes jomā.

1.8. EESK uzskata, ka imigrācijas jautājums jārisina trīs savstarpēji saistītās vietās: imigrantu **izcelsmes valstīs**, **tranzītvalstīs** un **galamērķa valstīs**, šajā gadījumā – ES, **jo tikai tā būs iespējams efektīvi risināt migrācijas plūsmu problēmu.**

1.9. Migrācijas un patvēruma politikai jābūt ciešāk saskaņotai ar ES ārpolitiku. Lai nodrošinātu lielāku konsekvenci, Eiropas Ārējās darbības dienestam (EĀDD) jāpilda savas funkcijas un tā darbībai jāaptver politikas, kas saistītas ar imigrāciju, patvērumu un robežkontroli. EESK, kas devusi ieguldījumu prezidentvalsts Grieķijas darbā, atbalsta migrācijas, patvēruma un robežkontroles ārējās dimensijas iekļaušanu stratēģiskajās pamatnostādņēs, ko 2014. gada 26.-27. jūnijā pieņēma Eiropadome. Ir jāstiprina arī Parlamenta nozīme šo jautājumu risināšanā.

1.10. Īstenojot vispārējo pieeju migrācijai un mobilitātei, ES ir jānoslēdz nolīgumi ar trešām valstīm, īpaši ar kaimiņvalstīm, imigrantu izcelsmes valstīm un tranzītvalstīm.

1.11. Lai to panāktu, Komiteja iesaka pastiprināt dialogu ar minētajām valstīm, lai mobilitātes un migrācijas jomā noslēgtu jaunus nolīgumus ar plašāku saturu atbilstoši 1.3. un 5.1.6. punktā izklāstītajam.

1.12. Mobilitātes partnerībām ir zināmi ierobežojumi, jo tās līgumslēdzējām pusēm nav saistošas, tāpēc turpmākajos gados šie ierobežojumi būs jāpārvar. Mobilitātes partnerību elastīgums palīdz panākt politiskas vienošanās bez juridiskām saistībām, taču EESK uzskata, ka tām būtu jāklūst par saistošiem starptautiskiem nolīgumiem.

1.13. Mobilitātes partnerību prioritātēs būtu jāiekļauj arī ekonomiskās migrācijas un mobilitātes aspekti: papildus drošībai, repatriācijai un robežu uzraudzībai lielāka uzmanība jāpievērš legālās migrācijas organizēšanai un vīzu politikai, kvalifikācijas atzīšanai, sociālā nodrošinājuma tiesībām, kā arī migrācijas un mobilitātes ieguldījumam attīstībā.

1.14. Komiteja ierosina izcelsmes valstīs izveidot ES migrācijas birojus, kurus vadītu Eiropas Komisija un kuros strādātu EĀDD, Iekšlietu ĢD un Nodarbinātības ĢD ierēdņi. ES imigrācijas portāls (*web*) ir lietderīgs rīks, bet ar to nepietiek. Portālā jāizmanto vairāk valodu, un tam jābūt interaktīvākam.

1.15. Jāuzlabo sadarbība ar izcelsmes valstīm un tranzītvalstīm un iepriekš jāparedz un jānovērš nelikumīga imigrācija. Jāizmanto arī informatīvas kampaņas un efektīvi jāapkaro noziedzības tīkli, kas nodarbojas ar migrantu nelikumīgu pārvadāšanu vai kontrabandu. Noziedzīgo grupējumu apkarošanā īpaši svarīga ir policijas un tiesu iestāžu sadarbība. Nelikumīgie pārvadātāji un kontrabandisti pakļauj riskam cilvēku dzīvību un drošību, lai gūtu nelikumīgus ienākumus. Mobilitātes partnerībās jāveido jaunas sadarbības sistēmas robežkontroles un atbalstītas brīvprātīgas atgriešanās jomā.

1.16. Tikpat būtiska nozīme ir finansiālajam atbalstam un attīstības programmām, kuru pamatā ir **pozitīvas nosacītības princips (*more for more*)**, un vienlaicīgi jārisina dažādie ar imigrāciju saistītie jautājumi, kas ietver atgriešanās un atpakaļuzņemšanas politiku. Tāpat jāstiprina pilsoniskās sabiedrības organizācijas un to iesaiste mobilitātes partnerībās.

1.17. EESK atbalsta *Frontex* un Eiropola sadarbību organizētās noziedzības, sevišķi nelikumīgas migrantu pārvadāšanas un kontrabandas, apkarošanā, kā arī ciešu sadarbību ar cilvēktiesību organizācijām, piemēram, Starptautisko Migrācijas organizāciju, ANO Augstā komisāra bēgļu jautājumos biroju (*UNHCR*) un Starptautisko Migrācijas politikas attīstības centru. EESK atbalsta arī Komisijas regulas par Patvēruma un migrācijas fonda un Iekšējās drošības fonda elastīgāku pārvaldību no 2014. gada.

1.18. ES līmenī ir jāizveido atbilstoša un saskaņota kopējā politika migrācijas jomā, un tās pamatā jābūt visu dalībvalstu savstarpējai solidaritātei un saistībām. ES jāpieņem efektīva atgriešanās politika, kas atbilst starptautiskiem nolīgumiem par repatriāciju un atpakaļuzņemšanu. ES robežas, to skaitā ES Vidusjūras reģiona dalībvalstu jūras robežas, ir visu ES dalībvalstu robežas, tāpēc aktīva to aizsardzība saskaņā ar līgumiem ir visu dalībvalstu pienākums.

1.19. Vienmēr jāievēro nelikumīgo imigrantu cilvēktiesības: no viņu glābšanas un uzņemšanas brīža līdz aizsardzības statusa piešķiršanai, un arī tad, ja viņi ir nelegālā situācijā bez personu apliecinošiem dokumentiem vai viņus nosūta atpakaļ uz izcelsmes valsti. Ar Eiropas Savienības atbalstu visās dalībvalstīs jāizveido vairāk un labāki uzturēšanās un uzņemšanas centri imigrantiem, ievērojot sanitāros un medicīniskās aprūpes apstākļus, kā arī ātrāk izskatot patvēruma un sociālās palīdzības lūgumus. EESK atkārtoti iebilst pret to, ka patvēruma meklētājus un nelikumīgos imigrantus, īpaši bērnus, nepavadītus nepilngadīgos, grūtnieces un smagi slimus cilvēkus, ievieto aizturēšanas centros.

1.20. Komiteja ar bažām norāda, ka Eiropā pieaug neiecietība, rasisms, ksenofobija pret imigrantiem, un izsaka satraukumu arī par to, ka dažās dalībvalstīs pazeminās pamattiesību aizsardzības līmenis.

1.21. Visas ES iestādes ir uzsvērušas, ka gan tautsaimniecisku, gan demogrāfisku apsvērumu dēļ imigrācija Eiropas Savienībai ir būtiski svarīga. Uz to norādīts arī stratēģijā "Eiropa 2020". EESK ir uzsvērusi, ka Eiropas imigrācijas politikai jābūt proaktīvai un tai jāaizstāv cilvēktiesības, jāapkaro diskriminācija nodarbinātības un sociālajā jomā un jāpilnveido integrācijas programma.

1.22. Eiropas Savienībai būtu jāizveido kopēja patvēruma sistēma ar saskaņotiem tiesību aktiem. Dublīnas konvencija ES būtu jāaizstāj ar lielākas solidaritātes sistēmu, kurā būtu ņemtas vērā patvēruma meklētāju vēlmes un kura nodrošinātu samērīgāku atbildības sadalījumu starp dalībvalstīm.

1.23. Jaunajā regulā par **Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu** īpaša uzmanība pievērsta ārkārtas un krīzes situācijām. EESK atbalsta Komisijas ierosinājumu Eiropas līmenī nodrošināt spēju rīkoties elastīgi un paredzēt pietiekamus līdzekļus pasākumiem ārkārtas gadījumos. Tā kā no Sīrijas un kara skartiem Āfrikas reģioniem ierodas daudz cilvēku, Eiropai jāmobilizējas, jo tās ir ārkārtas humanitārās situācijas.

2. Ievads

Kopējas Eiropas imigrācijas politikas trūkums, nesenie un pašreizējie traģiskie notikumi ar nāves gadījumiem jūrā pie Lībijas, Maltas, Grieķijas, Itālijas un Spānijas krastiem, arvien lielāks skaits bēgļu pie Sīrijas robežām, problēmas sarežģītība un plašās migrācijas plūsmas ir faktori, kas būtiski ietekmē spēju atbilstoši rīkoties, īpaši Vidusjūras reģiona valstīs. Tāpēc Komiteja pauž gandarījumu, ka arī pašreizējai ES prezidentvalstij Itālijai, tāpat kā iepriekšējai prezidentvalstij Grieķijai, imigrācijas jautājumi būs prioritāte.

3. Eiropa un starptautiskā migrācijas pārvaldība

3.1. XXI gadsimtā palielināsies personu mobilitāte un migrācijas plūsmas. Šobrīd tikai 3 % pasaules iedzīvotāju dzīvo ārpus valsts, kurā dzimuši, bet tendence liecina, ka nākotnē viņu skaits palielināsies (par 3 % gadā). Turklāt jāuzsver, ka palielinās migrācijas plūsmas starp dienvidu valstīm, īpaši uz tā sauktajām jaunietekmes valstīm. Palielinās arī mobilitāte ES dalībvalstu robežās⁽²⁾ un Eiropas Ekonomikas zonā.

3.2. Nabadzība, bezdarbs, demogrāfijas tendences, iespēju trūkums, konflikti, ekoloģiskas katastrofas un klimata pārmaiņas ir daži no faktoriem, kas veicina starptautisko migrāciju.

3.3. EESK ir ierosinājusi, ka ārpolitikā Savienībai būtu jāsekmē tāds starptautisks tiesiskais migrācijas regulējums, kas mazinātu spiedienu uz dalībvalstīm. Šim starptautiskajam regulējumam vajadzētu ietvert galvenās ILO konvencijas un ANO Starptautisko konvenciju par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu aizsardzību, kuru ES dalībvalstis vēl nav ratificējušas⁽³⁾. Komiteja aicina Eiropas Komisiju izstrādāt ziņojumu par pasākumiem, ko dalībvalstis veic, lai sagatavotu konvencijas ratifikāciju tuvākajā nākotnē.

3.4. Šā atzinuma galvenais mērķis ir aplūkot un uzsvērt galvenos vispārējos ar migrāciju saistītos un iepriekš minētos problēmjautājumus, lai meklētu visaptverošus risinājumus, kuri nodrošinās efektīvas imigrācijas politikas īstenošanu, vienlaikus ievērojot arī imigrantu tiesības.

4. Iekšējā dimensija: ES kopējā imigrācijas, patvēruma un integrācijas politika

4.1. Kopējā imigrācijas politika

4.1.1. Pēdējos desmit gados ES pakāpeniski ir pieņēmusi **vienotu tiesisko regulējumu** par tādiem aspektiem kā pastāvīgā iedzīvotāja statuss un ģimenes atkalapvienošanās. Ir saskaņoti ieeļošanas nosacījumi studentiem un pētniekiem, un ir ieviesta zilā kartē augsti kvalificētiem migrantiem. Pieņemti arī horizontāli tiesību akti: par vienotu atļauju migrējošiem darba ņēmējiem, direktīva par pagaidu darbinieku uzņemšanu un direktīva par viena uzņēmuma ietvaros pārceltiem darbiniekiem.

Eiropas Savienībai jādod impulss kopējai politikai darbaspēka imigrācijas jomā un jāpieņem saskaņots, saprotams un horizontāls tiesiskais regulējums, kas virzīts uz darba ņēmēju tiesību ievērošanu, vienlīdzīgu attieksmi, uzņēmumu vajadzībām un minēto darba ņēmēju likumīgu nodarbināšanu. Ir nepieciešami tiesību akti un sadarbība ar izcelsmes valstīm, kas nodrošinātu gan augsti kvalificētu, gan mazāk kvalificētu darba ņēmēju legālu un pārredzamu imigrāciju.

Ir vajadzīga visaptveroša un konsekventa imigrācijas, patvēruma un robežkontroles politika un tiesību aktu saskaņošana, aktīvi iesaistoties dalībvalstīm, Eiropas Komisijas dienestiem, EĀDD un kompetentajām ES struktūrām.

4.1.2. EESK un Komisija cieši sadarbojas **integrācijas politikas jomās**. Saskaņā ar kopējiem pamatprincipiem ES izstrādā integrācijas programmu, un tai paredzēti arī finanšu līdzekļi. EESK un Komisija arī turpmāk piedalīsies Eiropas Integrācijas foruma pasākumos.

4.2. Kopējā patvēruma sistēma

4.2.1. ES tiek izstrādāta **kopējā patvēruma sistēma** un saskaņošanas tiesību akti, bet stāvoklis vēl nebūt nav apmierinošs, jo dalībvalstis joprojām īsteno atšķirīgu politiku un noteikumus⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Sk. SOC/373.

⁽³⁾ OV C 191, 29.6.2012., 134.-141. lpp.

⁽⁴⁾ Saskaņā ar Līgumu par ES darbību, Pamattiesību hartu un starptautiskajām konvencijām ES ir jāpilda saistības patvēruma politikas jomā.

4.2.2. Komiteja ir kritizējusi ES par solidaritātes trūkumu patvēruma jomā, jo 90 % patvēruma pieprasījumu tiek izskatīti tikai desmit dalībvalstīs. Relatīvā izteiksmē lielākajam spiedienam pakļautas mazākās valstis, piemēram, Malta, Kipra un Grieķija.

4.2.3. Ar **Dublinas konvenciju** nosaka, kura dalībvalsts ir atbildīga par konkrētā patvēruma pieprasījuma izskatīšanu, taču EESK uzskata, ka šajā sistēmā trūkst solidaritātes starp ES dalībvalstīm. Patvēruma meklētājiem vajadzētu dot iespēju pieprasījumu iesniegt jebkurā dalībvalstī. Vidējā termiņā Eiropas Savienībai būtu vajadzīgas jaunas pilnvaras, lai nodrošinātu, ka pieprasījumus izskata Eiropas Savienība, nevis valstu iestādes. Tādējādi pieprasījumi tiktu izskatīti ātrāk un uzlabotos arī patvēruma piešķiršanas nosacījumi. Tātad Dublinas konvencija ES būtu jāaizstāj ar lielākas solidaritātes sistēmu, kurā būtu ņemtas vērā patvēruma meklētāju vēlmes un nodrošināts samērīgāks dalībvalstu atbildības sadalījums.

4.2.4. Lai dalībvalstīm palīdzētu izstrādāt patvēruma atbalsta sistēmu, ir izveidots **Eiropas Patvēruma atbalsta birojs** (EASO), kas sniedz arī tehnisko un operatīvo atbalstu. EASO jābūt pilnvarotam novērtēt dalībvalstu patvēruma sistēmas un to atbilstību prasībām, kas noteiktas Eiropas un starptautiskajās tiesībās, kā arī pamattiesībām.

4.2.5. EESK ierosina paplašināt **mītnesvietas maiņas programmas**, lai, sadarbojoties ar trešām valstīm un Augstā komisāra bēgļu jautājumos biroju, bēgļus pārvietotu no valstīm ārpus ES un izmitinātu Eiropas Savienībā.

4.2.6. Komiteja ierosina paplašināt arī **programmas pārvietošanai** ES teritorijā, paredzot finansiālus stimulus dalībvalstīm, kas iesaistīsies šajā programmā. Komiteja uzskata, ka šobrīd aizsardzības saņēmēju un patvēruma meklētāju mītnesvietas maiņas un pārvietošanas jautājumā dalībvalstu solidaritāte ir ļoti vāja.

4.2.7. Pārvietošana būtu jāveic, pamatojoties uz pastāvīgu mehānismu. Šajā sakarā Komisijai būtu jāiesniedz priekšlikums tiesību aktam, ar kuru izveido pastāvīgu un efektīvu mehānismu pārvietošanai ES robežās, pamatojoties uz ES sadales principu patvēruma meklētāju pārvietošanai, kas aprakstīts Eiropas Parlamenta ziņojumā par ES iekšējās solidaritātes stiprināšanu patvēruma jomā (2012/2032 INI). Lai šis mehānisms būtu pēc iespējas efektīvāks, tiesību akta priekšlikumā būtu jāņem vērā arī praktiskā pieredze, kas gūta izmēģinājuma projektā *EUREMA* Maltā⁽⁵⁾.

4.3. Nelikumīgas imigrācijas novēršana

EESK uzskata, ka Eiropas Savienībā ir nepieciešama lielāka solidaritāte. Daži Eiropas reģioni to ģeogrāfiskā stāvokļa dēļ saskaras ar īpašām grūtībām, jo atrodas nelikumīgās imigrācijas ceļu krustpunktos un reizēm tajos ierodas vairāk imigrantu, nekā tie spēj uzņemt. Eiropas Savienībai vajadzētu ieviest procedūras finansiāla, operatīva un uzņemšanas atbalsta sniegšanai, ņemot vērā arī ekonomisko un sociālo stāvokli katrā dalībvalstī.

4.3.1. Dažu politiku runās norādītā saikne starp imigrāciju un noziedzību neatbilst patiesībai un sekmē uz ksenofobiju balstītu attieksmi. Lielākā daļa imigrantu, kuri uzturēšanās statuss Eiropas Savienībā nav noteikumiem atbilstošs, ir iecerējuši likumīgi ar īstermiņa vīzu un šeit uzturas ilgāk, vai arī saņēmuši pagaidu imigrācijas atļauju un pēc tās termiņa beigām neaizbrauc.

4.3.2. Daudzi no viņiem strādā neatbilstošos darba apstākļos, pat ārpus darba likuma ietvariem, vai ēnu ekonomikā un nonāk sociālā atstumtībā. Ņemot vērā minētos apstākļus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un EESK ir atbalstījušas procesus, kuru mērķis ir noteikumiem neatbilstīgu imigrantu statusa legalizēšana, un plašākā nozīmē – aicinājušas ES pieņemt priekšlikumus, ieteikumus un pasākumus šādu situāciju novēršanai.

4.3.3. Vienmēr ir jāievēro nelikumīgo imigrantu tiesības – no viņu izglābšanas vai aizturēšanas brīža līdz aizsardzības piešķiršanai vai repatriācijai uz izcelsmes valsti. Nelikumīga migrācija pa jūras ceļiem bieži vien prasa cilvēku dzīvības. Šajā saistībā EESK uzsver, ka jebkādos apstākļos ir jāievēro cilvēka pamattiesības.

⁽⁵⁾ *EUREMA* ir ES izmēģinājuma projekts, kas paredzēts starptautiskās aizsardzības statusu saņēmušo personu pārvietošanai no Maltas. Šis projekts apstiprināts 2009. gada 18. un 19. jūnija Eiropadomes secinājumos (dok. 11225/2/09 CONCL 2).

4.4. Ārējās robežas un vīzas

4.4.1. Eiropas Savienībai ir vajadzīga uzticama, efektīva un leģitīma **ārējo robežu politika**, kas pakļauta demokrātiskai kontrolei. Uz Šengenas zonas dalībvalstu iekšējām robežām nav robežkontroles. Tāpēc tām jāsadarbojas un jāuzņemas kopīga atbildība par ārējo robežu pārvaldību. **Šengenas Robežu kodekss** reglamentē robežu šķērsošanu un robežkontroli, ņemot vērā prasības, kas jāievēro trešo valstu valstspiederīgajiem, lai iecerotu un uzturētos Eiropas Savienībā uz laiku, kas nepārsniedz trīs mēnešus. ES sagatavo to valstu sarakstus, kuru valstspiederīgajiem vajadzīgas **vīzas**.

4.4.2. EESK uzskata, ka jāstiprina *Frontex* nozīme, lai vidējā termiņā *Frontex* kļūtu par Eiropas robežapsardzes dienestu, ko veidotu Eiropas robežsargu kontingents. Dienesta galvenais uzdevums būtu piemērot Robežu kodeksā paredzētos kopējos noteikumus. EESK uzskata, ka ir **jāpastiprina ES solidaritāte attiecībā uz dalībvalstīm**, ņemot vērā to ģeogrāfisko stāvokli.

4.4.3. Cīņā ar cilvēku tirdzniecību un nelegālu pārvadāšanu vienmēr jānodrošina aizsardzība upuriem atbilstoši starptautiskajām humanitārajām tiesībām un Eiropas Cilvēktiesību konvencijām. Šengenas Robežu kodeksa 6. panta 2. punktā noteikts, ka robežsargi nedrīkst diskriminēt personas dzimuma, etniskās izcelsmes, ticības vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ, un saskaņā ar 13. pantu trešo valstu valstspiederīgajiem, kuriem atteikta ieceršana, ir tiesības pārsūdzēt lēmumu.

4.4.4. Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumu grozīt tiesību aktus par vīzām. Vīzu politikā, kas daudzos gadījumos ietver savstarpējību, būtiska nozīme ir sadarbībai ar trešām valstīm.

4.5. Atgriešanās

4.5.1. Mobilitātes partnerībās būtu jāparedz atgriešanās procedūras, kas galvenokārt balstītas uz brīvprātīgu atgriešanos un izveidotām atbalsta sistēmām⁽⁶⁾. Ja piemēro piespiedu atgriešanās procedūras, stingri jāievēro repatriējamo personu cilvēktiesības saskaņā ar Eiropas Padomes ieteikumiem⁽⁷⁾.

4.5.2. Slēdzot nolīgumus ar trešām valstīm, jābalstās uz pozitīvas nosacītības principu, finansiāla atbalsta sniegšanu un attīstības programmu izstrādi, lai novērstu nelikumīgu imigrāciju.

4.5.3. Savienībā nelikumīgi iecerlojušo imigrantu repatriācija jāveic saskaņā ar pieņemtajiem noteikumiem. Tāpēc repatriācijas nolīgumi ar trešām valstīm ir svarīgi, lai nodrošinātu repatriēto migrantu tiesību pilnīgu ievērošanu.

4.5.4. Pamattiesību harta nepārprotami aizliedz kolektīvu izraidīšanu un nodrošina, ka nevienam nedrīkst pārvietot, izraidīt vai izdot kādai valstij, ja pastāv liela iespējamība, ka attiecīgo personu tur sodīs ar nāvi, spīdzinās vai citādi necilvēcīgi vai pazemojoši pret viņu izturēsies vai sodīs – “neizraidīšanas” (*non-refoulement*) princips. Vairākas NVO tomēr ir nosodījušas kolektīvas izraidīšanas gadījumus un nelikumīgo imigrantu un patvēruma meklētāju izraidīšanu uz valstīm, kurās tiek pārkāptas cilvēktiesības. EESK atgādina, ka Eiropas Cilvēktiesību konvencijā un Pamattiesību hartā ietverti noteikumi, kas attiecas uz Eiropas politiku nelikumīgas imigrācijas jomā, īpašu uzmanību veltot aizsardzībai atpakaļnosūtīšanas, izraidīšanas vai izdošanas gadījumā.

4.5.5. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 3. pantu, nosakot, ka nedrīkst aizturēt vai izraidīt personas ar nopietniem veselības traucējumiem, jo tām vajadzīga medicīniskā aprūpe; tas pats attiecas arī uz grūtniecēm. Īpaša uzmanība un aizsardzība nepieciešama arī nepilngadīgajiem, īpaši, ja viņi ceļo bez pavadības.

⁽⁶⁾ Sadarbībā ar Starptautisko Migrācijas organizāciju.

⁽⁷⁾ “Divdesmit pamatnostādnes piespiedu repatriācijai” CM(2005) 40.

4.5.6. EESK vēlreiz uzsver, ka tā iebilst pret patvēruma meklētāju un nelikumīgo imigrantu sistemātisku aizturēšanu, jo ievietošana **aizturēšanas centros** jāizmanto tikai kā ārkārtas līdzeklis⁽⁸⁾. Komiteja aicina palielināt pārredzamību attiecībā uz aizturēšanas centriem gan ES teritorijā, gan ārpus tās, un informēt ANO Augsto komisāru bēgļu jautājumos par šajos centros aizturēto personu stāvokli.

5. ES imigrācijas un patvēruma politikas ārējā dimensija

5.1. Vispārējā pieeja migrācijai un mobilitātei

5.1.1. Pirmais solis šajā jomā bija Eiropadomes 2005. gada beigās pieņemtā **vispārējā pieeja migrācijai** (*Global Approach to Migration, GAM*). Lai turpinātu attīstīt Eiropas migrācijas politikas ārējo dimensiju, īstenotas vairākas Komisijas iniciatīvas.

5.1.2. **Mobilitātes partnerības** ir vissvarīgākais politiskais instruments vispārējās pieejas migrācijai un mobilitātei īstenošanā. Īstenošanas izmēģinājuma posms jau ir beidzies, un Komisija 2009. gadā veica īstenošanas politisku novērtēšanu⁽⁹⁾.

5.1.3. Paziņojumā "Dialogs ar Vidusjūras reģiona dienvidu valstīm par migrāciju, mobilitāti un drošību" (COM(2011) 292) Komisija iesaka jaunās problēmas imigrācijas un patvēruma politikas jomā (karadarbība un iedzīvotāju pārvietošanās Vidusjūras reģionā) risināt, izveidojot dialogu par migrācijas, mobilitātes un drošības jautājumiem Eiropas Savienībā. Kopš tā laika ES uzsākusi dialogu ar vairākām valstīm.

5.1.4. Mobilitātes partnerības noslēgtas ar sešām valstīm: Kaboverdi (2008. gada maijā)⁽¹⁰⁾, Moldovu (2008. gada maijā)⁽¹¹⁾, Gruziju (2009. gada novembrī)⁽¹²⁾, Armēniju (2011. gada oktobrī)⁽¹³⁾, Azerbaidžānu (2013. gada decembrī)⁽¹⁴⁾ un Maroku (2013. gada jūnijā)⁽¹⁵⁾. Mobilitātes partnerības sarunas ar Tunisiju ir noslēgušās, un šā gada 3. martā parakstīta kopīga deklarācija. Ir uzsāktas sarunas par mobilitātes partnerību ar Jordāniju, un tās plānots pabeigt līdz Grieķijas prezidentūras beigām; tuvākajā laikā jauni dialogi par migrāciju, mobilitāti un drošību tiks uzsākti arī ar citām Vidusjūras reģiona dienvidu valstīm, piemēram, Ēģipti, Lībiju, Alžīriju un Libānu. ES un Āfrikas samita deklarācijā par migrāciju un mobilitāti⁽¹⁶⁾ apliecināta vispārējā pieeja, kuru EESK atbalsta.

5.1.5. Komisija 2011. gadā publicēja novērtējumu par vispārējo pieeju migrācijai un mobilitātei (*GAMM*)⁽¹⁷⁾, aicinot ES pilnveidot tās ārējo migrācijas politiku, kā arī iepazīstināja ar pārskatīto vispārējo pieeju migrācijai un mobilitātei, kuras pamatā ir četri pilāri: 1) legālās migrācijas un mobilitātes organizēšana un veicināšana, 2) nelikumīgās migrācijas un cilvēku tirdzniecības novēršana un samazināšana, 3) starptautiskās aizsardzības veicināšana un patvēruma politikas ārējās dimensijas izvērtēšana un 4) maksimāla migrācijas un mobilitātes ietekmes palielināšana uz attīstību.

⁽⁸⁾ Skatīt EESK 2009. gada 16. jūlija atzinumu par tematu "Patvēruma meklētāju uzņemšana dalībvalstīs: minimālie standarti", ziņotāja – An Le Nouail-Marliere. Atzinums pieņemts 2009. gada 15. un 16. jūlija plenārsesijā.

⁽⁹⁾ "Mobilitātes partnerības kā vispārējās pieejas migrācijai līdzeklis", Eiropas Komisija (2009), Komisijas dienestu darba dokuments, SEC (2009) 1240, Briselē, 18. septembrī.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Savienības Padomes (2008) "Kopīgā deklarācija par Eiropas Savienības un Kaboverdes mobilitātes partnerību", 9460/08 ADD2, Briselē, 21. maijā.

⁽¹¹⁾ Eiropas Savienības Padomes (2008) "Kopīgā deklarācija par Eiropas Savienības un Moldovas mobilitātes partnerību", 9460/08 ADD1, 21. maijā.

⁽¹²⁾ Eiropas Savienības Padomes (2009) "Kopīgā deklarācija par Eiropas Savienības un Gruzijas mobilitātes partnerību", 16396/09, Briselē, 20. novembrī.

⁽¹³⁾ Eiropas Savienības Padomes (2011) "Kopīgā deklarācija par Eiropas Savienības un Armēnijas mobilitātes partnerību", 14963/1/11, 2011. gada 11. oktobrī.

⁽¹⁴⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1215_en.htm 5/12/2013.

⁽¹⁵⁾ Eiropas Savienības Padomes (2013) "Kopīgā deklarācija par Eiropas Savienības un Marokas mobilitātes partnerību", 6139/13, 2013. gada 3. jūnijā.

⁽¹⁶⁾ ES un Āfrikas samits, 2014. gada 2.-3. aprīlis, Brisele.

⁽¹⁷⁾ Komisijas paziņojums "Vispārējā pieeja migrācijai un mobilitātei" (COM(2011) 743 final, 18.11.2011).

5.1.6. Mobilitātes partnerībām ir daži ierobežojumi, un EESK uzskata, ka nākamajos gados tie jānovērš. No juridiskā viedokļa tās ir ieteikuma tiesības (*soft law*). Tās ir ES, iesaistīto dalībvalstu grupas un trešās valsts kopīgas deklarācijas, kas parakstītājām pusēm nav saistošas. Partnerības elastīgums palīdz panākt politisku vienošanos, bet ne juridisku atbildību. EESK jau agrāk norādījusi⁽¹⁸⁾, ka mobilitātes partnerībām jābūt līgumslēdzējām pusēm saistošiem starptautiskiem nolīgumiem.

5.1.7. Mobilitātes partnerībās aptverošāk un līdzsvarotāk jāizstrādā ar mobilitāti un migrāciju saistītie aspekti, un šāda pieeja būtu jāuzskata par prioritāti. Līdz šim galvenā uzmanība pievērsta drošībai, atpakaļnosūtīšanai, nelikumīgo migrantu atpakaļuzņemšanai un robežu uzraudzībai. Komisijas paziņojumā par dialogu minēts, ka "lielāka mobilitāte" būs saistīta ar īpašiem nosacījumiem trešai valstij. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai jāpiedāvā šīm valstīm citas iespējas imigrācijai, izmantojot likumīgas un pārredzamas procedūras⁽¹⁹⁾.

5.1.8. EESK arī ierosina Eiropas Savienībai piedāvāt partnervalstīm legālu kanālu atvēršanu, lai veicinātu personu mobilitāti, vīzu saņemšanu un jaunu imigrantu uzņemšanu. Komiteja⁽²⁰⁾ atbalsta šādu papildu jautājumu iekļaušanu jaunajos nolīgumos:

- veikspējas uzlabošana, lai līdzsvarotu darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu;
- akadēmisko un profesionālo prasmju un kvalifikācijas atzīšana;
- tiesiskā regulējuma izstrāde un ieviešana pensiju tiesību pārvedamības uzlabošanai;
- labāka piekļuve informācijai par brīvajām darba vietām Eiropas Savienībā;
- pasākumi sadarbības uzlabošanai jautājumos, kas skar prasmes un darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvarošanu, ņemot vērā Eiropas Izglītības fonda darba rezultātus.

5.1.9. ES izveidoti migrācijas centri izcelsmes valstīs pastiprinās ES klātbūtni šajās valstīs, vienlaikus izskaužot kontrabandistu izplatīto maldinošo informāciju un sekmējot likumīgas imigrācijas pieteikumu iesniegšanu. Īpaša uzmanība jāpievērš vietējās pilsoniskās sabiedrības nostiprināšanai vai tās izveidošanai, kur tādas vēl nav.

5.1.10. Transzīta teritorijās, kur cilvēku masveida pārvietošanās dēļ radusies humanitārā krīze, ES varētu finansēt migrācijas centru un imigrantu uzturēšanās centru izveidi, ņemot vērā pozitīvas nosacītības principu. Sadarbībā ar ANO Augstā komisāra bēgļu jautājumos biroju un Starptautisko Migrācijas organizāciju šajos centros personām, kurām tas nepieciešams, tiktu nodrošināta starptautiskās patvēruma sistēmas aizsardzība.

5.1.11. ES jāpanāk vienošanās ar tranzītvalstīm un īpaša uzmanība jāvelti prasībām, kas attiecas uz cilvēktiesību ievērošanu un repatriāciju.

5.1.12. Nolīgumu parakstīšana varētu ietvert arī sadarbību ar aģentūru **Frontex** un **Eiropolu**. Organizētas kontrabandas grupējumu apkarošana ir galvenais priekšnoteikums, lai novērstu un samazinātu nelikumīgās imigrācijas plūsmas. Nelegālo pārvadātāju izmantotās personas vienmēr jāuzskata par nevainīgiem upuriem.

5.1.13. Pēc Lampedūzā notikušās traģēdijas Tieslietu un iekšlietu padome 2013. gada 7. un 8. oktobrī notikušajā sanāksmē izveidoja Vidusjūras reģiona darba grupu. Darba grupa sagatavoja paziņojumu par Vidusjūras reģiona darba grupas darbu (COM(2013) 869), ierosinot īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa pasākumu kopumu piecās galvenajās darbības jomās: sadarbības pasākumi ar trešām valstīm, reģionālā aizsardzība, mītnesvietas maiņa un likumīga ieejošana Eiropā, cilvēku nelegālas pārvadāšanas, kontrabandas un organizētās noziedzības apkarošana, pastiprināta robežu uzraudzība, palīdzība un solidaritāte ar tām dalībvalstīm, kuras saskaras ar lielu migrācijas spiedienu.

⁽¹⁸⁾ REX/351.

⁽¹⁹⁾ REX/351.

⁽²⁰⁾ SOC/268 un REX/236.

5.1.14. EESK uzskata, ka ir būtiski, lai īstermiņa pasākumus papildinātu ilgtermiņa pasākumi, kuru mērķis ir novērst galvenos piespiedu migrācijas cēloņus.

5.1.15. Eiropadome 2013. gada decembra sanāksmē atbalstīja ierosinātos pasākumus un atkārtoti uzsvēra nepieciešamību apņēmīgi rīkoties, lai turpmāk novērstu cilvēku bojāeju jūrā un nepieļautu traģēdijas. Tā apstiprināja, ka sadarbība ar trešām valstīm ir prioritāra darbība, lai nepieļautu šādus gadījumus.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “EMS pabeigšana – priekšlikumi
nākamajam Eiropas Savienības likumdošanas periodam”**

(pašiniciatīvas atzinums)

(2014/C 451/02)

Ziņotāji: **Joost VAN IERSEL** un **Carmelo CEDRONE**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2013. gada 19. septembrī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“EMS pabeigšana – priekšlikumi nākamajam Eiropas Savienības likumdošanas periodam”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 19. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 195 balsīm par, 8 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ceļvedis nākamajam Eiropas Savienības likumdošanas periodam

Nemot vērā ļoti lielās problēmas, ar kurām saskaras ES Ekonomiskā un monetārā savienība (EMS), EESK uzskata, ka:

- EMS, kas ir ES visas turpmākās attīstības pamatakmens, mērķis ir veicināt Eiropas iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanu, labklājības un stabilitātes palielināšanu. Uzticības vairošana un labvēlīgi apstākļi reālās ekonomikas attīstībai ir izaugsmes, nodarbinātības, konkurētspējas un ieguldījumu priekšnosacījumi. Šie aspekti izceļ EMS nozīmību gan eurozonas, gan eurozonā neiesaistītajām dalībvalstīm,
- norišu neprognozējamības dēļ eurozonai steidzami jārada piemēroti nosacījumi, jo mūsdienu globalizācijas apstākļos neviena Eiropas valsts atsevišķi nespēj nodrošināt pati savu rīcības brīvību. Tas būtiski ietekmē EMS pārvaldību, kā arī tās politiku,
- EMS nepastāv pati par sevi. Sākotnēji tā bija iecerēta kā atvērtas iekšējās Eiropas telpas un vienotā tirgus pabeigšana. Līdztekus fiskālās disciplīnas pasākumiem ES un tās dalībvalstīm vienlaikus būtu jāizstrādā ekonomikas un sociālajā jomā īstenojami papildu pasākumi, kas veicina izaugsmi un nodarbinātību, kuras ir svarīgākie faktori, kas nosaka konsolidācijas izdošanos ⁽¹⁾,
- lai nodrošinātu konverģences procesu starp dalībvalstīm vairākās jomās, būs vajadzīgas būtiskas korekcijas ekonomikas un strukturālajā politikā, kas līdz šim lielā mērā bija ekskluzīvā valstu kompetencē. Kopīgai uzticēšanās veidošanai būtu jāaizstāj neuzticēšanās un spriedze. Ciešāka savienība ietekmē visu sabiedrību. Būtu jānodrošina sociālais un pilsoniskais dialogs visos līmeņos.

Nemot vērā minētos apsvērumus, EESK rosina nākamajā Eiropas Savienības likumdošanas periodā steidzami izstrādāt ceļvedi, lai risinātu aktuālās problēmas.

Tādēļ EESK ierosina:

I. **Līdz galam izveidot EMS**, ko nodrošina stabila eurozonas pārvaldības un vadības struktūra un kas ir balstīta uz:

- i. **monetāro un finanšu pilāru**, tostarp pilnvērtīgas, ES virzītas banku savienības izveidi, lai radītu visas Eiropas kapitāla tirgu, tajā pat laikā aizsargājot nodokļu maksātājus no pārmērīga riska uzņemšanās sekām un haotiskas saistību nepildīšanas izpausmēm;

⁽¹⁾ Sk. EESK atzinumu ECO/336 “Ekonomikas politika dalībvalstīs, kuru valūta ir euro”, ziņotājs: *Delapina* kgs, 1.6. punkts. (OV C 133, 9.5.2013.).

ii. **ekonomisko pīlāru**, kas atspoguļo dalībvalstu arvien lielāko savstarpējo atkarību gan makroekonomikas, gan mikroekonomikas līmenī, lai stiprinātu lēmumu pieņemšanas procesu ekonomikas politikas jomā, tādējādi veicinot izaugsmi, nodarbinātību, konkurētspēju, konvergenci un Eiropas solidaritāti;

iii. **sociālo pīlāru**, lai pienācīgi ņemtu vērā ekonomisko pielāgojumu sociālās sekas;

iv. **politisko pīlāru**, tostarp lielāku pārskatbīdību un demokrātisko leģitimitāti, lai veicinātu ticamību un uzticēšanos.

II. Steidzami uzsākt īstenot reālu **Eiropas izaugsmes un nodarbinātības plānu**, pamatojoties uz nozīmīgu ieguldījumu programmu, ko finansē ar publiskajiem un privātajiem ieguldījumiem, nodrošinot fiskālo stimulu. Būtu jānodrošina **esošo instrumentu**, jo īpaši Sešu tiesību aktu kopuma, Divu tiesību aktu kopuma, un Eiropas pusgada līdzsvarošana un **pienācīga īstenošana**.

III. Noteikt grafiku un kārtību, lai **uzsāktu visas Eiropas politiskās savienības** veidošanu, tostarp, jauna ES konventa ietvaros sākot pārdomu procesu par tās iestāžu struktūru.

IV. Komisijai, EP, dalībvalstīm un pilsoniskai sabiedrībai sadarbojoties, izstrādāt Ekonomiskajai un monetārai savienībai paredzētu **saziņas un vienkāršošanas** stratēģiju.

2. EMS kā stūrakmens

2.1. EESK uzsver, ka pilnīgas un sekmīgas EMS ietekme sniedzas tālu ārpus fiskālajiem, monetārajiem un banku nozares ietvariem. Ar mērķtiecīgu vadību vajadzētu veicināt iedzīvotāju un ekonomikas jomas dalībnieku ticību kopīgai misijai un piederības sajūtu Eiropai.

2.2. Nākamajos piecos gados ir būtiski pilnveidot joprojām nestabilo EMS sistēmu. Lai to paveiktu, galvenokārt vajadzīga ieinteresētība, atklātība un pārredzamība; tādēļ eurozonas dalībvalstu valdībām, Padomei un visām pārējām ES struktūrām jāīsteno efektīva politika un bez izvairīšanās jārunā atklāta un skaidra valoda.

2.3. Piekrītot dažu ievērojamu Eiropas politiku teiktajam, EESK uzskata, ka politiskā savienība ir punkts, uz kuru nākotnē būs jāvirzās⁽²⁾. Pievienojoties viņu argumentiem, EESK raugās uz politisko savienību ne tikai kā uz EMS izveides pabeigšanu, bet arī plašākā starptautiskā kontekstā, ņemot vērā mūsdienu globalizētās pasaules kontekstu, kas būtiski maina ar Vestfālenes miera līgumu izveidoto kārtību un valstu regulatīvās iespējas.

2.4. Mūsdienu globalizētajā pasaulē neviena Eiropas valsts nevar izdzīvot viena pati. Tādēļ valstu suverenitāti vislabāk garantē kopīga politiskā un ekonomiskā sistēma.

2.5. Priekšsēdētāja *Van Rompuy* ziņojumā "Ceļā uz patiesu ekonomikas un monetāro savienību" un attiecīgajā Komisijas paziņojumā 2012. gada novembrī un decembrī ir iezīmēts ceļvedis, kurā paredzēti konkrēti pasākumi šajā virzienā. EESK to ir novērtējusi atzinīgi⁽³⁾. Galvenā problēma ir tā, ka, neraugoties uz ievērojamo progresu, vienotās valūtas pārvaldības nošķirtība no starpvaldību ekonomiskās pārvaldības rada nepārvaramu spriedzi. EESK uzsver, ka *Van Rompuy* ziņojumam arī turpmāk jāveido politiskais pamats likumdošanas iniciatīvām nākamajā periodā.

2.6. Ekonomikas un finanšu krīze jo īpaši ir skārusi eurozonu, atklājot pašlaik vērojamos EMS ierobežojumus. Daudzu skatījumā *euro* no Eiropas integrācijas elementa ir kļuvis par ķīli, kas šķēļ valstis un pilsonisko sabiedrību, pakļaujot riskam Eiropas Savienības nākotni. Paužot šādu aplamu viedokli netiek atzīts, ka krīze, kuras cēloņi meklējami galvenokārt ārpus eurozonas, būtu daudz dziļāka, ja nebūtu vienotās valūtas.

⁽²⁾ Sk. Dr. *Wolfgang Schäuble* 2011. gada 3. oktobrī *Paulskirche* teikto runu un 2012. gada maijā teikto runu saistībā ar Kārļa Lielā balvas pasniegšanu un *Giorgio Napolitano* runu Eiropas Parlamentā 2014. gada 3. februārī.

⁽³⁾ Sk. EESK atzinumu ECO/340 "Padziļināta un patiesa ekonomiskā un monetārā savienība", ziņotājs: *Cedrone* kgs (OV C 271, 19.9.2013.)

2.7. Patlaban vērojamā nelīdzsvarotība un ekonomiskās atšķirības, kuras starp valstu grupām pastāv kopš 1991. gada un kuras neviens līdz šim nav centies novērst, kavē progresu integrācijas procesā. Izpaužas pat bīstamas nošķirtības un renacionalizācijas tendences.

2.8. Tādējādi nākotne kļūst neprognozējama. Atveseļošanās pazīmes rosina optimismu un slāpē krīzes gaisotni. Tomēr ilgāku laiku ir paredzami zemi/vidēji izaugsmes rādītāji, kas daļēji izskaidrojami ar EMS nepabeigtību un Eiropas finanšu tirgus sadrumstalotību. Ņemot vērā ekonomikas nestabilitāti un iespējamās neveiksmes turpmākajos gados, EESK brīdina, ka nav pieļaujama pašapmierinātība attieksmē pret minētajiem jautājumiem.

2.9. Tādēļ nesenie lēmumi, tostarp par Sešu tiesību aktu kopumu, Divu tiesību aktu kopumu un Banku savienību, kaut arī ierobežoti, bija ļoti vajadzīgi un steidzami. Tomēr šie jaunie pārvaldības mehānismi ir lielā mērā balstīti uz budžeta un stabilitātes apsvērumiem un nav orientēti uz rūpēm par cilvēkiem, un tāpēc izaugsmes un sociālie pasākumi ir atstāti novārtā. Turklāt ilgstošais lēmumu pieņemšanas process un sistēmas sarežģītība rada kļuvi vai atklātu pretestību dalībvalstīs un Padomē kā sekas uzticēšanās trūkumam un uzsvaram uz valstu suverenitāti. Šāda situācija jau radījusi saimnieciskas un sociālas izmaksas Savienībai un pasliktina tās starptautiskās pozīcijas, padarot uzticēšanās veidošanu par īpaši svarīgu faktoru, lai pārvarētu šķēršļus.

2.10. Tādēļ EESK uzsver, ka nākamajā Eiropas Savienības likumdošanas periodā ir jāsaņem pārliecinošs ceļvedis, kurā minēti precīzi noteiktos termiņos īstenojami turpmākie pasākumi, kam jābūt vēršotiem uz EMS pabeigšanu ciešā saistībā ar stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem un pamatiniciatīvām. Šajā atzinumā ierosināti vairāki būtiski elementi, kas būtu jāiekļauj šādā rīcības plānā.

2.11. Diferencēta integrācija Eiropas Savienībā, kas jau ir veiksmīgi īstēta vairākās politikas jomās, būtu jāsaņem kā viens no galvenajiem principiem. Daudzus lēmumus, kas vajadzīgi, lai pabeigtu EMS izveidi, var pieņemt saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem un/vai, izmantojot ciešāku sadarbību, savukārt citiem būs nepieciešams jauns līgums un/vai grozījumi spēkā esošajos līgumos. Šādi lēmumi ļautu atgūt nokavēto EMS veidošanā un ātri īstēnot virkni pasākumu, neatstājot novārtā ilgtermiņa perspektīvas un ņemot vērā to, ka arī eurozonai ir vajadzīgas patiesas strukturālās reformas iestāžu līmenī līdzās tām, kas īstenojamas atsevišķajās dalībvalstīs.

3. Pirmie soļi: reāls un pašlaik spēkā esošajām tiesību normām atbilstošs plāns izaugsmei un nodarbinātībai

3.1. Pirmais un tūlītējais solis nākamajā Eiropas Savienības likumdošanas perioda darba plānā būtu parakstīt un īstēnot patiesu pakto par izaugsmi, nodarbinātību un stabilitāti, lai sekmētu ekonomikas atveseļošanu un radītu nosacījumus parādu atmaksāšanai (Eiropas "Jaunais līgums"). Šajā plānā vajadzētu būt vismaz šādiem punktiem:

- EIB vai EIF emitētas euroobligācijas (šis uzdevums jau daļēji paveikts, paredzot emitēt projektu obligācijas), kas, nepalielinot valstu parādsaistības, ļauj finansēt MVU un projektus tādās jomās kā infrastruktūra, veselības aprūpe, izglītība, pilsētu atjaunotne, vide un Eiropas komunikāciju tīkli. Šādas EIB un EIF mērķtiecīgas darbības būs signāls, ka Eiropa aktīvi cenšas uzlabot finanšu vidi privātiem ieguldījumiem⁽⁴⁾,
- dalībvalstu publiskie ieguldījumi (arī sociālajā jomā⁽⁵⁾) papildus ES publiskajiem ieguldījumiem, izmantojot kopīgi saskaņotu parametru sistēmu, kas apvienojumā ar pareizām strukturālām reformām arī veicinātu privātos ieguldījumus ("zelta noteikums"),
- apņemšanās krīzes laikā pielāgot vai uz laiku apturēt taupības politiku, kas ir viens no galvenajiem lejupeļsmes, pieprasījuma samazināšanās un bezdarba pieauguma cēloņiem un kavē atveseļošanās sākumu. Citiem vārdiem sakot, jānodrošina pāreja no vienpusējiem taupības pasākumiem uz kopīgi saskaņotām reformām, kas sekmēs ilgtspējīgu izaugsmi, darbvietu radīšanu un produktivitātes paaugstināšanu⁽⁶⁾,

⁽⁴⁾ Sk. EESK atzinumus ECO/307 "Atjaunot izaugsmi" (OV C 143, 22.5.2012.), ECO/334 "Euro nākotne" (OV C 271, 19.9.2013.) un ECO/340 "Padziļināta un patiesa ekonomiskā un monetārā savienība" (OV C 271, 19.9.2013.), ziņotājs: *Cedrone* kgs.

⁽⁵⁾ Sk. EESK atzinumu SOC/496 "Sociālo ieguldījumu ietekme" (ziņotājs – *Greif* kgs) (vēl nav publicēts OV).

⁽⁶⁾ Sk. EESK atzinumu ECO/336 "Ekonomikas politika dalībvalstīs, kuru valūta ir euro", ziņotājs: *Delapina* kgs (OV C 133, 9.5.2013.)

- Divu tiesību aktu kopuma, Sešu tiesību aktu kopuma un Fiskālā pakta īstenošana ir jāpapildina ar saskaņotiem pasākumiem, kas saistīti ar izaugsmi, nodarbinātību un sociālajiem aspektiem.
- Eiropas pusgada norises uzlabošana: pirms četriem gadiem ieviestajam Eiropas pusgadam ceļā uz ekonomikas savienību ir neatsverama loma valstu ekonomikas konverģences nodrošināšanā un valstu ekonomikas pielāgošanā. Lai gan Eiropas pusgads ir viens no “maigās” koordinācijas metodes lietošanas veidiem, tas var sniegt pozitīvus rezultātus. Taču tas jāizmanto pareizi, jāuzlabo tā pārredzamība un par to ir atbilstoši jāinformē. Gan Eiropas, gan valstu līmenī jānodrošina sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšana un līdzdalība,
- pienācīga atbilstība valstu reformu programmām: pārvaldībai ir izšķirīga nozīme. Valstu pārvaldības iestāžu darbam ir izšķiroša nozīme šajā jomā, un attiecīgajos gadījumos nepieciešamie uzlabojumi būtu skaidri jānorāda. Valstu reformu programmu īstenošana, tostarp saistībā ar valsts pārvaldes kvalitāti, būtu jāpārskata visām ieinteresētajām personām un rūpīgi uzrauga Komisijai,
- dalībvalstu pilnīga līdzatbildība: pašlaik Eiropas pusgadam joprojām ir pārāk tehnokrātisks raksturs, kas kavē tā norisi. Eiropas pusgadu pienācīgi apspriežot, šajā procesā būtu jāiesaista valstu parlamenti, kā arī sociālie partneri un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas⁽⁷⁾.

4. Nākamajā likumdošanas periodā padziļināt EMS un pabeigt tās izveidi

4.1. Monetārais un finanšu pīlārs

4.1.1. Saistībā ar monetāro politiku jānorāda, ka saskaņā ar pastiprinātu makroekonomikas pārvaldību eurozonā būtu jāpaplašina ECB pilnvaras, lai tās būtu tādas pašas kā citām centrālajām bankām ārpus ES un eurozonas un lai tā kā pēdējās instances maksātājs varētu būt līdzvērtīgs partneris starptautiskā līmenī, vienlaikus saglabājot pilnīgu autonomiju. Būtu jānodrošina, ka ECB spēj pilnībā novērst likviditātes krīzes tādā veidā, kas veicina ieguldījumus (MVU).

4.1.2. Tomēr ECB viena pati nevar būt atbildīga. Ceļā uz fiskālo un ekonomikas savienību būtiska nozīme ir pilnīgai banku savienībai⁽⁸⁾. Tā kā valdības un bankas ir pastāvīgi saistītas, dalībvalstis joprojām nevēlas radīt nepieciešamos politiskos un saimnieciskos nosacījumus, un tāpēc tiek atlikta vispiemērotāko un efektīvāko lēmumu pieņemšana⁽⁹⁾. Tas kavē arī visu banku efektīvu uzraudzību, ko veic ECB un kurai būtu jānovērš finansiālā sadrumstalotība, jālīdzinā un nevēlamās saiknes starp valstu politiķiem un bankām, kā arī jārada labvēlīgi nosacījumi banku pārrobežu apvienošanai.

4.1.3. Sarunās ar Padomi par banku savienību Eiropas Parlaments sekmīgi panāca vienošanos par virzību uz vienoto noregulējuma mehānismu un vienoto banku noregulējuma fondu⁽¹⁰⁾. EESK pilnībā atbalsta Parlamenta viedokli. Tuvākajā nākotnē pieņemtajiem lēmumiem būtu jāveicina tāda vienota Eiropas kapitāla tirgus izveide, kas būtu pielīdzināms ASV kapitāla tirgum.

4.1.4. Pilnīgai Banku savienībai ir nepieciešams labi strukturēts vienotā noregulējuma mehānisms, saskaņots noguldījumu garantiju sistēmas dalībvalstīs un ESM, kas ļauj īstenot banku tiešu rekapitalizāciju⁽¹¹⁾. Ar to saistītajai lēmumu pieņemšanas sistēmai jābūt efektīvai, un tai jānodrošina ātra rīcība. Šo elementu izveidošanas un ieviešanas process jāpātrina.

4.1.5. Ar Banku savienību tomēr nepietiek, lai stimulētu ekonomiku un ieguldījumus. Raugoties noturīgāka Eiropas finanšu sektora izveidošanas virzienā, nākamo gadu darba plāniem vajadzētu pievērsties arī tādiem jautājumiem kā “Bāzele III” pilnīgai īstenošanai, Finanšu stabilitātes padomei un rast risinājumus attiecībā uz “pārāk lielām, lai bankrotētu” bankām saskaņā ar starptautiskajiem nolīgumiem (G-20).

⁽⁷⁾ Sk. EESK atzinumu EUR/006 “Gada izaugsmes pētījums par 2014. gadu”, ziņotāja: *Pichenot* kdze (vēl nav publicēts OV).

⁽⁸⁾ Sk. EESK atzinumu ECO/339 “Tiesību aktu kopums “Banku savienība””, ziņotājs: *Trias Pintó* kgs (OV C 11, 15.1.2013.).

⁽⁹⁾ Sk. Eiropadomes 2013. gada 19. un 20. decembra secinājumus.

⁽¹⁰⁾ Sk. Padomes un EP 2014. gada 20. marta vienošanos par SRM.

⁽¹¹⁾ Sk. EESK atzinumus ECO/333 “Kredītiestāžu sanācības un noregulējuma režīms”, ziņotāja: *Roussanova* kdze (OV C 44, 15.2.2013) un ECO/350 “Vienots noregulējuma mehānisms”, ziņotājs: *Marels* kgs (OJ C 67, 6.3.2014.).

4.1.6. Komisāra *Barnier* nesen publicētā apjomīgā tiesību aktu pakete attiecībā uz bankām un finanšu tirgiem var sniegt nozīmīgu ieguldījumu, lai Eiropā nodrošinātu finanšu tirgu pienācīgu darbību, kā arī radītu stabilu un uzticamu banku sektoru. Tas ir īpaši svarīgi reālajai ekonomikai. Jaunākie Padomes lēmumi šajā jomā tikai daļēji ir vērsti vēlamajā virzienā.

4.1.7. Atbilstoši kredīti ir galvenā prioritāte ekonomikai atveseļošanai un izaugsmei, kā arī attīstībai. Tas nozīmē, ka ES tiesību aktu uzdevums ir panākt atbilstošu līdzsvaru, izveidojot stingrus pamatnosacījumus banku nozarei, kā arī veicinot pietiekamas iespējas banku operāciju veikšanai, jo īpaši, lai atvieglotu ieguldījumus, kas nepieciešami jebkurai izaugsmes politikai. Pats par sevi saprotams, ka īpaši svarīga nozīme ir apmierinošiem nosacījumiem attiecībā uz jaunizveidotiem uzņēmumiem un MVU⁽¹²⁾.

4.2. Makroekonomiskais un budžeta pilārs

4.2.1. Šajā jomā ieilgusi diskusija Eiropadomē par saistošiem ekonomisko reformu līgumiem ir visnotaļ nogurdinoša un rada vilšanos⁽¹³⁾. Tāpēc EESK iestājas par to, lai Komisija izstrādātu tālāk savu priekšlikumu par šādiem līgumiem, kuru veids, finansēšana un demokrātiskā leģitimitāte vēl jāapspriež sīkāk⁽¹⁴⁾.

4.2.2. Partnerības, kas balstītas uz savstarpēji saskaņotu līgumattiecību un solidaritātes mehānismu sistēmām, varētu palīdzēt veicināt un atbalstīt racionālas pielāgošanas politikas. Šie pasākumi sekmētu gan dalībvalstu iesaistīšanos vienotā sistēmā, gan reformas visās jomās, kas saistītas ar ilgtspējīgu izaugsmi, konkurētspēju un nodarbinātību, kuras visas trīs nostiprinās ES kopumā⁽¹⁵⁾. Šāda sistēma var palīdzēt ES reaģēt uz konkrētās valstīs notiekošiem asimetriskiem satricinājumiem, proti, tā būtu ES solidaritātes izpausme.

4.2.3. Šādas partnerības varētu veicināt kohēziju un iedzīvotāju uzticēšanos, kas ir būtiska, lai pārvarētu ar valstu suverenitātes apsvērumiem saistītās bažas. Tas savukārt sekmēs Eiropas kopību, kas būs obligāts pamats, lai izstrādātu tādu ES instrumentus kā eurozonas budžets, Eiropas Solidaritātes fonds un euroobligācijas.

4.2.4. Ekonomikas sistēmu, tostarp nodokļu sistēmu⁽¹⁶⁾, konverģence, ko papildina solidaritātes instruments, ir būtisks faktors, lai pakāpeniski pārvarētu esošo makroekonomisko un mikroekonomisko nelīdzsvarotību starp valstīm. Vidējā termiņā, pat ja tas prasa izmaiņas Līgumā, šim instrumentam būtu jāklūst par saimnieciska rakstura kompensācijas mehānismu, lai atjaunotu līdzsvaru un integrētu eurozonas valstu ekonomiku. Tas varētu visbeidzot kļūt par kopējā eurozonas budžeta sastāvdaļu. Šajā perspektīvā varētu izmantot arī struktūrfondus un kohēzijas fondus.

4.2.5. Jaunajai Komisijai kā procesa galvenajai dalībnieciem saskaņā ar metodi, ko izmantoja komisārs *Barnier* attiecībā uz finanšu sistēmas regulējumu, jāuzņemas sagatavot tiesību aktu priekšlikumus, jomās, ar kurām saistītajās diskusijās līdz šim dominējušas dalībvalstis, lai sekmētu auglīgākas diskusijas Padomē, pamatojoties uz konkrētiem priekšlikumiem.

4.2.6. Līdz šim Komisija minēto metodi ir izmantojusi nepietiekami. Kā piemērus tās iespējama izmantošanai var minēt ex-ante plānu koordinēšanu attiecībā uz nozīmīgām ekonomikas politikas reformām, ekonomisko reformu līgumus, ko papildina solidaritātes mehānisms, Eiropas parāda dzēšanas fonda izveidi un euroobligācijas. Gadījumos, kad šie priekšlikumi prasa izmaiņas Līgumā, Komisijai tas būtu skaidri jānorāda eurozonas dalībvalstīm.

⁽¹²⁾ Sk. EESK atzinumus ECO/347 "Ilgttermiņa finansēšana – finanšu pakalpojumu nozare", ziņotājs: *Smyth* kgs (OV C 327, 12.11.2013.) un ECO/365 "Ilgttermiņa finansēšana – turpmākais darbs", ziņotājs: *Smyth* kgs, līdzziņotājs: *Farrugia* kgs (vēl nav publicēts OV).

⁽¹³⁾ Sk. Eiropadomes 2013. gada 19. un 20. decembra secinājumus.

⁽¹⁴⁾ Sk. EESK atzinumu ECO/348 "KKI/Svarīgākās ekonomikas politikas reformas", ziņotājs: *Croughan* kgs (OV C 271, 19.9.2013.) un EESK atzinums EUR/006 "Gada izaugsmes pētījums par 2014. gadu", ziņotāja: *Pichenot* kdze (vēl nav publicēts OV).

⁽¹⁵⁾ Sk. arī Eurogrupas priekšsēdētāja *Dijsselbloem* kga runu 17.02.2014. ESAO seminārā Briselē "Eurozona krustceļos".

⁽¹⁶⁾ Sk. EESK atzinumu ECO/336 "Ekonomikas politika dalībvalstīs, kuru valūta ir euro", ziņotājs: *Delapina* kgs (OV C 133, 9.5.2013.) Pakāpeniski būtu jāņem vērā arī citi ar nodokļiem saistīti aspekti.

4.2.7. Šāda pieeja liks Padomei pieņemt nostāju attiecībā uz minētajiem priekšlikumiem. Tā akcentēs pārredzamību un skaidrību attiecībā uz dažādām politiskajām nostājām un apliecinās sevi kā vienīgo metodi, lai pārvarētu starpvaldību strupceļu pašreizējās struktūras pārskatīšanā. To ir arī skaidri paudusi Komisija dažādajām ieinteresētajām personām, tostarp arī plašai sabiedrībai.

4.2.8. Tādēļ vidējā termiņā eurozonai ir vajadzīga ekonomikas pārvaldība (kas ir nepieciešama kopš Māstrihtas līguma) attiecībā uz makroekonomikas un mikroekonomikas politikām, pārejot no pašreizējās koordinācijas metodes, kura līdz šim ir devusi vājus rezultātus, uz kopīgu lēmumu pieņemšanu par minēto politiku pamatnostādņēm. Eurozona nevar turpmāk atļauties situāciju, kad tai ir viena un tā pati valūta un atsevišķas ekonomiskās politikas, kas tāpēc būtu jāintegrē, lai cita starpā atvieglotu arī ECB darbu.

4.2.9. Pārdales mehānisms, kas izmantojams asimetrisku satricinājumu gadījumos: atbildības principu (ne tikai attiecībā uz valstīm, bet arī pilsoņiem) nedrīkst nodalīt no solidaritātes. Tādēļ ierobežotā laikposmā būtu jāveic konkrēti pasākumi, kas vērsti uz visneaizsargātākajām iedzīvotāju grupām. Tā ir atbildība, kas attiecas uz visiem iedzīvotājiem un visām valstīm.

4.2.10. Tāpat būtu vajadzīga virzība uz atbilstīgu eurozonas budžetu ar kopīgiem noteikumiem; tikai šādi varētu radīt iespēju, lai virzītos uz kopēju fiskālo politiku, un spētu absorbēt jebkurus turpmākus "triecienus". To varētu finansēt, piemēram, izmantojot mērķorientētu nodokli, finanšu darījumu nodokli (ar nosacījumu, ka tas aptvertu visu eurozonu), oglekļa dioksīda nodokli, pagaidu nodevu par maksājumu bilanču pārsniegumu virs 6 % un, visbeidzot, kopīgas aizņēmumu obligācijas.

4.2.11. Valsts parāds: būtu jāizveido mehānisms, kas, neatceļot valstu atbildību par saviem parādiem, tos norobežotu no finanšu spekulācijām. Valsts parādsaistības, kas pakāpeniski tiek konvertētas līdz 60 % kvotai (kā ierosinājusi EESK⁽¹⁷⁾) vai tā daļu, kura pārsniedz 60 % (saskaņā ar Komisijas⁽¹⁸⁾ iesniegto ierosinājumu par "parāda dzēšanas fondu") varētu turēt konsolidētā parāda kontā, un šādu kontu varētu apkalpot *pro rata* dažādas dalībvalstis. Kā alternatīvu varētu izveidot pagaidu euroobligāciju fondu, izmantojot starpvaldību līgumu, kas ļautu emitēt īstermiņa eurozonas parāda instrumentus un tādējādi mazinātu eurozonas valstu likviditātes krīzes risku. Saskaņā ar secinājumiem, ko sniedza ekspertu grupa, kuru izveidoja, nosakot tai konkrētu uzdevumu analizēt vienotu parādzīmju emitēšanas dažādo variantu priekšrocības un riskus, Komisijai tagad vajadzētu izvirzīt konkrētu priekšlikumu par to, kādus instrumentus un kādā termiņā izmantot.

4.3. Mikroekonomiskais pīlārs

4.3.1. Liela uzmanība jāpievērš arī mikroekonomiskajām politikām, jo īpaši rūpniecības un nozaru politikām, kam ir svarīga nozīme Eiropas ekonomikas izaugsmē, kur vairs neder sadrumstalotā pieeja. Tādēļ ir nepieciešams apvienot vairākas politikas (un attiecīgās lēmumu pieņemšanas procedūras), kurām ir netieša ietekme uz valstu budžetiem, lai izveidotu kopīgu redzējumu un nāktu klajā ar Komisijas un dalībvalstu kopīgu rīcību, jo īpaši attiecībā uz šādiem uzdevumiem:

— vienotā tirgus izveide,

— labvēlīgu apstākļu radīšana uzņēmumiem, jo īpaši novēršot tirgus sadrumstalotību, lai tie paliktu vai uzsāktu darbību Eiropā,

— kopēja rūpniecības politika⁽¹⁹⁾, kas nostiprina pamatu esošajai, kā arī inovatīvai un ilgtspējīgai saimnieciskajai darbībai visā kontinentā,

⁽¹⁷⁾ Sk. EESK atzinumu ECO/307 "Atjaunot izaugsmi", ziņotājs: *Cedrone* kgs (OV C 143, 22.5.2012.).

⁽¹⁸⁾ Sk. COM(2012) 777 final/2.

⁽¹⁹⁾ Sk. EESK atzinumu CCMI/108 "Rūpniecības politika (pārskats)", ziņotājs: *van Iersel* kgs, līdzziņotājs: *Gibellieri* kgs (OV C 327, 12.11.2013.).

- kopēja enerģētikas politika, kuras ļoti trūkst, bet kura ir īpaši svarīga, lai nodrošinātu vienlīdzīgus un stabilus saimnieciskos apstākļus Eiropas Savienībā,
- liela mēroga kopīgi infrastruktūras projekti un kopēja transporta politika, lai uzlabotu savienojamību,
- uzņēmumu nodokļu konverģence,
- pakalpojumi, tostarp uzņēmējdarbības pakalpojumi,
- darba tirgus un darba ņēmēju mobilitāte,
- pētniecības politika.

4.4. Sociālais pīlārs

4.4.1. EESK iestājas par konkrētiem pasākumiem attiecībā uz EMS sociālo dimensiju⁽²⁰⁾. Jauniešu nodarbinātības līmenis joprojām ir nepieļaujami zems. Kopā ar dalībvalstīm jaunajai Komisijai būtu jāuzņemas atbildība, lai uzlabotu dzīves un darba apstākļus:

- atbalstot darbvietu radīšanu un jaunizveidotus uzņēmumus,
- ierosinot pielāgojumus attiecībā uz izglītības politikām visos līmeņos visā Eiropā, kā arī veselības politikām, kur tas ir nepieciešams,
- paredzot atbilstīgus nosacījumus pārrobežu mobilitātei,
- rosinot priekšlikumus nodokļu jomā, ar mērķi veicināt darbvietu radīšanu,
- rosinot priekšlikumus, kas vērsti uz patērētāju tiesību aizsardzību,
- nodrošinot dzimumu līdztiesību,
- veicot sociālos ieguldījumus⁽²¹⁾.

4.4.2. Ir vajadzīgs sociālais dialogs visos līmeņos. Tas nozīmē, ka jānovērš šķēršļi, kas kavē efektīvas konsultācijas dalībvalstīs un dalībvalstu starpā. ES būtu ļoti noderīga, pulcējot ieinteresētās personas no dažādām valstīm, lai apspriestu veiksmīgu praksi un izstrādātu plānus, kā uzlabot apstākļus darbvietu radīšanai.

4.4.3. Savienība un jo īpaši eurozona, ja tās tiks pabeigtas, vairs nevarēs neņemt vērā ekonomikas politikas sociālās sekas, atstājot tās pilnīgi valstu ziņā. Gan saimnieciskajos, gan sociālajos pasākumos ir jāņem vērā ne tikai Stabilitātes pakta parametri, bet arī plašāks klāsts makroekonomisko rādītāju (piemēram, bezdarba līmenis, izaugsmes temps, maksājumu bilance, nodarbinātības līmenis, nabadzības līmenis, ieņēmumu sadale un labklājība u. c.). Nav iespējams garantēt EMS stabilitāti, nenodrošinot nekādus eurozonas sociālos mehānismus ekonomikas straujas lejupslīdes un/vai nelīdzsvarotības gadījumiem. Daži no tiem var prasīt izmaiņas Līgumos. Vidējā termiņā tās varētu būt šādas:

- izveidot kopīgu apdrošināšanas sistēmu bezdarba gadījumiem, kas papildinātu valstu sistēmas un, iespējams, būtu saistīta ar kopīgu noteikumu ieviešanu attiecībā uz darba tirgu un darbaspēka mobilitāti eurozonā,
- nodrošināt pienācīgus minimālos ienākumus dažām cilvēku grupām, kas dzīvo zem nabadzības sliekšņa, un izstrādāt kopīgus noteikumus attiecībā uz labklājību un palīdzību.

⁽²⁰⁾ Sk. EESK pašiniciatīvas atzinumu SOC/494 "Ekonomiskās un monetārās savienības sociālās dimensijas nostiprināšana", galvenais ziņotājs: Dassis kgs (OV C 67, 6.3.2014.).

⁽²¹⁾ Tas attiecas arī uz cilvēku izklūšanu no nabadzības. Šajā saistībā sk. EESK atzinumu SOC/496 "Sociālo ieguldījumu ietekme", ziņotājs: Greif kgs (vēl nav publicēts OV).

4.4.4. Vajadzētu kopīgot arī citas politikas, kas vērstas uz pilsoņu interesēm, lai atbalstītu viņu piederības sajūtu un veicinātu mobilitāti, piemēram:

— kvalifikāciju un diplomu savstarpēja atzīšana,

— sabiedrisko labumu un publisko pakalpojumu kvalitāte un nepārtrauktības nodrošināšana eurozonā, jo īpaši krīžu periodos u. c.

4.5. Politiskais pīlārs

4.5.1. Šādu plašu programmu var īstenot tikai ar nepieciešamo demokrātisko leģitimitāti lēmumu pieņemšanas procesā. Pilnībā atzīstot ievērojamo progresu, kas ir panākts pēdējo gadu laikā, EESK uzskata, ka turpmāku būtisku soli virzībā uz priekšu nākamā pilnvaru termiņa laikā var īstenot tikai tad, ja tiek pievērsta īpaša uzmanība pārskatbildībai, leģitimitātei, demokrātijai, pārredzamībai un saziņai.

4.5.2. Arvien vairāk visā Eiropā saasinās politiskās diskusijas par integrācijas procesu. ES līmenī politiskajām partijām vajadzētu skaidri definēt savus redzējumus, kas palīdzētu veidot dažādu politisko grupu viedokļus Eiropas Parlamentā un sekmētu Eiropas politisko partiju atpazīstamību. Starptautiskas Eiropas mēroga vēlēšanas, kurās iesaistīti pārrobežu politiskie formējumi, lielā mēra stiprinātu un veicinātu Eiropas mēroga debates.

4.5.3. Līdzatbildības un sabiedrības atbalsta nodrošināšanai ir vajadzīgs daudz lielāks valstu parlamentu ieguldījums Eiropas debatēs. ES likumdošanas priekšlikumi un VRP būtu pienācīgi jāapspriež parlamentos. Būtu jāparedz interaktīvas konsultācijas par stratēģiskiem jautājumiem starp Eiropas Parlamentu un valstu parlamentiem, kas rosinātu arī aktīvāku dinamiku starp valstu parlamentiem.

4.5.4. Komisijai būtu pēc iespējas efektīvāk jāpiemēro Kopienas metode, nākot klajā ar tiesību aktu priekšlikumiem un pasākumiem, kā arī īstenojot dalītu kompetenci ar dalībvalstīm. Tāpat kā agrāk, aktīva un drosmīga attieksme atmaksāsies.

4.5.5. Ja to pieprasa parlamenti un/vai pilsoniskā sabiedrība, Komisija būtu jāpieaicina arī valstu mēroga diskusijās par Eiropas Savienības jautājumiem.

4.5.6. Eiropadome un Padomes, jo īpaši Ekonomikas un finanšu padome, ir galvenās lēmumu pieņēmējas, un tām ir būtiska nozīme saistībā ar pārskatbildību un leģitimitāti. Tāpēc ir vajadzīga lielāka pārredzamība, jo tā atbilst demokrātijas prasībām.

4.5.7. Padomes locekļi, kas pārstāv valstu intereses, kā arī koplēmumu pieņēmēji Eiropas līmenī bieži vien Briselē runā pavisam ko citu nekā pašmājās, kas parasti rada būtiskas neskaidrības un kavē vienošanās panākšanu. Izvairīga valoda nav pieņemama. Dalībvalstīm vajadzētu vienoties par kopīgiem politiskajiem vēstījumiem visos lēmumu pieņemšanas līmeņos un atbalstīt šādus vēstījumus.

4.5.8. Dalībvalstis EMS struktūrā ir gan subjekts, gan objekts. Konverģence ar Eiropas metodoloģiju, vienlaikus saglabājot valstu administratīvās procedūras un tradīcijas, ir iespējama, tomēr būs vajadzīgi būtiski pielāgojumi vairākās valstīs. Uzticama politiskā un administratīvā prakse var būt ļoti svarīga uzticības veidošanā.

4.5.9. EESK uzsver, ka arī pilsoniskajai sabiedrībai ir jāīsteno sava bieži vien pārāk zemu novērtētā loma ES un integrētākas eurozonas nākotnes arhitektūras veidošanā. Ir daudz jomu, kurās progress daļēji vai pilnībā ir atkarīgs no ārpus valdību struktūrām esošiem procesa dalībniekiem. Pilnībā būtu jāiesaista pilsoniskā sabiedrība. Pārāk daudzās valstīs pilsoniskā sabiedrība joprojām ir malā stāvoša, taču tās rīcībā jānodod nepieciešamie instrumenti, lai tā varētu saistīties ar institucionālajiem lēmumu pieņēmējiem. Pilsoniskajai sabiedrībai ir jāuzņemas atbildība un jāpiedalās ES lēmumu pieņemšanas procesā, lai paplašinātu savu demokrātisko bāzi. Bez tās aktīvas līdzdalības EMS sekmīga pabeigšana nebūs iespējama.

4.5.10. Sociālajiem partneriem jo īpaši būtu visnotaļ lietderīgi izvērtēt uz konsensu orientēta modeļa rezultātus dalībvalstīs, ko EESK stingri atbalsta. Ieteicama ir labākās prakses piemēru un pieredzes apmaiņa.

4.5.11. EESK uzskata, ka pašreizējie noteikumi neapšaubāmi nav pietiekami efektīvi un nav darbojušies tā, kā bija paredzēts, un ka starpvaldību darbības nav atrisinājušas ar EMS saistītās problēmas. Tāpat mums nevajadzētu maldināt sevi ar domu, ka krīze atkāpjas un ka stabilizācijas mehānismi, kas steigā ieviesti laikā, kad plosījās vētra, būs pietiekami, lai virzītos uz priekšu un lai novērstu jaunas krīzes.

4.5.12. Vienīgais veids, kā izvairīties no līdzīgām situācijām, ir mainīt eurozonas noteikumus un lēmumu pieņemšanas procesu, padarot tos pārredzamākus un demokrātiskākus:

- nodot atbildību par euro kādam, kas varētu paust vienotu viedokli, institucionalizējot Eurogrupu. Lai nodrošinātu eurozonas labāku pārvaldību, Eurogrupai būtu jāspēj ātri pieņemt lēmumus un iejaukties krīzes gadījumā. Tas padarītu lēmumu pieņemšanas procesu pārredzamāku un demokrātiskāku, sākot ar veto tiesību atcelšanu,
- nodrošināt pārdales mehānismu un/vai patiesu un atbilstošu eurozonas budžetu, kā minēts 4.2.9. un 4.2.10. punktā, izmantojot pakāpeniskas pārejas procesu, lai nodrošinātu sabiedriskos labumus iedzīvotājiem un resursu taisnīgāku sadali, ar mērķi atbalstīt reformu procesu, mazināt nelīdzsvarotību starp valstīm, sekmēt iespēju veidot kopīgu nodokļu politiku u. c.,
- īstenot vienotu pārstāvību starptautiskajās organizācijās,
- šādas pārvaldības struktūras darbībām būtu vajadzīgs EP eurozonas deputātu (Euro parlamenta) atbalsts un balsojums; šajās sanāksmēs varētu piedalīties arī pārējie deputāti, taču bez balsstiesībām.

5. Ilgtermiņā: uzsākt politiskas Eiropas veidošanu kopumā

5.1. Papildus EMS pabeigšanai, kā izklāstīts iepriekš, būtu lietderīgi nākamajā parlamentā uzsākt nopietnu pārdomu procesu par ES un tās institucionālo struktūru darbības padziļināšanu kopumā, kā arī noteikt tās politikas jomas, kurām vajadzētu kļūt kopējām. EESK uzskata, ka pārdomu procesā vajadzētu pievērsties turpmāk minētajiem aspektiem.

5.2. Noteikt, ka Komisijas darbības apstiprina EP, kuram arī būtu iniciatīvas tiesības. EP varētu ievēlēt, balstoties uz Eiropas politisko partiju iesniegtajiem Eiropas sarakstiem.

5.3. Lai veicinātu pārredzamību, demokrātisko leģitimitāti un pilnvaru dalījumu, būtu jāatceļ divvaldība, ko īsteno Eiropadomes priekšsēdētājs un Komisijas priekšsēdētājs, kuru ievēlētu EP vai pilsoņi tiešā veidā, ar nosacījumu, ka tiek mainīta arī viņa loma. Pašreizējā Padome varētu kļūt par "valstu senātu" ar jaunu reglamentu.

5.4. Starp politikām, ko pilnībā vai daļēji īsteno ES un kurās tai būtu lēmumu pieņemšanas pilnvaras, varētu tikt iekļauta Eiropas Savienības ārpolitika un starptautiskā loma, tostarp vienota pārstāvība starptautiskajās organizācijās, aizsardzības politika (tiem, kas to vēlas), enerģētikas politika, pētniecības politika, patvēruma un imigrācijas politika, kā arī standartu un tiesību ievērošana ar pilnvarām rīkoties, ja dalībvalstis tās pārkāpj, kā tas jau ir attiecībā uz ekonomikas jautājumiem un budžeta regulējumu.

5.5. Jaunajā institucionālajā struktūrā, ko nav iespējams izveidot, izmantojot vienīgi ciešāku sadarbību, Parlamenta, Padomes, Komisijas, EESK un RK lomas varētu noteikt jauns konvents, kurš darbotos līdz 2019. gadam, kad notiks nākamās Eiropas Parlamenta vēlēšanas pēc 2014. gada vēlēšanām.

6. Saziņa un vienkāršošana

6.1. Uzticības atgūšanas procesā ir nepieciešama laba saziņa. EESK ir pārliecināta, ka vislabāko saziņu nodrošina labas politikas un prakse, kas nodrošina ilgtermiņa perspektīvu visai Eiropas sabiedrībai.

6.2. Jāveicina un jāuzlabo saziņa ar sabiedrību. Saziņa rada interesi, kas savukārt rada sapratni. Šī atziņa nav pietiekami tikusi ņemta vērā, un tas ir trūkums, par ko vainojama Komisija un dalībvalstis. Būtu jāizmanto viss sociālo plašsaziņas līdzekļu klāsts.

6.3. EMS un ar to saistītās jomas bieži vien ir atspoguļotas kā tehnisks pasākums. Tā nav, jo tās ir fundamentāli politiskas un lielā mērā ietekmē ikvienu pilsoņa dzīvi. Tomēr tās ir reti apspriestas, nemaz nerunājot par saziņu, no šādas perspektīvas viedokļa, kas lielā mērā izskaidro milzīgo plaisu starp ES un tās iedzīvotājiem.

6.4. Atšķirīgās tradīcijas un situācijas ik dienu sāpīgi parāda, ka trūkst "kopējas EMS valodas", kas dažkārt rada lielas neskaidrības un mazina sabiedrības atbalstu. EESK uzskata, ka Komisija ir vienīgā iestāde, kas spēj sniegt risinājumu, izmantojot savas iniciatīvas tiesības ES likumdošanas procesā. Uz to būtu jāraugās tādas Komisijas un EP perspektīvā, kas būtu politiskākas struktūras nekā līdz šim.

6.5. Kā līdzatbildīgiem dalībniekiem pilsoniskajai sabiedrībai un sociālajiem partneriem būtu jāpilda sava atbilstoša loma saziņas īstenošanā, kas līdz šim bieži vien nav pietiekami attīstīta. Pilsoniskajai sabiedrībai un sociālajiem partneriem būtu jāvērsī iestāžu uzmanība uz pilsoņu un uzņēmumu bažām un jāsadarbojas, lai tās kļiedētu. Viedokļu apmaiņai būtu jānotiek abpusēji.

6.6. Eiropai turpmāk vairs nevajadzētu radīt par sevi iespaidu kā par "ziloņkaula torni"; šāds uzskats ir izveidojies lielā daļā sabiedrības. Eiropas integrācijas priekšrocības, konkrētie soļi virzībā uz priekšu un ieguvumi, kas jo īpaši izpaužas attiecībā uz ieguldījumiem, darbvietu radīšanu un patērētājiem, ir saprotami jāizskaidro iedzīvotājiem. T.s. jaunajam vēstījumam Eiropai būtu jābūt ar kopīgu saziņas un vienkāršošanas stratēģiju, kuru īsteno Komisija un dalībvalstis, kas ir galvenie dalībnieki līdzās politiskajām partijām un pilsoniskajai sabiedrībai.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Uzņēmējdarbības finansēšana: jaunu finanšu mehānismu meklēšana”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2014/C 451/03)

Ziņotājs: SMYTH

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2014. gada 22. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Uzņēmējdarbības finansēšana: jaunu finanšu mehānismu meklēšana”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 17. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 141 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Vairāk nekā sešus gadus pēc smagā finanšu un ekonomikas satricinājuma parastie uzņēmējdarbības, īpaši MVU, finansēšanas kanāli joprojām ir daļēji nosprostoti. Bankas, kas vienmēr nodrošināja finansējumu MVU, vairs ne tik labprātīgi piešķir finansējumu vairāku tādu iemeslu dēļ kā aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšana, augstākas kapitāla un likviditātes koeficienta prasības, uzkrājumi sliktajiem parādiem un izvairīšanās no riska. Šī finanšu tirgu un finansējuma kanālu sadrumstalotība ir viena no finanšu krīzes visnoturīgākajām iezīmēm Eiropā.

1.2. Viena no pastāvīgām tirgus nepilnībām ir MVU izsniegto apgrozāmā kapitāla aizdevumu sarukums – ES politikā šī problēma ir pienācīgi jārisina. Pagaidām problēmas mērogam atbilstošs risinājums nav atrasts.

1.3. ECB īstenotā ilgāka termiņa refinansēšanas operācija⁽¹⁾ palīdzēja veiksmīgi novērst banku sistēmas sabrukumu, bet lielākā daļa tās finansējuma nenonāca līdz reālajai ekonomikai. Tā vietā tas tika izmantots, lai nostiprinātu banku bilanci, un tika palaista garām iespēja atrisināt problēmu ar šā līdzekļa palīdzību, jo uzņēmumiem joprojām trūkst apgrozāmā kapitāla.

1.4. EIB, kura ir ļoti aktīvi atbalstījusi MVU visā Eiropā, ir būtiski rekapitalizēta un pastiprinājusi aizdevumu izsniegšanu MVU. Atbalsts MVU ir vissvarīgākā EIB grupas politikas prioritāte – šim mērķim tiek novirzīti 20 % no EIB gada kopējā aizdevumu apjoma, turklāt uz to ir vērsti 100 % EIF darbības. Lai gan EIB nodrošina daudz līdzekļu MVU attīstības finansēšanai, tās kopējā uzņēmējdarbībai paredzēto aizdevumu daļa eurozonā joprojām ir maza.

1.5. EESK atbalstīja pagājušajā gadā publicēto “Zaļo grāmatu par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu”⁽²⁾, un nesen tai sekoja pasākumu kopums⁽³⁾ par ilgtermiņa finansēšanas veicināšanu vispār un par finansējuma virzīšanu tieši MVU. Pasākumu kopums ietver stimulus, kas vērsti uz MVU aizdevumu vērtspapīrošanas izmantojuma palielināšanu. Komisija ir arī ierosinājusi jaunus noteikumus, lai mudinātu pensiju fondus investēt finanšu aktīvos un tādējādi atbalstīt ilgtspējīgas izaugsmes finansēšanu reālajā ekonomikā⁽⁴⁾. Tiek rosināts arī izveidot likvidu un pārredzamu sekundāro tirgu uzņēmumu obligācijām un citu veidu obligācijām. EESK šos priekšlikumus vērtē atzinīgi un ir pārliecināta, ka tie palīdzēs savlaicīgi reformēt MVU finansējuma tirgu un padarīs to efektīvāku.

⁽¹⁾ Ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas mērķis ir nodrošināt eurozonas bankām aizdevumus ar zemām procentu likmēm.

⁽²⁾ OV C 327, 12.11.2013., 11. lpp.

⁽³⁾ COM(2014) 168 final.

⁽⁴⁾ COM(2014) 167 final.

1.6. Tiek gatavotas arī vairākas citas iniciatīvas, lai novērstu šķēršļus, kas aizdevējiem traucē rūpīgāk novērtēt kredībspēju un risku. Tās ietver elektronisko glabātavu izmantošanas paplašināšanu un standartizētus iesniegumus, kas paredzēti uzņēmumu reģistriem, statistikas birojiem, banku kredītu vērtētājiem un citiem aizdevējiem, kā arī iespēju izveidot Eiropas centrālo kredītreģistru. Ja tiktu uzlabota un aktīvāk aktualizēta informācija par MVU finansiālo stāvokli, aizdevēji varētu labāk novērtēt risku un to precīzāk izcenot.

1.7. Pašlaik tiek gatavoti vai izskatīti vairāki citi priekšlikumi, lai uzlabotu MVU piekļuvi finansējumam. EESK atbalsta šādu politiku izvēlēti proaktīvāku pieeju, taču priekšlikumu īstenošanai būs vajadzīgs laiks. Joprojām neatrisināts ir jautājums par to, ko darīt tūlīt un īstermiņā, lai uzlabotu MVU piekļuvi finansējumam.

1.8. Pieeja “viens risinājums der visiem” var nebūt piemērota visām dalībvalstīm. Dažas dalībvalstis ir izveidojušas pieejas, kas ir piemērotas to valsts finanšu struktūrām un regulējumam. Viena no visinteresantākajām iniciatīvām ir Apvienotās Karalistes aizdevumu finansēšanas shēma⁽⁵⁾. Ar tās palīdzību beidzamo divu gadu laikā izdevās ļoti veiksmīgi uzlabot hipotekāro kredīšanu un aizdevumus mājsaimniecībām Apvienotajā Karalistē, un pašlaik ar tās palīdzību tiek stimulēti aizdevumi MVU. Šī shēma mudina iesaistītās bankas palielināt neto aizdevumus MVU, samazinot finansējuma izmaksas. Šīs shēmas aizstāvji norāda, ka MVU piešķirto aizdevumu apjoms būtu daudz mazāks, ja šādas shēmas nebūtu.

1.9. EESK uzskata, ka minētā aizdevumu finansēšanas shēma ir labas prakses piemērs, un iesaka ECB rūpīgi apsvērt līdzīgas iniciatīvas ieviešanu eurozonā. ECB 2014. gada 5. jūnijā paziņoja par virkni likviditātes uzlabošanai paredzētu pasākumu, kuru mērķis būs veicināt banku aizdevumus MVU⁽⁶⁾. EESK atzinīgi vērtē to, ka ECB galvenais priekšlikums: speciālas ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas (SITRO) ir līdzīgas šajā atzinumā minētajām aizdevumu finansēšanas shēmām. Kā pozitīvs aspekts jāpiemin arī tas, ka darbs, ko EESK ieguldījis šā atzinuma sagatavošanā, ir apstiprinājis politiku domas attīstību.

2. Uzņēmējdarbībai paredzētu aizdevumu krīze Eiropā

2.1. Debatēs par uzņēmējdarbībai paredzētiem aizdevumiem un finansējumu galvenā uzmanība tiek vērsta uz attīstības un investīciju kapitāla piedāvājumu un pieprasījumu, īpaši attiecībā uz MVU. Aizdevēji uzsver, ka trūkst jaunu projektu un līdz ar to nav pieprasījuma pēc finansējuma attīstībai. MVU un uzņēmumi ar vidēji lielu kapitālu bieži sūdzas gan par attīstībai paredzēta finansējuma piedāvājumu, gan par šāda kredīta izmaksām, norādot, ka bankas riska finansējumam nosaka pārāk augstu cenu. Abos viedokļos ir daļa patiesības. Jebkurā gadījumā ES dalībvalstīs aizdevumu apjoms gan lieliem, gan maziem uzņēmumiem labākajā gadījumā ir vai nu nemainīgs, vai, sliktākajā, liecina par strauju kritumu.

2.2. Šā EESK atzinuma uzmanības centrā nav ne attīstības kapitāls, ne jaunu uzņēmumu, jaunizveidotu uzņēmumu vai inovāciju finansējums. Tas vairāk ir vērsts uz jautājumu par piekļuvi apgrozāmajam kapitālam: konta pārtēriņa un kredītlīniju iespējām, no kurām ir atkarīga lielākās uzņēmumu daļas izdzīvošana. Ir grūti precīzi noteikt, kādas tendences pastāv apgrozāmā kapitāla aizdevumu jomā, jo nav pieejami dati, taču vispārējās tendences atklāj ECB dati par aizdevumiem nefinanšu uzņēmumiem. Beidzamo četru vai piecu gadu laikā vērojams to kritums, un tikai pēdējos mēnešos iezīmējas atlabšanas pazīmes.

2.3. Viena no finanšu un ekonomikas krīzes noturīgākajām iezīmēm ir spēcīgā uzņēmumiem paredzētā finansējuma samazināšanās. Tā kā Eiropas bankas ir centušās samazināt savus darījumus ar nedrošiem un nevērtīgiem parādiem, ir sarucis uzņēmumiem, īpaši vismazākajiem un mikrouzņēmumiem, paredzētā apgrozāmā kapitāla piedāvājums gan nominālajā, gan reālajā izteiksmē. Šo uzņēmumiem piešķirto aizdevumu kritumu var raksturot kā pastāvīgu tirgus nepilnību. Turklāt Eiropas finanšu tirgu sadrumstalotība ir izraisījusi aizdevuma likmju divu līmeņu struktūras rašanos. Maziem uzņēmumiem Itālijā un Spānijā, piemēram, jāreķinās ar daudz augstākām procentu izmaksām nekā līdzīgiem uzņēmumiem Vācijā un Apvienotajā Karalistē. Līdz šim ES politiķi nav atraduši problēmas mērogam atbilstošus risinājumus, un ir daži pierādījumi, ka uzlabotais ES un starptautiskais banku regulējums ir pastiprinājis uzņēmējdarbībai paredzētu aizdevumu problēmu, jo bankas vairās no riska.

⁽⁵⁾ <http://www.bankofengland.co.uk/markets/Pages/FLS/default.aspx>

⁽⁶⁾ http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr140605_2.lv.html

3. Politiku piedāvātie risinājumi

3.1. ES politiku ir centušies risināt finanšu krīzes sekas un novērst tās ietekmi uz reālo ekonomiku. ES banku sistēmas trauslums ir kļuvis par lielāko ekonomikas atlabšanas kavēkli. Šā trausluma novēršanas nolūkā Eiropas Centrālā banka (ECB) 2012. un 2013. gadā uzņēmās bezprecedenta iniciatīvu un deva ES bankām piekļuvi samērā lētiem naudas līdzekļiem vairāk nekā 1 triljona euro apmērā. Šī iniciatīva ieguva nosaukumu "ilgāka termiņa refinansēšanas operācija". Tā bija paredzēta kā līdzeklis pret banku paralīzi vai to sabrukumu laikā, kad bankas centās atjaunot savu bilanci un panākt atbilstību ar regulējumu noteiktajiem stingrākiem kapitāla rādītājiem. Ar ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas palīdzību veiksmīgi izdevās novērst sabrukumu, bet lielākā daļa šā finansējuma nenonāca līdz reālajai ekonomikai. Tā vietā tas tika izmantots banku bilances nostiprināšanai. Šāds rezultāts bija savā ziņā paredzams un saprotams. Lielākajai daļai Eiropas banku pirmajā vietā bija un joprojām ir izdzīvošanas jautājums. Tomēr šāds rezultāts liecina par neizdevušos mēģinājumu, jo uzņēmumiem joprojām trūkst apgrozāmā kapitāla.

3.2. 2013. gada martā Eiropas Investīciju Banka (EIB) tika būtiski rekapitalizēta. Tās samaksātais kapitāls tika palielināts, iepludinot 10 miljardus euro skaidras naudas no kapitāla daļu īpašniekiem. EIB sagaida, ka nākamo triju vai četrus gadu laikā tā spēs palielināt jau apjomīgos aizdevumus MVU par līdz pat 40 miljardiem euro. Rekapitalizācija palīdzēja EIB palielināt aizdevumus MVU. Atbalsts MVU ir vissvarīgākā EIB grupas politikas prioritāte – šim mērķim tiek novirzīti 20 % no EIB gada kopējā aizdevumu apjoma, turklāt uz to ir vērsti 100 % EIF darbības. Tomēr EIB aizdevumi MVU galvenokārt tiek izmantoti attīstības kapitālam, inovācijai un jauniem projektiem. Ir zināms, ka EIB apsver apgrozāmā kapitāla aizdevumu iespējas, un būs interesanti iepazīties ar šo apspriežu iznākumu. Lai gan EIB nodrošina daudz līdzekļu MVU attīstības finansēšanai, tās kopējā uzņēmējdarbībai paredzēto aizdevumu daļa eurozonā joprojām ir maza.

3.3. Apvienotā Karaliste un ASV monetārās iestādes ir ķērušās pie dažiem netradicionāliem pasākumiem, piemēram, pie kvantitatīvas mīkstināšanas, lai banku sistēmu nodrošinātu ar likviditāti. Šāda politika ietver valsts un uzņēmumu obligāciju iepirkšanu īpaši lielos apmēros, ko veic centrālās bankas, un jaunas naudas iepludināšanu banku sistēmā. Tas palīdzēja izvairīties no naudas tirgus un monetārās politikas transmisijas mehānisma paralīzes gan ASV, gan Apvienotajā Karalistē. Ir konstatēti daži apliecinājumi tam, ka ASV kvantitatīvās mīkstināšanas programma ir devusi iespēju paplašināt reālās ekonomikas kredīšanu un finansēšanu. ASV monetārās iestādes gatavojas to pakāpeniski samazināt, jo ekonomikas atlabšana pamazām nostiprinās. Apvienotajā Karalistē Anglijas Bankas ieteikumos, kas vērsti uz nākotni, ir ierosināts, ka tiklīdz būs nostiprinājusies ekonomikas atlabšana, kvantitatīvās mīkstināšanas politika arī būs jābeidz.

3.4. Komisija 2013. gada martā publicēja "Zaļo grāmatu par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu" ⁽⁷⁾, un nesen tai sekoja pasākumu kopums par ilgtermiņa finansēšanas veicināšanu vispār un par finansējuma virzīšanu tieši MVU ⁽⁸⁾. Šo pasākumu kopuma centrā ir pasākumi ar aktīviem nodrošinātu vērtspapīru izmantošanas stiprināšanai MVU paredzētos aizdevumos. Plašāka ar aktīviem nodrošinātu vērtspapīru izmantošana ļautu bankām un citām finanšu iestādēm piedāvāt uzņēmumiem lielāku aizdevumu apjomu. Komisija ir arī ierosinājusi jaunus noteikumus, lai mudinātu pensiju fondus investēt finanšu aktīvos, piemēram, ar aktīviem nodrošinātos vērtspapīros, un tādējādi atbalstīt ilgtspējīgas izaugsmes finansēšanu reālajā ekonomikā ⁽⁹⁾. Tiek rosināts arī izveidot likvidu un pārredzamu sekundāro tirgu uzņēmumu obligācijām un uzlabot segto obligāciju un privāti izvietotu vērtspapīru pievilcību. Paziņojuma par kolektīvo finansēšanu ⁽¹⁰⁾ mērķis ir atbalstīt labāko praksi, pārraudzīt kolektīvās finansēšanas finansējuma tirgu attīstību un atvieglot kolektīvās finansēšanas kvalitātes marķējuma izveidi.

3.5 Šajā saistībā ir jāpiemin arī vairākas citas iniciatīvas. Šķēršļi, kas aizdevējiem traucē rūpīgāk novērtēt kredīspēju un risku, parasti ir saistīti ar izmaksām un ar konkrētas finansiālas informācijas trūkumu. Starptautisko finanšu institūts piedāvā virkni pasākumu šo šķēršļu mazināšanai. Tie ietver elektronisko glabātavu izmantošanas paplašināšanu un standartizētus iesniegumus, kas paredzēti uzņēmumu reģistriem, statistikas birojiem, banku kredītu vērtētājiem un citiem aizdevējiem. Šīs valstu glabātuves, kurās tiek uzkrāta informācija par kredītrisku, būtu jāapvieno ar Eiropas centrālo datu glabātuvē (*European Data Warehouse*), kas varētu kļūt par Eiropas centrālo kredītreģistru. Starptautisko finanšu institūts aicina izveidot Eiropas vienotos informācijas vākšanas un tās sniegšanas standartus, lai būtu iespējams analizēt gan uzņēmumu, gan valstu datus, tos sastatot. Ja tiktu uzlabota un aktīvāk aktualizēta informācija par MVU finansiālo stāvokli, aizdevēji varētu labāk novērtēt risku un to precīzāk izcenot.

⁽⁷⁾ COM(2013) 150/2 final.

⁽⁸⁾ COM(2014) 168 final.

⁽⁹⁾ COM(2014) 167 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2014) 172 final.

3.6 Citi priekšlikumi MVU paredzētā finansējuma plūsmas uzlabošanai:

- pasākumi, lai palīdzētu savstarpējām, kooperatīvām un kolektīvām iestādēm izsniegt aizdevumus MVU, tos tieši atbalstot ar publisko finansējumu,
- mazināt finansējuma noslieci uz parādu, atbrīvojot no nodokļiem jauna pamatkapitāla finansējumu,
- piešķirt reģionālās attīstības aģentūrām oficiālu riska novērtēšanas lomu, vienlaikus izdarot nepieciešamos pielāgojumus, lai novērstu kropļojumus, kuru cēlonis ir nepamatots optimisms,
- stimulēt uzticēšanos kredītu apdrošināšanai, ja tas ir izmaksu ziņā efektīvi, lai tiktu apdrošināti nenodrošināti MVU aizdevumi, ko bankas varētu pēc tam pārdot saviem investoriem, kas nav bankas,
- nodrošināt stimulus privātā kapitāla un riska kapitāla ieguldītājiem, lai paplašinātu ieguldījumus MVU un novērstu finansēšanas nepilnības,
- izmantot nodokļu atvieglojumus, lai palielinātu to investoru skaitu, kas iegulda MVU un MVU fondos,
- iepazīstināt MVU ar alternatīvām finansēšanas iespējām un ar salīdzinošajām priekšrocībām, ko nodrošina alternatīvie finansēšanas mehānismi,
- stiprināt kredītgantiju shēmas un zināšanu un labākās prakses apmaiņu, lai uzlabotu pastāvošās valstu garantiju shēmas,
- plašāk izmantot tirdzniecības finansēšanu, uzņēmumu savstarpējos aizdevumus, faktūrkreditēšanu un izpirkumnomas instrumentus.

Daudzu šeit minēto priekšlikumu īstenošana ir pavirzījusies uz priekšu, bet joprojām neatrisināts ir jautājums par to, ko darīt tūlīt un īstermiņā, lai uzlabotu MVU piekļuvi finansējumam.

4. Alternatīvs uzņēmējdarbības finansēšanas kanāls

4.1. Uzdevums izstrādāt tādu shēmu, kas uzlabotu piekļuvi finansējumam visā Savienībā, nav vienkāršs. Dažas dalībvalstis ir izveidojušas risinājumus, kas ir piemēroti valsts finanšu struktūrām un regulējumam. Pieeja "viens risinājums der visiem" var nebūt piemērota visām dalībvalstīm. Viena no visinteresantākajām iniciatīvām ir Apvienotās Karalistes aizdevumu finansēšanas shēma, un to ir vērts apskatīt padziļināti.

4.2. Apvienotās Karalistes Valsts kase un Anglijas Banka šo aizdevumu finansēšanas shēmu ieviesa 2012. gada jūlijā ar mērķi stimulēt aizdevumus reālai ekonomikai⁽¹¹⁾. Valsts kase, būdama Anglijas Bankas akcionāre, uzrauga aizdevumu finansēšanas shēmas darbību. Aizdevumu finansēšanas shēma piedāvā iesaistītajām bankām lētu finansējuma avotu, un šīs pazeminātās finansējuma izmaksas dod iespēju bankām palielināt kredītu pieejamību, samazinot tiem noteiktās procentu likmes. Šī shēma mudina bankas pastiprināt aizdevumu piešķiršanu un dod tām iespēju iegūt papildu finansējumu no šīs shēmas. Shēmas izveide ir veicinājusi būtisku banku finansējuma izmaksu kritumu, un tāpēc ir uzlabojušies kredītēšanas apstākļi. Ir jāatzīst, ka aizdevumu finansēšanas shēma visjūtāmāk ir stimulējusi tieši aizdevumus mājāsaimniecībām un hipotekāro kredītēšanu. Mazāki panākumi ir gūti uzņēmumiem paredzēto aizdevumu jomā, tāpēc 2013. gada novembrī iestādes pilnveidoja šo shēmu, lai to vērstu tikai uz MVU paredzētu aizdevumu stimulēšanu.

4.3. Aizdevumu finansēšanas shēma ir paredzēta, lai nodrošinātu komerciālu impulsu iesaistītajām bankām un tās palielinātu neto aizdevumus (t. i., bruto aizdevumi mīnus atmaksājumi). Shēma piedāvā lētu finansējumu visām bankām, pat tām, kas samazina saistību un aktīvu īpatsvaru. Šai shēmā nav noteiktas maksimālās finansējuma summas, ko bankas varētu iegūt. Piemēram, ja bankas, kas iesaistījusies shēmā, uzņēmumiem paredzēto aizdevumu kopējā summa shēmas darbības sākumā sasniedz EUR 100 miljardus, tā var iegūt vismaz EUR 5 miljardus finansējuma. Ja tā pati banka pēc tam palielina MVU paredzētos aizdevumus par vēl EUR 1 miljardu, tai ir tiesības saņemt vēl EUR 5 miljardus no šīs shēmas. Tiesības saņemt MVU aizdevumiem paredzēto neto summu attiecībā 1 pret 5 apvienojumā ar mazākām finansējuma izmaksām ievērojami stimulē bankas paplašināt aizdevumu izsniegšanu⁽¹²⁾.

⁽¹¹⁾ <http://www.bankofengland.co.uk/markets/Pages/FLS/default.aspx>

⁽¹²⁾ Lai iepazītos ar visaptverošu aizdevumu finansēšanas shēmas darbības aprakstu skatīt R. Churm un A. Radia "The Funding for Lending Scheme" BoE Quarterly Bulletin 2012. gada 4. ceturkšņa laidieni <http://www.bankofengland.co.uk/publications/Documents/quarterlybulletin/qb120401.pdf>

4.4. Anglijas Banka uzrauga grozīto aizdevumu finansēšanas shēmu. Lielākā daļa Apvienotās Karalistes finanšu iestāžu ir iesaistījušās šajā shēmā. Pārskatītā shēma, kuras mērķis ir stimulēt tikai uzņēmumiem paredzētos aizdevumus, darbojas tikai kopš 2013. gada novembra, un iespējams, ka vēl ir par agru izdarīt galīgos secinājumus par tās efektivitāti. Dažas no lielākajām Apvienotās Karalistes un eurozonas bankām turpināja diezgan strauji samazināt saistību un aktīvu īpatsvaru, un šis droši vien ir iemesls, kāpēc ir sarukuši uzņēmumiem paredzētie aizdevumi. Aizdevumu finansēšanas shēmas aizstāvji apgalvo, ka stāvoklis kredītēšanas jomā Apvienotajā Karalistē būtu daudz sliktāks, ja nebūtu pieejams šīs shēmas finansējums.

4.5. EESK ir pārliecināta, ka līdzīga shēma būtu jāievieš visā eurozonā. Aizdevumu finansēšanas shēmai līdzīga shēma noteiktā laika posmā, kas ilgtu no diviem līdz trijiem gadiem palīdzētu atjaunot uzņēmumiem paredzētu aizdevumu izsniegšanas līmeni, vienlaikus arī veicinot saistību un aktīvu īpatsvara samazināšanas procesu.

4.6. ECB 2014. gada 5. jūnijā paziņoja par virkni likviditātes uzlabošanai paredzētu pasākumu, kuru mērķis būs veicināt banku aizdevumus MVU⁽¹³⁾. EESK atzinīgi vērtē to, ka ECB galvenais priekšlikums: speciālas ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas (SITRO) ir līdzīgas šajā atzinumā minētajām aizdevumu finansēšanas shēmām.

4.7. EESK atzinīgi vērtē lielāko daļu Komisijas ierosinājumu, kas paredzēti MVU finansējuma iegūšanas iespēju uzlabošanai, tomēr tie lielākoties ir paredzēti vidējam un ilgākam termiņam, un šajā nolūkā, iespējams, būs vajadzīgi jauni tiesību akti un/vai iestādes. Savukārt uzņēmumu apgrozāmā kapitāla finansēšanas krīze ir aktuāla tagad, tā ir spēcīga, un viss liecina par to, ka tā pastiprinās. EESK ir pārliecināta, ka ES politiķiem būtu aktīvāk jāmeklē īstermiņa risinājumi, piemēram, tādi kā iepriekšminētās stimulējošās shēmas (aizdevumu finansēšanas shēma vai ilgāka termiņa refinansēšanas operācija). Finanšu vai reputācijas riska palielināšanās ir jāskata, ņemot vērā to, ka ES ir 26 miljoni bezdarbnieku un 5,6 miljoni no viņiem ir jaunāki par 25 gadiem.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

⁽¹³⁾ http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr140605_2.en.html

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Digitālā sabiedrība: pieejamība, izglītība, apmācība, nodarbinātība, instrumenti vienlīdzības nodrošināšanai”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2014/C 451/04)

Ziņotāja: **Isabel Caño Aguilar**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2014. gada 22. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Digitālā sabiedrība: pieejamība, izglītība, apmācība, nodarbinātība, instrumenti vienlīdzības nodrošināšanai”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 18. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 128 balsīm par pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Savienībai no digitālo tehnoloģiju lietotājas jāklūst par šo tehnoloģiju izstrādātāju un ražotāju, bet lai to panāktu, ir jāatbalsta talanti. Un par prioritātēm jāizvirza informēšana, apmācība un izglītošana.

1.2. EESK uzskata, ka digitālās sabiedrības pieejamībai jābūt visas Eiropas sabiedrības prioritārajam mērķim. Šajā jomā īstenotā politika nav pietiekama, lai novērstu digitālo plaisu, kas turpina paplašināties.

1.3. EESK atgādina, ka ir jāsteno atbilstīgi pasākumi, lai nodrošinātu cilvēkiem ar invaliditāti piekļuvi digitālajai sabiedrībai un vienlīdzīgus nosacījumus jauno tehnoloģiju izmantošanā.

1.4. Digitālā sabiedrība nedrīkst būt papildu faktors atstumtībai. EESK īpaši uzsver, ka jāpieņem atbilstīgas politikas, lai gados vecāki cilvēki nebūtu atstumti, bet gan pilnībā iekļautos tehnoloģiju izmantošanā, jo tās ir ikdienas dzīves sastāvdaļa.

1.5. Nepieciešama Eiropas un valstu iestāžu kopīga darbība, lai nodrošinātu cenu ziņā pieejamāku informātikas aprīkojumu un programmas, kurās ievērota daudzvalodība.

1.6. Eiropas izglītības politika jāvirza uz iedzīvotāju sagatavošanu dzīvei. EESK īpaši uzsver, ka jākonsultējas ar izglītības nozares profesionālajām organizācijām.

1.7. EESK uzskata, ka būtiska nozīme vienlīdzības mērķa sasniegšanā ir atbalstam valsts izglītības sistēmai atbilstoši dalībvalstu finansālajām iespējām.

1.8. EESK uzsver, ka apmācības un izglītošanas procesā par digitālo vidi būtiska nozīme ir publiskajām bibliotēkām.

1.9. EESK iesaka plašāk izmantot atklātas inovācijas modeļus un atklātus standartus. Jāizvairās no nepamatotiem pasākumiem intelektuālā īpašuma aizsardzības jomā, jo tie var ierobežot inovācijas procesu digitālajā ekonomikā.

1.10. EESK ierosina ievērot Eiropas e-mācību kvalitātes fonda (EFQUEL) ieteikumus izglītības jomā.

1.11. EESK vēlreiz norāda, ka arodapmācībai un izglītībai ir svarīga nozīme, lai pārvarētu ekonomikas krīzi un veicinātu ekonomikas atveseļošanu, uzsverot *Cedefop* būtisko nozīmi šajā jomā. Tāpēc EESK iesaka:

— lielāku uzmanību veltīt mācībspēku sākotnējai un tālākai apmācībai;

— veicināt valodu apmācību;

— atvērtos izglītības resursus iekļaut arodapmācībā.

1.12. EESK vēlreiz norāda, ka arodapmācībai un izglītībai ir svarīga nozīme, lai pārvarētu ekonomikas krīzi un veicinātu ekonomikas atveseļošanu, uzsverot *Cedefop* būtisko nozīmi šajā jomā.

1.13. Ar iniciatīvu "Apvārsnis 2020" ir jāstiprina ES pozīcijas digitālās tehnoloģijas jomā, kurā Eiropas uzņēmumi saņem mazāku finansējumu nekā to konkurenti Āzijā un ASV.

1.14. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi atbalstīt informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) jomā darbojošos Eiropas mazos un vidējos uzņēmumus (MVU), lai tādējādi veicinātu inovatīvus projektus, kuriem ir būtiska nozīme šajā pastāvīgi mainīgajā nozarē. Fiskālie pasākumi un efektīvāks atbalsts Eiropas MVU finansēšanai būtiski sekmēs ekonomikas krīzes pārvarēšanu.

1.15. Atbalsts *start-up* uzņēmumiem digitālo tehnoloģiju jomā var veicināt Eiropas datortehnikas un programmatūras nozares uzplaukumu. EESK atzinīgi vērtē augsta riska programmu atbalsta iniciatīvu digitalizācijas programmas ietvaros, taču aicina sniegt lielāku atbalstu no finanšu sistēmas.

1.16. EESK ierosina pasākumu kopumu ar mērķi sekmēt sieviešu iesaistīšanos digitālajā sabiedrībā.

2. Vispārīga informācija

2.1. IKT iekļaušana izglītībā minēta vairākos ES politiskajos lēmumos, programmās un iniciatīvās, tostarp

— e-mācību programma (2004.-2006. gadam),

— mūžizglītības programma (2007.-2013. gadam), kurā IKT veicināšana izglītībā ir galvenā prioritāte starpnozaru līmenī, un apakšprogrammas "Comenius", "Erasmus", "Grundtvig" un "Leonardo",

— programma "Erasmus+" (2014–2020), kas saistīta ar stratēģiju "Eiropa 2020", stratēģiju "Izglītība un apmācība 2020" un stratēģiju "Izglītības pārvērtēšana",

— paziņojums par jaunajām tehnoloģijām un atvērtajiem izglītības resursiem. "Izglītības atvēršana – ikvienam paredzētas inovatīvas mācīšanās un mācību apguves metodes, izmantojot jaunās tehnoloģijas un atvērtos izglītības resursus", COM (2013) 654.

2.2. Eiropas digitalizācijas programmā (2010.g.) un Savienības galvenajā stratēģijā "Apvāršņa 2020" mērķu izpildei paredzētas vairākas darbības, kas saistītas ar

— savstarpēju izmantojamību un standartiem,

— īpaši ātru internetu,

— e-mācībām,

— pieejamību personām ar invaliditāti,

— digitālo līdzekļu lietošanas prasmēm, spēju veidošanu un iekļaušanu.

2.3. EESK šos aspektus apskatījusi vairākos atzinumos ⁽¹⁾.

2.4. Šajā pašiniciatīvas atzinumā izskatīti jautājumi saistībā ar digitālās sabiedrības pieejamību, izglītību, vienlīdzību un nodarbinātību.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. *Digitālās sabiedrības pieejamība*

3.1.1. Iedzīvotāji ikdienā arvien plašāk izmanto IKT rīkus. Digitālās sabiedrības pieejamība ir viena no tiesībām, un tās iespējas ir pilnībā jāizmanto.

⁽¹⁾ OV 271 19.9.2013., 127. lpp.; OV C 318, 29.10.2011., 9. lpp.; OV C 214, 8.7.2014., 31. lpp..

3.1.2. EESK atkārtoti uzsvērusi platjoslas nozīmi Eiropas sabiedrībā un ekonomikā ⁽²⁾, tādēļ tā atzinīgi vērtē satelītsakaru platjoslas pakalpojumu izplatību 28 dalībvalstīs. Tomēr daudzi digitālās plaisas cēloņi joprojām nav novērsti, un tos pastiprina nabadzības līmeņa pieaugums ekonomikas un sociālās krīzes dēļ.

3.1.3. Digitālā plaisa nav likvidēta, tostarp arī šādu iemeslu dēļ: izglītība (personām ar augstāko izglītību ir trīs reizes lielākas iespējas kļūt par interneta lietotājiem nekā 33 % iedzīvotāju ar zemāku izglītības līmeni), vecums (internetu parasti lieto jaunieši un – gandrīz vienmēr – studenti, taču gados vecāki cilvēki to lieto daudz retāk), informācija, kas pārsvarā ir angļu valodā, atšķirības starp lauku, pilsētu un salu reģioniem utt.

3.1.4. Ņemot vērā budžeta ierobežojumus, kurus, šķiet, pastiprina Stabilitātes pakts, valsts iestādēm bieži vien ir nopietnas grūtības finansēt informācijas tehnoloģiju izmaksas izglītības jomā. Iespējamie finansēšanas veidi, tostarp maksa lietotājiem, var apdraudēt pieejamību un vienlīdzību izglītības jomā.

3.1.5. Piekļuves iespējas ir viena no cilvēktiesībām ⁽³⁾. Turklāt jāatzīmē, ka Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, kas ir viena no Lisabonas līguma sastāvdaļām, 20., 21. un 26. pantā ir aizliegta jebkura uz invaliditāti balstīta diskriminācija un noteiktas cilvēku ar invaliditāti tiesības izmantot īpašus pasākumus. Savukārt saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām dalībvalstu pienākums ir īstenot atbilstošus pasākumus, lai personām ar invaliditāti nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi informācijai un komunikācijas tehnoloģijām, tostarp internetam ⁽⁴⁾.

3.1.6. Personas ar invaliditāti bezdarbs apdraud divas reizes vairāk, un jaunās tehnoloģijas (tūmekli ieskaitot) dod iespēju izmantot atpūtas, izglītības, kultūras un daudzus citus publiskus un privātus pakalpojumus, kā arī veicina līdzdalību demokrātijas procesos. Tāpēc IKT pieejamība ir ļoti svarīga, lai personas ar invaliditāti uz vienlīdzīgiem nosacījumiem varētu konkurēt augošajā digitālajā tirgū un iesaistīties digitālajā sabiedrībā.

3.1.7. Digitālā sabiedrība nedrīkst būt papildu faktors atstumtībai. Tieši pretēji, tai jābūt par līdzekli, lai mazāk aizsargātās personas pārvarētu atstumtību.

3.2. Izglītība digitālajā sabiedrībā

3.2.1. Lai veidotu digitālu sabiedrību, ir jābūt atvērtiem pārmaiņām iestādēs. ES jāveicina visiem pieejamas izglītības un apmācības sistēmas, kas darbojas, lai nodrošinātu iedzīvotāju zināšanu, prasmju un spēju attīstību daudzās jomās, sociālo, pilsonisko prasmju un kultūras izpratnes attīstību, zināšanu apguves spēju, kā arī radošuma, inovācijas un komandas darba iemaņu attīstību.

3.2.2. Visiem, kas atbildīgi par izglītības sistēmu, jāveido skolā tāda pedagoģiskā vide, kas rosinātu pozitīvu attieksmi pret inovāciju, kvalitāti un sadarbību pedagoģiskajā praksē, visu audzēkņu iesaistīšanos izglītības procesā, labas prakses, pilsoniskās līdzdalības un pieredzes izplatīšanu skolā, kā arī novērtēšanas kultūru.

3.2.3. ES izglītības politika nav pietiekami stimulējusi valsts izglītības iestādes nodrošināt, ka pedagoģiskos nolūkos IKT tiek izmantoti jau no skolotāju sākotnējās izglītības posma, kā arī izglītības iestādēs, īpaši pamatizglītībā, vidējā izglītībā un arodapmācībā. Atbalsts dalībvalstīm nav bijis pietiekams, lai tās veiktu ieguldījumus mūsdienīgā, inovatīvā un kvalitatīvā izglītībā, kas balstīta uz IKT.

3.2.4. Izglītības ministrijām jāplāno īpaša apmācība skolotājiem un jārosina pārskatīt mācību metodes.

3.2.5. EESK uzsver, ka apmācības un izglītošanas procesā par digitālo vidi būtiska nozīme ir publiskajām bibliotēkām.

⁽²⁾ OV C 67, 6.3.2014., 137. lpp..

⁽³⁾ OV C 177, 11.6.2014., 15. lpp.

⁽⁴⁾ OV 271, 19.9.2013., 116. lpp.

3.2.6. Jau sākumskolā bērņus varētu iepazīstināt ar datora darbību un varbūt arī atraktīvā veidā – ar programmēšanu, lai eiropieši būtu ne tikai IKT lietotāji, bet pēc iespējas ātrāk kļūtu par IKT izstrādātājiem un ražotājiem. ES ir izveidoti izcilības centri pētniecības jomā (piemēram, elektronisko nanokomponentu jomā), bet tai jāspēr solis tālāk.

3.2.7. Eiropas izglītības sistēmas sniedz ļoti kvalitatīvas izglītības piemērus pamatizglītībā, arodapmācībā un augstākajā izglītībā. Tomēr nepieciešamas izmaiņas mācību programmā, lai iekļautu IKT izmantošanu izglītības jomā un attiecīgo novērtējumu.

3.2.8. EESK iesaka plašāk izmantot atklātas inovācijas modeļus un atklātus standartus, kā arī izvairīties no nepamatotiem pasākumiem intelektuālā īpašuma aizsardzības jomā, kas var ierobežot inovācijas procesu digitālajā ekonomikā.

3.2.9. Eiropas Standartizācijas komitejas (CEN) izstrādātā SPI protokola (*Simple Publishing Interface*) mērķis ir veicināt komunikāciju starp satura izstrādes rīkiem un bāzēm, kas pastāvīgi pārvalda mācību resursus un metadatus.

3.2.10. Savietojamība var sekmēt arī atbalsta tehnoloģiju izmantošanu, kuras cilvēkiem ar invaliditāti ir vajadzīgas, lai piekļūtu IKT.

3.3. Apmācība – instruments ekonomikas krīzes pārvarēšanai

3.3.1. Izglītība un arodapmācība bagātina cilvēku dzīvi un nodrošina demokrātiskā sabiedrībā nepieciešamās prasmes. Sociālā un ekonomiskā attīstība ir ļoti atkarīga no arodapmācības, jo tā dod iespēju apgūt prasmes un paver iespējas, lai iekļautos darba tirgū. Tā var uzlabot dzīvi nelabvēlīgākā stāvoklī esošām un atstumtām grupām. Tomēr arodapmācība nav vienīgi saikne starp izglītību un nodarbinātību, tā ir ļoti nozīmīga pēc savas būtības. UNESCO Statistikas institūts norādījis, ka ekonomikas attīstība ir saistīta ar arodapmācību.

3.3.2. “Erasmus+” ir Savienības galvenā stratēģija šajā jomā, un, kā norādījusi EESK: “[Tai] jābūt svarīgam instrumentam, kas dod iespēju palielināt atbalstu izglītībai un apmācībai, lai uzlabotu iedzīvotāju prasmes un daudzās dalībvalstīs palīdzētu novērst augsto bezdarbu jauniešu vidū”. Tomēr tieši dalībvalstīm, kuras ir atbildīgas par šo jomu, jāīsteno centieni, lai arodapmācībai piešķirtu nepieciešamos resursus un palielinātu tās prestižu izglītības sistēmā.

3.3.3. EESK atgādina, ka *Cedefop* darbībā mūžizglītības un arodapmācības jomā uzmanība pievērsta tādiem jautājumiem kā pieaugušo izglītība, kvalifikācija un prasmes, sertifikācija un kvalitātes garantēšanas procesi, kas ir būtiski tiem, kuriem ir vislielākās grūtības iekļauties darba tirgū. Tāpēc *Cedefop* jāpiešķir vairāk līdzekļu.

3.3.4. EESK ierosina

- celt profesionālās izglītības prestižu,
- pievērst lielāku uzmanību pasniedzēju sākotnējai un tālākizglītībai,
- veicināt valodu apmācību, kas ir būtiska darba ņēmēju mobilitātei,
- virzīt atvērtos izglītības resursus uz arodapmācību.

3.4. Digitālā ekonomika un nodarbinātība

3.4.1. ES vērojams augsts bezdarba līmenis, bet vienlaikus, kā norāda Komisija, īstermiņā trūks 900 000 kvalificētu darbinieku, lai aizpildītu darbavietas IKT jomā.

3.4.2. IKT būtiski ietekmē nodarbinātību, un digitalizācijas programmas veiksmīga īstenošana ir saistīta ar progresīvo tehnoloģiju uzņēmumiem: 2008. gadā IKT nodrošināja Eiropas Savienībai pievienoto vērtību EUR 574 miljardu apmērā, un šajā jomā bija nodarbināti 8,3 miljoni cilvēku. Eiropas uzņēmumiem, kas saskaras ar tādām problēmām kā sadrumstaloti tirgi vai nepietiekams finansējums, ir jāstiprina savas pozīcijas attiecībā pret pasaules tirgū dominējošiem gigantiem, lielākoties Ziemeļamerikas uzņēmumiem.

3.4.3. Kā jebkura tehnoloģiju attīstība, arī IKT rada pārmaiņas nodarbinātības jomā. Šis jautājums jāskata tādā aspektā, lai radītu nodarbinātības, kvalifikācijas, prasmju apguves un sertificēšanas iespējas gan personām, kurām IKT liedz iespēju iekļauties darba tirgū, gan personām, kurām IKT palīdz iekļauties darba tirgū.

3.4.4. Digitālo darbavietu vispārējā koalīcija, ko 2013. gada martā izveidoja Komisija, pievērsusies galvenajiem jautājumiem (apmācība un kursu pielāgošana darbavietām digitālajā jomā, mobilitāte, sertifikācija, informēšana, inovatīva apmācība un izglītība), taču tai nav piešķirti budžeta līdzekļi. Turklāt digitalizācijas programmas ietvaros izstrādātas arī citas iniciatīvas: stratēģija "E-prasmes", tiesību aktu kopums nodarbinātības jomā, Izglītības atvēršanas iniciatīva, stratēģija "Izglītības pārvērtēšana", Jaunatnes iespēju iniciatīva, ES prasmju panorāma.

3.4.5. Šajā koalīcijā jāiesaista ne tikai rūpniecība, bet arī izglītības joma, lai stažēšanās uzņēmumos nodrošinātu ciešāku saikni ar IKT nozari.

3.4.6. Jānorāda, ka minētajās programmās nav pietiekami ņemtas vērā invaliditātes dēļ atstumto personu īpašās vajadzības, piemēram, e-prasmju apguves un digitālo līdzekļu lietošanas jomā, kā arī saistībā ar iekļaušanos digitālajā darba tirgū.

3.4.7. Lai gan lielākie Eiropas progresīvo tehnoloģiju uzņēmumi iegulda pētniecībā un izstrādē, ieguldījumu apjoms ir mazāks nekā Āzijas un ASV uzņēmumu ieguldījumi. EESK cer, ka programma "Apvārsnis 2020", kurai piešķirts budžets EUR 78 600 apmērā, sekmēs Eiropas pozīcijas nostiprināšanos pasaules tirgos.

3.4.8. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi atbalstīt IKT jomā darbojošos Eiropas MVU, lai tādējādi veicinātu inovatīvus projektus, kuriem ir būtiska nozīme šajā pastāvīgi mainīgajā nozarē. Lai veicinātu krīzes pārvarēšanu, jārod risinājumi finansiālajām grūtībām, ar ko saskaras gan mazie uzņēmumi, gan inovatīvie projekti (*start-ups*), kuri vērsti uz tehnoloģiju inovāciju.

3.5. Digitālā laikmeta sabiedrībai jābūt iekļaujošai

3.5.1. Pašlaik no aptuveni 7 miljoniem darbinieku, kas strādā IKT jomā, tikai 30 % ir sievietes, turklāt viņas nav pietiekami pārstāvētas visos līmeņos, jo īpaši lēmumu pieņēmēju amatos. Augstāko izglītību ieguvušo sieviešu skaits procentuāli ir lielāks nekā augstāko izglītību ieguvušo vīriešu skaits, bet darbavietu, atalgojuma, darba apstākļu un atbildīgu amatu pieejamības ziņā sievietes ir nelabvēlīgākā situācijā.

3.5.2. Izmaiņas politikā jo īpaši nepieciešamas tāpēc, ka samazinās IKT jomā diplomētu sieviešu skaits; pašlaik tikai 29 no 1 000 sievietēm ar augstākās izglītības diplomu to ir ieguvušas IKT jomā, un tikai četras no viņām atrod darbu šajā jomā.

3.5.3. Neraugoties uz to, ka sieviešu iesaistīšanās IKT jomā varētu palielināt eurozonas IKP par EUR 9 miljardiem, sieviešu nepietiekamo pārstāvību šajā sektorā izskaidro vairāki faktori (tostarp tradīcijas un kultūras stereotipi), bet šī problēma vērojama ne tikai Eiropā, bet arī citur pasaulē.

3.5.4. Šajā saistībā EESK iesaka

- sekmēt izpēti, lai noteiktu, kādi faktori ietekmē sieviešu trūkumu IKT nozarē kopumā un kāpēc sievietes retāk izvēlas studijas zinātnes, matemātikas un tehnoloģiju jomā,
- apsvērt iespēju pieņemt plānus un aktīvus pasākumus, kuriem piešķirts finansējums un kas vērsti uz dzimumu līdztiesību,
- ņemt vērā, ka sievietes un meitenes ar invaliditāti biežāk nekā vīriešus skar diskriminācija saistībā ar piekļuvi izglītībai un nodarbinātībai; viņām ir arī grūtāk iekļauties darba tirgū un līdz ar to – būt neatkarīgām,
- noteikt profesionālos modeļus un karjeras iespējas, lai ieinteresētu sievietes un meitenes,
- pārskatīt Eiropas Labas prakses kodeksu attiecībā uz sievietēm un IKT,

- uzsākt iedarbīgas kampaņas sociālajos medijos,
- apmācība par datora darbību un programmēšanu jau no mazotnes (no pamatskolas vecuma) noteikti veicinātu meiteņu iesaistīšanos IKT jomā.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Pieejamībai jābūt prioritāram mērķim ne vien iestādēs, bet arī sabiedrībā kopumā, jo tā attiecas uz visiem ekonomikas un sociālās jomas dalībniekiem. Taču Savienības politikas un daudzu dalībvalstu politikas kopumā līdz šim nav bijušas pietiekami efektīvas.

4.2. EESK ierosina Savienībai un valstu iestādēm veicināt kopīgus pasākumus, lai būtiski samazinātu informātikas materiālu izmaksas (tostarp brīvās programmatūras un atvērtā pirmkoda, piemēram, Linux, vispārēju izmantošanu) un iekļaut Eiropas saturu informācijas un zināšanu ieguvē.

4.3. Atbilstošas politikas nodrošināšanai Eiropas Savienībā 21. gadsimtā nepieciešama pārmaiņām atvērta mentalitāte. Eiropas izglītības un apmācības sistēmu galvenais mērķis nedrīkst attiekties tikai uz konkrētu darba tirgus vajadzību izpildi (aspekts, uz kuru Eiropas Komisija galvenokārt vērsusi izglītības politiku), tam jāietver izglītība, kas sagatavo dzīvei. ES izglītības politikas izstrādē jāiesaista Eiropas mēroga pasniedzēju un mācību centru organizācijas, bet pašreiz tas nenotiek.

4.4. Ņemot vērā, ka uz dalībvalstīm attiecas budžeta ierobežojumi un ka ar demokrātijas nodrošināšanas iestāžu starpniecību tās pieņem lēmumus, kurus uzskata par labākiem savai tautai, jāuzsver obligātā vajadzība veikt ieguldījumus valsts izglītībā ar mērķi garantēt vienlīdzību izglītības pieejamībā neatkarīgi no audzēkņu sociālās izcelsmes un finansiālajiem līdzekļiem.

4.5. Komisijai jāpievēršas tam, lai nodrošinātu brīvi pieejamus vispārējas nozīmes izglītības metadatus, uz kuriem neattiecas privātu uzņēmumu īpašuma patenti. Papildus Eiropas programmai SPI standartizācijas jomā jāuzsver arī e-Contentplus un Komisijas programmas metadatu jomā nozīme.

4.6. Lai nodrošinātu izglītības un apmācības kvalitāti un atbilstību, pasniedzējiem un izglītības centriem jākontrolē mācību saturs. EESK uzskata, ka jāpievērš uzmanība Eiropas e-mācību kvalitātes fonda (EFQUEL) ieteikumiem, kas attiecas uz tiesību aktiem, saskaņošanu, intelektuālā īpašuma tiesībām u. c.

4.7. EESK jau paudusi nožēlu un vilšanos par digitalizācijas programmai piešķirtā budžeta krasu samazināšanu laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam, t.i., no sākotnēji paredzētajiem EUR 9,2 miljardiem beigās apstiprināti EUR 1,14 miljardi.

4.8. EESK atzinīgi vērtē finansiālo atbalstu MVU izstrādātajām augsta riska novatoriskajām iniciatīvām, kas paredzētas programmā "Apvārsnis 2020". Svarīgi ir nodrošināt, lai MVU un *start-up* uzņēmumi saņemtu lielāku finansējumu ne vien no valsts iestādēm, bet arī no tirgus un finanšu sistēmas.

4.9. EESK ierosina iekļaut pieejamības dimensiju visās iniciatīvās digitālajā jomā, lai nodrošinātu, ka e-mācību programmas, IKT, materiāli un instrumenti (gan tiešsaistē, gan bezsaistē) ir pieejami cilvēkiem ar invaliditāti un visām mazāk aizsargātām personām. Īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai jaunās amata vietās IKT jomā, kuras ES plāno aizpildīt, būtu pieejamas arī personām ar invaliditāti.

Briselē, 2014. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kiberuzbrukumi Eiropas Savienībā”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2014/C 451/05)

Ziņotājs: **Thomas McDonogh**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2014. gada 27. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Kiberuzbrukumi Eiropas Savienībā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 18. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 135 balsīm par un 1 balsi pret pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komiteja iesaka izveidot ES līmeņa iestādi kiberdrošības jautājumos, kas būtu līdzīga aviācijas nozares centrālajai iestādei – Eiropas Aviācijas drošības aģentūrai (EASA) – un ES līmenī nodrošinātu spēcīgo līderību, kura nepieciešama, lai veiksmīgi īstenotu efektīvu Eiropas kiberdrošības stratēģiju.

1.2. Labi informēti iedzīvotāji, kam ir tiesības rīkoties, ir būtisks priekšnosacījums, lai Eiropā sasniegtu augstu kiberdrošības līmeni. Iedzīvotāju izglītošanai par personīgo kiberdrošību un datu aizsardzību jābūt skolu mācību programmas un darbvietās rīkotās apmācības programmu pamatelementam. Turklāt Eiropas Savienībai būtu jārosina visā Savienībā par šiem jautājumiem īstenot sabiedrības informēšanas programmas un iniciatīvas.

1.3. Ar likumu būtu jānosaka uzņēmumu pienākums proaktīvi sevi aizsargāt no kiberuzbrukumiem, tostarp ieviest drošas un izturīgas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas un rīkot darbiniekiem apmācību par drošības politiku, tāpat kā tiek rīkota apmācība par veselības aizsardzību un darba drošību.

1.4. Katrā dalībvalstī būtu jāizveido organizācija, kuras uzdevums būtu informēt, izglītēt un atbalstīt MVU sektoru jautājumos, kas saistīti ar kiberdrošības labo praksi. Lielajiem uzņēmumiem iegūt nepieciešamās zināšanas ir viegli, bet mazajiem un vidējiem uzņēmumiem vajadzīgs atbalsts.

1.5. Būtu jāpaplašina Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūras (ENISA) pilnvaras un jāpiešķir finansējums, lai tā varētu uzņemties lielāku atbildību par tieši iedzīvotājiem un maziem un vidējiem uzņēmumiem paredzētām izglītošanas un izpratnes veidošanas programmām kiberdrošības jomā.

1.6. Uzņēmumos un organizācijās valdes līmenī jāuzlabo izpratne par atbildību kiberdrošības jomā. Visu organizāciju direktori būtu skaidri jāinformē par to atbildību, kas varētu rasties, ja tajās netiek īstenota piemērota kiberdrošības politika un pasākumi.

1.7. Tā kā tiešsaistes pakalpojumu sniegšanā interneta pakalpojumu sniedzējiem ir izšķiroši svarīga loma, tiem Eiropas Savienībā būtu jāuzliek īpašs pienākums aizsargāt savus klientus no kiberuzbrukumiem. Atbildība par to būtu jānosaka un jānostiprina ES līmeņa tiesību aktos.

1.8. Lai nodrošinātu, ka ātri tiek atrisīts milzīgais ekonomikas izaugsmes potenciāls, ko varētu gūt no mākoņdatošanas dinamiskas izplatīšanās⁽¹⁾, ES līmenī īpašas drošības prasības un pienākumi būtu jāuzliek arī mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzējiem.

1.9. Komiteja uzskata, ka ar brīvprātīgiem pasākumiem nepietiek un jānosaka stingras reglamentējošas dalībvalstu saistības nodrošināt Eiropas kiberdrošības saskaņotību, pārvaldību un normu izpildi. Vajadzīgi arī tiesību akti, kas ieviestu obligātu prasību visiem uzņēmumiem un organizācijām – nevis tikai kritiskas infrastruktūras apsaimniekotājiem – ziņot par būtiskiem kiberdrošības incidentiem. Tas palīdzētu Eiropai efektīvāk reaģēt uz apdraudējumiem, kā arī vairoto zināšanas un izpratni par kiberuzbrukumiem, tādējādi uzlabojot aizsardzības spējas.

⁽¹⁾ OV C 24, 28.1.2012., 40. lpp. un OV C 76, 14.3.2013., 59. lpp.

1.10. Komiteja visnotaļ iesaka Eiropas Savienībai centienos aizsargāties no kibernetiskiem draudiem pielietot uz izstrādi vērstu pieeju un panākt, ka visas Eiropā lietotās interneta pieslēguma un tiešsaistes pakalpojumu tehnoloģijas un pakalpojumi tiek izstrādāti tā, lai nodrošinātu iespējami visefektīvāko aizsardzību pret kibernetiskiem draudiem. Izstrādē īpaši būtu jāpievēršas cilvēka un ierīces saskarnei.

1.11. EESK mudina Eiropas standartizācijas organizācijas izstrādāt un ieviest stingrus kibernetiskās drošības standartus, kas attiektos uz visām IKT tīklu tehnoloģijām un pakalpojumiem. Minētajiem standartiem būtu jāietver obligāts prakses kodekss, kas nodrošinātu, ka visas IKT iekārtas un interneta pakalpojumi, kurus pārdod Eiropas iedzīvotājiem, atbilst visaugstākajiem standartiem.

1.12. Eiropas Savienībai bez kavēšanās jānodrošina, ka ikvienā dalībvalstī tiek izveidota pilnībā funkcionējoša datordraudējumu reaģēšanas vienība (CERT), kas attiecīgo dalībvalsti un Eiropu aizsargātu no kibernetiskiem draudiem.

1.13. Komiteja prasa piešķirt Eiropas ietvaros izveidotajam Eiropas Kibernetiskās drošības centram (EC3) nepieciešamos papildu līdzekļus, lai tas spētu cīnīties pret kibernetiskās drošības un nostiprināt sadarbību ar policiju gan Eiropā, gan ārpus tās, un tādējādi palielinātu Eiropas spējas notvert un sodīt kibernetiskos noziedzniekus.

1.14. Kopumā ņemot, EESK uzskata, ka ES kibernetiskās drošības politikai būtu jānodrošina it īpaši šādi elementi: spēcīga ES līderība; kibernetiskās drošības pasākumi, kas pastiprina drošību un vienlaikus aizsargā privātumu un citas pamattiesības; iedzīvotāju izpratnes palielināšana un proaktīvas aizsardzības sekmēšana; visaptveroša pārvaldības struktūra dalībvalstīs; labi informēta un atbildīga uzņēmumu rīcība; spēcīga partnerība starp valdībām, privāto sektoru un iedzīvotājiem; pienācīga apjoma ieguldījumi; labi tehniskie standarti un pietiekami ieguldījumi pētniecībā, izstrādē un inovācijā; sadarbība starptautiskā līmenī. Tāpēc Komiteja atkārtoti norāda uz ieteikumiem, kuri attiecas uz kibernetiskās drošības politiku un kurus tā pārdusi daudzos agrākos atzinumos⁽²⁾, un mudina Komisiju rīkoties saskaņā ar tiem.

2. Atzinumā aplūkoti jautājumi

2.1. Eiropas Savienībā interneta ekonomika rada vairāk par vienu piektdaļu no IKP izaugsmes, un 200 miljoni eiropiešu ik gadu iepērkas tiešsaistē. Mēs esam atkarīgi no interneta un savienotām digitālām tehnoloģijām, kuras atbalsta mums ļoti svarīgus pakalpojumus enerģētikas, veselības aprūpes, pārvaldības un finanšu jomā. Taču vitāli svarīgā digitālā infrastruktūra un pakalpojumi, kuriem ir tik būtiska nozīme mūsu saimnieciskajā un sociālajā dzīvē, nav aizsargāti pret pieaugošu kibernetiskās drošības risku, kas apdraud mūsu pārticību un dzīves kvalitāti.

2.2. Komiteja uzskata, ka paņēmieni un politikas pasākumi, kas pašlaik un turpmāk visā Eiropā nodrošinātu pienācīgu kibernetiskās drošības līmeni, neatbilst Savienības pieaugošajai atkarībai no interneta un digitālās tehnoloģijas. Atzinuma mērķis ir uzsvērt trūkumus, ko Komiteja ir konstatējusi Eiropas Savienības kibernetiskās drošības politikā, un ieteikt uzlabojumus, kuri palīdzētu mazināt kibernetiskās drošības risku.

2.3. Kibernetiskās drošības risku motīvi var būt gan tīri personiski, piemēram, atriebšanās kādam cilvēkam vai uzņēmumam, gan valstu kibernetiskās drošības un kibernetiskās drošības starp valstīm. Šā atzinuma sagatavošanas gaitā tika nolemts sašaurināt apskatāmo jomu līdz tikai krimināli motivētiem kibernetiskās drošības riskiem, lai ieteikumus koncentrētu uz problēmām, kas lielākajai daļai Komitejas locekļu rūp visvairāk. Kompleksās politiskās debātes par dalībvalstu kibernetiskās drošības riskiem iedzīvotājiem un citām valstīm varētu būt cita atzinuma temats.

⁽²⁾ OV C 97, 28.4.2007., 21. lpp.;
OV C 175, 28.7.2009., 92. lpp.;
OV C 255, 22.9.2010., 98. lpp.;
OV C 54, 19.2.2011., 58. lpp.;
OV C 107, 6.4.2011., 58. lpp.;
OV C 229, 31.7.2012., 90. lpp.;
OV C 218, 23.7.2011., 130. lpp.;
OV C 24, 28.1.2012., 40. lpp.;
OV C 229, 31.7.2012., 1. lpp.;
OV C 351, 15.11.2012., 73. lpp.;
OV C 76, 14.3.2013., 59. lpp.;
OV C 271, 19.9.2013., 127. lpp.;
OV C 271, 19.9.2013., 133. lpp.

2.4. Šajā atzinumā izskatīts vienīgi jautājums par kibernetiskiem uzbrukumiem, ko veic finansiāli motivēti kibernetiķi un kas veido lielumu lielu daļu no uzbrukumiem. Īstenojot kibernetiskās drošības politiku un izmantojot paņēmienus, kas ļauj efektīvi cīnīties pret kibernetiskiem uzbrukumiem, kuru pamatā ir krimināli motīvi, tiek samazināts arī politisku un personisku motīvu dēļ veiktu kibernetisku uzbrukumu risks.

2.5. Lai arī ES ir guvusi labus panākumus, īstenojot Digitālās programmas pasākumus "Uzticamība un drošība", un izstrādājusi plašu kibernetiskās drošības stratēģiju, kurā iekļauta lielākā daļa no iepriekš minētajiem mērķiem, tomēr darāmā šajā jomā vēl ir daudz.

3. Kibernetiskie uzbrukumi un kibernetiskā drošība

3.1. Kibernetiskie uzbrukumi ir jebkāda veida uzbrūkoša darbība, kas vērsta uz datoru informācijas sistēmām, infrastruktūru, datortīkliem un/vai individuālai lietošanai paredzētām digitālām ierīcēm, mēģinot ar dažādiem ļaunprātīgiem paņēmieniem uzlauzt, pārveidot vai iznīcināt attiecīgo mērķi. Uzbrukuma mērķis var būt nauda, dati vai informācijas tehnoloģija.

3.2. Kibernetiķi veic kibernetiskus uzbrukumus, lai nozagtu naudu vai datus, krāptu, krimināli spiegotu vai nodarbotos ar izspiešanu. Kibernetiķu uzbrukumi var kaitēt nozīmīgiem tīkliem, tostarp valdību, transporta un energoapgādes tīkliem, un pakalpojumiem, no kuriem ir atkarīga mūsu veselības aprūpe, drošība un saimnieciskā labklājība.

3.3. Kibernetisku uzbrukumu draudi palielinās tikpat ātri kā mūsu pieaugošā atkarība no interneta un digitālās tehnoloģijas. Saskaņā ar nesenu *Symantec* ziņojumu 2013. gadā pasaulē kopējais datu aizsardzības pārkāpumu skaits palielinājās par 62 %, un tas nozīmē, ka nelikumīgi piekļūts vairāk nekā 552 miljoniem ierakstu. Šādos pārkāpumos bieži piekļuva istajiem vārdiem, dzimšanas datumiem, valdības identifikācijas numuriem, slimības vēsturēm vai finanšu informācijai. Turklāt iepriekšējo 12 mēnešu laikā 38 % no mobilo ierīču lietotājiem ir saskārušies ar kibernetiskā drošības draudiem, kas vērsta uz mobilām ierīcēm.

3.4. Kibernetiskie uzbrukumi var būtiski ietekmēt gan atsevišķus uzņēmumus, gan Eiropas ekonomiku plašākā mērogā.

- No nozares 2011. gadā izstrādātā ziņojuma var secināt, ka kibernetisku uzbrukumu upuru zaudējumi pasaulē kopumā sasniedz aptuveni 290 miljardus euro gadā, un tas nozīmē, ka šie noziegumi ir ienesīgāki nekā visa marihuānas, kokaīna un heroīna tirdzniecība pasaulē.
- Iedzīvotāji visu laiku ir pakļauti identitātes zādzības draudiem kibernetisku uzbrukumu dēļ. Vienā vienīgā kibernetiskā uzbrukumā 2014. gada maijā tika nozagta *eBay* datubāze ar 145 miljonu klientu kontu personas datiem. Saskaņā ar Kentas universitātes 2013. gadā veikto kibernetiskās drošības aptauju tikai viena gada laikā (2012/2013) Lielbritānijā vairāk nekā 9 miljoniem pieaugušo tika uzlauzti tiešsaistes konti, 8 % iedzīvotāju zaudēja naudu kibernetiskā drošības dēļ un 2,3 % Lielbritānijas iedzīvotāju kibernetiskos uzbrukumus zaudēja vairāk nekā 10 000 £.
- Apvienotās Karalistes valdības 2011. gada ziņojumā lēsts, ka kopējās izmaksas, ko kibernetiskā drošība radījusi valsts ekonomikā, ir 27 miljardi £:
 - krāpšana tiešsaistē – 1,4 miljardi £,
 - identitātes zādzība – 1,7 miljardi £,
 - intelektuālā īpašuma zādzība – 9,2 miljardi £,
 - spiegošana – 7,6 miljardi £,
 - zaudēti klientu dati – 1 miljards £,
 - tiešsaistē tieša zādzība no uzņēmumiem – 1,43 miljardi £,
 - izspiešana – 2,2 miljardi £,
 - izvairīšanās no nodokļu maksāšanas – 2,3 miljardi £.

- Kiberuzbrukumi katru gadu nodara milzīgu kaitējumu Eiropas ekonomikai. Aprēķinot izmaksas, jāņem vērā šādi aspekti:
 - intelektuālā īpašuma un sensitīvu datu zaudējumi;
 - alternatīvās izmaksas, tostarp darbības un nodarbinātības pārtraukumi;
 - kaitējums zīmola tēlam un uzņēmuma reputācijai;
 - sodi un kompensācijas maksājumi klientiem (par neērtībām vai radušos zaudējumu) vai līgumā noteiktā kompensācija (par kavējumiem u. c.);
 - pretpasākumu un apdrošināšanas izmaksas;
 - izmaksas saistībā ar kiberuzbrukumu novēršanas stratēģijām un atgūšanos no kiberuzbrukumiem;
 - zaudētā tirdzniecība un konkurētspēja;
 - tirdzniecības izkropļojumi un
 - darbvietu zaudēšana.
- Saskaņā ar AK valdības datiem, proti, 2014. gadā veikto informācijas drošības pārkāpumu aptauju, 2013. gadā 81 % lielo uzņēmumu un 60 % MVU bija drošības pārkāpumu upuri.
- Minētajā valdības ziņojumā lēsts, ka lielai organizācijai smagākais kiberdrošības pārkāpums vidēji var izmaksāt līdz pat 1 400 000 *euro*, bet mazam vai vidējam uzņēmumam – līdz 140 000 *euro*.
- Pat ja uzbrukumi nav sekmīgi, to novēršanas izmaksas strauji palielinās. 2014. gadā informācijas drošības tirgus izaugsme pasaulē sasnies 8,6 % un pārsniegs 73 miljardus USD.

3.5. Nepārtraukti tiek izdomāti jauni kiberuzbrukumu paņēmieni.

- Kiberuzbrukumā parasti izmanto uzbrukuma vektoru, ar kuru kibernetoziedznieks var piekļūt identitātes informācijai tiešsaistē, datoram vai tīkla serverim, lai īstenotu ļaunprātīgus nodomus. Bieži izmantoti uzbrukuma vektori ir USB ierīces, e-pasta pielikumi, tīmekļa lapas, uznirstoši logi, tūlītējie ziņojumi, tērzētavas un tādi krāpšanas paņēmieni kā pikšķerēšana.
- Vispopulārākie uzbrukuma veidi ietver ļaunprogrammatūras izmantošanu. Ļaunprogrammatūra ir programmatūra, kas ielaužas digitālā ierīcē kriminālos nolūkos, piemēram, lai nozagtu lietotāja pilnvaras vai naudu vai lai izplatītos citās ierīcēs. Ļaunprogrammatūra ir datorvīrusi (tostarp tārpī un Trojas zirgi), programmatūra izspiešanai, spieģelprogrammatūra, reklāmprogrammatūra, iebaidīšanai paredzēta programmatūra un citas ļaunprātīgas programmas. Piemēram, programmatūra izspiešanai ir tāds ļaunprogrammatūras veids, kas nobloķē piekļuvi inficētajai datorsistēmai un pieprasa izpirkšanas maksu par ierīces atbloķēšanu.
- Ļaunprogrammatūra var arī pārvērst datoru par botu, kas savienots ar kibernetoziedznieka robotu vai “zombiju” tīklu, kuru noziedznieks vada, lai uzbruktu upuriem.
- Mēstuļu uzbrukums izpaužas kā lielā skaitā noziedznieka sūtīti neprasīti e-pasti, kuru mērķis bieži ir apkrāpt upuri, to pierunājot samaksāt par viltotām precēm. Lielākā daļa mēstuļu tiek izsūtītas no robottīkliem.
- Pikšķerēšanas uzbrukumi ir mēģinājumi, izliekoties par uzticamu personu, nozagt lietotājevārdus, paroles un kredītkaršu informāciju, lai noziedznieks var piekļūt upura e-pasta kontiem, sociālajiem plašsaziņas tīkliem un bankas kontiem. Noziedzniekiem pikšķerēšanas uzbrukumi ir īpaši efektīvi, jo 70 % no interneta lietotājiem izmanto to pašu paroli gandrīz visiem tīmekļa pakalpojumiem.

— Dažkārt noziedznieki izmanto pakalpojuma atteikuma uzbrukumu, lai no uzņēmumiem vai organizācijām izspiestu naudu. Pakalpojuma atteikuma uzbrukums ir mēģinājums padarīt ierīces vai tīkla resursus nepieejamus tās paredzētajiem lietotājiem, pārsātinot mērķi ar ārējiem komunikācijas pieprasījumiem tādā mērā, ka tas nespēj reaģēt uz pamatotiem datplūsmas pieprasījumiem vai arī reaģē tik lēni, ka faktiski tas uzskatāms par nepieejamu. Arī šajos uzbrukumos noziedznieki parasti izmanto robottīklus.

3.6. Kiberdrošības organizācijas ir vienprātis par prioritāriem pasākumiem, kas iedzīvotājiem un uzņēmumiem būtu jāsteno, lai sevi pasargātu no kiberuzbrukumiem. Par šiem paņēmieniem būtu jāinformē ikvienā kiberdrošības informēšanas un izglītošanas programmā.

a. Iedzīvotājiem

- jālieto spēcīgas paroles, ko var viegli atcerēties,
- jaunās ierīcēs jāielādē pretvīrusu lietojumprogrammas,
- sociālajos plašsaziņas līdzekļos jāpārbauda privātuma iestatījumi,
- tiešsaistē jāveic droši pirkumi, vienmēr pārliecinoties, vai tiešsaistes tirgotāja tīmekļa lapa ir droša, un
- jālejupielādē lietojumprogrammu un programmatūras korekcijas (*patches*), līdzko par tām saņem brīdinājumu.

b. Uzņēmumiem

- programmatūra jāiekļauj atļauto programmatūru sarakstā,
- jāizmanto standartizēta, droša sistēmas konfigurācija,
- programmatūras korekcijas jāielādē 48 stundu laikā,
- sistēmas lietojumprogrammu korekcijas jāielādē 48 stundu laikā un
- jāsamazina lietotāju ar administratora tiesībām skaits.

3.7. Maziem uzņēmumiem bieži vien trūkst pietiekama IT speciālistu atbalsta, lai spētu izsekot jaunākajai informācijai par potenciāliem kiberapdraudējumiem, tāpēc tiem vajadzīga īpaši paredzēta palīdzība, lai aizsargātos no kiberuzbrukumiem.

3.8. Lai apkarotu kiberuzbrukumus, būtiski ir sniegt informāciju par kiberuzbrukumiem un sistēmu vātajām vietām, it sevišķi, lai novērstu tā saucamos “nulles dienas uzbrukumus”, t. i., jauna veida uzbrukumus, par ko vēl nezina kiberdrošības speciālisti. Taču uzņēmumi bieži neinformē par kiberuzbrukumiem, baidoties no kaitējuma reputācijai un prasībām uzņemties atbildību. Šāda informācijas nepieejamība negatīvi ietekmē Eiropas spēju ātri un efektīvi reaģēt uz kiberapdraudējumiem, kā arī kavē vispārējo kiberdrošības uzlabošanu, mācoties vienam no otra.

3.9. Iedzīvotāji un uzņēmumi piekļuvi internetam un pakalpojumus iegādājas no interneta pakalpojumu sniedzējiem (IPS). Tā kā IPS ir izšķiroša loma tiešsaistes pakalpojumu nodrošināšanā, būtiski ir tas, lai IPS saviem klientiem nodrošinātu maksimālu aizsardzību no kiberuzbrukumiem. IPS vajadzētu ne tikai panākt, ka to pakalpojumi un infrastruktūra ir izstrādāti un uzturēti tā, lai nodrošinātu visaugstāko kiberdrošības līmeni, bet arī sniegt saviem klientiem vislabākos padomus kiberdrošības jomā, un IPS būtu jāievēro īpaša procedūra, kas palīdz savlaicīgi konstatēt un apkarot uz klientiem vērstos kiberuzbrukumus. Atbildība par to būtu jānosaka un jānostiprina ES līmeņa tiesību aktos.

3.10. Eiropas Savienības ekonomikai ļoti svarīgi ir panākt, ka iedzīvotāji un uzņēmumi arvien vairāk izmanto mākoņdatošanu⁽³⁾. Tā kā palielinās individuāliem lietotājiem un uzņēmumiem paredzētās programmatūras atkarība no mākoņdatošanas, Eiropai ir svarīgi nodrošināt jo sevišķi mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzēju kiberdrošību. Šaubas par mākoņdatošanas pakalpojumu drošību negatīvi ietekmē šīs dinamiskās tehnoloģijas izplatīšanos. Komiteja mudina Eiropas Savienību noteikt mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzējiem īpašas drošības prasības un pienākumus, kas sekmētu mākoņdatošanas izplatību Eiropā.

⁽³⁾ OV C 24, 28.1.2012., 40. lpp. un OV C 76, 14.3.2013., 59. lpp.

3.11. Īpaši pūliņi jāpieliek, lai Eiropas kiberdrošības nozarē pieņemtu darbā jaunus darbiniekus. Gaidāms, ka pieprasījums pēc augstskolu beigušiem informācijas drošības darbiniekiem palielināsies divreiz ātrāk nekā pieprasījums dator tehnoloģijas nozarē kopumā. Šajā saistībā Komiteja vērs Komisijas uzmanību uz panākumiem, kas gūti ASV un dažās ES dalībvalstīs rīkotos konkursos, kuru mērķis bija vairot izpratni par kiberdrošības problēmām un audzināt nākamo kiberdrošības profesionāļu paaudzi.

3.12. Viena no labākajām stratēģijām, kā aizsargāties no kiberuzbrukumiem, ir pielietot uz izstrādi vērstu pieeju – nodrošināt, ka visas Eiropā lietotās interneta pieslēguma un tiešsaistes pakalpojumu tehnoloģijas un pakalpojumi tiek izstrādāti tā, lai nodrošinātu iespējami visefektīvāko aizsardzību pret kiberuzbrukumiem. Izstrādē īpaši būtu jāpievēršas cilvēka un ierīces saskarnei. Tādēļ būtu vajadzīga sadarbība starp tehnoloģijas ražotājiem, interneta pakalpojumu sniedzējiem, kiberdrošības nozari, EC3, ENISA, dalībvalstu valsts aizsardzības un drošības aģentūrām un iedzīvotājiem. ES līmenī šādu uz izstrādi vērstu pieeju kiberdrošībai varētu organizēt Komisija un koordinēt, teiksim, ENISA.

4. ES kiberdrošības politika

4.1. ES izstrādā visaptverošu stratēģiju⁽⁴⁾ eiropiešu kiberdrošības palielināšanai:

- Digitālās programmas pīlārs “Uzticamība un drošība” ietver 14 darbības, kuru mērķis ir palielināt kiberdrošību un datu aizsardzību.
- Direktīva par uzbrukumiem informācijas sistēmām⁽⁵⁾, kas jātransponē valstu tiesību aktos līdz 2015. gada 4. septembrim, ietver norādes par kriminālu noziedzīgu nodarījumu definēšanu šajā jomā un sankcijas šādu nodarījumu izdarītājiem.
- Lai palielinātu zināšanas par kiberdrošību un sekmētu dalībvalstu pārrobežu sadarbību, Eiropas Savienība ir nostiprinājusi Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūras (ENISA) pilnvaras.
- Lai cīnītos pret kibernetizāciju, Eiropola ietvaros ir izveidots Eiropas Kibernetizācijas centrs (EC3).
- Politikas iniciatīvā par informācijas kritiskās infrastruktūras aizsardzību (CIIP) galvenā uzmanība veltīta Eiropas aizsargāšanai no kibertraucējumiem, tostarp uzbrukumiem, un tādēļ paredzēts visā Eiropas Savienībā stiprināt kiberdrošību un izturētspēju.
- Stratēģijas “Bērniem labāks internets” mērķis ir internetā izveidot bērniem drošu vidi un apkarot kā bērnu seksuālās izmantošanas materiālus, kas pieejami tiešsaistē, tā arī bērnu seksuālu izmantošanu.
- Ierosinātajā Direktīvā par tīklu un informācijas drošību (TID) dalībvalstīm uzlikts pienākums īstenot vairākas ar TID saistītas prasības, piemēram, izveidot labi funkcionējošu datorapdraudējumu reaģēšanas vienību (CERT). Direktīvā arī noteiktas tīkla drošības un ziņošanas prasības kritiskās infrastruktūras apsaimniekotājiem.

4.2. EESK asi reaģēja uz Komisijas priekšlikumu Direktīvai par tīklu un informācijas drošību⁽⁶⁾, jo uzskata, ka ierosinātie pasākumi ir pārāk vāji un nestimulēs dalībvalstis aizsargāt iedzīvotājus un uzņēmumus no kiberuzbrukumiem. Taču ierosinātās direktīvas pieņemšanas gaitā Parlaments tās lietderīgumu mazināja vēl vairāk, stingri nosakot, ka direktīvu piemērojama vienīgi attiecībā uz kritiskās infrastruktūras apsaimniekotājiem, un tādējādi no direktīvas piemērošanas jomas izslēdzot meklētājprogrammas, sociālo plašsaziņas līdzekļu platformas, interneta maksājumu vārtejas un mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzējus.

4.3. Ierosinātā Tīklu un informācijas drošības direktīva vairs nebūs pietiekami efektīva, lai nodrošinātu nepieciešamās tiesību normas, kas Savienībā palielinātu informētību par apdraudējumu un uzlabotu spēju reaģēt uz kiberuzbrukumiem. Komiteja aicina pieņemt jaunu tiesību aktu, ar ko ieviestu obligātu prasību ziņot par visiem būtiskiem kiberdrošības incidentiem, nevis tikai tiem, kas vērsti pret kritiskās infrastruktūras apsaimniekotājiem. Tā kā obligāta ziņošanas prasība nav noteikta, kibernetizācija var ļaunprātīgi izmantot neaizsargātu mērķgrupu nezināšanu.

⁽⁴⁾ JOIN(2013) 01 final.

⁽⁵⁾ OV L 218, 14.8.2013., 8.–14. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 271, 19.9.2013., 133. lpp.

4.4. Lai visā Savienībā palielinātu izpratni par kibernetiskiem draudiem un uzlabotu reaģēšanas spēju, Eiropas Savienībai būtu jāapsver ENISA pilnvaru paplašināšana. ENISA lomu, iespējams, varētu paplašināt, tai piešķirot vairāk tiesas atbildības par iedzīvotāju un MVU izglītošanas un informēšanas programmām kibernetiskās drošības jomā.

4.5. Lai uzlabotu ES spējas cīnīties pret kibernetiskajiem draudiem, Eiropas Savienība 2013. gadā tika izveidota Eiropas Kibernetiskās drošības centrs (EC3). EC3 darbojas kā Eiropas kriminālizmeklēšanas centrālais mezgls un atbalsta dalībvalstu pasākumus un kibernetiskās drošības izmeklēšanu. Taču savā pirmajā ikgadējā ziņojumā EC3 brīdina, ka tā pašreizējais līdzekļu apmērs jau ierobežo izmeklēšanu gaitu un ka EC3 nespēs tikt galā ar visām nozīmīgākajām izmeklēšanas lietām, ko tā ir saņēmusi.

4.6. Eiropas Savienībai vajadzētu prasīt Eiropas standartizācijas organizācijām – CEN, CENELEC un ETSI – izstrādāt kibernetiskās drošības standartus visām lietojumprogrammām, IKT aparatūrai un internetā pieejamiem pakalpojumiem, kas tiek pārdoti Eiropas Savienībā. Tādus standartus būtu nerimīgi jāatjaunina, lai tie nodrošinātu aizsardzību pret jauniem apdraudējumiem.

4.7. Vajadzīgi tiesību akti, kas ieviestu obligātu prasību visiem uzņēmumiem un organizācijām – nevis tikai kritiskas infrastruktūras apsaimniekotājiem – ziņot par būtiskiem kibernetiskās drošības incidentiem. Tas palīdzētu vairāk mazināt aktuālos apdraudējumus, kā arī vairot zināšanas un izpratni par veiktajiem kibernetiskās drošības incidentiem un tādejādi palīdzētu iestādēm, kibernetiskās drošības nozarei, uzņēmumiem un iedzīvotājiem uzlabot kibernetiskās drošību un novērst draudus. Lai pamudinātu dalīties ar informāciju par kibernetiskās drošības incidentiem, tiesību aktos būtu jānodrošina pienācīga anonimitāte tiem uzņēmumiem un organizācijām, kas ziņo par uzbrukumiem. Būtu arī jāapsver iespēja attiecīgos gadījumos nodrošināt atbildības ierobežošanu.

4.8. Neraugoties uz ES sāktajām iniciatīvām, dalībvalstu spēju un sagatavotības līmenis ir ļoti atšķirīgs, un tāpēc visā Eiropas Savienībā atbildes pasākumi uz kibernetiskās drošības incidentiem ir nevienlīdzīgi. Tā kā tikli un sistēmas ir savstarpēji savienoti, dalībvalstis ar ļoti vāju pieeju kibernetiskās drošības jautājumiem pavājina vispārējo Eiropas Savienības spēju tikt galā ar kibernetiskās drošības incidentiem. Nepieciešams rīkoties un panākt, ka visās dalībvalstīs tiek sasniegts pienācīgs kibernetiskās drošības līmenis. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, lai nodrošinātu, ka ikvienā dalībvalstī ir izveidota pilnībā funkcionējoša datorapdraudējumu reaģēšanas vienība (CERT).

4.9. Kā norādīts iepriekšējos atzinumos⁽⁷⁾, Komiteja uzskata: lai palielinātu Eiropas Savienības aizsargātību pret kibernetiskās drošības incidentiem, brīvprātīgi pasākumi nav iedarbīgi un jānosaka stingras reglamentējošas dalībvalstu saistības nodrošināt Eiropas kibernetiskās drošības saskaņotību, pārvaldību un normu izpildi.

4.10. Kopumā ņemot, lai ES kibernetiskās drošības politika spētu nodrošināt iedzīvotājiem un uzņēmumiem īstu un mūsdienīgu aizsardzību pret kibernetiskās drošības incidentiem, tai būtu jākoncentrējas uz šādiem aspektiem:

- spēcīga Eiropas Savienības līderība, lai īstenotu pasākumus, pieņemtu tiesību aktus un izveidotu iestādes, kas visā Savienībā veicina augsta kibernetiskās drošības līmeņa sasniegšanu;
- kibernetiskās drošības politikas pasākumi, kas nostiprina katra indivīda un kopējo drošību, vienlaikus saglabājot pilsoņu tiesības uz privātumu un citas pamatvērtības un brīvības;
- visu iedzīvotāju plaša informētība par interneta lietošanas risku un proaktīvas pieejas veicināšana attiecībā uz savu digitālo ierīču, identitātes, privātuma un tiešsaistes darījumu aizsargāšanu;
- visaptveroša pārvaldības struktūra visās dalībvalstīs, lai nodrošinātu, ka kritiskās informācijas infrastruktūras ir drošas un izturīgas pret uzbrukumiem;
- visu uzņēmumu laba informētība un atbildīga rīcība, tādā veidā nodrošinot, ka to IKT sistēmas ir drošas un izturīgas pret uzbrukumiem un spēj aizsargāt uzņēmumu darbību un klientu intereses;
- interneta pakalpojumu sniedzēju proaktīva pieeja, lai aizsargātu savus klientus no kibernetiskās drošības incidentiem;
- visā ES spēcīga valdību, privātā sektora un iedzīvotāju partnerība kibernetiskās drošības jomā un šādas partnerības veidošana gan stratēģiskajā, gan operacionālajā līmenī;
- uz izstrādi vērsta pieeja, lai kibernetiskās drošības aspekti tiktu ņemti vērā, kad tiek izstrādātas jaunas interneta tehnoloģijas un pakalpojumi;

(7) OV C 255, 22.9.2010., 98. lpp.; OV C 218, 23.7.2011., 130. lpp.; OV C 271, 19.9.2013., 133. lpp.

- pienācīga apjoma ieguldījumi kibernetikas zināšanu un prasmju attīstīšanā, lai sagatavotu prasmīgus kibernetikas speciālistus;
- labi tehniskie standarti un pietiekami ieguldījumi pētniecībā, izstrādē un inovācijā, lai sekmētu spēcīgas kibernetikas nozares attīstību un pasaules līmeņa risinājumu izstrādi;
- starptautiskā līmenī aktīva sadarbība ar trešām valstīm, lai izveidotu saskaņotu starptautisku politiku un izstrādātu pasākumus reaģēšanai uz kibernetikas apdraudējumiem.

Briselē, 2014. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pievienošanās Eiropas Savienībai: procesa pārredzamības un atvērtības uzlabošana”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2014/C 451/06)

Ziņotāja: **Marina Škrabalo**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 22. janvārī, saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Pievienošanās Eiropas Savienībai: procesa pārredzamības un atvērtības uzlabošana”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2014. gada 12. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (2014. gada 10. jūlija sēdē), ar 132 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. ES paplašināšanās politika, kas, iespējams, nav vispopulārākā ES politikas joma, ir viens no visveiksmīgākajiem ES politikas projektiem. Pēdējos gados pievienošanās procesa pārredzamība un atvērtība ir uzlabojusies, un par to pašlaik liecina Serbijas un Melnkalnes pievienošanās process. ES iestāžu stratēģijas maiņa, pievēršoties pamatprincipiem – tiesiskumam un ekonomikas pārvaldībai —, rada iespēju veicināt līdzdalības demokrātiju visā paplašināšanās politikas īstenošanā un nevis papildus tai.

1.2. Tomēr vairākas problēmas vēl nav atrisinātas. Vajag vairāk konsekvences, lai nodrošinātu, ka visā pievienošanās procesā gan ES iestādes, gan attiecīgo valstu valdības īsteno pārredzamu un atvērtu pieeju visās politikas jomās, kā arī visās kandidātvalstīs un potenciālajās kandidātvalstīs. Jānodrošina ciešāka politikas integrācija saistībā ar 1) notiekošajām sarunām, 2) pilsoniskās sabiedrības attīstības un sociālā dialoga veicināšanu un 3) institucionālo spēju veidošanu, un visi šie aspekti būtu atbilstošāk jāņem vērā, piešķirot pirmspievienošanās palīdzības finansējumu.

1.3. EESK iesaka Eiropas Komisijai, Eiropas Savienības Padomei un Eiropas Parlamentam:

- būtiski palielināt finansiālo atbalstu institucionālās veiktspējas uzlabošanai un centieniem veicināt iedzīvotāju iesaistīšanu paplašināšanās procesā, kā arī plašsaziņas līdzekļu profesionalitātes un neatkarības stiprināšanai;
- rosināt aktīvāku pilsonisko un sociālo dialogu paplašināšanās procesā iesaistītajā valstīs, un to ciešāk saistīt ar pievienošanās procesu;
- sadarībā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām vairāk pūļu veltīt saziņai ar ES iedzīvotājiem, lai skaidrotu paplašināšanās procesa sniegtās priekšrocības un ar to saistītās problēmas;
- publiskot visus svarīgākos pievienošanās sarunu dokumentus, t. i., izvērtēšanas ziņojumus, informāciju par ES *acquis* transponēšanu, kā arī sarunu uzsākšanas un pabeigšanas kritērijus, un publicēt minētos dokumentus ES delegāciju tīmekļa vietnēs;
- noteikt, ka paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm obligāti jāpieņem un jāievēro tiesību akti attiecībā uz informācijas pieejamību un apspriešanos ar sabiedrību, kā arī nodrošināt, ka šie aspekti ir progresa uzraudzības procesa neatņemama daļa;
- attiecībā uz visām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm vienlīdz konsekventi piemērot Paplašināšanās ģenerāldirektorāta “Pamatnostādnes attiecībā uz ES atbalstu pilsoniskajai sabiedrībai paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs no 2014. gada līdz 2020. gadam”⁽¹⁾ un pārskatīt minētās pamatnostādnes, lai sīkāk iztirzātu īpašās problēmas, ar kurām sociālajā dialogā saskaras sociālie partneri;

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/civil_society/doc_guidelines_cs_support.pdf

- censties pilnībā īstenot Paplašināšanās ģenerāldirektorāta "Pamatnostādnes attiecībā uz ES atbalstu plašsaziņas līdzekļu brīvības un neaizskaramības nodrošināšanai paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs no 2014. gada līdz 2020. gadam"⁽²⁾ (DG Enlargement Guidelines for EU Support to Media Freedom and Media Integrity in Enlargement Countries, 2014-2020).

1.4. EESK iesaka sarunās iesaistīto valstu valdībām:

- īstenot un publicēt rakstiski formulētu politiku attiecībā uz informācijas, kas saistīta ar sarunām, pieejamību un publiskošanu, un nodrošināt, ka:
 - sarunu struktūra, kārtība un grafiks ir pārredzams un publiski pieejams;
 - informācija par valsts nostājām sarunās ir pieejama parlamenta deputātiem un vismaz valstu nostāju apkopojums ir pieejams sabiedrībai;
- uzaicināt pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus, tostarp sociālos partnerus, piedalīties visās ekspertu grupās, ar sarunu sadaļām saistītajās darba grupās un galvenās sarunu grupas sanāksmēs, ja tos skar kāds no pievienošanās sarunās aplūkotojumiem;
- pirms sarunu procesa sākumu noteikt valsts prioritātes, lai galvenā sarunu grupa varētu efektīvāk aizstāvēt intereses prioritārajās jomās un tādā veidā panākt labākus sarunu rezultātus;
- formulējot, kādas būs to nostājas sarunās, un saskaņojot tiesību aktus, veikt normatīvās ietekmes novērtējumus, lai apzinātu ar tiesību aktu pielāgošanu saistītos riskus; šo novērtējumu veikšanā iesaistīt nevalstiskā sektora dalībniekus, tostarp uzņēmējus, arodbiedrības un ieinteresēto sociālo grupu pārstāvjus;
- sociālos partnerus un uzņēmēju apvienības ciešāk iesaistīt ekonomikas pārvaldībā, darba tirgus reformās un saskaņošanas sociālo un saimniecisko izmaksu aprēķināšanā, tādā veidā nodrošinot, ka tiek ņemti vērā sociālās kohēzijas un konkurētspējas apsvērumi;
- ekonomikas un sociālo lietu padomes iesaistīt pirmspievienošanās palīdzības plānošanā, kad šādas palīdzības mērķis ir sociālo partneru vajadzību apmierināšana;
- sociālos partnerus un citas nozīmīgas ieinteresētās personas, piemēram, uzņēmumu apvienības, iesaistīt tehniskās palīdzības sniegšanā un pilsoniskajai sabiedrībai pieejamajās finansēšanas shēmās;
- nodrošināt, ka valstu parlamenti var savlaicīgi un stratēģiski iesaistīties pievienošanās procesā kā aktīvi padomdevēji un pārraugi;
- atturēties no apvienoto konsultatīvo komiteju locekļu tiesas iecelšanas un to aizstāt ar iekļaujošām un pārredzamām procedūrām, kandidātu izvēlē iesaistot ekonomikas un sociālo lietu padomes un valstī izveidotās konsultatīvās struktūras.

1.5. Ieteikumi Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai:

- apvienotajām konsultatīvajām komitejām (AKK) būtu jātiecas aizpildīt "tukšās nišas", kurās nedarbojas citi sarunu procesa dalībnieki, un šīm komitejām būtu jāpievērš uzmanība atsevišķām izraudzītām jomām, jo īpaši četrām vispārējām pašreizējās paplašināšanās stratēģijas tēmām – tiesiskumam, ekonomikas pārvaldībai, demokrātisko struktūru stiprināšanai un pamattiesībām, kā arī gan pilsoniskā, gan sociālā dialoga stiprināšanai;
- apvienotajām konsultatīvajām komitejām būtu pēc iespējas vairāk jāvērsas pie ieinteresētajām personām valstīs un citos līmeņos, rīkojot jautājumu atklātas izskatīšanas sanāksmes un apspriedes tiešsaistē, kā arī veidojot sadarbību ar TACSO⁽³⁾ padomdevējiem attiecīgajās valstīs un galvenajiem politikas uzraudzības projektiem;
- būtu jāuzlabo informācijas apmaiņa starp apvienotajām konsultatīvajām komitejām, Komisiju, Padomi un attiecīgajām Eiropas Parlamenta struktūrām, lai atvieglotu ES iestāžu saziņu ar paplašināšanās procesā iesaistīto valstu pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus;
- veikt steidzamus pasākumus, lai veicinātu un sekmētu labāku dzimumu līdzsvaru to EESK locekļu vidū, kuri darbojas AKK.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/elarg-guidelines-for-media-freedom-and-integrity_210214.pdf

⁽³⁾ TACSO ir ES finansēts projekts, kura mērķis ir sniegt tehnisku palīdzību paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm, <http://www.tacso.org/>

2. Galvenās iezīmes un pārmaiņas ES paplašināšanās politikā pēdējos piecos gados

2.1. Lai gan par paplašināšanās politikas ilgtermiņa sociālo un politisko ietekmi var debatēt, šī politika nenoliedzami deva būtisku impulsu, lai paātrinātu pārmaiņas valstu pārvaldības struktūrās to virzībā uz tirgus ekonomiku un demokrātiju un pēc kara stiprinātu Rietumbalkānu valstu reģionālo sadarbību. Attiecībā uz sarunās par pievienošanu Eiropas Savienībai apspriežamo jautājumu loku jānorāda, ka svarīgs jautājums ir pārejas periodi ES tiesību aktu ieviešanai, kā arī ar to saistītās finansiālās izmaksas, kas jāsedz gan Eiropas Savienībai, gan kandidātvalstīm. Tā kā katras sarunu sadaļas atvēršana un slēgšana ir atkarīga no vienprātīga balsojuma Padomē, sarunu ātrumu un gaitu ir ļoti grūti paredzēt, jo balsojumu var ietekmēt vienā vai vairākās dalībvalstīs īstenotā politika.

2.2. ES ir pierādījusi, ka ir gatava pilnveidot un pielāgot sarunu procesu, ņemot vērā mainīgos politiskos apstākļus. Noteikti jāpiebilst, ka pašreizējā sarunu metodoloģija gadu gaitā ir ievērojami pilnveidota, pamatojoties uz pieeju "mācīties darot".

2.3. Komisijas publicētajā paziņojumā "Paplašināšanās stratēģija un galvenie uzdevumi 2013.–2014. gadā" ⁽⁴⁾ norādīts, ka "[g]alvenā pagātnes atziņa ir tā, cik svarīgi ir vispirms pievērsties pamatjautājumiem", sākot ar tiesiskumu, kas ir "paplašināšanās procesa pamats". Šāda izpratne liecina par būtisku stratēģijas maiņu no konkrētiem politikas pielāgojumiem uz plašāko demokrātiskas pārvaldības aspektu, beidzot saprotot, ka tas ir priekšnoteikums jēgpilnai un ilgtspējīgai politikas saskaņošanai ar ES *acquis*. Tādēļ Komisija iecerējusi notiekošajās pievienošanās sarunās (Melnkalne, Serbija, Turcija) 23. sadaļu (Tiesu iestādes un pamattiesības) un 24. sadaļu (Tiesiskums, brīvība un drošība) neslēgt visā pievienošanās sarunu gaitā, kuras ātrums var būt arī atkarīgs no progresa šajās divās sadaļās.

2.4. No vienas puses, izmaiņas sarunu metodoloģijā, ko lieto pievienošanās procesā, liecina par ES elastību un patieso vēlmi nodrošināt sarunu efektivitāti. Tā kā lielāka uzmanība tiek pievērsta "uz faktiem balstītam" paplašināšanās procesam, daudz lielāka nozīme ir nevalstiskā sektora dalībniekiem, kuru sniegtā neatkarīgā informācija ir noderīga Komisijas regulāri veiktajiem novērtējumiem, kas tiek iekļauti progresa ziņojumos. No otras puses, veiktās izmaiņas var uzskatīt par tādām, kas galvenokārt atspoguļo ES selektīvo prasību pēc faktiem, tajā pašā laikā ignorējot administratīvo slogu, kuru šāda prasība uzliek sarunās iesaistītajām valstīm, ja vien nav noteikta skaidra datu vākšanas un ieinteresēto personu iesaistīšanas kārtība.

2.5. Sarunu ar Serbiju pamatnostādnes ⁽⁵⁾ ir pirmās sarunu pamatnostādnes, kurās skaidri norādīts uz atvērtības un pārredzamības principu: "Lai stiprinātu sabiedrības uzticēšanos paplašināšanās procesam, lēmumus pieņems, cik vien atklāti iespējams, nodrošinot lielāku pārredzamību. Iekšējas konsultēšanās un apspriedes aizsargās tik lielā mērā, cik vajadzīgs, lai nodrošinātu lēmumu pieņemšanas procesu, atbilstoši ES tiesību aktiem par publisku piekļuvi dokumentiem visās Savienības darbības jomās." Šī ir ļoti svarīga atziņa, kas gūta Horvātijā, kur referendumā par pievienošanu Eiropas Savienībai piedalījās mazākais vēlētāju skaits (43 %), un liecina, ka sperts solis virzībā uz vairāku uzlabotu metožu oficiālu izmantošanu Melnkalnes pievienošanās procesā.

2.6. Eiropas Savienība vairāk uzmanības velta ekonomikas pārvaldībai, un tādēļ paredzēts izstrādāt valstu ekonomikas reformu stratēģijas un rīcības plānus valstu finanšu pārvaldībai, cerot, ka savlaicīgāka informācija un makroekonomikas pārraudzība varēs novērst ieilgušo ekonomikas recesiju un pārmērīgu deficītu, kas bija vērojams Horvātijā, kad tā pievienojās Eiropas Savienībai. Šajā sakarā paredzēts, ka pievienošanās procesā iesaistītajās valstīs tiks veikta pārbaude, kas līdzīga tai, kuru Eiropas pusgadā veic ES dalībvalstīs. Būtiski ir nodrošināt uzņēmējdarbības nozares savlaicīgu sagatavošanos, lai palīdzētu uzņēmumiem kļūt konkurētspējīgākiem un risināt problēmas saistībā ar darbību ES vienotajā tirgū, savukārt sociālo partneru iesaistīšana ir ļoti svarīga, lai novērtētu ekonomikas reformu sociālo dimensiju un panāktu par to vienošanos.

2.7. Paplašināšanās ģenerāldirektorāta "Pamatnostādnēs attiecībā uz ES atbalstu plašsaziņas līdzekļu brīvības un neaizskaramības nodrošināšanai paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs no 2014. gada līdz 2020. gadam" ⁽⁶⁾ norādīts, ka aktīvai pilsoniskajai sabiedrībai ir ļoti liela nozīme plurālisma un līdzdalības demokrātijas veicināšanā. Tādēļ ES atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai ir jākoncentrē uz to, lai 1) radītu vidi, kas veicina pilsoniskās sabiedrības aktivitāti, un 2) uzlabotu pilsoniskās sabiedrības organizāciju veikspēju tā, lai tās varētu darboties neatkarīgi, efektīvi un atbildīgi. Minētās pamatnostādnēs varētu būt noderīgs instruments pilsoniskās sabiedrības integrācijai, ja tās tiktu īstenotas atbilstoši izvirzītajiem mērķiem.

⁽⁴⁾ COM(2013) 700 final.

⁽⁵⁾ <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=LV&t=PDF&gc=true&sc=false&f=AD%201%202014%20INIT>

⁽⁶⁾ Skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

2.8. Līdz šim paplašināšanās politikai nav izdevies pilnībā paveikt tādu uzdevumu kā informēt ES iedzīvotājus par tās būtisko lomu visa kontinenta drošības un labklājības nodrošināšanā; to paveicot, izdotos kļūdot ar turpmāku paplašināšanos saistītās bažas, kas – ekonomikas krīzes laikā jo īpaši – var izpausties līdztekus citiem ksenofobijas veidiem. Tā kā atmiņas par karu Balkānu reģionā dzīst, pašreizējā Ukrainas krīze var kalpot kā atgādinājums, ka miera un demokrātijas trūkums var ietekmēt mūs visus.

3. Sarunu dokumentu publiskā pieejamība

3.1. Lai gan pievienošanās process neparedz nosacījumus pārredzamības un atvērtības jomā, to valstu sabiedrības, kas iesaistītas sarunās par pievienošanos Eiropas Savienībai, vēlmes šajā jomā pieaug. Horvātijas pievienošanās procesā trūka informācijas par tehniskajām sarunu procedūrām: kaut arī tika pieņemts protokols par iekšējās politikas koordinēšanu saistībā ar nostājām sarunās par pievienošanos Eiropas Savienībai, tas faktiski nekad netika publicēts oficiālajā biļetenā. Horvātijas valdība visus dokumentus (izņemot tiesību aktu projektus), kas bija sagatavoti saistībā ar sarunām par pievienošanos Eiropas Savienībai, apsprieda un pieņēma valdības sēdēs, kuras notika aiz slēgtām durvīm. Tāpēc sabiedrības locekļi nevarēja pat pieprasīt neklasificētus dokumentus, jo nebija oficiālas informācijas par tādu dokumentu esamību. Bija jāpaiet vairākiem gadiem, kuru laikā pilsoniskā sabiedrība izdarīja spiedienu, līdz valdība sāka publicēt pamatinformāciju par dokumentiem, kas tiek apspriesti tās sēdēs.

3.2. Saistībā ar parlamentāro uzraudzību jānorāda uz līdz šim nepieredzētu labas prakses piemēru Slovēnijā, kur valsts parlamentam bija tiesības balsojumā noraidīt sarunu nostājas⁽⁷⁾, kas tika arī publiskotas un bija sabiedrībai pieejamas. Kaut arī Horvātijas Parlaments darbojās kompetenti, sešus gadus, kamēr ilga sarežģītās sarunas par pievienošanos Eiropas Savienībai, cenšoties nodrošināt politisku vienprātību, tam neizdevās panākt parlamentāriešu, ekspertu un visas sabiedrības plašāku iesaistīšanu politikas apspriešanā. Sarunu nostājas un ziņojumi bija pieejami tikai valdības ierēdņiem un izraudzītām Valsts pievienošanās sarunu uzraudzības komitejas locekļu grupām, un tāpēc informācija faktiski bija liegta lielam vairumam parlamenta deputātu, nemaz nerunājot par visu sabiedrību. Šāda rīcība nebūtu jāatkaroto nākamajās sarunu kārtās.

3.3. Horvātijā nevalstisko dalībnieku un plašsaziņas līdzekļu savlaicīgu iesaisti un sarunu procesa neatkarīgu uzraudzību kavēja arī tas, ka Eiropas Komisijas un Padomes sagatavotie dokumenti (piemēram, ES kopējās nostājas) nebija Horvātijas Republikas īpašums. Tāpēc Horvātijas valdība apgalvoja, ka tai nav tiesību publiskot šos dokumentus. Turklāt ES iestādes necentās publiskot šo informāciju pēc savas ierosmes⁽⁸⁾.

3.4. Sarunu dokumentu publiskošanas jomā nenoliedzami uzlabojumi vērojami Melnkalnes pievienošanās procesā. Komisijas tīmekļa vietnē publicēti visi izvērtēšanas ziņojumi, ko visas ieinteresētās personas var izmantot, lai spriestu par valsts tiesību aktu neatbilstību ES *acquis*. Savukārt Padome pēc savas ierosmes publicējusi ES kopējo nostāju par 23. un 24. sadaļu, jo tajās minētās reformas ir būtiskas un interesē sabiedrību. Vēl gan nav zināms, vai šie labas prakses piemēri pārtaps politikā, ko īsteno Serbijas un Turcijas pievienošanās procesā vai sarunās par tām sadaļām, par kurām sarunas jau sāktas. Turklāt nav neviena oficiāla iemesla, kāpēc Padome nevarētu publicēt visus kritērijus sarunu sākšanai, tiklīdz tie ir vienprātīgi pieņemti. Šo ar sarunām saistīto svarīgo dokumentu savlaicīga pieejamība ir ļoti svarīga, lai pilsoniskā sabiedrība varētu iesaistīties un sniegt savu ieguldījumu, plašsaziņas līdzekļi varētu sniegt dokumentāli pamatotu informāciju un varētu nodrošināt valdību rīcības neatkarīgu uzraudzību, tādā veidā panākot, ka tās pilda savas saistības.

3.5. Mācīdamās no pagājušajās paplašināšanās kārtās gūtajām atziņām, Komisija sākusi vairāk uzmanības veltīt neatkarīgu un profesionālu plašsaziņas līdzekļu būtiskajai nozīmei; par šīm pārmaiņām liecina divas 2011. un 2013. gadā rīkotās konferences "Izsakies!" un pieņemtās "Pamatnostādnes attiecībā uz ES atbalstu plašsaziņas līdzekļu brīvības un neaizskaramības nodrošināšanai paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs no 2014. gada līdz 2020. gadam", kam arī būtu jāveido pamats finansējuma piešķiršanai. Viens jautājums tomēr vēl nav atbildēts, proti, kā nodrošināt, ka plašsaziņas līdzekļi uzrunā ES sabiedrību, kurai jābūt atbilstoši informētai par paplašināšanās politikas nozīmi un dinamiku.

⁽⁷⁾ <http://www.ijf.hr/eng/EU4/marsic.pdf>

⁽⁸⁾ Pievienošanās procesa dokumentus Padome faktiski publiskoja pēc pieprasījuma pēc tam, kad bija izdzēsta sensitīva informācija, kas galvenokārt saistīta ar dalībvalstu nostājām un tām piederošiem dokumentiem, un šādu rīcību Padome pamatoja ar to, ka par tiem jāriko valdību konsultācijas un tie skar starptautiskās attiecības saskaņā ar 2001. gada 30 maija Regulas (EK) Nr. 1049/2001 4. pantu. Padomes īstenotā klasifikācijas politika arī ierobežo informācijas pieejamību Eiropas Parlamentā, kur izveidotas īpašas telpas klasificētu dokumentu glabāšanai un aplūkošanai.

4. Pilsoniskās sabiedrības loma pievienošanās procesā

4.1. Pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana pievienošanās procesā nozīmē to tiešu iesaistīšanu notiekošajās sarunās (t. i., rūpīgā pārbaudē, valsts nostāju sagatavošanā, progresa pārraudzībā), sociālajā un pilsoniskajā dialogā saistībā ar politikas veidošanu un tiesību aktu saskaņošanu ar *acquis*, pirmspievienošanās finansējuma plānošanā, kā arī progresa un reformu procesa sociālās ietekmes neatkarīgā pārraudzībā. Lai šos uzdevumus veiktu, pilsoniskajai sabiedrībai ir jāsaņem atbilstošs finansiālais atbalsts no valsts valdības un ES piešķirtajiem pirmspievienošanās līdzekļiem. Lai šos uzdevumus veiktu, pilsoniskajai sabiedrībai ir jāsaņem atbilstošs finansiālais atbalsts no valsts valdības un ES piešķirtajiem pirmspievienošanās līdzekļiem.

4.2. Horvātijas un Melnkalnes darba grupās, kas izstrādāja sarunu nostājas, bija iekļauti daudzi pilsoniskās sabiedrības eksperti (viņi veidoja vienu trešo daļu no visiem grupu locekļiem). Abās valstīs tika rīkots atklāts pieteikumu konkurss, un visi darba grupu locekļu vārdi tika publicēti. Tomēr Horvātijā iesaistīšanas apmērs bija galvenokārt atkarīgs no vadības stila katrā grupā: dažkārt pilsoniskās sabiedrības locekļiem nebija iespējas iepazīties ar sarunu nostājas projektu, ko viņi bija pieprasījuši. Tāpēc pilsoniskās sabiedrības ieguldījums galvenokārt izpaudās sākotnējā izvērtēšanas posmā, bet tai bija maza ietekme uz sarunu stratēģijas izstrādi un sociālo un saimniecisko izmaksu un ieguvumu agrīno novērtēšanu.

4.3. Lai apkopotu faktus par to, cik sekmīgi norit ar pievienošanos saistītās reformas, ES iestādes nodrošināja vairākas iespējas konsultācijām ar pilsonisko sabiedrību, tostarp tiešsaistes korespondenci, ikgadējas konsultācijas ar pilsonisko sabiedrību (tās notika Briselē), sanāksmes attiecīgajās valstīs, informēšanu un sabiedriskus pasākumus ES amatpersonu vizīšu laikā. Komisija arī iepazīnās ar neatkarīgiem uzraudzības ziņojumiem, kurus bija sagatavojušas pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Jāatzīst, ka ar nevalstiskajām organizācijām Komisija pēc pašas ierosmes sadarbojusies biežāk nekā ar arodbiedrībām un uzņēmumu apvienībām. Par to liecina gan kontaktu līmenis, gan arī veikspējas veidošanai un politikas uzraudzībai paredzētā pirmspievienošanās finansējuma shēmas apmērs un mērķis.

4.4. Raugoties atpakaļ, jāsecina, ka Horvātijas pievienošanās procesā netika izmantota iespēja valstī saistībā ar tās pievienošanos Eiropas Savienībai nostiprināt sociālo dialogu, kas – līdzīgi kā Bulgārijā – būtu palīdzējis nodrošināt efektīvākus un ilgtspējīgus nosacījumus Horvātijas dalībai Eiropas Savienībā. Valsts ekonomikas un sociālo lietu padomes netika pietiekami izmantotas, lai apspriestu sociālās un saimnieciskās pielāgošanās izmaksas un atbalsta pasākumus, kā arī pirmspievienošanās atbalsta plānus. Ļoti neliela pirmspievienošanās finansējuma daļa tika piešķirta sociālā dialoga struktūru un sociālo partneru organizatorisko spēju stiprināšanai. Uzņēmumu apvienību un arodbiedrību kapilārā struktūra būtu jāizmanto vairāk, jo tās ir svarīgi forumi, lai apspriestu pievienošanās izmaksas un ieguvumus un savlaicīgi sagatavotu tautsaimniecību.

4.5. Sakarā ar politikas veidošanu jānorāda, ka Horvātijā, kur atkārtojās iepriekšējo pievienošanās kārtu negatīvās tendences, vairāk nekā 80 % tiesību aktu, kas saistīti ar *acquis*, tika pieņemti lielā steigā, bieži nekonsultējoties ar sabiedrību, ļoti reti veicot normatīvās ietekmes novērtējumu un tādā veidā negatīvi ietekmējot tiesību aktu sagatavošanas kvalitāti un pārredzamību⁽⁹⁾. Pozitīvi vērtējams tas, ka Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta izmantošanas plānošana bija iekļaujoša, jo īpaši, kad runa bija par pilsonisko sabiedrību, un šo plānošanu vadīja Pilsoniskās sabiedrības attīstības padome, saņemot tehnisko palīdzību no Valdības biroja sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību. Tādā veidā tika izveidotas ļoti nozīmīgas veicināšanas programmas, kas atbalsta neatkarīgu politikas uzraudzību vairākās svarīgās reformu jomās un paver sociālajiem partneriem iespēju būtiski ietekmēt līdzekļu piešķiršanu sociālajā dialogā nepieciešamo spēju uzlabošanai. Abu iepriekš minēto procesu nesaskaņotība būtu jānovērš, un turpmākajos pievienošanās procesos vienmēr jāizvēlas iekļaujoša pieeja politikas veidošanai.

5. EESK loma centienos veicināt pilsoniskās sabiedrības iesaisti pievienošanās procesā

5.1. EESK, kas stingri atbalsta paplašināšanās politiku, ir izveidojusi apvienotās konsultatīvās komitejas (AKK), kuras apvieno pilsoniskās sabiedrības organizācijas, lai izstrādātu ieteikumus abu pušu politikas veidotājiem un veicinātu publiskas debates par ES integrāciju paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs. Šajās struktūrās varēja pamatoti un no dažādiem skata punktiem debatēt par sarunām un apzināt ES *acquis* pārņemšanas ietekmi uz dažādām sabiedrības grupām, vienlaikus atbalstot pilsoniskās sabiedrības dalību procesā. Līdztekus apvienotajām konsultatīvajām komitejām izveidots Rietumbalkānu pilsoniskās sabiedrības forums kalpo kā reģionāla platforma, lai vērstos pie politikas veidotājiem un Rietumbalkānu pilsoniskās sabiedrības organizācijas varētu veidot sakarus, vienlaikus analizējot galvenās problēmas, ar kurām saskaras pilsoniskā sabiedrība šajā reģionā.

⁽⁹⁾ SIGMA novērtējuma ziņojums "Horvātija", 2011. gada maijs.

5.2. Turpmāk minētas dažas problēmas, kas vērojamas apvienoto konsultatīvo komiteju darbībā:

- valdības cenšas pārāk daudz ietekmēt apvienoto konsultatīvo komiteju locekļu iecelšanu;
- darbu un attiecības negatīvi ietekmē EESK locekļu biežā maiņa atsevišķās apvienotajās konsultatīvajās komitejās; vienlaikus partnervalstu pārstāvju retā maiņa, iespējams, kavējusi jaunu organizāciju iesaistīšanu;
- apvienotajām konsultatīvajām komitejām ir ierobežotas organizatoriskas spējas aizsniegt plašāku vietējo pilsoniskās sabiedrības organizāciju loku, jo īpaši tās organizācijas, kuras darbojas ārpus galvaspilsētām un citām lielpilsētām;
- vērojams, ka apvienotajās konsultatīvajās komitejās EESK pārstāv vairāk vīriešu nekā sievietes (pašlaik vīriešu īpatsvars ir 78 %) Tā ir nopietna dzimumu līdzsvara trūkuma izpausme, un EESK jāmeklē veidi un jāīsteno pasākumi, lai novērstu šo neapmierinošo stāvokli.

5.3. Izpratnes par pilsoniskās sabiedrības nozīmi palielināšana un sociālo partneru iesaistīšana pievienošanās procesā ir EESK uzdevums un izaicinājums. Dažās valstīs valdības joprojām ir negatīvi noskaņotas pret pilsonisko sabiedrību, un tāpēc apvienoto konsultatīvo komiteju ieteikumiem ir maza rezonanse. Tomēr apvienotās konsultatīvās komitejas ir pavērušas iespēju pilsoniskās sabiedrības, kā arī ES un valstu līmeņa politiku un ierēdņu tiešai viedokļu apmaiņai, kurai gan ir bijusi maza ietekme uz valdību īstenoto politiku. Tāpēc apvienotajām konsultatīvajām komitejām ļoti noderīgs būtu lielāks Komisijas, Padomes un Eiropas Parlamenta atbalsts un sadarbība ar šīm iestādēm, tādā veidā nodrošinot, ka pilsoniskajā un sociālajā dialogā attiecīgajās valstīs izskanējušās lielākās bažas par pievienošanās faktisko ietekmi uz apstākļiem valstī tiktu uzklautas visās nozīmīgajās politikas veidošanas struktūrās.

Briselē, 2014. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 500. PLENĀRSESĪJA 2014. GADA 9. UN 10. JŪLIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par strukturālajiem pasākumiem, ar ko uzlabo ES kredītiestāžu noturību”

COM(2014) 43 final – 2014/0020 (COD)

(2014/C 451/07)

Ziņotājs: **Edgardo Maria IOZIA**

Eiropas Parlaments un Padome attiecīgi 2014. gada 25. februārī un 2014. gada 27. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par strukturālajiem pasākumiem, ar ko uzlabo ES kredītiestāžu noturību”

COM(2014) 43 final – 2014/0020 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 23. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 97 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) stingri atbalsta banku sistēmas strukturālo reformu un uzskata, ka tā ir vissvarīgākā no daudzajām likumdošanas iniciatīvām, kas ieviestas pēc finanšu krīzes. EESK uzsver faktu, ka šī reforma pirmo reizi ļauj pamatīgi pārstrādāt banku sistēmas regulējumu un pabeigt banku savienības izveidi. Turklāt tā var ievērojami palīdzēt atjaunot uzņēmumu un sabiedrības savstarpējo uzticēšanos un tautsaimniecības pienācīgas finansēšanas interesēs stiprināt Eiropas banku sistēmu, mazinot arī kaitīgas ietekmes izplatīšanās draudus.

1.2. EESK ir pārliecināta, ka šī regula ir absolūti nepieciešama un ka ar to tiks pārskatīta sarežģīta bankas un finanšu pakalpojumu klāsta pārvaldība. Komitejai nav šaubu, ka ar ierosināto regulu vien būs par maz, lai novērstu nākamo krīzi. Šim nolūkam vajadzīgas gan pamatīgas pārmaiņas finanšu kultūrā, gan ētikas principu ievērošana finanšu nozares ikdienas darbā. Lai varētu radīt ilgtspējīgu un stabilu finanšu sektoru, kā arī nodrošināt labāko iespējamo līdzsvaru starp visu pušu interesēm, jaunas finanšu un ekonomikas sistēmas izveidē jāiesaistās visām ieinteresētajām personām. Tāpēc EESK atbalsta un mudina panākt plašu vienošanos, lai atveseļotu ekonomiku un atjaunotu uzticēšanos finanšu iestādēm, kā arī aicina Komisiju veicināt Eiropas sociālo paktu ilgtspējīgai finanšu nozarei. Darba ņēmējiem, uzņēmumu vadītājiem, akcionāriem, ieguldītājiem, ģimenēm, MVU, nozarēm un komerc klientiem jāpanāk noturīga un taisnīga vienošanās, lai veidotu tādu finanšu pakalpojumu nozari, kas orientēta uz labklājības vairošanu, atbalsta reālo ekonomiku, izaugsmi un kvalitatīvas darbvietas, kā arī saudzē vidi un cenšas nepieļaut nevēlamas un negatīvas sociālās sekas.

1.3. EESK norāda, ka ir jānodrošina valstu iestāžu kritēriju viendabīgums, un iesaka regulējumu piemērot vienoti ES līmenī, to pēc iespējas saskaņojot ar trešo valstu kompetentajām iestādēm.

1.4. EESK pauž neizpratni par lēmumu pieļaut dažādu valstu noteikumu pastāvēšanu līdztekus ES noteikumiem. EESK ir pārliecināta, ka šādi iecerēta struktūra varētu nenodrošināt jauno noteikumu piemērošanas viendabību. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka šī atkāpe ir paredzēta vienīgi tiesību aktiem, kas ir spēkā regulas priekšlikuma publicēšanas dienā, ar nosacījumu, ka ir nodrošināta pilnīga līdzvērtība ar izskatāmo regulu.

1.5. EESK uzskata, ka Komisijas ierosinātā regula ir lietderīgs un efektīvs risinājums, kā nodalīt banku komercdarbību no ieguldījumu darbībām. Izvēlētais risinājums, salīdzinājumā ar dažādās valstīs paredzētajām alternatīvām, balstās uz dialogu un novērtējumu, kas ļauj nebūt pretrunā ar vispārējo banku darbības modeli un saglabāt to, ietekmējot vienīgi pārmērīgos riskus, kas saistīti ar šo modeli.

1.6. EESK uzsver, ka nav pietiekami pārdomāts, kā ierosinātais tiesību akts ietekmēs nodarbinātību. Visa finanšu pakalpojumu regulējuma dēļ varētu tikt zaudēti simtiem tūkstošu darbvietu, un ir nepieņemami, ka nav ielānoti nekādi pasākumi, ar kuriem mazināt ievērojamo tiešo un netiešo sociālo ietekmi. Izskatāmajai regulai varētu būt ierobežota tieša ietekme, taču tās iespējamā ietekme uz uzņēmumu aktīviem varētu skart visu finanšu sistēmu. Vienlaikus ir jāatzīst, ka mazāki banku riski būs ieguvums visai reālajai ekonomikai un neapšaubāmi pozitīvi ietekmēs nodarbinātību kopumā.

1.7. Ir nopietnas bažas, ka izmaksu palielināšanās tiks novirzīta uz darba ņēmējiem. Kaut arī Komisija šo dimensiju ir ņēmusi vērā ietekmes novērtējumā, šķiet, ka reformā tā nav pievērsusi pietiekamu uzmanību šai problēmai. Darbības jomas, kuras skar reforma, patiešām ir mazāk darbietilpīgas, taču reformas netiešā ietekme izraisīs izmaksu samazināšanas pasākumus, kuri var izpausties kā kārtējā darbvietu skaita samazināšana, kā to bija paziņojušas nozīmīgas banku iestādes.

1.8. Iesaistīto spēku ir daudz (finanšu lobiji, lielās dalībvalstis, patērētāji un ieguldītāji, mājsaimniecības, lieli un mazi uzņēmumi, apvienības utt.), un arī to intereses ir ļoti atšķirīgas. Mācībai, kas gūta laikā, kad dominēja finanšu sistēmas noteiktā loģika, tagad vajadzētu būt skaidrai: svarīgākās ir sabiedrības intereses. Tāpēc Komiteja iesaka mainīt virzienu un galveno uzmanību pievērst vispārīgiem jautājumiem, nodrošinot līdzsvaru starp visu ieinteresēto personu interesēm; Komiteja ir pārliecināta, ka tikai tādā veidā reforma darbosies efektīvi.

1.9. EESK ir pārliecināta: lai nodrošinātu ilgtspējīgu finanšu sistēmu, ir vajadzīgas "pacietīgas finanses", proti, atteikšanās no īstermiņa mērķa gūt peļņu par katru cenu, dodot priekšroku ilgtermiņa efektivitātei un stabilitātei. Izskatāmā regula nozīmē uzņēmējdarbības modeļa maiņu.

1.10. EESK uzskata, ka Komisijai lielāka uzmanība būtu jāpievērš ieguldītājiem un darba ņēmējiem, kuri līdz šim reformā ir maz ņemti vērā. Ilgtermiņā sistēmas ilgtspēju garantēs atjaunota uzticēšanās, kuru sekmēs drošāka vide kā ieguldītājiem, tā darba ņēmējiem, kas aktīvi iesaistās risku pārvaldības procesā.

1.11. EESK uzskata, ka princips, kas paredz regulu piemērot elastīgi, ir lietderīgs un piemērots. Banku darbību "bioloģiskā daudzveidība" ⁽¹⁾ faktiski nodrošina sistēmas stabilitāti un efektivitāti. Tomēr EESK vēlas precizēt, ka šo principu nedrīkst jaukt ar noteikumu patvaļīgu piemērošanu.

1.12. EESK iesaka Komitejai savā ietekmes novērtējumā iekļaut detalizētu vērtējumu par pašreizējās regulas galveno priekšlikumu mijiedarbību ar citām nesen uzsāktām iniciatīvām, piemēram, CRDIV, BRRD, SRM utt., kā arī analīzi par draudiem, ka var notikt migrācija uz paralēlo banku sistēmu.

⁽¹⁾ OV C 100, 30.4.2009., 84. lpp..

1.1.3. EESK iesaka uzraudzības jomā cieši sadarboties un koordinēt darbības starp Eiropas Banku iestādi (EBI) un valstu iestādēm, kuras labi pazīst tirgu un kurām ir būtiska nozīme jaunu reformētu Eiropas finanšu pārvaldībā.

2. Regulas priekšlikums

2.1. Komisija norāda, ka šis priekšlikums ir būtiska daļa no Savienības atbildes uz to, kā risināt dilemmu "pārāk liels, lai būtu pieļaujams to bankrots". Priekšlikuma mērķis ir nepieļaut Savienības banku sistēmā tādu risku, kas netiktu kontrolēti un pārvaldīti. Ar šo priekšlikumu tiks ierobežota izteikti spekulatīvu darījumu izplatīšanās.

2.2. Regulas uzdevums ir finanšu sistēmā novērst sistēmisko risku, finanšu spriedzi un lielu, strukturāli sarežģītu un savstarpēji saistītu struktūru, īpaši kredītiestāžu, bankrotu, kā arī sasniegt šādus mērķus:

- a) samazināt pārmērīgu risku, ko uzņemas kredītiestādes iekšienē;
- b) novērst materiālos interešu konfliktus starp kredītiestādes atsevišķām daļām;
- c) novērst resursu nepareizu sadali un rosināt reālās ekonomikas kreditēšanu;
- d) veicināt netraucētus konkurences nosacījumus visām kredītiestādēm iekšējā tirgū;
- e) samazināt savstarpējo saistību finanšu sektorā, kas rada sistēmisko risku;
- f) atvieglot kredītiestādes efektīvu pārvaldību, uzraudzību un pārraudzību;
- g) atvieglot grupas strukturētu noregulējumu un sanācību.

Šajā regulā paredzēti noteikumi par to, kā:

- h) aizliegt tirdzniecību savā vārdā;
- i) nodalīt konkrētas tirdzniecības darbības.

2.3. Tātad cita veida papildu finanšu pakalpojumiem/produktiem (vērtspapīrošanai, uzņēmumu obligācijām, atvasinātajiem produktiem utt.) būtu jāpaliek atļautiem.

3. Ievada apsvērumi

3.1. Saskaņā ar Komisijas aplēsēm ES valdībām finanšu krīze izmaksāja aptuveni 1,6 triljonus euro (13 % no ES IKP) valsts atbalsta veidā, kas tika sniegts, lai glābtu finanšu nozari.

3.2. ES banku nozarē koncentrācija ir īpaši augsta: 14 Eiropas banku grupas ir pasaules līmeņa sistēmisku finanšu iestāžu (SIFI) sarakstā, 15 Eiropas banku grupu tirgus darbības apjoms veido 43 %, kas atbilst 150 % no IKP ES 27 dalībvalstīs, ņemot vērā, ka pirmo trīsdesmit grupu darbības apjoms veido 65 %.

3.3. Finanšu krīzei, kas radās ASV un viņņveidīgi izplatījās pa Eiropas sistēmu, ir vairāki iemesli, taču var uzskatīt, ka galvenie ir šādi: pārmērīga riska uzņemšanās, piesaistīto līdzekļu pārspilēta izmantošana, kapitāla un likviditātes prasību neatbilstība, banku sistēmas sarežģītā struktūra kopumā.

3.3.1. *Liikanen* grupa 2012. gada oktobrī paziņoja: "Atsevišķas īpaši riskantas finanšu darbības banku grupā ir juridiski jānošķir no noguldījumu pārvaldības bankām. Nošķiramas būtu tādas darbības kā vērtspapīru un atvasināto instrumentu tirdzniecība savā vārdā, kā arī dažas citas darbības, kas cieši saistītas ar vērtspapīru un atvasināto instrumentu tirgiem" ⁽²⁾.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/high-level_expert_group/report_en.pdf

3.4. Ar šo priekšlikumu Komisija vēlas mazināt banku sistēmas riska iespējas un noteikt visu potenciāli spekulatīvo darījumu kontroli. Šī regula jāanalizē kontekstā ar regulu par vērtspapīru finansēšanas darījumiem⁽³⁾, kura ar to ir saistīta un kuras mērķis ir palielināt tā saucamo “paralēlo banku” pārredzamību. Jāatgādina, ka 2012. gada beigās pasaules mērogā paralēlo banku kapitāla apjoms bija 53 triljoni euro, kas ir aptuveni puse no visas starptautiskās banku sistēmas kapitāla apjoma, un tas koncentrējās galvenokārt Eiropā (ap 23 triljoniem euro), kā arī ASV (apmēram 19,3 triljoni euro). Tie ir iespaidīgi skaitļi, ja salīdzina ar ES 28 dalībvalstu IKP, kas 2013. gadā nepārsniedza 13,071 triljonu euro (Eurostat).

3.5. Eiropas Parlamenta *McCarthy* rezolūcijā⁽⁴⁾ ir apstiprināti daži pamatprincipi, kā arī norādīts, ka “banku reformas pamatuzdevumam ir jābūt tādas drošas, stabilas un efektīvas banku sistēmas izveidei, kura atbilstu reālās ekonomikas, klientu un patērētāju vajadzībām; [...] strukturālajai reformai ir jāveicina ekonomikas izaugsme, atbalstot kredītu izsniegšanu ekonomikai, it īpaši MVU un jaundibinātiem uzņēmumiem, jānodrošina lielāka noturība pret iespējamām finanšu krīzēm, jāatjauno ticība un uzticēšanās bankām un jānovērš riski, kas apdraud publiskās finanses; [...] efektīvai banku sistēmai ir jāizraisa izmaiņas banku kultūrā, lai mazinātu sarežģītību, veicinātu konkurētspēju, ierobežotu riskantu darījumu un komercdarījumu savstarpējo saistību, uzlabotu korporatīvo pārvaldību, izveidotu atbildīgu atalgojuma sistēmu, ļautu efektīvi veikt banku sanāciju un noregulējumu, palielinātu banku kapitālu un nodrošinātu kredītus reālajai ekonomikai”.

Starptautisko tirgu jaunā uzraudzība tagad ir stiprāka, dziļāka un – galvenais – ar nozīmīgākām pilnvarām nekā iepriekš; tai ir mazāka rīcības brīvība un tā sniedz lielākas garantijas tirgum un galalietotājiem.

4. Uzklauššanas galvenie jautājumi

4.1. Komiteja uzskata, ka Komisija sper soli pareizajā virzienā, taču domā, ka tai būtu lietderīgi iepazīties ar viedokļiem, kas tika izteikti diskusijā ar dažādām ieinteresētajām pusēm un, iespējams, nav pietiekami analizēti. Tāpēc EESK vērs Komisijas uzmanību uz dažām galvenajām nostādnēm, kuras aktualizēja ieinteresētās puses. Lai gan ne visas atspoguļo EESK nostāju, tomēr ir vērts tās precīzi izklāstīt.

4.2. Kopumā izskatāmā reforma tika atzinīgi novērtēta. Aizliegumu veikt tirdzniecību savā vārdā, kā arī tradicionālo darbību un tirdzniecības darbību nodalīšanu vairākums uztvēra kā atbilstīgus instrumentus, ar kuriem ierobežot spekulācijas ar finanšu produktiem un veicināt bankas aizdevumus, kas ir galvenais finansēšanas avots maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) un ko pēdējos gados stipri ierobežojusi tirdzniecības spekulācijas politika.

4.3. Reformas īstenošanā svarīgi ir ņemt vērā uzņēmējdarbības modeļu daudzveidību, lai vietējās bankas varētu turpināt sniegt pakalpojumus vietējai ekonomikai.

4.4. Sevišķu uzmanību vajadzētu veltīt tautas banku un kooperatīvu banku darījumdarbības modelim. Tiek uzskatīts, ka šim konkrētajam tīklam reforma nav pietiekami piemērota vai piemērojama. Īpašas bažas ir par to, ka reforma var izkropļot to darbības veidu un spējas pastāvīgi atrasties teritorijā, lai atbalstītu reālo ekonomiku. Tādēļ ieteikts saglabāt minēto banku īpatnības un darījumdarbības daudzveidību.

4.5. Līdzās daudziem citiem pasākumiem, kurus Komisija ieviesusi pēdējos gados, reforma ļaus uzlabot dažu darījumu, kā arī visas banku sistēmas pārredzamību, taču kopumā palielinās izmaksas dažādos līmeņos. Šajā saistībā diskusijā skaidri iezīmējās nepieciešamība pēc finanšu regulējuma reformu vispārēja ietekmes novērtējuma, lai gan ir skaidrs, ka tas būs grūts uzdevums.

4.6. Ir bažas, ka šīs izmaksas tiks pārnestas uz finanšu pakalpojumu galapatērētāju, kā tas bieži notiek. Rodas jautājums, vai negatīvo seku nebūs vairāk nekā ieguvumu, ko varētu radīt jaunie pasākumi, piemēram, banku sistēmas stabilitātes ziņā.

4.7. Attiecībā uz ziņotāju aizsardzības sistēmu Komiteja un sociālie partneri, kas pievērsās šim jautājumam, atzinīgi vērtēja Komisijas paredzētos noteikumus. Tika prasīts izstrādāt precīzāku jēdziena “pienācīga aizsardzība” (30. pants) definīciju un izskaidrot paredzēto noteikumu paplašināšanu tā, lai tie attiektos uz visiem darba ņēmējiem, viņus mudinot un stimulējot ziņot par iespējamajiem pārkāpumiem.

⁽³⁾ COM(2014) 40 final.

⁽⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-506.244+01+DOC+PDF+V0//LV&language=LV> (2013/2021(INI)).

4.8. Attiecībā uz paredzētajām sankcijām (28. un 29. pants) tiek ieteikts, lai atbildība par pārkāpumiem galvenokārt būtu iestādes un pārvaldības, nevis indivīda līmenī.

4.9. Savukārt saistībā ar atalgojuma sistēmu tiek aicināts regulā nepārprotami atsaukties uz noteikumiem, kas paredzēti Kapitāla prasību direktīvas IV (CRD) 69. pantā.

5. EESK piezīmes

5.1. EESK pozitīvi vērtē pasākumus, kas paredzēti Komisijas priekšlikumā, un piekrīt, ka regula kā juridiskais instruments šķiet atbilstīga izvīzītajiem mērķiem, proti, saskaņot vienoto tirgu, lai izvairītos no regulējuma arbitrāžas un atjaunotu efektīvu un produktīvu banku sistēmu, kas sniedz pakalpojumus iedzīvotāju un sabiedrības interesēs un tālredzīgi atbalsta reālo ekonomiku, mājaisniecības, sabiedrības līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību, turklāt apvienojot inovāciju un drošību.

5.2. EESK vienmēr ir stingri atbalstījusi secīgās reformas, kas sākušas uzrādīt pozitīvus rezultātus. Izskatāmās regulas uzdevums ir risināt vienu no sistēmas vissarežģītākajiem un vissāpīgākajiem jautājumiem: finanšu uzņēmumu izturētspēju un juridisko struktūru; dažiem šādiem uzņēmumiem aktīvu apjoms pārsniedz daudzu dalībvalstu IKP. Desmit lielāko Eiropas banku aktīvu apjoms pārsniedz 28 ES dalībvalstu IKP⁽⁵⁾ (vairāk nekā 15 triljoni euro).

5.3. Izskatāmās regulas mērķis ir pārcirst šo Gordija mezglu, ko veido dažu tā saucamo sistēmisko iestāžu (t. i., tādu, kas var izraisīt sistēmas krīzi) izmērs, savstarpējās saiknes un sarežģītība. "Par lielu, lai drīkstētu bankrotēt" – šis apzīmējums ir kļuvis par mantru, ar ko attaisnot ne vien elementāru ētikas principu neievērošanu, bet arī krāpšanu un likuma pārkāpumus, par ko diemžēl joprojām liecina nesenie un paši jaunākie finanšu skandāli. Tādas ir darbības, kas slēpjas zem eifēmisma "bezrūpīgas rīcības risks"!

5.4. Komisārs *Barnier*, iepazīstinādams ar priekšlikumu, norādīja, ka nedrīkst pieļaut, lai bankas kļūtu "par lielu, lai drīkstētu bankrotēt, par dārgu, lai būtu glābjamas, un par sarežģītu, lai tās pārstrukturētu".

5.5. EESK uzskata, ka ierosinātie pasākumi ir solis vēlamajā virzienā, proti, mazina risku, ka nodokļu maksātājiem atkal nāksies glābt grūtībās nonākušas bankas. Pēc atkārtotiem glābšanas pasākumiem EESK tika brīdinājusi par to katastrofālajām sekām attiecībā uz valsts parādu un par neizbēgami sekojošās lejupslīdes nelabvēlīgo ietekmi. Diemžēl realitāte izrādījās vēl smagāka par prognozēm, jo tika pieļautas neticamas kļūdas saistībā ar sekām, ko radīja gan aizvien enerģiskākā budžeta konsolidācijas politika, kuru noteica valsts prasības, gan ES tuvredzīgā un kļūdainā politika, jo netika ņemts vērā, ka ir jārikojas elastīgi un jāparedz kompensācijas pasākumi, lai pārvarētu lejupslīdi.

5.5.1. Tikai tagad mēs pilnībā apzināmies, kādus zaudējumus ir radījusi šī politika, un ir jāatzīst, ka vienīgi pārdomātā eurozonas pārvaldība, ko īstenoja Eiropas Centrālā banka, ļāva izvairīties no ļaunākā un glābt gan euro, gan galu galā arī Savienību. Ja EESK ieteikumi būtu ņemti vērā, daudzi no šiem zaudējumiem nebūtu tikuši pieļauti!

5.6. Saistībā ar izskatāmo regulu Komisija pamatoti piešķir noteicošo lomu Eiropas Banku iestādei (EBI). Ar EBI notiks apspriešanās, ja būs jāpieņem daži lēmumi, kas paredzēti izskatāmajā priekšlikumā. Turklāt minētās iestādes pārziņā būs regulatīvo tehnisko un īstenošanas standartu projektu sagatavošana, kā arī tai būs jāiesniedz ziņojumi Komisijai, lai to informētu par regulas piemērošanu. EESK jau vairākkārt ir norādījusi, ka, neraugoties uz neapstrīdamu profesionalitāti, Komisija šai svarīgajai iestādei nepiešķir ne pietiekamas pilnvaras, ne resursus.

5.7. ASV 1999. gadā tika pieņemts likums, ar ko atcēla *Glass-Steagall Act*, proti, komercbanku un investīciju banku nodalīšanu. Diemžēl arī ES pieņēma tādu pašu postošu lēmumu kā ASV administrācija. EESK norāda, ka pašreizējie noteikumi faktiski atjauno šo divu darbības jomu nodalījumu un paredz pat vairāk, jo ar dažiem izņēmumiem aizliedz kredītiestādēm, kas pieņem noguldījumus, kā galvenajam uzņēmumam iesaistīties ieguldījumu darījumos un turēt tirdzniecībai paredzētus aktīvus.

5.7.1. Lai nonāktu pie kopīgas, fundamentālas pieejas regulai, Eiropas Savienībai ir ārkārtīgi svarīgi cieši sadarboties ar trešām valstīm, sevišķi ASV. EESK mudina Komisiju stiprināt starptautisko sadarbību.

(5) <http://www.relbanks.com/top-european-banks/assets>

5.8. Regulas priekšlikumā kompetentajām iestādēm ir paredzēta samērā liela rīcības brīvība. Ir ļoti svarīgi, lai savā darbībā un veiktajos novērtējumos tās vadītos pēc skaidriem, saskaņotiem un paredzamiem kritērijiem, kuri nosaka, kad banka vairs nespēj pārvaldīt savus augsta riska tirdzniecības darījumus. Bez vienota atsauces satvara subjektīvas interpretācijas risks varētu radīt rezultātus, kas ir pretēji cerētajiem un neatbilst LESD 114. panta noteikumiem.

5.9. EESK atzinīgi vērtē Komisijas galīgo lēmumu – *ex ante* nenodalīt tirgus uzturēšanu un cita veida tirdzniecību savā vārdā, bet gan dot priekšroku *ex post* izvēlei; tāpēc būtiski ir tehniskie standarti, kuri pamatoti tika uzticēti EBI. Kas attiecas uz noregulējuma noteikumu piemērošanu un it īpaši noregulējuma iestādes izveidi, ko ECOFIN padome apstiprināja 2013. gada decembrī, EESK iesaka jau tagad izstrādāt koordinācijas un atbildības sadales kārtību valstu un Eiropas iestādēm, lai nepieļautu lēmumu dublēšanos vai – vēl ļaunāk – pretrunīgas kompetento iestāžu interpretācijas un vērtējumus. Tiklīdz vienota noregulējuma iestāde tiks nodibināta, tai būtu jāiesaistās mehānisma izveidē un tehnisko standartu izstrādē kopā ar EBI.

5.10. EESK nepiekrīt Komisijas paustajai kritikai par to darbību relatīvo nozīmi, kuras varētu būt nodalāmas. Dažās kredītiestādēs šo darbību īpatsvars bija vairāk nekā nozīmīgs, un atbilstīga regulējuma trūkuma dēļ tās bija pakļautas ļoti augstam riskam, kas būtu varējis izraisīt daudz smagāku sistēmisku krīzi nekā to, kuru pieredzējām, ar paredzamu postošu ietekmi uz norēķinu sistēmām un ekonomiku kopumā. Katastrofu novērsa vienīgi jauna nodokļu maksātāju naudas iepildināšana un ECB reaģēšanas spējas.

5.11. EESK atzinīgi vērtē un atbalsta to, ka Komisija tiesību aktā ir nepārprotami paredzējusi to finanšu nozares profesionāļu aizsardzību, kuri sabiedrības interesēs ir ziņojuši par pārkāpumiem, bet šīs darbības dēļ saskaras ar nopietnām sekām, morālām represijām un dažkārt pat atlaišanu. Šāda iekšējā uzraudzība un ziņošana par problēmām ir jāstimulē un jāatbalsta. Normatīvā atbilstība nereti tiek atstāta novārtā, apieta vai pat pārkāpta, pakļaujot nenosakāmam riskam gan banku iestādes, gan to darbiniekus. Nesen atklātās darbības, kad pat pazīstami uzņēmumi ar ļoti labu reputāciju bija pārkāpuši visus iespējamos standartus un noteikumus, varēja notikt tikai ar šo uzņēmumu darbinieku aktīvu līdzdarbību!

5.11.1. EESK aicina Komisiju izstrādāt īpašu uzraudzību tam, kā dalībvalstis pilda pienākumu pieņemt tiesību aktus atbilstošas aizsardzības nodrošināšanai un divus gadus pēc regulas stāšanās spēkā sagatavot attiecīgu ziņojumu.

5.12. EESK ļoti uzmanīgi seko jautājumam par attiecībām ar trešām valstīm, it sevišķi jautājumam par savstarpību un par to, lai visi dalībnieki, kas darbojas ES teritorijā, ievērotu tiesību aktus. Komisijas pieeju EESK uzskata par līdzsvarotu un atbalsta attiecīgos tās ierosinātos risinājumus. EESK iesaka turpināt un intensificēt sadarbību ar ASV, it īpaši finanšu regulējuma jomā, lai izveidotu pēc iespējas saskaņotas sistēmas, kas vienas un tās pašas problēmas risinātu vienādi.

5.13. Turklāt EESK pauz gandarījumu, ka Komisija regulās sākusī ņemt vērā vienu no aspektiem, ko Komiteja regulāri uzsvērusi, šai gadījumā – administratīvās sankcijas, jo kriminālsankcijas nav Komisijas kompetencē. Komisijas priekšlikumi šķiet proporcionāli, piemēroti un preventīvi.

5.14. EESK jau daudzkārt ir paudusi iebildumus pret deleģēto aktu izmantošanu. Komiteja atzīst, ka gadu gaitā tiesiskais regulējums ir jāpielāgo, tomēr norāda, ka deleģēto aktu sistēma rada zināmu nenoteiktību, kas šajā jomā nav vēlama.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums “Ceļvedis vienotā tirgus pilnveidei paku piegādes jomā – sekmēt uzticēšanos piegādes pakalpojumiem un veicināt tirdzniecību internetā””

COM(2013) 886 final

(2014/C 451/08)

Ziņotāja: **Daniela RONDINELLI**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 16. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums “Ceļvedis vienotā tirgus pilnveidei paku piegādes jomā – sekmēt uzticēšanos piegādes pakalpojumiem un veicināt tirdzniecību internetā””

COM(2013) 886 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 23. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 107 balsīm par, 2 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē ceļvedi, kura mērķis ir pilnveidot internetā pārdoto preču piegādes vienoto tirgu, kuram ir liels attīstības un nodarbinātības potenciāls. Efektīvi un uzticami piegādes pakalpojumi ir būtisks pīlārs gan e-komercijas veicināšanā, gan pārdevēju un pircēju savstarpējās uzticēšanās nostiprināšanā.

1.2. EESK uzskata: lai pilnveidotu piegāžu iekšējo tirgu un novērstu ievērojamās atšķirības starp vēlmēm, aizsardzību un faktisko pieejamību, ir jānodrošina solidāra atbildība, izsekojamība, lokalizācija un sadarbība; piekļuve plašākam iespēju klāstam visā ES, ieskaitot salu teritorijas; sūdzību un preču atgriešanas jomā tiesību un pienākumu noteiktība ieinteresētajiem dalībniekiem, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) un patērētājiem; vienkāršu un salīdzināmu datu apkopošana; stipra sociālā dimensija un apmācība.

1.3. EESK vēlreiz uzsver⁽¹⁾, ka šā mērķa pamatā būtu jāliek ne vien nolīgumi un brīvprātīgi kodeksi, kas ir vēlami, bet arī tāds obligāts ES tiesiskā regulējuma minimums, kas spēj efektīvi un elastīgi reaģēt uz neatrisinātiem tirgus trūkumiem, kuri mazina patērētāju un mazo un vidējo uzņēmumu vēlmi iepirkties internetā, un spēt atrisināt problēmas saistībā ar

- e-tirdzniecības visas ķēdes operatoru līdzatbildību,
- piegāžu izsekojamību un lokalizāciju,
- ES noteikumu par personas datu aizsardzību nepārprotamu ievērošanu,
- pārredzamu izvēles piedāvājumu starp vairākām piegādes iespējām,
- vienotām jēdzienu definīcijām un pilnīgu sadarbību,
- pakalpojumu par pieņemamu cenu pieejamību un universalitāti,
- salīdzināmu un detalizētu statistikas datu apkopošanu, kas būtu vienkāršota maziem operatoriem,
- pienākumu piemērot vienotus noteikumus PVN jomā,

⁽¹⁾ OV C 161, 6.6.2013., 60. lpp.

- problēmu risināšanas valstu centru tīkla sistēmu un SIT/SAI⁽²⁾ sistēmu savstarpēju pārrobežu atzīšanu,
- pienākumu ievērot taisnīgus darba apstākļus,
- pakalpojuma nosacījumu un cenu pārredzamību,
- personāla pastāvīgu profesionālu apmācību,
- sankcijām par saistību nepildīšanu, ko konstatē ar brīdināšanas sistēmu RAPEX – IMI⁽³⁾,
- Eiropas uzticamības marķējuma izveidi, pamatojoties uz tehniskajiem un normatīvajiem standartiem atbilstoši pilnvarām, kas noteiktas CEN⁽⁴⁾, kura nosaka kvalitātes rādītājus,
- pasākumiem mazo un vidējo uzņēmumu interesēs attiecībā uz vienkāršošanu, kā arī piekļuvi ar vienlīdzīgiem nosacījumiem tirgum un tīmekļa platformām.

1.4. EESK prasa ceļvedī norādīt skaidrus termiņus un precīzu īstenošanas grafiku kā tiesību aktiem, tā pašregulācijas jomā, lai palielinātu uzticēšanos starp visiem iesaistītajiem dalībniekiem un jo sevišķi ES iedzīvotājiem, pilnībā ievērojot un aizsargājot savstarpējās tiesības.

1.5. EESK prasa ceļvedī paredzēt divus citus papildu pasākumus: vienu – pakalpojumu par pieņemamu cenu pieejamības jomā, bet otru – tirgus sociālās dimensijas jomā.

1.6. EESK iesaka Komisijai, Eiropas Parlamentam (EP) un Padomei

- ar ES regulējumu nodrošināt, lai paku piegādes vienotais tirgus būtu pieejams visiem nozares operatoriem, un garantēt, ka īpaša uzmanība tiek pievērsta pakalpojumu par pieņemamu cenu universalitātes problēmjaudājumiem, jo sevišķi attālākos, kalnu, salu un nabadzīgākos reģionos,
- novērst detalizētas un salīdzināmas statistikas sistēmas trūkumu par ķēdi – sākot no pasūtīšanas internetā līdz pat preces pārrobežu piegādei –, izmantojot vienkāršotas procedūras atbilstoši vienotai pieejai visos gadījumos,
- izveidot vispārēju un atvērtu struktūru, kuras pamatā būtu kopīgas definīcijas, kas saskaņotas ar visām ieinteresētajām pusēm, jo īpaši MVU, un kas nodrošinātu interaktīvu, lietotājdraudzīgu un sadarbspējīgu interneta platformu, ko pārvaldītu Eiropas Komisijas (EK) uzraudzībā,
- sniegt skaidras norādes uz Kopienas finanšu instrumentiem tādās jomās kā pētniecība un tehnoloģiskā inovācija; vide un klimats, enerģētika un transports; jaunas profesijas un apmācība; kohēzija, teritorija un mazie uzņēmumi,
- piešķirt pienācīgu atbalstu maziem un vidējiem uzņēmumiem ceļveža īstenošanā, paredzot konkrētus pasākumus un atbilstīgus līdzekļus, lai veicinātu MVU līdzdalību e-tirdzniecībā uz vienlīdzīgiem nosacījumiem,
- atbilstoši Mazās uzņēmējdarbības aktam “*Small Business Act*” un sadarbībā ar transporta un loģistikas nozares pārstāvības organizācijām izstrādāt tiesisko regulējumu, kas pielāgots problēmjaudājumiem, ar kuriem saskaras visi minētās nozares MVU,
- steidzami piešķirt pilnvaras CEN izstrādāt kvalitātes rādītāju standartus piegāžu Eiropas drošības un kvalitātes marķējumam, kas nodrošinātu kvalitāti, uzticamību, ilgtspēju, kā arī sociālas un drošības garantijas,
- panākt stipru un konsekventu sociālo dimensiju, kas Eiropā spētu nodrošināt paplašinātu nozares sociālo dialogu, piekļuvi atbilstīgām apmācības un profesionālās pārkvalificēšanās iespējām, taisnīgus un pienācīgus darba apstākļus un atalgojumu, kā arī novērst pagaidu un nedeklarētu darbu, kas ir jo sevišķi izplatīts “pēdējās jūdzes” ārpakalpojumos.

⁽²⁾ SIT: strīdu izšķiršana tiešsaistē; SAI: strīdu alternatīva izšķiršana.

⁽³⁾ IMI: Iekšējā tirgus informācijas sistēma.

⁽⁴⁾ Eiropas Standartizācijas komiteja.

1.7. EESK prasa EK sadarbībā ar *Eurofound* (Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fondu) reizi divos gados izstrādāt ziņojumu par nodarbinātības un darba apstākļiem šajā sektorā, nosacījumiem, kas tiek piemēroti patērētājiem un visas ķēdes operatoriem, kā arī viņu attīstības perspektīvām. Šo ziņojumu būtu jāiesniedz EESK, EP, Padomei un sociālajiem partneriem.

2. No zaļās grāmatas līdz ceļvedim

2.1. Eiropā e-tirdzniecībai ir potenciāls veicināt ekonomikas un nodarbinātības izaugsmi, kura saskaņā ar aplēsēm no 2013. gada līdz 2016. gadam varētu būt vairāk nekā 10 % gadā⁽⁵⁾. Pēdējo 12 mēnešu laikā 45 % ES iedzīvotāju ir iepirkušies tiešsaistē; viņi arī apstiprināja, ka lielākā daļa problēmu ir saistīta ar piegādēm vai piegāžu kavēšanos⁽⁶⁾.

2.2. EK apzināja⁽⁷⁾ “galvenos šķēršļus vienota digitālā tirgus izveidei, kā arī rīcības plānu to novēršanai”, taču “10 % iedzīvotāju neiepērkas tiešsaistē⁽⁸⁾, jo viņus satrauc piegādes pakalpojumu izmaksas, tostarp par pārrobežu sūtījumiem, kā arī pakalpojuma kvalitāte”.

2.3. EESK savā atzinumā par zaļo grāmatu⁽⁹⁾ prasīja pieņemt direktīvu, kurā noteiktu operatoriem kopīgas atbildības režīmu, piegādes izsekojamību un lokalizāciju, pienākumu piedāvāt izvēli starp vairākām piegādes iespējām, problēmu risināšanas valstu centru Eiropas tīklu, pienākumu ievērot taisnīgus darba apstākļus, kā arī nosacījumu un cenu pārredzamību.

2.4. Pēc debatēm par zaļo grāmatu 2013. gada decembrī tika izstrādāts paziņojums par ceļvedi vienotā tirgus pilnveidei e-tirdzniecības pakalpojumu jomā⁽¹⁰⁾.

2.5. Saskaņā ar neseno pasaulē mērogā veiktajām aptaujām⁽¹¹⁾ e-tirdzniecības attīstību starp uzņēmumiem un patērētājiem (*business to consumer, B2C*) visvairāk kavē šādi faktori:

- nespēja uzreiz saņemt informāciju par piegādes iespējām un pārliecības trūkums par e-pirkuma kopējām izmaksām,
- nespēja saņemt jaunāko informāciju par sūtījuma stāvokli un tā izsekojamību,
- garš izsūtīšanas laiks un/vai piegādes laika norādes/elasticitātes trūkums,
- sarežģīta un dārga preču atpakaļnosūtīšanas un apmaiņas pārvaldība,
- trūkumi klientu garantijas apkalpošanā reāllaikā.

2.6. EK paziņo, ka joprojām trūkst “būtisku tirgus datu par pakalpojumu iekšzemes un pārrobežu plūsmām pie visiem pasta pakalpojumu sniedzējiem, kuri darbojas B2C un B2B pakalpojumu tirgos, tostarp par starpniekiem, pakalpojumu apvienotājiem un alternatīvajiem operatoriem”⁽¹²⁾.

2.7. Dažādi pētījumi apstiprina, ka “dažos pasta pakalpojumu sektoros konkurences noteikumiem neatbilstoša rīcība ir vairāk iespējama nekā citos, piemēram, B2C tirgū salīdzinājumā ar B2B pakalpojumiem, kā arī pārrobežu pakalpojumos salīdzinājumā ar iekšzemes pasta pakalpojumiem. Tāpēc regulatīva uzraudzība minētajos sektoros šķiet vairāk pamatota”⁽¹³⁾.

2.8. EESK pauž gandarījumu par to, ka ir ņemti vērā daudzi secinājumi, kas bija minēti atzinumā par zaļo grāmatu. Arī Padome⁽¹⁴⁾ un EP⁽¹⁵⁾ aicināja EK apzināt pārrobežu piegādes pakalpojumu pašreizējos šķēršļus un īstenot atbilstošus pasākumus, lai tos pārvarētu; turklāt EP prasīja⁽¹⁶⁾ nodrošināt pieejamus, efektīvus un augstas kvalitātes piegādes pakalpojumus par pieņemamu cenu un veidot sadarbības un informācijas apmaiņas platformas starp piegādes operatoriem, lai sūdzības un strīdus izskatītu ātri un ar minimālām izmaksām.

⁽⁵⁾ MEMO-13-1151, EK.

⁽⁶⁾ Aptauja “*Special Eurobarometer 398 Internal Market*”, 2013. gada oktobris.

⁽⁷⁾ COM(2011) 942 final, 11.1.2012.

⁽⁸⁾ Eurostat, Aptauja par mājsaimniecībām, 2009. gads.

⁽⁹⁾ Sk. OV C 161, 6.6.2013., 60. lpp.

⁽¹⁰⁾ COM(2013) 886 final.

⁽¹¹⁾ *Studio Globale UPS – Pulse of the Online Shopper*, 2013.

⁽¹²⁾ COM(2013) 886 final.

⁽¹³⁾ WIK Consult Final Report 8/2013.

⁽¹⁴⁾ Konkurences padomes 2012. gada 30. maija secinājumi par vienotā tirgus pārvaldību un digitālo vienoto tirgu.

⁽¹⁵⁾ EP rezolūcija, 4.2.2014., 2013/2043(INI), 11.12.2012. un 4.7.2013.

⁽¹⁶⁾ EP rezolūcija, 4.2.2014.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK uzskata, ka ir svarīgi atgūt MVU un e-patērētāju uzticēšanos. Šajā nolūkā būtu jāizmanto sadarbspējīgi tīkli un sistēmas, kas nodrošina ātru pārvaldību ar zemām izmaksām un atbilst tādām piemērotam regulējumam un pašregulējumam, kuru izpildīt būtu uzņēmušies visi ķēdes dalībnieki, lai izveidotu brīvu un atklātu iekšējo tirgu un izvairītos no nevajadzīga pārmērīga regulējuma. Tāpēc prasa, lai ceļvedis tiktu īstenots, ievērojot termiņus un plānoto 18 mēnešus ilgo īstenošanas grafiku.

3.2. EESK uzskata, ka ES ir svarīgi pabeigt iekšējā tirgus īstenošanu paku piegādes jomā – nodrošināt ātrumu, kvalitāti, uzticamību un pieņemamas cenas patērētāju, darba ņēmēju un visu operatoru, tai skaitā e-tirdzniecības, transporta un loģistikas nozares MVU, interesēs, kā arī novērst pašreizējos vienotā tirgus trūkumus un traucējumus.

3.3. Taču EESK bija cerējusi, ka paziņojumā būs konkrēti pieminēta tādu ģeogrāfiski grūtos apstākļos atrodošos reģionu kā salu, tālāko reģionu un kalnu situācija, jo Komiteja apzinās, ka šajos reģionos ir īpašas problēmas, ko ir grūti pārvarēt, it īpaši saimniecisko iespēju dēļ. Patiesi pabeigt vienotā tirgus izveidi būs iespējams vienīgi tad, ja šie reģioni tiks pienācīgi ņemti vērā un tas atspoguļosies rīcībā.

3.4. EESK konstatē, ka ierosināto pasākumu pamatā galvenokārt ir brīvprātīgs pašregulējums, valstu pasta pakalpojumu noteikumi un Eiropas regulatoru grupas pasta pakalpojumu nozarē darbība, nevis spēkā esošo ES tiesību aktu pienācīgas piemērošanas principi, – netiek piedāvāts vienots satvars visiem operatoriem, nedz arī noteikti precīzi termiņi plānoto 18 mēnešu laikā.

3.5. EESK norāda, ka ceļvedī, papildus pašregulējumam, vēl nav paredzēts atbalstīt **direktīvas** pieņemšanu, uz kuras nepieciešamību EESK jau ir norādījusi⁽¹⁷⁾; tā ir vajadzīga, lai visiem nozares operatoriem sniegtu **pilnīgu, saskaņotu un konsolidētu** risinājumu prasībām īstenot iekšējo tirgu pārrobežu paku piegādes jomā.

3.6. Komiteja uzskata, ka ES vajadzētu paredzēt ES līmeņa risinājumu, proti, veicināt pašregulējumu un tiesisko regulējumu, kas pievērstos joprojām neatrisinātām tirgū esošām problēmām un aizsargātu patērētājus un mazos un vidējos uzņēmumus (B2B) saistībā ar šādiem jautājumiem:

- **e-tirdzniecības ķēdes visu operatoru līdztatbildību** pircēja interesēs,
- **piegādes pilnīgas izsekojamības un lokalizācijas** pienākumu,
- noteikumu par drošību un **personas datu aizsardzību** nepārprotamu ievērošanu saskaņā ar Direktīvu 95/46/EK,
- pienākumu nodrošināt pārredzamu izvēles piedāvājumu starp **vairākām piegādes iespējām**,
- pienākumu nodrošināt vienotas jēdzienu definīcijas un pilnīgu **sadarbspēju**,
- pienākumu nodrošināt **visiem brīvā tirgus dalībniekiem** pakalpojumu **par pieņemamu cenu universalitāti**, ņemot vērā spēkā esošos tiesību aktus, tostarp direktīvas par pasta pakalpojumiem un citus attiecīgos ES noteikumus,
- salīdzināmu un detalizētu **statistikas datu** apkopošanu,
- pienākumu piemērot vienotus noteikumus PVN jomā,

⁽¹⁷⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

- problēmu risināšanas valstu centru tīkla sistēmu un SIT/SAI sistēmu **savstarpēju pārrobežu atzišanu**,
- pienākumu ievērot **taisnīgus darba apstākļus**,
- pienākumu nodrošināt **pakalpojuma nosacījumu un cenu pārredzamību**,
- pienākumu organizēt personāla pastāvīgu **profesionālo apmācību**, lai nodrošinātu **profesionalitāti** sakarā ar jauno tehnoloģiju ieviešanu nozarē,
- **sankcijas** par saistību nepildīšanu, ko konstatē arī ar brīdināšanas sistēmu RAPEX – IMI, un sodus, pamatojoties uz kvalitātes rādītājiem,
- **pasākumus MVU atbalstam**, kas ietvertu birokrātisko un administratīvo vienkāršošanu, piekļuvi tirgum un līdzdalību vienotu lietojumprogrammu kopīgā definēšanā saistībā ar jaunajām tehnoloģijām un interneta portāliem un platformām.

3.7. Lai arī priekšlikumos ir atsauce uz atbilstību ar ES finanšu shēmu 2014.–2020. gadam, EESK uzskata, ka ceļvedi obligāti vajadzētu iekļaut nepārprotamas norādes uz **attiecīgajiem Kopienas finanšu instrumentiem** šādās jomās:

- pētniecība un tehnoloģiskā inovācija (programma “Apvārsnis 2020”, programma *Galileo*, *ISA* un Digitālā programma), lai nodrošinātu sadarbību, izsekojamību un drošību,
- vide un klimats, enerģētika un transporta veidi (7. Vides programma, enerģētikas un klimata politikas satvars 2030. gadam, rīcības programma “*EU Transport GHG: Routes to 2050 II*”), ņemot vērā “pēdējās jūdzes” ietekmi,
- MVU: Eiropas Investīciju bankas (EIB) pasākumi inovatīvu mazu uzņēmumu interesēs, programma *COSME* un visi ES resursi, kas pieejami, lai nodrošinātu konkurētspēju uz līdzvērtīgiem noteikumiem ar citiem dalībniekiem,
- teritoriālā kohēzija (jaunā struktūrfondu plānošana 2014.–2030. gadam un pasākumi salu, lauku un attālākiem reģioniem),
- nodarbinātība un apmācība (“Jaunā prasmju un darba vietu programma”, “Eiropas Patērētāju tiesību aizsardzības programma pašārvības un izaugsmes veicināšanai”, *Erasmus Plus* (2014–2020), “Izglītība un apmācība”).

3.8. EESK iesaka EK piešķirt pilnvaras *CEN* izstrādāt Eiropas tehniskus un normatīvus standartus, pilnībā piedaloties visām ieinteresētajām pusēm, jo īpaši MVU un patērētājiem, un uzskata, ka ir jāizstrādā piegāžu **Eiropas drošības un kvalitātes marķējuma rādītāji**, kas nodrošinātu kvalitāti, uzticamību, ilgtspēju, kā arī sociālas un drošības garantijas.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK uzskata, ka ir vajadzīgi divi papildus pasākumi, kas skar piekļuves garantiju un tirgus sociālo dimensiju.

4.1.1. Pasākums: piekļuve tirgum un pieejamība par pieņemamu cenu

4.1.1.1. EESK prasa saistībā ar kvalitātes marķējuma piešķiršanu paredzēt pienākumu nodrošināt piekļuvi tirgum un pakalpojuma pieejamību par pieņemamu cenu visā ES. EESK ar sarūgtinājumu konstatē, ka apsvērumos atsevišķa uzmanība nav veltīta perifērajām teritorijām un salām, un tāpēc mudina jaunajā regulā iekļaut reģionus, kuri e-tirdzniecības tirgū ir ģeogrāfiskā ziņā neaizsargāti, jo ievērojama eiropiešu daļa dzīvo minētajās teritorijās.

4.1.1.2. EESK uzskata, ka ir jānodrošina **visiem operatoriem** pilnīga piekļuve struktūrām un informācijas resursiem, kas tiek izmantoti piegādes pakalpojumu sniegšanā, lai aizsargātu lietotāju intereses un/vai veicinātu efektīvu konkurenci.

4.1.1.3. Ar mērķi īstenot liberālāku un uz izmaksām vērstu politiku, EESK prasa, lai EK saskaņā ar Lisabonas līgumam pievienotā 26. protokola noteikumiem, īpaši noteikumiem par vispārēju piekļuvi un vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu cenu pieņemamību, pārskata “*Notice 1998*” par konkurences noteikumu piemērošanu nozarē, ņemot vērā attīstību regulējuma un tirgus jomā, kura ietekmē pārrobežu pakalpojumus un standarta izmaksas⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁸⁾ “*Common position EU & US in the Doha Round*”, Pasaules Tirdzniecības organizācija, 2006. gads.

4.1.2. Pasākums: tirgus sociālā dimensija

4.1.2.1. EESK prasa nodrošināt stipru un konsekventu sociālo dimensiju, kas līdztekus inovācijas pasākumiem, ko veicina ieinteresēto nozaru uzņēmumi, var radīt augstas kvalitātes un profesionalitātes nodarbinātību, izmantojot arī piekļuvi atbilstīgām apmācības un profesionālās pārkvalificēšanās iespējām.

4.1.2.2. EESK vēlreiz atgādina par prasību nodrošināt taisnīgus un pienācīgus darba apstākļus un atalgojumu, lai novērstu pagaidu un nedeklarētu darbu, jo sevišķi “pēdējās jūdzes” ārpakalpojumos, un uzsver Regulā (EK) Nr. 1071/2009 par profesionālās darbības veikšanas nosacījumiem, Lēmumā 2009/992/ES un Regulā (EK) Nr. 1213/2010 izmantotos jēdzienus, ar kuriem noteikta “darba attiecību” definīcija, kas ļauj veikt fiktīvās pašnodarbinātības apkarošanas pasākumus, kā to jau minēja EESK savā nesenoajā atzinumā⁽¹⁹⁾.

4.1.2.3. Lai risinātu jautājumus saistībā ar nodarbinātības un darba apstākļiem, attīstības perspektīvām, inovāciju un cilvēkresursu izmantošanu, EESK iesaka sākt paplašinātu Eiropas sociālo dialogu, kurā būtu iesaistīti sociālie partneri, kas pārstāv visā e-tirdzniecības un paku piegādes ķēdē iesaistītās nozares (tirdzniecība, pasts, transports un loģistika).

4.1.2.4. EK sadarbībā ar Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fondu vajadzētu izstrādāt divgadu ziņojumu par nodarbinātības un darba apstākļiem šajā nozarē un attīstības perspektīvām. Šo ziņojumu būtu jāiesniedz EESK, EP, Padomei un sociālajiem partneriem.

4.2. 1. pasākums: informēt patērētājus par piegādes un atgriešanas kārtību un izmaksām

4.2.1. EESK uzskata, ka brīvprātīgi rīcības kodeksi un apmaiņa ar labu praksi ir papildu risinājumi, kurus ES līmenī var izmantot vienīgi tad, ja tos izstrādā un pieņem visi e-tirdzniecībā iesaistītie dalībnieki atbilstoši Eiropas tiesiskajam regulējumam, ar ko nosaka visus aspektus saistībā ar internetā pārdoto preču pārrobežu piegādēm, lai tādējādi aizsargātu patērētājus, mazos operatorus un MVU, pamatojoties uz vienlīdzīgiem noteikumiem un nepaliekot tiem grūti izturamu slogu.

4.3. 2. pasākums: informēt e-mazumtirgotājus par piegādes pakalpojumiem

4.3.1. Ja pakalpojuma pamatjēdzienu kopīgu definīciju izstrādē piedalās tikai piegādes operatori un e-mazumtirgotāji bez patērētāju un MVU pārstāvjiem, var tikt atstāti novārtā aspekti, kas ir svarīgi patērētājam, lai izdarītu izvēli, un ierobežots pieejamo iespēju klāsts.

4.3.2. EESK prasa, lai sadarbībā ar visām iesaistītajām pusēm tiktu noteikta vispārēja, atvērta interaktīva struktūra, ņemot par paraugu projektu “e-krava”⁽²⁰⁾.

4.3.3. EESK prasa EK nodrošināt interneta platformu pienācīgas pārvaldības kontroli, pamatojoties uz objektīviem, iepriekš noteiktiem un patērētājiem labvēlīgiem kritērijiem atbilstoši tiesiskajam regulējumam, ko atbalsta EESK.

4.4. 3. pasākums: piegādes tirgu, integrētu pakalpojumu un kvalitātes standartu pārredzamība

4.4.1. Detalizētu un salīdzināmu statistikas datu trūkums par darījumu ķēdi un iesaistītajiem dalībniekiem no pasūtījuma veikšanas internetā līdz preču pārrobežu piegādei ir jānovērš; tāpēc muitas, pasta, nodokļu un finanšu iestādēm un tirdzniecības nozarei no visiem pakalpojumu sniedzējiem, kas darbojas tirgū, jāiegūst atbilstīgi, viendabīgi un salīdzināmi dati par paku pārrobežu plūsmu, par vispārējā pakalpojuma nodrošināšanu, par atgriešanas kārtību un sūdzību saturu.

4.4.2. Datu apkopošanai jānotiek viendabīgi, neradot birokrātisku slogu un izvairoties no dublēšanās. EK vajadzētu izvērtēt lietderību un izmaksas iespējamajai standarta zemas cenas apdrošināšanai pārrobežu piegādēm, kura būtu saistīta ar Eiropas kvalitātes marķējuma saņemšanu.

4.5. 4. pasākums: paku piegādes darbību sadarbība

4.5.1. Piegādes operatoriem un e-mazumtirgotājiem vajadzētu brīvprātīgā kārtā izstrādāt risinājumus, lai informācijas sistēmas un atvērtās saskarnes savienotu ar efektīvu piegādes un atgriešanas sistēmu, nodrošinot pieņemamu cenu attiecībā uz “pēdējo jūdzi”.

4.5.2. Tomēr EESK uzskata, ka šīm pārmaiņām jānotiek, pamatojoties uz iepriekš noteiktiem sadarbības kritērijiem atbilstoši kopējam tiesiskajam regulējumam.

⁽¹⁹⁾ OV C 161, 6.6.2013., 14. lpp.

⁽²⁰⁾ Septītās pētniecības pamatprogrammas projekts “e-krava (2010–2014)”, kurā piedalās 31 partneris no 14 valstīm, ir paredzēts, lai apvienotu tīklā visus loģistikas dalībniekus, izmantojot patērētājiem labvēlīgas, interaktīvas interneta platformas. Viens no ieteikumiem ir šāds: “Eiropas Komisijai iespējami ātrāk vajadzētu pieņemt direktīvu vai līdzvērtīgu tiesību aktu, kas garantētu, ka saskarne ar vienotiem valsts kontaktpunktiem, kura jāievieš nekavējoties, kā ievades formātu izmanto kopējo ziņošanas standartu (Common Reporting Schema (CRS)), kas ir izstrādāts e-kravu jomā.”

4.6. 5. pasākums: veicināt patērētāju tiesību aizsardzību

4.6.1. EESK atbalsta iniciatīvu par standartizācijas pilnvaru piešķiršanu CEN, kā arī iniciatīvu par vadlīniju noteikšanu dalībvalstīm, lai pilnībā un vienoti īstenotu Direktīvu 2011/83/ES, kā arī par alternatīvu mehānismu plašākas izmantošanas veicināšanu konfliktu risināšanā atbilstoši Direktīvai 2013/11/ES par alternatīvu strīdu izšķiršanu.

4.6.2. EESK uzskata par nepietiekamu ierosināto sūdzību problēmas risinājumu, kas pamatojas vienīgi uz to, ka "piegādes operatoriem, tiešsaistes tirgotājiem un patērētāju apvienībām kopā jānodrošina labāka sadarbība attiecībā uz sūdzību izskatīšanas un patērētāju tiesību aizsardzības sistēmām". EESK pozitīvi vērtētu šādu sadarbību, ja tā norisinātos kopēja tiesiskā regulējuma ietvaros.

Briselē, 2014. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ATZINUMAM

Turpmāk minētais grozījums ieguva vairāk nekā vienu ceturtdaļu balsu, bet debašu laikā tika noraidīti (Reglamenta 39. panta 2. punkts).

1.6. punkts

Grozīt šādi:

“EESK iesaka Komisijai, Eiropas Parlamentam (EP) un Padomei

— ar ES regulējumu, tostarp Pasta direktīvām, nodrošināt, piekļuvi lai paku piegādes vienotaisjam tirgusm būtu pieejams visiem ~~nozares operatoriem~~, un garantēt, ka īpaša uzmanība tiek pievērsta pakalpojumu par pieņemamu cenu universalitātes problēmjaudājumiem, jo sevišķi attālākos, kalnu, salu un nabadzīgākos reģionos;”

Balsošanas rezultāts

Par: 35

Pret: 67

Atturas: 10

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ziņošanu par vērtspapīru finansēšanas darījumiem un to pārredzamību”

COM(2014) 40 final – 2014/0017 (COD)

(2014/C 451/09)

Ziņotājs: **IOZIA kgs**

Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu 2014. gada 25. februārī un 2014. gada 27. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ziņošanu par vērtspapīru finansēšanas darījumiem un to pārredzamību”

COM(2014) 40 final – 2014/0017 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 23. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 183 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK **atzinīgi vērtē** Komisijas iesniegto regulas priekšlikumu, ar ko līdztekus ierosinātajai banku reformas regulai, ar kuru tas ir cieši saistīts, ir plānots īstenot pasākumu kopumu, lai Eiropas finanšu sistēma vērtspapīru finansēšanas darījumu (VFD) jomā kļūtu pārredzamāka un elastīgāka.

1.2. Tirgus un visas ekonomikas interesēs neapšaubāmi ir panākt vienmērīgāku informācijas piedāvājumu visā tirgū, uzraudzīt pašreizējo darījumu riskantumu, kā arī samazināt nepārredzamo un nereglamentēto bankas darījumu jomu.

1.3. Šajā saistībā EESK norāda, ka formulējums “paralēlas bankas” ir maldinošs un rada nevajadzīgu neizpratni sabiedrības lielākajā daļā. **Paralēli ir daži bankas darījumi**, ko veic bankas un citas struktūras, kuras nav bankas, vai finanšu iestādes, ņemot vērā to, ka šā konkrētā tirgus dalībnieki bieži nav bankas, bet gan, piemēram, riska ieguldījumu fondi, valsts ieguldījumu fondi un finanšu uzņēmumi, kas specializējušies valūtas fondu tirgū vai strukturētu un sarežģītu atvasināto instrumentu tirgū. Visi dalībnieki ir zināmi, taču līdz šim nav zināmi daži nereglamentētie darījumi, ko tie veic.

1.4. EESK uzsver, ka minētajai regulai ir liela nozīme, jo tā **skaidri atklāj tirgus darījumus un pārmērīga riska jomas**, un tas var palīdzēt tirgus uzraudzības iestādēm pastāvīgi uzraudzīt stāvokli un veikt preventīvus pasākumus, lai samazinātu darbības, kas kopumā tiek uzskatītas par pārāk riskantām. Šo iemeslu dēļ izskatāmā regula, no vienas puses, atklāj tirgum informāciju, kas līdz šim nebija pieejama, un, no otras puses, piedāvā iestādēm papildu analīzes un informācijas instrumentu.

1.5. Svarīgi ir arī **reglamentēt tālākieķīlāšanas darbību**, tas ir, uzticētu vērtspapīru pagaidu izmantošanu. Pienākums saņemt īpašu atļauju no ieguldītāja, kas ir vērtspapīru īpašnieks, ļauj novērst neparedzētu un līgumā neatrunātu vai vispārīgu risku uzņemšanos. Darījuma partnera risks kļūst par novērtēšanas neatņemamu elementu, kas novērš vai vismaz būtiski ierobežo ne pārāk uzticamu dalībnieku klātbūtni. Tas viss palīdz veicināt elastīgumu sistēmā kopumā un struktūrās, kas ir visvairāk pārstāvētas tirgū.

1.6. Ņemot vērā visas iniciatīvas, ko Komisija apņēmusies veikt, lai atjaunotu finanšu sistēmas kā ekonomikas dzinēj spēka parasto darbību un ģimeņu un uzņēmumu labklājību, EESK uzskata, ka ir pienācis brīdis Eiropā ieviest vērienīgu **“Sociālo paktu finanšu ilgtspējai”**, kura ietvaros visi ieinteresētie dalībnieki piedalītos mērķu un instrumentu pārskatīšanā. Banku reputācijas straujajam kritienam, kas vērojams pēdējos gados veiktajos, neskaitāmajos pētījumos un aptaujās, būtu jākalpo par stimulu visiem dalībniekiem pilnībā mainīties un kļūt atvērtākiem pret sabiedrību. Ģimenes, uzņēmumi, iedzīvotāji, darba ņēmēji un sabiedrība kopumā pieprasa efektīvu un uzticamu finanšu sistēmu, kas veicina attīstību un nodarbinātību un pievērš īpašu uzmanību ieguldījumu sociālajai ietekmei un ietekmei uz vidi.

1.7. EESK atzinīgi vērtē Komisijas vērā ņemamos centienus izpildīt solījumus, proti, iesniegt 48 leģislatīvus pasākumus, kas iekļauti jaunā regulējuma darba programmā, un noteikti arī Iekšējā tirgus ģenerāldirektorāta veiktais darbs ir bijis būtisks kvalitatīvā, kā arī kvantitatīvā nozīmē šajos ļoti sarežģītajos apstākļos. Darbības vadmotīvs ir bijusi līdzsvarotība un efektivitāte. EESK uzskata, ka Komisijas darbība šajā jomā ir bijusi veiksmīga, un atzinīgi vērtē to, Komisija atzīst “nopietnus trūkumus regulējumā, neefektīvu uzraudzību, tirgu nepārredzamību un pārāk sarežģītus produktus”.

1.8. EESK uzskata, ka ar izskatāmās regulas pieņemšanu tiek būtiski samazināts regulējuma arbitrāžas risks, un mudina Komisiju arī turpmāk censties Eiropas finanšu sistēmā **nereglamentētus darījumus samazināt līdz minimumam un aprobežot ar patiešām nenozīmīgām jomām.**

2. Komisijas priekšlikums

2.1. Priekšlikuma mērķis ir uzlabot vērtspapīru finansēšanas darījumu (VFD⁽¹⁾) pārredzamību galvenokārt šādos trīs veidos:

- ar VFD saistīto sistēmisko risku uzraudzība: regulas priekšlikumā noteikts, ka informācija par visiem VFD darījumiem jāiekļauj centrālajā datubāzē. Tas ļautu uzraudzības iestādēm labāk noteikt saikni starp bankām un paralēlām banku struktūrām un pievērst uzmanību dažiem noguldījumu darījumiem, ko veic šīs banku struktūras,
- informācijas sniegšana ieguldītājiem, kuru līdzekļi ir iesaistīti VFD: saskaņā ar priekšlikumu VFD darījumi, ko veic ieguldījumu fondi un citas līdzvērtīgas struktūras, tiks aprakstīti sīki izstrādātos ziņojumos. Tas ļaus uzlabot pārredzamību ieguldītājiem, kas tādējādi varēs pieņemt apzinātākus lēmumus attiecībā uz ieguldījumu,
- tālākieķīlāšanas darbības: regulā paredzēts uzlabot finanšu instrumentu tālākieķīlāšanas (jebkāda izmantošana pašu mērķiem pirms nodrošinājuma pieprasīšanas no nodrošinājuma saņēmēja puses) pārredzamību, nosakot tādas obligātos nosacījumus, kas jāievēro ieinteresētajām personām, kā rakstiska vienošanās un iepriekšēja piekrišana par tālākieķīlāšanu. Tādējādi klienti vai darījuma partneri dotu savu piekrišanu pirms tālākieķīlāšanas darījuma. Turklāt viņi pieņemtu šo lēmumu, pamatojoties uz skaidru informāciju par riskiem, ko var radīt šāds darījums.

3. Ievads

3.1. Līdztekus ES banku nozares strukturālās reformas priekšlikumam Komisija ir ierosinājusi arī papildu pasākumus ar mērķi palielināt vērtspapīru finansēšanas darījumu (VFD) pārredzamību un novērst to, ka, pārvietojot attiecīgos darījumus uz paralēlo banku nozari, bankas izvairās no konkrētiem noteikumiem. Par to Komisija pauž vislielākās bažas.

3.2. Vērtspapīru finansēšanas darījumi (VFD) ietver dažādus darījumu veidus, kuriem ir līdzīga ekonomiskā ietekme. Galvenie VFD ir vērtspapīru aizdevumi un repo darījumi.

3.3. Vērtspapīru aizdevums ir darījums, kas galvenokārt balstīts uz tirgus pieprasījumu pēc konkrētiem vērtspapīriem, un to izmanto, piemēram, pārdošanai vai apmaksāšanai īstermiņā. Repo darījumus/apgrieztos repo darījumus parasti pamato ar nepieciešamību drošā veidā aizņemties vai aizdot naudu. Šīs prakses pamatā ir finanšu instrumentu pirkums vai pārdošana pret skaidru naudu, jau iepriekš vienojoties par finanšu instrumentu atpirkumu vai atpārdevumu par iepriekš noteiktu cenu konkrētā datumā nākotnē.

3.4. Vērtspapīru finansēšanas darījumus izmanto fondu pārvaldītāji, lai iegūtu papildu ienākumus vai papildu finansējumu. Piemēram, repo darījumus bieži izmanto, lai piesaistītu naudu jauniem ieguldījumiem. Vienlaikus šie darījumi tomēr rada jaunus riskus, konkrēti, darījuma partnera riskus un likviditātes riskus. Parasti tikai daļa no papildu ienākumiem nonāk fondā, bet viss darījumpartnera risks gulstas uz fonda ieguldītājiem. Tāpēc šo darījumu izmantošana var būtiski mainīt riska un ieguvumu profilu.

3.5. Ir skaidra saikne starp Eiropas banku nozares strukturālās reformas priekšlikumu un izskatāmo pasākumu kopumu. Ar Komisijas priekšlikumu par Eiropas banku nozares strukturālo reformu varētu aizliegt vai noteikt ierobežojumus konkrētām banku darbībām. Tomēr cerētā ietekme varētu būt mazāka, ja šādi darījumi migrē no regulētām banku grupām uz paralēlo banku nozari, kurā uzraudzības iestādēm ir mazākas kontroles iespējas.

⁽¹⁾ Angliski: *Securities financing transactions (SFT)*.

3.6. Finanšu stabilitātes padome (FSP) ir uzsvērusi, ka paralēlo banku struktūru haotisks bankrots var radīt sistēmisko risku gan tieši, gan caur to saikni ar tradicionālo banku sistēmu.

3.7. FSP ir arī norādījusi, ka pārmērīgi stingrs banku regulējums varētu novirzīt dažas banku darbības uz paralēlo banku sistēmu ⁽²⁾.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu regulai par ziņošanu attiecībā uz vērtspapīru finansēšanas darījumiem un to pārredzamību. Priekšlikuma mērķis līdztekus regulai par banku sistēmas strukturālajām reformām ir palielināt banku sistēmas elastīgumu, darījumu pārredzamību un nodrošināt iespējamās krīzes risināšanu, neradot papildu slogu iedzīvotājiem.

4.2. Tāpēc šis atzinums ir cieši saistīts ar EESK izstrādāto atzinumu par strukturālās reformas regulu.

4.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija atzīst “nopietnus trūkumus regulējumā, neefektīvu uzraudzību, tirgu nepārredzamību un pārāk sarežģītus produktus” pirms finanšu krīzes sākšanās. Tie ir argumenti, ko EESK ir izmantojusi jau kopš finanšu krīzes sākuma, mudinot veikt steidzamus intervences pasākumus. Diemžēl Komisija pienācīgi neuzklausa brīdinājumus un ieteikumus, kas būtu varējuši novērst turpmākās problēmas.

4.4. EESK apzinās, ka ekonomiskā ietekme, pārmērīga lobēšana un milzīgā ieinteresētība bija iemesls mēģinājumiem novērst vai palēnināt pēc krīzes sākšanās vajadzīgos un steidzamos pasākumus. Izņemot tikai dažus lēmumus, kas nav atbalstāmi, Komisija tomēr ir īstenojusi virkni pasākumu, kuri tika iesniegti pēc *de Larosière* komitejas un *E. Liikainen* vadītās augsta līmeņa grupas ziņojumu saņemšanas.

4.5. EESK atzinīgi vērtē to, ka komisārs *M. Barnier* ir pildījis savas saistības un viss leksējā tirgus ģenerāldirektorāts, kas ir atbildīgs par finanšu regulu priekšlikumiem, ir veicis kopumā teicamu darbu un ir izstrādājis virkni saskaņotu un cieši saistītu pasākumu, lai izveidotu kvalitatīvu un neapstrīdami efektīvu tiesisko aktu kopumu. Leģislatīvo iniciatīvu kopējā ietekme palīdzēs pakāpeniski novērst iemeslus, kas pēdējos gados ir bijuši finanšu krīzes pamatā.

4.6. EESK vienmēr ir atbalstījusi prasību izveidot pareizi funkcionējošu finanšu sistēmu, kuras uzdevums ir atbalstīt reālo ekonomiku, īpašu uzmanību pievēršot MVU, stiprināt sociālo ekonomiku un izveidot darbvietas. Kredītnozarei ir būtiska nozīme pakalpojumu sniegšanā sabiedrībai, un tai atkal jāklūst par reālās ekonomikas virzītājspēku un pilnībā jāapzinās sociālā atbildība, kas tai jāuzņemas.

4.7. EESK uzskata, ka vairs nevar atlikt pilnīgu izmaiņu ieviešanu attiecībās starp finanšu iestādēm un iedzīvotājiem. Straujais uzticības kritums bankām un citām struktūrām ir jāapstādina, jo tas var radīt neatgūstamus zaudējumus ekonomikas un sociālajai attīstībai.

4.8. Ņemot vērā savus daudzus atzinumus par pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu, EESK cer, ka Eiropā tiks izveidots “**Sociālais pakts finanšu ilgtspējai**”, kura ietvaros visas ieinteresētās personas piedalīsies tādas finanšu sistēmas izveidošanā, kas ir efektīva, izturētspējīga un pārredzama un kurā tiek ņemta vērā tās darbības ietekme uz vidi un sociālo jomu.

4.9. EESK pārliecināti atbalsta Komisijas iniciatīvas, kuru mērķis ir novērst gan regulējuma arbitrāžas risku, gan arī risku, ka darbības varētu tikt pārvietotas uz vāji regulēto jomu, piemēram, “paralēlajiem darījumiem”, lai izvairītos no pārāk ierobežojošiem noteikumiem, kas pašlaik tiek pieņemti.

4.10. EESK savos atzinumos ⁽³⁾ šajā jautājumā ir skaidri paudusi savu nostāju, ka finanšu nozarē līdz minimumam jāsamazina nereglamentētās jomas.

⁽²⁾ OV C 170, 5.6.2014., 55. lpp.

⁽³⁾ OV C 177, 11.6.2014., 42. lpp., OV C 170, 5.6.2014., 55. lpp. un atzinums par tematu “ES banku strukturālā reforma” (tiek izstrādāts).

4.11. Izstrādājot regulas priekšlikumu, Komisija ir ņēmusi vērā nepieciešamību līdz minimumam samazināt finanšu sistēmas papildu izmaksas, nosakot, ka iespējamais risinājums ir tāda infrastruktūra kā darījumu reģistri un līdzšinējās procedūras, kas attiecībā uz darījumu pārredzamību atvasināto finanšu produktu gadījumā noteiktas Regulā (ES) Nr. 648/2012. EESK atbalsta šo nostāju, kas apliecina uzmanību, ko Komisijas velta operatoriem un gala klientiem, uz kuriem visticamāk varētu tikt novirzītas papildu izmaksas saistībā ar šo regulu.

4.12. EESK uzskata, ka finanšu stabilitāte, kas atkarīga no tādu izskatāmā regulā noteikto darbību lielākas pārredzamības kā vērtspapīru finansēšanas darījumi, citas līdzvērtīgas finansēšanas struktūras un tālākieķīlāšana, tiktu efektīvi palielināta, uzlabojot kā visas sistēmas, tā atsevišķu operatoru izturētspēju. Visu finanšu tirgos aktīvo darījumpartneru iekļaušana nodrošina pilnīgu informāciju par darījumu reālo saturu un tāda riska profiliem, ko uzņemas atsevišķi operatori.

4.13. Šo iemeslu dēļ izskatāmā regula ir būtiska, lai regula par banku sistēmu strukturālo reformu būtu maksimāli efektīva; tā ir regula, kas attiecas uz tāda apmēra banku uzņēmumiem, ko var uzskatīt par iespējamiem sistēmiskā riska izraisītājiem. Turklāt izskatāmā regula ļauj samazināt iespēju, ka tiks izvēlēta pārņemšana uz finanšu sistēmas nereglamentētajām jomām.

5. Īpašas piezīmes

5.1. Priekšlikuma mērķis ir uzlabot vērtspapīru finansēšanas darījumu (VFD) pārredzamību, galvenokārt turpmāk izklāstītajos trīs veidos.

5.1.1. Ar VFD saistīto sistēmisko risku uzraudzība: regulas priekšlikumā noteikts, ka informācija par visiem VFD darījumiem jāiekļauj centrālajā datubāzē. Tas ļautu uzraudzības iestādēm labāk noteikt saikni starp bankām un banku struktūrām, ko parasti dēvē par paralēlām, un pievērst uzmanību dažiem noguldījumu darījumiem, ko veic šīs banku struktūras.

5.1.1.1. EESK uzskata, ka šāda pieeja palīdzētu uzraudzības iestādēm efektīvāk kontrolēt ar VFD saistīto iedarbību un riskus, vajadzības gadījumā nodrošinot mērķtiecīgu un savlaicīgu intervenci.

5.1.1.2. EESK pauž bažas par to, vai ierosinājums saglabāt datus darījumu reģistros vismaz 10 gadus ir patiesi atbilstīgs. Piemēram, Regulā par Eiropas tirgus infrastruktūru noteikts, ka dati jāglabā piecus gadus.

5.1.2. Informācijas nodrošināšana ieguldītājiem, kuru līdzekļi ir iesaistīti VFD: priekšlikumā noteikts, ka, pieprasot sīki izstrādātus ziņojumus par darījumiem, ieguldītāji var gūt labāku pārskatu par praksi, ko pielieto ar VFD saistīti ieguldījumu fondi un citas līdzvērtīgas finanšu struktūras. Tāpēc ieguldītāju lēmumi par ieguldījumiem būtu apzinātāki.

5.1.3. Tālākieķīlāšanas darbības: regulā paredzēts uzlabot finanšu instrumentu tālākieķīlāšanas (jebkāda izmantošana pašu mērķiem pirms nodrošinājuma pieprasīšanas (*pre-default*) no nodrošinājuma saņēmēja puses) pārredzamību, nosakot tādus obligātos nosacījumus, kas jāievēro ieinteresētajām personām, kā rakstiska vienošanās un iepriekšēja piekrišana par tālākieķīlāšanu. Tādējādi klienti vai darījumu partneri dotu savu piekrišanu pirms tālākieķīlāšanas darījuma. Turklāt viņi pieņemtu šo lēmumu, pamatojoties uz skaidru informāciju par riskiem, ko var radīt šis darījums.

5.1.3.1. Pēc "Lehman" bankas bankrota 2008. gadā "datu kultūras" pārredzamība un veicināšana ir bijusi finanšu tirgu dienaskārtībā, un EESK pilnībā piekrit šai virzībai un ļoti atzīnīgi vērtē ierosinātā mehānisma pārredzamību un ieguldītāju iesaistīšanu, kas notiek, ikvienu darījuma uzsākšanai saņemot viņu skaidru piekrišanu.

5.2. Finanšu tirgi ir globāli, un tādējādi sistēmiskie riski, ko rada paralēlās banku struktūras, jārisina un darbības jāveic saskaņotā veidā starptautiskā līmenī. EESK uzskata, ka ir jāstiprina sadarbība ar visvairāk ieinteresēto trešo valstu iestādēm, lai kopīgi īstenotu vienotu stratēģiju un saskaņotus un pēc iespējas līdzvērtīgākus pasākumus.

5.3. EESK uzskata, ka priekšlikums atbilst Finanšu stabilitātes padomes ieteikumiem. FSP 2013. gada augustā pieņēma 11 ieteikumus, lai pārvaldītu riskus, kas saistīti ar vērtspapīru aizdevuma darījumiem un repo darījumiem. Regulas priekšlikums ir saskaņā ar četriem no minētajiem ieteikumiem (1., 2., 5. un 7. ieteikumu) attiecībā uz vērtspapīru finansēšanas darījumu pārredzamību, informāciju ieguldītājiem un tālākiekīlāšanu.

5.4. EESK uzskata, ka administratīvais slogs, ko regula uzliek finanšu sistēmai, nav pārmērīgs, bet tas nāk klāt citām administratīvajām un pārvaldības prasībām, kuras paredzētas citos tiesību aktos. EESK norāda uz risku, ka šis slogs vismaz daļēji varētu tikt pārņemts uz mājsaimniecībām un uzņēmumiem. Tas nozīmē vai nu lielāku finanšu sistēmas slogu lietotājiem, vai arī mazākus banku ieņēmumus, taču tas nav vēlams jau tā sarežģītajā stāvoklī, kādā atrodas Eiropas kredīšanas sistēma.

5.5. EESK uzsver, ka ir svarīgi paziņošanas pienākumu attiecināt arī uz PVKIU (pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu) un AIFP (alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku) ziņojumiem, kā noteikts Direktīvā 2009/65/EK, ar kuru pārstrādā spēkā esošos normatīvos aktus, un Direktīvā 2011/61/EK.

5.6. Vēl viens ļoti svarīgs aspekts attiecas uz sankciju režīmu; tam ir jābūt efektīvam, samērīgam un preventīvam, un tajā ir jāparedz arī vairāki obligāti pasākumi. Dalībvalstīm ir brīva izvēle pieņemt stingrākas administratīvās sankcijas, kā arī ieviest kriminālās sankcijas īpaši smagos gadījumos. Šādā gadījumā jānodrošina informācijas apmaiņa starp valstu iestādēm, Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādi (EVTI) un Komisiju.

5.7. EESK norāda, ka, tāpat kā Regula par Eiropas tirgus infrastruktūru, arī izskatāmās regulas 24. pants, kurā ir runa par administratīvo sankciju piemērošanas lēmumu publicēšanu, kompetentajām iestādēm nodrošina pārāk lielu rīcības brīvību, kas varētu dot iespēju atšķirīgi vērtēt vienu un to pašu lietu. Šī atšķirība varētu būt vēl izteiktāka gadījumā, kad ir iesaistītas dažādu valstu iestādes. Kā finanšu tirgu stabilitātes mazināšanu varētu konkrēti novērtēt?

5.8. EESK uzskata, ka priekšlikumā ir svarīgi iekļaut pašlaik tekstā neminēto līdzvērtīguma principu, kas paredzēts Regulas par Eiropas tirgus infrastruktūru 13. panta noteikumos, un aicina Komisiju veikt attiecīgus pasākumus.

5.9. EESK atzinīgi vērtē to, ka izskatāmajā regulā ir ierobežota deleģēto aktu darbības joma un ka tie ir atbilstīgi, taču pauž bažas par to, ka deleģēšanas uzdevuma veikšanai nav noteikts termiņš. EESK atgādina, ka tā jau daudzkārt ir paudusi iebildumus šajā sakarā.

5.10. EESK atbalsta visu 15. panta saturu, taču norāda, ka būtu vismaz piemēru veidā jāmin daži līdzvērtīgi alternatīvi mehānismi, citādi pastāv risks, ka starp darījuma partneriem varētu rasties nesaskaņas par parakstam alternatīvu risinājumu, piemēram, telefoniskas reģistrēšanas vai elektroniskas apstiprināšanas, efektivitāti un līdzvērtību.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas stratēģija lielākai izaugsmei un darbvietām piekrastes un jūras tūrisma nozarē””

COM(2014) 86 final

(2014/C 451/10)

Ziņotājs: **Barros Vale** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 7. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas stratēģija lielākai izaugsmei un darbvietām piekrastes un jūras tūrisma nozarē””

COM(2014) 86 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 23. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 189 balsīm par un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē šo paziņojumu, tāpat kā iepriekšējos 2010. un 2012. gada paziņojumus, jo tā uzskata, ka iniciatīvas, kas var palīdzēt attīstīt jūras un piekrastes tūrismu, ir svarīgas.

1.2. Apzinoties ar Līgumu par Eiropas Savienības darbību saistītos ierobežojumus, EESK atbalsta Komisijas paziņojumā izklāstītos pasākumus. Tā tomēr vēlas iesniegt dažus ieteikumus un izteikt dažus brīdinājumus, lai piekrastes un jūras tūrisma nozarē veicinātu gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi kā ieteikts stratēģijā “Eiropa 2020”.

1.3. Eiropai ir labi jāizmanto savi dabas resursi un jāveicina savas vislabākās vietas, kur dabas resursi un piekrastes un jūras telpiskā plānošana ir saskaņīgi. Tā kā piekrastes reģioniem ir stratēģiska nozīme vides, ekonomikas un sociālajā ziņā, pasākumi, kuru mērķis ir risināt šo reģionu problēmas, jāsteno saskaņā ar integrētu ilgtspējīgas attīstības politiku, kur īpaši svarīgi elementi ir telpiskā plānošana, līdzsvars starp atjaunojamo energoresursu izmantošanu un citiem piekrastes pasākumiem un pilsētvides plānošanas noteikumu ievērošana. Nedrīkst nenovērtēt neseno un turpmāko, dažreiz postošo, klimata pārmaiņu ietekmi uz piekrastes reģioniem, kur mainās piekrastes līnijas, jo šādos gadījumos ir vajadzīga ilgstoša un plaša pielāgošanās.

1.4. Kā EESK ieteikusi jau iepriekš, tā vēlreiz uzsver ideju izveidot Eiropas tūrisma aģentūru, kurā piedalītos visas ieinteresētās personas, piemēram, tūrisma konfederācijas, tūrisma reģioni, tūrisma struktūras un šīs nozares arodbiedrības. Izveidojot šādu struktūru, varētu veicināt Eiropu pasaulē.

1.5. Pašreiz ir piemērots laiks, lai apsvērtu iespēju izstrādāt pārdomātu kopēju tūrisma politiku, kura – saglabājot valstīm zināmu rīcības brīvību – ir atbilstoša vispārējam stāvoklim nozarē un izveido sinerģiju un koordinē dalībvalstu politikas. Ik gadus rodas fragmentētas idejas, kas nevirzās tālāk, jo trūkst koordinācijas un kopējas tūrisma stratēģijas, kas kā Eiropas zīmolu var veicināt tradicionālos un netradicionālos tūrisma maršrūtus, vēsturisko mantojumu un gastronomijas tūrismu, vienlaikus vēršoties pret negatīvu publicitāti, kas dažreiz var rasties.

1.6. Jāizmanto iespējas, ko sniedz masu tūrisma izplatība, kuru lielā mērā rosina zemo cenu aviosabiedrību rašanās; šajā sakarā jāizveido vai jāveicina transporta tīkli, kas apgabalus, kuros ir lidostas, sasaista ar attālākiem apgabaliem, tādējādi reģionu paplašinot un tūrisma maršrutos iekļaujot ļoti attālus apgabalus un uzlabojot to pievilcību tūristiem, lai vienā ceļojumā var iekļaut gan pilsētu, gan piekrastes maršrutu apmeklējumus. Lai veicinātu mobilitāti, ir būtiski, lai informācija par pastāvošajiem savienojumiem būtu pieejama vienā vietā. EESK uzver, ka steidzami ir jāpārskata tiesību akti par vīzu piešķiršanu, lai tūristiem no trešām valstīm atvieglotu ceļošanu, īpaši no Ķīnas un citām attīstības valstīm.

1.7. Attālākiem reģioniem, īpaši ziemeļu Eiropā, kur ir ļoti labi vides apstākļi, ir vērts veikt īpašu uzmanību, veicinot transportu un nodrošinot infrastruktūru, komunikācijas un bezvadu interneta savienojumus, jo tādējādi var piesaistīt tūristus un palīdzēt dzīvot kopienām.

1.8. Steidzami jā rūpējas par to, lai nodrošinātu tūrisma ostu pienācīgu pārvaldību, jo trūkst informācijas par pietātnēm un ostu savienojumiem, un tas apgrūtina piekļuvi jahtām un kruīzu kuģiem. Tas, ka nav pārdomātas ostu pārvaldības, kavē tūrisma attīstību un personu un preču kustību. Komisija varētu pievērsties šiem jautājumiem, raugoties no vienotā tirgus un brīvas pārvietošanās politikas skatpunkta, lai novērstu pašreizējos šķēršļus.

1.9. Kruīza ceļojumu straujā izplatība ir radījusi jaunas situācijas, kuru ietekme vēl ir pienācīgi jāizpēta. Lai arī tas, ka vairums tūristu apmeklē noteiktas ostas, ir svarīgi piekrastes reģionu attīstībai, ir būtiski pēc iespējas samazināt kaitīgo ietekmi, ko šīs sezonālās daudzo apmeklētāju plūsmas var radīt uz apmeklētajiem apgabaliem. Ir vajadzīgs pārdomāti sagatavoties, lai novērstu risku, ka var rasties ūdens un gaisa piesārņojums no degvielas, ko izmanto lieli kruīza kuģi, un novērstu vides riskus, kas rodas, tūkstošiem tūristu apmeklējot tūrisma maršrutus. Ir vajadzīgi arī centieni, lai informāciju par šo kuģu apmeklējuma ostām koordinētu ar vietējām tūrisma pārvaldības struktūrām, lai tādējādi izvairītos no tā, ka tūristu plūsmas no kuģiem ierodas vienlaicīgi ar citiem, kas savus apmeklējums varētu plānot citā dienas laikā.

1.10. Ierosinātā iniciatīva apzināt apmācības vajadzības un izveidot EURES portālā sadaļu "Darbvieta jūras nozarē" ir svarīga, taču ir būtiski, lai Komisija to plaši publicētu un dalībvalstīs uzlabotu informētību par nepieciešamību pārskata rezultātus ņemt vērā savās apmācības politikās. Jāatbalsta tādas apmācības iniciatīvas, kas ir orientētas ne tikai uz tūrisma uzņēmumu un iestāžu darbiniekiem, bet arī darba devējiem šajā nozarē, un tajās ir jāiekļauj ne tikai jautājumi, kas palīdz uzlabot tūrisma pakalpojumu kvalitāti, bet arī jautājumi, kas palīdz veicināt Eiropu kā tūrisma galamērķi. Jāuzsver, ka izpratni par tūrisma, Eiropas mantojuma un vides nozīmi jāsāk veidot jau skolā, lai jaunie cilvēki jau no paša sākuma būtu izglītoti šajos jautājumos.

1.11. Turklāt jautājumā par kruīza ceļojumiem Eiropai rūpīgi jāraugās uz kruīza uzņēmumos esošajām nodarbinātības politikām. Šajā augošajā nozarē, kurā ir liels nodarbinātības potenciāls, var aizsargāt un jāaizsargā iespējas nodarbināt Eiropas jauniešus.

1.12. EESK vēlas atkārtoti uzsvērt dažus svarīgus nosacījumus, kas varētu palīdzēt risināt problēmas, ar kurām saskaras tūrisma, it īpaši piekrastes un jūras tūrisma, nozare, piemēram:

- jāveicina Eiropas platforma, kurā iekļauta integrēta informācija par ceļu, jūras un gaisa satiksmes savienojumiem – grūtības tūristu plūsmām pārvietoties kavē tādu ļoti attālu apgabalu attīstību, kuros ir augsts tūrisma potenciāls, īpaši ziemeļu Eiropā, jo trūkst informācijas par pieejamo transportu, pastāv grūtības transporta koordinēšanā vai transporta pat vispār nav;
- jāveicina dabas tūrisms un ilgtspējīgs tūrisms, sociālais tūrisms, jūras, kultūras un sporta tūrisms, biznesa ceļojumi, labklājības un terapijas tūrisms, vēstures, reliģijas un pārtikas tūrisms;
- jāsteno iniciatīvas, lai veicinātu vecāka gadagājuma cilvēku un cilvēku ar invaliditāti, cilvēku, kuriem ir ierobežotas pārvietošanās iespējas vai īpašas vajadzības, tūrismu;
- jāatzīst Eiropas kultūras resursi un to unikālais mantojums, kas atšķiras no citiem reģioniem – šis mantojums jāaizsargā un jāveicina kā lielisks tūrisma maršruts;
- īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai veicinātu drošību, ko Eiropa apmeklētājiem var piedāvāt ceļošanas vai uzturēšanās laikā, un drošību attiecībā uz ūdens kvalitāti un pārtikas nekaitīgumu, medicīnisko, farmaceitisko aprūpi un ārstēšanos slimnīcās, personisko drošību un cilvēku un viņu pamattiesību respektēšanu.

1.13. EESK atbalsta pētījumu par to tūristu viedokli, kas apmeklē vai vēlas apmeklēt Eiropu, lai noskaidrotu, kas viņiem patika un kas nē, iemeslus, kāpēc viņi atgrieztos vai kāpēc nē, un kāpēc viņi varētu dot priekšroku ceļojumiem citos virzienos nevis uz Eiropu. Pētījumā, ko izplatītu starp dažādiem tūrisma operatoriem, ostām un pietātnēm, tūristu asociācijām un iestādēm, valdībām un Eiropas iestādēm, būtu sniegta informācija par tūristu izvēlēm un iezīmēm, lai atbalstītu lēmumu pieņemšanu un veidotu kopējas stratēģijas nozares attīstībai.

1.14. EESK arī aicina, īstenojot debates par tūrismu un pasākumus šajā jomā, izveidot saikni starp jūras un piekrastes tūrismu un upju tūrismu, lai izmantotu priekšrocības, ko var piedāvāt upes un estuāri, lai papildinātu darbības piekrastes apgabalos. Izmantojot upju apgabalu piedāvātās iespējas, varētu attīstīt jaunas produktus, piemēram, gastronomijas kruīzus, lauku tūrismu un ekotūrismu, savukārt estuāri piedāvā lielisku ainavu un izglītošanās iespējas un ir laba vieta, lai novērotu putnus un bioloģisko daudzveidību, kas ir raksturīga šādām vietām.

2. Ievads

2.1. Šis paziņojums ir izstrādāts kā turpinājums 2010. gada paziņojumam⁽¹⁾, kurā Komisija nāca klajā ar ilgtspējīga piekrastes un jūras tūrisma stratēģiju, un 2012. gada paziņojumam "Jūras nozaru izaugsme un izaugsmes noturību veicinošās iespējas"⁽²⁾, un tajā ir veltīta uzmanība vienai no "zilās" ekonomikas nozarēm, kas noteikta par prioritāru darbības jomu: piekrastes un jūras tūrismam.

2.2. Šī nozare jau bija noteikta par svarīgu vērtību ķēdē, jo tā paver iespējas veidot noturīgu izaugsmi un darba vietas. Piekrastes un jūras tūrisms ir nozīmīgākā jūras nozare Eiropā, tajā ir nodarbināti gandrīz 3,2 miljoni cilvēku, un gandrīz puse no tiem ir gados jauni cilvēki. Šī nozare rada bruto pievienoto vērtību 183 miljardu eiro apmērā, to pārsvarā veido mikrouzņēmumi un MVU un tajā darbojas vairāk nekā trešdaļa no visiem ar tūrismu saistītajiem Eiropas uzņēmumiem.

2.3. Paziņojuma mērķis ir apzināt grūtības, ar kurām saskaras nozare, un noteikt uzdevumus, proti: stimulēt rezultativitāti un konkurētspēju, uzlabojot zināšanas; risināt nepastāvīgā pieprasījuma problēmu un novērst nozares sadrumstalotību; veicināt prasmes un inovācijas; nostiprināt ilgtspējīgumu, līdzsvarojot ietekmi uz vidi; veicināt inovatīvu, ilgtspējīgu un augstas kvalitātes piedāvājumu; ieraudzīt iespējas, kas saistītas ar ģeogrāfiskā stāvokļa ierobežojumiem, piemēram, izolētība un attālinātība.

2.4. Tajā uzmanība ir veltīta arī jautājumiem, kas saistīti ar ES finansējuma izmantošanu un tādu ES politiku integrāciju, kas ietekmē piekrastes un jūras tūrismu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Jūras nozaru izaugsme, kas aptver tradicionālās, augošās un jaunās nozares, ir sarežģīts un tālejošs uzdevums, kas veicams, izmantojot integrētu pieeju. Attīstot piekrastes teritorijas, ir jāņem vērā daudzu iesaistīto nozaru intereses, neaizmirstot vides jautājumus un īpašu uzmanību pievēršot telpiskās un jūras plānošanas aspektiem, kas nosaka tūrisma produktu piedāvājumu. Jāpiezīmē, ka šā jautājuma risināšanā ir jāizmanto starpnozaru pieeja, jo, ja netiek aizsargāta zemes izmantošana un nodrošināta vides aizsardzība, nevar attīstīties nedz piekrastes, nedz citu veidu tūrisms. Ir skaidrs, ka ir svarīgi izmantot atjaunojamos energoresursus un ka tas būtu plaši jāatbalsta, taču īpaša uzmanība ir jāvelta infrastruktūras novietojumam, lai būtu iespējama jūras tūrisma attīstība. Jāizvairās no kodolenerģijas iekārtu izvietojuma tūrismam izdevīgos reģionos.

Piekrastes teritorijās ir jāuztur dinamisks līdzsvars, jo gan laika apstākļi, gan cilvēku darbība pastāvīgi mainās. Dabas resursi ir ekonomikas pamats un kopā ar inovāciju tie ir jāuzskata par gudras un sociāli iekļaujošas izaugsmes pilāru.

3.2. Lielākās tūrisma skarošās problēmas pastāv jau gadiem ilgi: nepieciešamība pārvarēt sezonālās svārstības, nestabila nodarbinātība, darba vietas ar zemām profesionālām prasmēm (īpaši jauniešiem), jaunu un inovatīvu produktu trūkums, grūtības piekļūt finansējumam, kas īpaši skar mikrouzņēmumus un MVU. Tāpēc ir ārkārtīgi svarīgi ieviest Eiropas politikas sistēmu tūrisma attīstīšanai, īstu Eiropas tūrisma politiku, kas virzītu kopīgās attīstības stratēģijas, vienlaikus nodrošinot dalībvalstu brīvību attīstīt savu vietējo politiku.

⁽¹⁾ COM(2010) 352 final – EESK atzinums: OV C 376, 22.12.2011., 44. lpp.

⁽²⁾ COM(2012) 494 final – EESK atzinums: OV C 161, 6.6.2013., 87. lpp..

3.3. Lai pārvarētu piekrastes un jūras tūrisma sezonālās svārstības, patērētāju ieinteresēšanas nolūkā ir jāpiedāvā jauni produkti, īpaši klusajā sezonā. Tādu jaunu tūrisma produktu attīstīšana, kas paredzēti vecākiem vai nelabvēlīgākā situācijā esošiem iedzīvotājiem, izvērtot ūdenstūrisma potenciālu – gan izklaides kuģošanu (braukšanu ar jahtām, motorlaivām), ūdenssportu (burāšana, vindsērfings, kaitošana, sērfošana, airēšana, kanoe airēšana, ūdensslēpošana, ūdensmotosports, sporta zveja, zemūdens medības un niršana, tostarp niršana, lai apskatītu vrakus) vai laivu braucienus un kruīzus, gan veidojot ar ūdens procedūrām, golfu vai dabu saistītu tūrismu, – varētu būt viena no iespējām palielināt to cilvēku skaitu, kas izvēlas atpūtu klusajā sezonā. Tādējādi būtu vieglāk pastāvīgi saglabāt iedzīvotājus reģionos, kas ir atkarīgi no tūrisma. Ja tiktu atbalstīta – īpaši, attālākos apgabalos – tādu jaunu uz tūrismu vērstu nozaru attīstība, kas izmanto piekrastes teritoriju produktus un līdztekus tiktu nodrošināta vispārēja piekļuve platjoslas tīkliem, tas palīdzētu novērst sezonālās svārstības un piesaistīt šīm teritorijām jaunus cilvēkus.

3.4. Dažas no šīm mazāk tradicionālajām ūdens aktivitātēm ir jau plaši attīstītas vietējos sporta klubos, kuru zinātību iespējams lietderīgi izmantot. Ūdens tūrisma atbalstam ir jāklūst konkrētam un tas ir jāregulē, veidojot jaunas infrastruktūras un modernizējot pastāvošās, kā arī veidojot jaunas iespējas, kas paver šādu aktivitāšu pieejamību, kuras ļoti interesē netradicionālajai publikas daļai.

Jūras un piekrastes tūrisms daudzviet ir saistīts ar upju tūrismu. Šo ciešo saikni nevajadzētu atstāt bez ievēribas, un būtu vēlams izstrādāt saistītas attīstības stratēģijas. Izklaides kuģošana no šāda viedokļa ir darbība, ko ir iespējams izvērst, attīstot jaunus produktus, kas apvieno jūras un upju aktivitāšu potenciālu.

3.5. Tūrismu nedrīkst skatīt izolēti – tas jāskata kā nozare, ko skar daudzas ES politikas jomas, īpaši transports, nodarbinātība, izglītība, vide, inovācija, drošība, kā arī patērētāju aizsardzības politika. Šīs problēmas būtu jārisina, izmantojot integrētu pieeju, jo dažādu politikas jomu pasākumi tieši ietekmē šīs nozares rezultātus.

3.6. Tā kā Komisijai nav pilnvaru, lai tā varētu tieši iejaukties tūrisma nozares darbībā, tā var risināt dažas problēmas, izmantojot savā kompetencē esošos vienotā tirgus atbalsta pasākumus, īpaši saistībā ar cilvēku brīvu pārvietošanos un preču brīvu apriti un ar vienotā tirgus izveides mērķiem, un risināt tādus jautājumus, kas pārsniedz tūrisma jomas robežas un skar citas jomas, kurās pasākumi ir ne vien iespējami, bet arī vēlami.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Informācija par tūrisma nozari ir samērā sadrumstalota, tāpēc ir grūti veikt pētījumus un novērtējumus, jo vai nu trūkst datu vai īpašu rādītāju, kas dotu iespēju veidot salīdzinājumus. EESK atzinīgi vērtē vēlmi šo problēmu novērst, bet norāda, ka kopš 2010. gada paziņojuma, kurā šī problēma tika konstatēta, šajā jomā ir gūti visai nelieli panākumi.

4.2. Komisijas ieguldījums tāda augstas kvalitātes tūrisma atbalstā, kādu var nodrošināt Eiropa, var palīdzēt novērst sezonālās svārstības un saistītās sociālās un ekonomiskās problēmas. Eiropai ir jāreķinās ar jaunu galamērķu konkurenci jaunietekmes valstīs, kuras piedāvā pievilcīgi zemas cenas, bet atšķirīgu drošības līmeni un kultūras bagātību. Eiropas kā tūrisma galamērķa atbalstam vajadzētu būt balstītam uz augstu kvalitāti, ar ko tā atšķiras, un uz Eiropas lielākajām bagātībām: unikālo kultūras mantojumu, drošību, plašo pakalpojumu klāstu, cilvēktiesību ievērošanu, piekļuves iespējām cilvēkiem ar invaliditāti un īpašām vajadzībām, kā arī uz telesakaru un bezvadu tīklu pieejamību. Ir nepieciešams atzīt Eiropas kultūras mantojuma nozīmi, jo no tā aizsardzības ir atkarīga ilgtspējīga un iekļaujoša tūrisma attīstība.

4.3. Īpaša uzmanība ir jāpievērš arī vecāku cilvēku tūrismam. Laikā, kad vērojama iedzīvotāju novecošanās visā pasaulē, īpaša uzmanība, izstrādājot šīs nozares stratēģijas, būtu jāvelta tūrismam, kas saistīts ar veselību un kultūras un dabas mantojumu. Beidzamajā laikā visvairāk naudas ir iztērējuši par 50 gadiem vecāki tūristi un pensionāri, kuriem ir vairāk laika ceļošanai un kuri izvēlas to darīt klusajā sezonā.

4.4. Būtisku izaugsmi ir pieredzējis kruīzu tirgus. Tomēr kuģu piestāšana piekrastes aktivitātes ietekmē minimāli, jo stāvēšanas laiks ir īss un vietējo uzņēmumu reklāma nav pietiekami laba. Kā ierosināts paziņojumā, ir svarīgi atbalstīt dialogu starp kruīzu operatoriem, ostām un piekrastes tūrismā ieinteresētajām pusēm, un šis dialogs būtu jārisina starptautisku un starpreģionālu partnerību, tīklu, klāsteru un stratēģiju ietvaros, rūpējoties par pārdomātu specializāciju, kas novērstu šajā nozarē pastāvošo sadrumstalotību. Ļoti efektīva ir darbība tīklos, un tūrisma nozarē šī iespēja ir jāizmanto. Šāds atbalsts būtu jāvirza kā viena no iepriekš minētās Eiropas tūrisma aģentūras aktivitātēm – tā varētu kalpot kā platforma plaša spektra debatēm par šīs nozares problēmām un kā tīklu un sadarbības bāze.

4.5. Ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme ir atkarīga no kvalificētu darbinieku sagatavošanas. Tūrisma nozarei īpašas grūtības sagādā kvalificētu darbinieku atrašana, jo sezonālā un īstermiņa darbā tajā strādā daudzi jaunieši, kam nav plašu karjeras attīstības iespēju. EESK atzinīgi vērtē ar jūras nozari saistītas sadaļas izveidi EURES portālā un pārskatu par apmācības vajadzībām tūrisma nozarē. Komiteja iesaka aicināt dalībvalstis ņemt vērā pārskata rezultātus, virzot tās apmācības iespējas, kas finansētas no Eiropas Sociālā fonda un citiem privātiem avotiem, un iesaka nodrošināt stimulus pastāvošajām skolām, lai tās strādātu tīklos un iesaistītos projektos, kas ir saistīti ar tūrisma nozari Erasmus+ programmā. Būtu jāparedz arī apmācības darba devējiem, kurās viņi tiktu iepazīstināti ar tādu labu pārvaldības praksi, ko viņi varētu izmantot; kurās viņi varētu atjaunināt zināšanas par spēkā esošajiem tiesību aktiem un par informācijas tehnoloģiju izmantošanu, kā arī iegūt informāciju par jautājumiem, kuri attiecas uz vidi tūrisma nozarē.

4.6. Saistībā ar problēmu, ko rada atšķirīgās kompetences prasības (ko noteikušas dalībvalstis) laivu kapteiņiem, EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikumi nav pietiekami tālejoši. Nav šaubu par to, ka Komisijas kompetence tūrisma jomā ir ierobežota, taču tas neattiecas uz cilvēku pārvietošanos brīvību un vienotā tirgus izveidi, kas arī ir saistīta ar šo jautājumu.

4.7. Būtu jāstimulē inovatīvu pārvaldības sistēmu izmantošana ar IKT un tūrisma uzņēmējdarbības iniciatīvas (*ICT and Tourism Business*) portāla palīdzību. Jāņem vērā, ka šis Komisijas atbalstītais portāls līdzīgi citām tādām ar tūrisma saistītām vietnēm kā Tūrisma virtuālais uzraudzības centrs, *TourismLink* platforma un *eCalypso* platforma nav tulkots citās valodās, kas lietotājiem no citām valstīm rada problēmas un mazina viņu interesi par to.

4.8. Piekrastes un jūras tūrisma ilgtspējības pamatā ir jābūt pilnīgai vides prasību ievērošanai, un sauszemes un jūras teritorijas ir jāskata kā savstarpēji saistītas teritorijas. Ilgtspējības stiprināšana ar ierosinātajiem līdzekļiem ir ļoti svarīga jaunu produktu attīstīšanai, kā arī no Eiropas mantojuma stāvoķļa un vides viedokļa. Atkārtoti tiek apliecināts, ka pasākumi tādās jomās kā vide, jūra un transports skar tūrisma. Tāpēc Komisijai savās iniciatīvās būtu īpaša uzmanība jāvelta tam, kā tās ietekmē tūrisma nozari.

4.9. EESK atzinīgi vērtē tūrisma iekļaušanu programmā “COSME 2014.-2020. gadam” noteikto konkrēto mērķu vidū un uzskata, ka tā ir lieliska iespēja šo nozari attīstīt, atbalstot starptautiskas sadarbības projektus un ieviešot ilgtspējīgus tūrisma attīstības modeļus, kas tiek popularizēti ar projektu “Eiropas labākie galamērķi”. EESK atbalsta arī tāda tiešsaistes ceļveža sagatavošanu, kas ietvertu informāciju par galvenajām finansēšanas iespējām, ņemot vērā tūrisma iniciatīvu potenciālo transversālo raksturu. Komiteja atkārtoti vēlas atgādināt, ka valodas barjera var kļūt par šķērslī informācijas apskatei un tiešsaistes ceļveža izpratnei.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Kolektīvās finansēšanas potenciāla izmantošana Eiropas Savienībā””

COM(2014) 172 final

(2014/C 451/11)

Ziņotājs: **Juan Mendoza Castro**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 14. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Kolektīvās finansēšanas potenciāla izmantošana Eiropas Savienībā””

COM(2014) 172 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 23. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500.plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. Un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 195 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

- 1.1. EESK Komisijas paziņojumu vērtē atzinīgi un uzsver kolektīvās finansēšanas kā alternatīva finansēšanas avota izaugsmes potenciālu ES.
- 1.2. EESK uzsver kolektīvās finansēšanas (*crowdfunding*) pozitīvo ieguldījumu ekonomikā investīciju, inovācijas un nodarbinātības jomā, vienlaikus paplašinot patēriņa kredītu iespējas.
- 1.3. Kolektīvās finansēšanas vispārējā pieejamība ļaus novērst gadījumus, kad minētajam finansējuma avotam nevar piekļūt personas ar invaliditāti.
- 1.4. ES uzņēmumi ir vairāk atkarīgi no banku kredītiem nekā ASV uzņēmumi, un tāpēc finanšu krīzes apstākļos lejupslīde tos ietekmē vairāk. Turklāt daudzās ES valstīs bieži vien ir nepamatoti ierobežojumi MVU kredītēšanas jomā.
- 1.5. EESK uzsver MVU atkarību no banku kredītiem, un situācija nemainīsies, jo alternatīvi finansēšanas avoti ne vienmēr ir viegli pieejami.
- 1.6. Kolektīvā finansēšana dod labumu finanšu ekosistēmai, bet ar to vien būs par maz, lai atrisinātu uzņēmumu finansēšanas problēmas.
- 1.7. *Start-up* uzņēmumiem, jaunažiem novatoriem un sociālās ekonomikas uzņēmumiem ir būtiska nozīme stratēģijā “Eiropa 2020” un Digitalizācijas programmā.
- 1.8. ES ir plaši izvēsta kolektīvā finansēšanas bezpeļņas nolūka. Ir jāizvērtē nodokļu atvieglojumu ietekme, kas dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgi.
- 1.9. Eiropas regulējumā jāparedz tikai noteikti peļņas nolūkā veikti kolektīvie ieguldījumi, bet ne dotācijas un cita veida sponsorēšana bez mērķa iegūt peļņu.
- 1.10. Regulējumam jābūt līdzsvarotam, ar to aizsargājot investoru un izvairoties no pārmērīgas reglamentēšanas. Tomēr regulatora rīcība var būtiski sekmēt investoru uzticēšanos.

1.11. Noteikumu mērķis: vienkāršas administratīvās procedūras, īsi izskatīšanas termiņi un iespējami mazākas izmaksas. Jāņem vērā arī tādi aspekti kā neitralitāte, pārredzamība, negodīgas prakses neesamība un iespēja uzsākt prasību procedūras. Viss iepriekš minētais ir gan pakalpojumu sniedzēju, gan patērētāju interesēs.

1.12. Potenciālajiem investoriem ir jāsaņem pieejama, skaidra, atbilstoša, objektīva un nemaldinoša informācija.

1.13. EESK ierosina ES papildināt dalībvalstu pasākumus bezpeļņas iniciatīvu atbalsta jomā, lai sekmētu tādas vērtības kā nodarbinātība, solidaritāte, plurālisms, demokrātija un brīvība.

1.14. Kolektīvā finansēšana kā jauns atbalsta veids būtu īpaši jāatzīst dalībvalstu tiesību aktos.

2. Ievads

2.1. Pēdējos gados vērojama tendence, ka iedzīvotāji no uzņēmumiem sāk pārņemt atsevišķus ražošanas veidus, un rodas "ražojoši patērētāji" ⁽¹⁾.

2.2. Šo procesu veicina interneta ieviešana, dodot iespēju attīstīt "sadarbības ekonomiku", proti, jebkurš indivīds var nolemt savā īpašumā esošus aktīvus izmantot kopā ar citiem, reizēm apmaiņā pret naudu. Skatīt EESK atzinumu "Patēriņš uz sadarbības vai līdzdalības pamata – ilgtspējīgs attīstības modelis XXI gadsimtam" ⁽²⁾ un Eiropas Parlamenta rezolūciju ⁽³⁾.

2.3. Tādēļ interneta vidē aktīvi darbojas daži jaunizveidotie uzņēmumi, jo tīkls bieži vien dod iespēju darboties tiešsaistē, un indivīdi var apmainīties ar digitālajām un arī tradicionālajām precēm. Diemžēl, lai nezaudētu uzticību, ir svarīgi brīdināt par iespējamiem krāpnieku mēģinājumiem izmantot šo interneta darbības jomu.

2.4. Arī finanšu jomā rodas jauni veidi, piemēram, tiek emitētas obligācijas ar augstu ienesīgumu Eiropas primārajā tirgū vai arī vietējā līmenī izmanto nesen izveidoto fiksēta ienākuma alternatīvo tirgu (MARF).

2.5. Tiešie aizdevumi ļauj uzņēmumiem piesaistīt finansējumu, divpusējās sarunās vienojoties ar īpašiem tirgus aģentiem un neizmantojot banku starpniecības pakalpojumus, kā arī izvēloties alternatīvo iespēju, proti, kolektīvo finansēšanu, kad mazie investori ar interneta starpniecību vienojas par kredītu piešķiršanu prasītājiem.

3. Paziņojuma kopsavilkums

3.1. Pēc Zaļās grāmatas par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansējumu ⁽⁴⁾ tika uzsāktas plašas debates par dažādiem faktoriem, kas ļauj Eiropas ekonomikai novirzīt finansējumu uz ilgtermiņa ieguldījumiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu ekonomikas izaugsmi ⁽⁵⁾.

3.2. Komisija uzskata, ka ar jēdzienu "kolektīvā finansēšana" apzīmē atklātu uzaicinājumu sabiedrībai (parasti izmanto tīmekļa vietni), lai piesaistītu līdzekļus konkrētam projektam. Tādējādi ar finansēšanas platformu vai kampaņu starpniecību tiek veidoti dažādu neprofesionālu investoru un projektu virzītāju kontakti. Tomēr ir jānovērš kampaņu neatbilstīga izmantošana.

⁽¹⁾ Alvin Toffler, "La tercera ola", 86. lpp. un tālāk.

⁽²⁾ OV C 177, 11.6.2014., 1. lpp.

⁽³⁾ EP rezolūcija par Eiropas Patērētāju tiesību aizsardzības programmu, 2012/2133(INI).

⁽⁴⁾ COM(2013) 150 final.

⁽⁵⁾ Skatīt EESK atzinumu, OV C 327, 12.11.2013., 11. lpp.

3.3. Plašāk izplatītie kolektīvās finansēšanas veidi ir

- ziedojumi,
- sponsorēšana (apmaiņā pret finansēšanu tiek nodrošināta atpazīstamība),
- atlīdzība (saņemtās preces vai pakalpojuma vērtība ir zemāka par ieguldījumu),
- priekšpārdošana (līdzekļu saņemšana produkta laišanai tirgū),
- aizdevumi ar vai bez procentiem,
- ieguldījumi uzņēmumos (obligāciju vai akciju iegāde).

3.4. Priekšrocības: tas ir alternatīvs finansēšanas veids, kuru raksturo elastīgums un sabiedrības iesaistīšanās, kā arī daudzveidīgas finansēšanas formas. Turklāt kolektīvā finansēšana tieši sasniedz patērētāju, sekmē tirgus pētījumus, un tiem, kuriem ir grūtības piekļūt finansējumam, rodas iespēja saņemt kredītu.

3.5. Tomēr ir arī riski un problēmas, piemēram, krāpšana vai nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, sekundārā tirgus neesamība u. c.

3.6. Eiropas regulējums minētajā jomā cita starpā attiecas uz akciju publisko piedāvājumu ⁽⁶⁾, Finanšu instrumentu tirgu direktīvu (*MiFID*) ⁽⁷⁾, Eiropas maksājumu pakalpojumiem ⁽⁸⁾, patēriņa kredītiem ⁽⁹⁾ un hipotekārajiem aizdevumiem ⁽¹⁰⁾.

3.7. Zaļajā grāmatā izvirzītās prioritātes: izveidot ekspertu grupu, lai novērtētu dažādus aspektus; paplašināt zināšanas un informāciju, kā arī novērtēt spēkā esošos noteikumus dalībvalstīs un noteikt, vai ir vajadzīgi pasākumi Eiropas līmenī.

3.8. Komisija atzīst, ka kolektīvās finansēšanas apjoms ES nav liels, salīdzinot ar banku aizdevumiem, bet tai ir ievērojams potenciāls salīdzinājumā ar citiem avotiem, piemēram, "komercenģeļiem" (*business angels*) vai riska kapitāla ieguldītājiem.

3.9. Attīstot kolektīvo finansēšanu, jārisina daudzas problēmas, piemēram, pārredzamības trūkums spēkā esošajos noteikumos, minētā finansēšanas veida loma iekšējā tirgū un integrācija finanšu ekosistēmā.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK ņem vērā paziņojumu un atbalsta nepieciešamību uzlabot zināšanas par šo finansēšanas avotu, kuram Eiropā ir izaugsmes potenciāls. EESK arī uzskata, ka alternatīvi finansēšanas modeļi var palīdzēt jaunizveidotiem uzņēmumiem virzīties uz augšu pa "finansējuma kāpnēm".

4.2. Statistikas dati apliecina zaļajā grāmatā lietoto apzīmējumu "niecīgs" attiecībā uz kolektīvo finansējumu, kas 2012. gadā sasniedza 735 miljonus *euro* ⁽¹¹⁾, salīdzinājumā ar banku aizdevumiem nefinanšu iestādēm (6 triljoni *euro*) ⁽¹²⁾.

4.3. Tomēr ir jāuzsver izaugsme. Kopumā kolektīvā finansējuma apmērs pakāpeniski palielinājās no 530 miljoniem ASV dolāru 2009. gadā līdz kopējam prognozētajam skaitlim – 5,1 miljardam ASV dolāru 2013. gadā —, un tas liecina par izaugsmes pieaugumu gadā 76 % apmērā. Ģeogrāfiski vislielākais tirgus ir Ziemeļamerika (galvenokārt ASV) – 60 % no kolektīvajai finansēšanai piesaistīto līdzekļu apjoma, un seko Eiropa (36 %) ⁽¹³⁾.

4.4. Kolektīvā finansēšana labvēlīgi ietekmē ekonomiku, jo rada alternatīvu tradicionālajiem finansēšanas avotiem, kas sekmē ieguldījumus, inovāciju un darba vietu izveidi. Jāuzsver arī minētā finansēšanas veida iespējamā ietekme uz sociālās ekonomikas darbību attīstību, amatniecības un mikrouzņēmumiem ⁽¹⁴⁾.

⁽⁶⁾ Direktīva 2003/71/EK (OV L 345/64), kurā grozījumi izdarīti ar Direktīvu 2010/73/ES (OV L 327/1).

⁽⁷⁾ Direktīva 2004/39/EK (OV L 145/1).

⁽⁸⁾ Direktīva 2007/64/EK (OV L 319/1).

⁽⁹⁾ Direktīva 2008/48/EK (OV L 133/66).

⁽¹⁰⁾ Direktīvas priekšlikums COM(2011) 142 final.

⁽¹¹⁾ *Massolution (2013), Crowdfunding Industry Report 2012*, <http://www.crowdsourcing.org/research>

⁽¹²⁾ *European Banking Federation Facts and Figures (2012)*: <http://www.ebf-fbe.eu/uploads/FF2012.pdf>

⁽¹³⁾ <http://www.bruegel.org/nc/blog/detail/article/1330-the-crowdfunding-phenomenon>

⁽¹⁴⁾ Skatīt EESK atzinumus par tematiem "Uzņēmējdarbības finansēšana/jauni finanšu mehānismi" un "Ilgtērmiņa finansēšana. Turpmākais darbs" (vēl nav publicēti OV).

4.5. Jāatbalsta un jāsekmē vispārēja piekļuve, lai nodrošinātu personu ar invaliditāti iesaistīšanos kolektīvās finansēšanas platformās un novērstu arī gadījumus, kad šos cilvēkus izslēdz no jaunā finansēšanas veida, kas nozīmē vēl vienu iespēju trešajam sektoram.

4.6. EESK atzinīgi vērtē lēmumu iekļaut MVU pārstāvju ekspertu grupā. Šajā grupā jābūt pārstāvētai gan pieprasījuma, gan piedāvājuma pusei.

5. Finanšu struktūra un ekonomikas izaugsme

5.1. Finanšu struktūra ir cieši saistīta ar ekonomikas izaugsmi un krīzes sekām. ASV uzņēmumi iegūst lielāku finansējumu no kapitāla tirgiem nekā ES uzņēmumi, kas lielākoties ir atkarīgi no banku kredītiem. Banku finansējuma relatīvā nozīme ir mazāk par 20 % ASV līdz vairāk nekā 60 % atsevišķās ES dalībvalstīs.

5.2. Bankas vairāk izsniedz aizdevumus "tradicionālas" recesijas periodā, tādējādi mazinot ietekmi uz ekonomiku. Tomēr situācija ir atšķirīga, ja ekonomikas krīze saistīta ar finanšu krīzi. Tādējādi recesija valstīs, kas vairāk atkarīgas no banku sistēmām, ir trīs reizes spēcīgāka nekā valstīs, kuru finanšu struktūra orientēta uz tirgu⁽¹⁵⁾.

5.3. Otra būtiskākā problēma (pirmā problēma ir klientu piesaiste) ES uzņēmumiem ir finansējuma trūkums⁽¹⁶⁾.

5.4. Ja ECB finanšu sistēmai nodrošinātu likviditāti, lai atvieglotu aizdevumu izsniegšanu uzņēmumiem, tas neapšaubāmi nozīmētu būtisku ieguvumu Eiropas ekonomikai.

6. Kolektīvā finansēšana ar mērķi gūt peļņu (*financial return crowdfunding*)

6.1. MVU finansēšana

6.1.1. EESK vairākos atzinumos jau ir pievērsusies finansēšanas problēmām, uzsverot MVU nozīmīgumu Eiropas ekonomikā⁽¹⁷⁾.

6.1.2. Kredītresursu trūkums (*credit crunch*) negatīvi ietekmē ekonomiku un jo īpaši MVU esamību, jo banku kredīti (kurus bieži vien sarežģīti iegūt) ir galvenais finansēšanas avots. Tas ir viens no iemesliem būtiskajam bezdarba pieaugumam, kas īpaši skāra atsevišķas ES dalībvalstis.

6.1.3. Tā kā kolektīvā finansēšana saistīta ar mazākiem ieguldījumiem, tā galvenokārt paredzēta MVU (tostarp mikrouzņēmumiem), kas veido Eiropas uzņēmējdarbības struktūras būtiskāko daļu (99,8 % ar finanšu jomu nesaistītu uzņēmumu ES-28). To ieguldījums nodarbinātībā ir ārkārtīgi nozīmīgs, jo uzņēmumos nodarbināti 67,2 % darbaspēka⁽¹⁸⁾.

6.1.4. EESK norāda, ka reizēm alternatīvo finansēšanas avotu efektivitāte tiek vērtēta skeptiski. Komisijas paziņojums par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu⁽¹⁹⁾ ir solis uz priekšu, bet Eiropas MVU apvienība to neuzskata par pietiekamu, norādot, ka kolektīvo finansēšanu izmantos neliels skaits uzņēmumu, un jaunizveidoti uzņēmumi ir tikai 1 % no MVU⁽²⁰⁾.

6.2. Jaunizveidotu uzņēmumu finansēšana

6.2.1. EESK uzsver, ka ES un dalībvalstīm ir jāsekmē un jāatbalsta kolektīvā finansēšana, jo īpaši jaunizveidoti inovatīvi uzņēmumi. Šie uzņēmumi paredzēti pētniecības un progresīvo tehnoloģiju attīstības projektu īstenošanai, kas ir viens no Digitalizācijas programmas mērķiem, un tie ir īpaši nozīmīgi, ņemot vērā iespēju sekmēt izaugsmi un nodarbinātību. Tomēr jāiekļauj arī t. s. tradicionālās vai amatniecības nozares, kas arī var būt ļoti inovatīvas.

6.2.2. EESK arī aicina ES un dalībvalstis sekmēt un atbalstīt kolektīvo finansēšanu sociālās inovācijas, jauno novatoru un sociālās ekonomikas atbalstam. Sociālās ekonomikas strukturām stratēģijā "Eiropa 2020" paredzēta ļoti nozīmīga loma saistībā ar sociālo integrāciju un neaizsargātu iedzīvotāju grupu iekļaušanu, veidojot darba vietas un tādējādi saskaņojot sociālo un ekonomisko vērtību.

⁽¹⁵⁾ *Financial structure and growth*. BIS Quarterly Review, 2014. gada marts.

⁽¹⁶⁾ ECB: *Survey on the access to finance of SMEs in the euro area*, 2013. gads.

⁽¹⁷⁾ OV C 77, 31.3.2009., 23. lpp.; OV C 27, 3.2.2009., 7. lpp.; OV C 351, 15.11.2012., 45. lpp.; OV C 48, 15.2.2011., 33. lpp.

⁽¹⁸⁾ Eurostat: *Structural business statistics overview*, 2013. gada decembris.

⁽¹⁹⁾ COM(2014) 168 final.

⁽²⁰⁾ Eiropas Amatniecības, mazo un vidējo uzņēmumu asociācija (UEAPME), 2014. gada 27. marta paziņojums.

6.2.3. Lai gan uzņēmuma ikdienas darbībai ar kolektīvo finansēšanu nepietiek, tā ir īpaši piemērota šāda veida iniciatīvām, kuras bieži vien īsteno jaunie uzņēmēji konkrēta projekta attīstīšanai.

7. Kolektīvā finansēšana ES finanšu ekosistēmā

7.1. EESK norāda, ka kolektīvajai finansēšanai var būt visai būtiska loma, izmantojot to kopā ar citiem netradicionāliem finansēšanas veidiem, piemēram, "komercenģeļu" (*business angels*) iesaistīšanu vai riska kapitālu (*venture capital*), izdevīgiem aizdevumiem⁽²¹⁾ u. c. Tomēr šobrīd galvenā problēma papildus ierobežotai kredītu pieejamībai, ar kuru saskaras saimnieciskās un fiskālās struktūras, ir augstās prasības attiecībā uz nodrošinājumu.

7.2. Ar bankām nesaistītu finansēšanas avotu sekmēšana ES var palīdzēt nostiprināt pirms divdesmit gadiem aizsāktu tendenci, proti, uzņēmumu pievēršanos kapitāla tirgiem. Būtu jāapsver maksātspējas prasības, kas izstrādātas, lai nodrošinātu ieguldītā kapitāla atmaksu un sniegtu lielāku juridisko noteiktību saistībā ar šo finansēšanas avotu.

8. Kolektīvā finansēšana bezpeļņas nolūkā (*crowdfunding with non-financial return*)

8.1. Ziedojumus, bezprocentu aizdevumus un tiesību bezmaksas nodošanu var izmantot komerciāla satura projektiem, bet parasti minētie kolektīvās finansēšanas veidi nozīmē uz solidaritāti balstītus ieguldījumus, lai atbalstītu bezpeļņas organizāciju īstenotas sociālās iniciatīvas. Var izmantot mecenātismu, lai atbalstītu kultūras vai sporta pasākumu izstrādi vai turpināšanu.

8.2. Kolektīvā finansēšana ir izplatīta sociālajos uzņēmumos. Plašākā aspektā un ņemot vērā Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvu, ir jānovērtē minētās pieejas potenciāls, īpaši saistībā ar iekļaujošu uzņēmējdarbību.

8.3. Tā kā dalībvalstīs ir atšķirīgas pieejas nodokļiem ziedojumu gadījumos un atsevišķiem ieguldījumu veidiem, EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikums noskaidrot nodokļu atlaizū ietekmi ir pamatots.

9. Īpašas piezīmes

9.1. Eiropas tiesību aktu nepieciešamība

9.1.1. Kolektīvo finansēšanu kā dzīvotspējīgu finansēšanas alternatīvu var attīstīt vienīgi tad, ja stiprina ieguldītāju uzticēšanos. Regulatoram jābūt ļoti būtiskai lomai šajā jautājumā.

9.1.2. Komisija norāda iespējamās turpmākās darbības, kuras tiks pieņemtas pēc ekspertu grupas atzinuma saņemšanas. EESK uzskata, ka pārrobežu kolektīvās finansēšanas veicināšanai neapšaubāmi būs vajadzīga kritēriju saskaņošana spēkā esošajos (vai dalībvalstīs saskaņošanas procesā esošajos) tiesību aktos. Jāvēlī īpaša uzmanība patērētāju interesēm un viņu tiesību aizsardzībai šajos jaunos tirgos.

9.1.3. Tiesību aktu saskaņošanā būtu jāiekļauj tiesību aktu pieņemšana kolektīvās finansēšanas platformu jomā, pievēršoties vismaz šādiem aspektiem:

- kārtība;
- sniedzamie pakalpojumi;
- ar apmēru saistītie ierobežojumi;
- pienākums sniegt informāciju (ieskaitot iespējamus interešu konfliktus);
- izņēmumi saistībā ar piemērošanas jomu;
- aizliegumi (īpaši aizliegums par saistīto projektu iegūšanu vai publiskošanu);
- prasība par godīgas konkurences nosacījumiem;
- prasības attiecībā uz finansējumu un
- obligāta iekļaušana publiskā reģistrā (publiskošana un pārredzamība).

⁽²¹⁾ <http://www.bofidi.be/en/nieuws-3/recent-posts/148-winwinloananinterestingalternativemethodoffinancing>

9.1.4. Sponsorēšana un citi bezpeļņas pasākumi būtu jāizslēdz no jebkuriem turpmāk izstrādājamiem Eiropas tiesību aktiem, jo ar tiem nav saistīti riski saistībā ar nolūku gūt peļņu. Iespējamās neatbilstības gadījumi jau ir iekļauti dalībvalstu administratīvo tiesību un krimināltiesību aktos.

9.1.5. EESK aicina regulēt kolektīvo finansēšanu, īpaši šādos gadījumos:

- akciju sabiedrību obligāciju vai akciju emisija vai pirkšana;
- sabiedrību ar ierobežotu atbildību vērtspapīru emisija vai pirkšana;
- procentu aizdevumi (privātpersonām un uzņēmumiem).

9.1.6. Turpmākajiem ES tiesību aktiem vajadzētu būt elastīgiem un līdzsvarotiem, izvairoties gan no pārmērīga regulējuma (kas var būt šķērslis kolektīvās finansēšanas attīstībai), gan ieguldītāju aizsardzības trūkuma. Tātad tiem ir jābūt objektīviem, pārredzamiem, izstrādātiem atbilstoši mērķiem, un tajos jāiekļauj augstas prasības attiecībā uz ieguldītāju aizsardzību.

9.1.7. Tomēr ieguldītājiem ir jāapzinās, ka vienmēr pastāvēs zināms riska līmenis.

9.1.8. Galvenie principi – vienkāršas administratīvās procedūras un minimāli birokrātiskie šķēršļi. Jāņem vērā arī šādi aspekti:

- godīgas konkurences nosacījumi;
- administratīvo izmaksu samazināšana,
- ātra lēmumu pieņemšana.

9.1.9. Piemērojot tiesību aktus, ir jānodrošina kolektīvās finansēšanas platformu darbība saskaņā ar šādiem pamatprincipiem:

- neitralitāte,
- uzticamība,
- darbība klienta interešu labā, viņu par to informējot,
- izvairīšanās no negodīgas komercprakses tirdzniecībā, un
- pieejamas prasību iesniegšanas procedūras.

9.1.10. Potenciālajiem ieguldītājiem sniegtajai informācijai jābūt

- skaidrai un atbilstīgai,
- savlaicīgai un pilnīgai,
- objektīvai un precīzai, un
- nemaldinošai attiecībā uz darbību vai bezdarbību.

9.1.11. Kad stāsies spēkā noteikumi par vienota Eiropas patenta izstrādi, tiks aizsargātas intelektuālā īpašuma tiesības attiecībā uz tīmeklī publicētajiem projektiem.

9.2. *Alternatīvu finansēšanas avotu sekmēšana*

9.2.1. EESK uzskata, ka valsts iestādām būtu jāiesteno kampaņas, lai popularizētu kolektīvo finansēšanu un aicinātu uzņēmumus plašāk izmantot kapitāla tirgus. Mazajiem un vidējiem uzņēmumiem attiecīgā informācija būtu jānodrošina sadarbībā ar MVU pārstāvošajām organizācijām.

9.2.2. Lai iekļautu kolektīvo finansēšanu Eiropas ekonomikā, svarīga nozīme būs uzņēmēju, īpaši grūtībās nonākušu uzņēmēju, un ieguldītāju apmācībai. Tādēļ būs jāparedz pietiekami līdzekļi zināšanu nodošanai gan saistībā ar platformu administrēšanu, gan darbības riska efektīvu novērtējumu.

9.2.3. Kolektīvā finansēšana bezpeļņas nolūkā

EESK norāda:

- tā var sekmēt tādas Eiropas kopīgās vērtības kā solidaritāti, plurālismu, demokrātiju un brīvību. Tādēļ ir svarīgi ES pieņemt pasākumus papildus dalībvalstīs īstenotajiem, atbalstot Eiropas mēroga platformu izveidi, lai attīstītu projektus, kas vērsti uz ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas sekmēšanu, un darba devēju organizācijas, arodbiedrības un citi pilsoniskās sabiedrības pārstāvji varētu aktīvi iesaistīties.
- Kolektīvā finansēšana nepārprotami jāatzīst dalībvalstu tiesību aktos kā jauns mecenātisma veids pēc formas un būtības, jo tā ir saistīta ar produktu un procesu inovāciju. Tāpēc dalībvalstīm tā ir jāatzīst un jāatbalsta.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par individuālajiem aizsardzības līdzekļiem”

COM(2014) 186 final – 2014/0108 (COD)

(2014/C 451/12)

Ziņotāja: BUTAUD-STUBBS kdze

Eiropas Parlaments 2014. gada 2. aprīlī un Padome 2014. gada 24. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par individuālajiem aizsardzības līdzekļiem”

COM(2014) 186 final – 2014/0108 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 23. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 191 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atbalsta Eiropas Komisijas ieceri 1989. gada direktīvu par individuālajiem aizsardzības līdzekļiem (IAL), kas definēti kā “jebkura ierīce, kas paredzēta, lai persona to nēsātu vai turētu aizsardzībai pret vienu vai vairākiem veselības un drošības apdraudējumiem”, aizstāt ar regulu, lai nodrošinātu obligātu un vienādu piemērošanu visās dalībvalstīs.

1.2. EESK uzskata, ka lielākā daļa ierosināto izmaiņu vērtējamas pozitīvi:

- ES sistēma saskaņošanas tiesību aktiem ražojumu jomā,
- precīzi noteikti pienākumi visiem tiem privātā un publiskā sektora dalībniekiem, kuri iesaistīti procedūrās, lai novērtētu IAL atbilstību regulas priekšlikumā un pielikumos iekļautajām prasībām,
- ieviestas divas jaunas IAL kategorijas: “individuāli pielāgots IAL” un “vajadzībām pielāgots IAL”,
- atbilstības sertifikātu jaunais piecu gadu derīguma termiņš.

1.3. Tomēr EESK nav pārliecināta par šādu ierosināto izmaiņu lietderību:

- ražojumu, kas paredzēti personīgai lietošanai un aizsargā pret karstumu, mitrumu un ūdeni, iekļaušana regulas darbības jomā,
- informācijas sniegšanai paredzētie dažādie valodu režīmi.

1.4. EESK arī uzskata, ka IAL lietošana jāiekļauj vispārējā politikā attiecībā uz riska profilaksi darbavietā, kas paredz

- riska faktoru precīzu noteikšanu,
- darba vietu pielāgošanu, lai samazinātu iespējamo risku,
- izmaiņas darba organizēšanā,
- darbinieku apmācīšanu tādās jomās kā riska profilakse, ergonomija, IAL nēsāšana un lietošana.

1.5. Visi minētie mērķi ietverti arī 2014. gada 6. jūnijā pieņemtajā jaunajā ES stratēģiskajā satvarā laikposmam no 2014.-2020. gadam attiecībā uz drošību un veselības aizsardzību darbavietā, tāpēc regulas priekšlikumā (COM(2014) 186 final) būtu vēlams atsauce uz to. Atgādināsim, ka 2013. gadā nelaimes gadījumos darbavietā smagi cietuši 3 miljoni darba ņēmēju.

1.6. Diemžēl nav arī neviena ekonomiska apsvērums par Eiropas Savienības IAL tirgu, kurā saskaņā ar aplēsēm apgrozījums 2010. gadā bija EUR 10 miljardi, turklāt tehnoloģiskā inovācija (jaunas šķiedras, intelektiskie tekstilmateriāli, nanomateriāli u.c.) stimulē tā izaugsmi, un tas orientēts ne tikai uz aizsardzības vajadzībām, bet arī sabiedrības pieprasījumu pēc komforta, labsajūtas, viegluma un estētikas.

1.7. EESK pauž nožēlu, ka nav pietiekami ņemtas vērā IAL apkopes, kontroles un apkalpošanas procedūras, ne arī IAL, kurus izmanto vairākas personas, un lietoti IAL.

2. Regulas priekšlikuma saturs

2.1. Pozitīvie un negatīvie aspekti 1989. gada direktīvā

2.1.1. Ar priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, kas balstīts uz Līguma 114. pantu, paredzēts novērst nepilnības, kas konstatētas individuālo aizsardzības līdzekļu vienotā tirgus darbībā.

2.1.2. Direktīvu 89/686/EEK par individuālajiem aizsardzības līdzekļiem pieņēma 1989. gada 21. decembrī. To pilnībā piemēro kopš 1995. gada 1. jūlija.

2.1.3. Individuālie aizsardzības līdzekļi tajā definēti kā "jebkura ierīce, kas paredzēta, lai persona to nēsātu vai turētu aizsardzībai pret vienu vai vairākiem veselības un drošības apdraudējumiem".

2.1.4. Tajā noteiktas arī galvenās drošības prasības, kas jāievēro IAL, lai tos varētu laist tirgū un nodrošinātu to brīvu apriti vienotajā tirgū. IAL jābūt izstrādātiem un ražotiem atbilstoši direktīvas noteikumiem. Ražotājiem jāpiestiprina CE zīme un jānodrošina lietotājiem instrukcijas par IAL glabāšanu, izmantošanu, tīrīšanu, apkopi, apkalpošanu un dezinficēšanu.

2.1.5. Kopš 1995. gada direktīvas īstenošanā radušās zināmas problēmas:

- interpretācijas atšķirības direktīvas transponēšanā dalībvalstīs ir radījusi vienotā tirgus sadrumstalotību,
- ražotāju un paziņojošo iestāžu nepareiza izpratne par dažiem noteikumiem,
- atsevišķu IAL kategoriju izslēgšana ne vienmēr ir bijusi pamatota (vienu un to pašu aizsardzības līdzekli uzskatīja par IAL, ja to izmantoja profesionāļi (piemēram, cimdi trauku mazgāšanai restorānā), bet ja to izmantoja privātpersona, tas netika uzskatīts par IAL).

2.1.6. Turklāt Eiropas Komisijas mērķis ir veicināt vienkāršošanu, un tai jāsaņemas 1989. gada direktīva ar jauno tiesisko satvaru, kurā definēta ES sistēma saskaņošanas tiesību aktiem ražojumu jomā.

2.2. Regulas priekšlikuma saturs

2.2.1. Pārskatīta darbības joma

2.2.1.1. IAL, kas izstrādāti un ražoti personīgai lietošanai aizsardzībai pret karstumu, mitrumu un ūdeni (cimdi trauku mazgāšanai, plīts cimdi, gumijas zābaki u.c.), ir iekļauti ierosinātās regulas darbības jomā, bet no tās ir izslēgtas divriteņu vai trīsriteņu mehānisko transportlīdzekļu lietotāju aizsardzībai paredzētās ķiveres, jo uz kurām attiecas ANO/EEK noteikumi.

2.2.2. Saskaņotība ar tipiskiem ar ražojumiem saistītu Savienības saskaņošanas tiesību aktu noteikumiem

2.2.2.1. Visu attiecīgo ekonomikas dalībnieku – ražotāju, pilnvaroto pārstāvju, importētāju un izplatītāju pienākumi izklāstīti saskaņā ar Savienības saskaņošanas tiesību aktu noteikumiem ražojumu jomā. Jaunais regulējums ir spēkā kopš 2008. gada. Tas ir horizontāls iekšējā tirgus instruments, kura mērķis ir stiprināt ES tiesību aktu efektivitāti ražojumu drošības jomā (Regula (EK) Nr. 765/2008, ar ko nosaka akreditācijas un tirgus uzraudzības prasības un Lēmums Nr. 768/2008/EK par produktu tirdzniecības vienotu sistēmu).

2.2.3. Jauns sadalījums pa riska kategorijām atbilstības novērtēšanas procedūrām

2.2.3.1. IAL ir sadalīti 3 riska kategorijās un katrai no tām ir paredzēta sava sertifikācijas procedūra.

Riska kategorijas	Sertifikācijas procedūras	Piemēri
<p>I kategorija</p> <p>Minimāls risks, kas saistīts ar virspusējiem mehāniskiem ievainojumiem, saskari ar ūdeni, ar karstām virsmām (līdz 50°), atrašanos tiešu saules staru ietekmē un saskarsmi ar mēreniem laika apstākļiem.</p>	<p>Pašsertifikācija</p> <p>Iekšējā ražošanas kontrole (A modulis IV pielikumā)</p>	<p>Cimdi trauku mazgāšanai, plīts cimdi, saules brilles...</p>
<p>II kategorija</p> <p>IAL kuri aizsargā pret risku, kas lielāks par minimālu (I) un mazāks par ļoti smagu (III)</p> <p>Individuāli pielāgoti IAL izņemot, ja tie paredzēti minimālam apdraudējumam</p>	<p>ES tipa pārbaude (B modulis V pielikumā)</p> <p>Tipa atbilstība, pamatojoties uz iekšējo ražošanas kontroli (C modulis VI pielikumā)</p>	<p>Aizsargķiveres, atstarojoši apģērbi...</p>
<p>III kategorija</p> <p>Ļoti smags risks: kaitīgas vielas, agresīvas ķīmiskas vielas, jonizējošs starojums, vide ar augstu temperatūru (vairāk par 100°), vide ar zemu temperatūru (zem 50°), kritiens no augstuma, strāvas trieciens un darbs zem sprieguma, slīkšana, ievainojumi ar ķēdes zāģi un ar augstspiediena griešanas ierīcēm, šautas vai durtas brūces, kaitīgs troksnis utt.</p>	<p>ES tipa pārbaude (B modulis V pielikumā) un papildu procedūra, kas ietver paziņotās struktūras iesaistīšanos:</p> <ul style="list-style-type: none"> — tipa atbilstība/ražojuma verificēšana (F modulis VII pielikumā), — atbilstība tipam, pamatojoties uz ražošanas procesa kvalitātes nodrošināšanu (D modulis VIII pielikumā) — Sertificētās iestādes numurs 	<p>Elpošanas orgānu aizsardzības līdzekļi, IAL pret kritieniem no augstuma...</p>

2.2.3.2. Jāņem vērā, ka III kategorijā ir iekļauti jauni apdraudējuma veidi: nažu dūrieni un kaitīgi trokšņi.

2.2.3.3. 3. pantā definēto individuāli pielāgoto IAL jomā valda samērā liela neskaidrība: kāda ir apdraudējuma kategorija un kādas sertifikācijas procedūras uz tiem attiecas?

2.2.4. Atbilstības sertifikātu derīguma termiņa ierobežojums līdz 5 gadiem

2.2.4.1. Šādas būtiskas izmaiņas tika izdarītas pēc dažu dalībvalstu kontroles iestāžu pieprasījuma, jo tās bija konstatējušas, ka valsts tirgū ir pieejami IAL ar vēl derīgiem sertifikātiem, lai gan standarti jau bija būtiski mainījušies (piemēram, glābšanas vestes).

2.2.5. Būtisko veselības un drošības prasību precizējums

2.2.5.1. Ar šo regulējumu tiek svītrotas daļas, kas attiecībā uz trijām riska grupām ietver prasības, kuras izrādījušās nepiemērojamas vai kuras rada neskaidrības:

— aizsardzība pret mehānisku vibrāciju (3.1.3. punkts),

— aizsardzība pret trokšņu kaitīgo ietekmi (3.5. punkts),

— aizsardzība pret nejonizējošo starojumu (3.9.1. punkts).

2.2.6. Paziņoto struktūru pastiprināta kontrole

2.2.6.1. Tiek pastiprinātas dalībvalstu tiesības kontrolēt paziņotās struktūras. Tās var iebilst pret kādas tādas struktūras paziņošanu, kas ir pārtraukusi aktīvu darbību vairākus gadus un kurai varētu nebūt pietiekamu personāla un tehnisko resursu, lai izsniegtu sertifikātus vai kas iepriekš ir izsnieguši atbilstības sertifikātus IAL, kas neatbilst prasībām.

2.2.7. Pārejas posms pēc regulas spēkā stāšanās

2.2.7.1. Lai ražotājiem, paziņotajām struktūrām un dalībvalstīm būtu laiks pielāgoties jaunajām prasībām, ir paredzēts divu gadu ilgs pārejas posms pēc regulas spēkā stāšanās.

3. Vispārējās piezīmes

3.1. Vai tādu personisko IAL iekļaušana, kas paredzēti aizsardzībai pret ūdeni vai mitrumu būs efektīva? Kādā veidā tiks informēti patērētāji? Būtu vēlams precizēt CE marķējuma noteikumus (salasāmība, formāts utt.) līdzīgi kā jau ir precizēts tekstilizstrādājumu etiķešu, sastāva un kopšanas norādījumu saturs visiem personiskiem IAL, kas ir pieejami pārdošanā, tiek izīrēti vai aizdoti. Vai šīs jaunās prasības neizraisīs tirdzniecības cenu celšanos?

3.2. Ar nožēlu jāatzīst, ka nav minēts šai jomai ļoti raksturīgais tehnoloģiskais progress, piemēram, tādās nozarēs kā šķiedras un tekstilmateriāli (teflons, latekss, neoprēns, nitrils u.c.), pārklāšanas un filtrēšanas tehnoloģijas, sensoru un tādu mikroelektronikas elementu integrēšana, kas spēj nosūtīt informāciju vai vadīt enerģiju (intelektiskais tekstils), lai palielinātu aizsardzību pret apdraudējumu.

3.3. Nav minēts arī šā tirgus potenciāls no Eiropas IAL ražotāju viedokļa (tekstils, apģērbs, apavi, aksesuāri), lai gan Eiropas Komisija 2007. gadā to ir nosaukusi par vienu no vadošajiem rūpniecības tirgiem.

3.4. Regulai piemīt trūkumi arī no cilvēkresursu aspekta: IAL līdzekļu izmantošana kļūs optimāla tikai pēc informācijas seansiem un darba ņēmēju apmācības: ir jāskaidro, kāds apdraudējums pastāv, kā ir jāizmanto IAL, kāda ir instrukcija un kādi nosacījumi ir svarīgi. Ir jāparedz arī IAL izmēģināšanas un testēšanas posmi, lai nodrošinātu to pielāgotību lietotāju fizioloģiskajām īpatnībām un darba vietām (II pielikuma 1.3. punkts ir jāpapildina, ņemot vērā atgriezenisko informāciju par praktisko pieredzi valsts līmenī).

3.5. Visi šie aspekti nepārprotami ir saistīti ar 1989. gada 12. jūnija direktīvu par drošību un veselību (89/391/EEK), kuras mērķis ir uzlabot darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā. Tajā aprakstīti arī darba devēju pienākumi, kā arī darba ņēmēju tiesības un pienākumi.

3.6. IAL politika ir daļa no tās vispārējās politikas, ko īsteno uzņēmumi vai par apdraudējuma mazināšanu atbildīgās struktūrvienības. Šī politika ir balstīta uz precīzu apdraudējuma faktoru noteikšanu un to pasākumu uzskaiti, kas īstenojami, lai apdraudējumu samazinātu vai izskaustu. Piemēram, vispirms izskatīt gaisa uztveršanas ierīces izmantošanas iespēju un tikai tad izmantot elpošanas aizsarglīdzekļus. Priekšroka vienmēr jādod kolektīviem apdraudējuma novēršanas līdzekļiem un tikai tad jāizmanto individuālie aizsardzības līdzekļi.

3.7. Šis apdraudējuma novērtēšanas darbs ir jāveic kopā ar partneriem uzņēmuma iekšienē: personāla pārstāvības struktūrām, personāla pārstāvjiem, darba higiēnas un drošības komitejām u.c. vai kopā ar uzņēmuma ārējiem partneriem: arodveselības dienestu, pētījumu biroju, publisku darba apstākļu uzlabošanas aģentūru utt.

3.8. Īpaša uzmanība ir jāveltī IAL apkopes, kontroles un apkalpošanas procedūrām, lai nodrošinātu maksimālu aizsardzību, ņemot vērā riskus, kuru novēršanai šis līdzeklis ir paredzēts. Apkope nozīmē pārbaudi, uzturēšanu, tīrīšanu, labošanu un atbilstošu glabāšanu.

3.9. Regulas priekšlikumā tikai daļēji skatīta saskarsme ar vairākiem apdraudējumiem.

3.10. Regulas priekšlikumā nav skatīts gadījums, kad IAL izmanto vairākas personas (piemēram, aizsardzības ķiveru izmantošana būvlaukumā). Ir jānosaka, kādi higiēnas noteikumi jāievēro.

3.11. Priekšlikumā nav arī skatīts jautājums par ierobežojumiem IAL lietošanā: daži darba ņēmēji medicīnisku iemeslu dēļ nevar nēsāt IAL. Kā šajos gadījumos, kas gan ir reti, bet tomēr pastāv, var rīkoties darba devējs, kura pienākums ir nodrošināt vispārējo drošību: pārcelt darbinieku uz citu darba vietu, pielāgot darba vietu...?

3.12. Lietotu IAL jautājums regulas priekšlikumā nav skatīts, lai gan saskaņā ar dažu valstu avotiem to tirgū, īpaši I kategorijas apdraudējuma IAL tirgū, notiek aktīva izaugsme ekonomiskās krīzes dēļ, kura skar daudzus darbības sektorus, kurā IAL tiek izmantoti visplašāk (būvniecība, publiskie būvdarbi, transports u.c.).

4. Īpašas piezīmes

4.1. Regulas priekšlikuma 24. apsvēruma: IAL atbilstības sertifikāta 5 gadu derīguma termiņš nodrošinās, ka izvērtēšanā tiks ņemtas vērā jaunākās zinātnes atziņas, un tas pilnībā atbilst darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības preventīvajiem un uzlabošanas mērķiem, kas noteikti 1989. gada 12. jūnija Direktīvā 89/391. Vienkāršota procedūra paredzēta gadījumos, kad noteikumos nav panākts būtisks progress.

4.2. 3. pants: būtu lietderīgi pievienot vairākas definīcijas: "lietoti IAL", 11. un 13. pantā minētās "uzraudzības iestādes", kā arī "paziņojosās iestādes", kas valsts līmenī ir atbildīgas par to iestāžu paziņošanu, kas ir tiesīgas veikt IAL atbilstības novērtēšanu.

4.3. 8. panta 3. punkts: paredzēts, ka tehniskā dokumentācija ir jāglabā 10 gadus. Šāds termiņš ir nesamērīgi ilgs, turklāt atbilstības sertifikāta derīgums ir tikai 5 gadi. Varbūt būtu iespējams vienādot šos abus termiņus līdz 5 gadiem?

4.4. 8. panta 3. punkts, 8. panta 7. punkts un 8. panta 10. punkts, 9. panta 2. punkta a) apakšpunkts, 10. panta 3. punkts, 10. panta 4. punkts un 10. panta 7. punkts, 11. panta 2. punkts, 13. pants, 15. panta 1. punkts, 15. pants (15. panta 2. un 3. punkts), II pielikuma 2.12. punkts: šajos punktos ir paredzēti dažādiem ar IAL saistītiem dokumentiem piemērojamie valodas lietojuma noteikumi un to atbilstība procedūrām, kas uz tiem attiecas:

- tiem jābūt "galalietotājiem saprotamā valodā" – šis teikums nāk no Eiropas Kopienu tiesas judikatūras, taču tas varētu būt diezgan subjektīvi;
- valodas jautājums ir minēts arī II pielikuma 2.12. punktā: "paziņošanas zīmes [...] jābūt tās dalībvalsts oficiālajā(-s) valodā (-s), kur iekārtu paredzēts lietot";
- visbeidzot, 15. pantā (15. panta 2. un 3. punktā) ir šāds izteikums, kas no juridiskā viedokļa varētu būt precīzāks "dalībvalsts, kuras tirgū IAL ir darīti pieejami, oficiālajā valodā vai valodās".

EESK saprot iemeslus, kāpēc ierosināti trīs valodu režīmi, bet vienkāršošanas nolūkā ierosina saglabāt tikai pēdējo formulējumu.

4.5. 15. panta 3. punkts: vārdi "pastāvīgi jāatjaunina" var tikt atšķirīgi interpretēti valsts līmenī. Kāpēc gan nenoteikt konkrētu periodiskumu, piemēram, reizi gadā?

4.6. 42. pants: divu gadu laika posms, kas ierosināts pēc stāšanās spēkā, neapšaubāmi ir stingra prasība, ņemot vērā nepieciešamo izmaiņu daudzumu īpaši tajās dalībvalstīs, kurās ir vāja administratīvā struktūra (visu jau paziņoto iestāžu atkārtota paziņošana visās 28 dalībvalstīs, atbilstības sertifikātu derīguma termiņa maiņa), bet tā nepieciešama, lai sasniegtu darba apstākļu preventīvos un uzlabošanas mērķus, īpaši lai samazinātu nelaimes gadījumu skaitu darbavietā.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par trošu ceļu iekārtām”

COM(2014) 187 final – 2014/0107 (COD)

(2014/C 451/13)

Ziņotājs: **Jan SIMONS**

Padome 2014. gada 24. aprīlī un Eiropas Parlaments 2014. gada 2. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par trošu ceļu iekārtām”

COM(2014) 187 final – 2014/0107 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 23. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. Un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 184 balsīm par un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

- 1.1. Tā kā daži spēkā esošās direktīvas punkti tiek interpretēti atšķirīgi, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta izvēli par labu regulai, kuras juridiskais pamats ir LESD 114. pants.
- 1.2. EESK atzinīgi vērtē to, ka regulas priekšlikums atbilst Direktīvai 2000/9/EK, kuru paredzēts saskaņot ar 2008. gadā pieņemto preču tiesību aktu kopumu un jo īpaši ar Lēmumu Nr. 768/2008/EK (JTR lēmums), par ko Komiteja jau ir sniegusi pozitīvu atzinumu.
- 1.3. EESK mudina ļoti rūpīgi pārbaudīt terminoloģiju, it īpaši vācu valodas versijā, kā arī iespēju pārņemt definīcijas un neapšaubāmi labus elementus no spēkā esošās direktīvas vai no tās izrietošus elementus.
- 1.4. EESK ievēroto nepilnību ir pārāk daudz, lai tās izklāstītu šeit pie secinājumiem; Komiteja šajā saistībā īpaši norāda uz 4.2. punktu un turpmākajiem punktiem, kā arī 5. punktu, kurā sniegti arī risinājumi.

2. Ievads

- 2.1. EESK jau 1994. gadā izstrādāja atzinumu⁽¹⁾ par Eiropas Komisijas priekšlikumu direktīvai par trošu ceļu iekārtām cilvēku pārvadāšanai. Tajā EESK atbalstīja Komisiju it īpaši attiecībā uz tās “izvirzīto mērķi nodrošināt dalībvalstu koordinētu rīcību un visaptverošas uzraudzības izveidi Eiropas Savienībā, lai sasniegtu un saglabātu augstu drošības līmeni un tādējādi samazinātu turpmāku nelaiemes gadījumu risku.”
- 2.2. Rezultātā arī “jāizveido konkurētspējīga rūpniecības nozare ar plašāku darbības pamatu, kura ir labāk spējīga sacensties pasaules tirgos. Tā kā lielākā daļa ražotāju, kas darbojas pasaules tirgū, ir no Eiropas, visos pasākumos, kuri vērsti uz pārdošanas izredžu uzlabošanu, jāievēro saprātīga un praktiska pieeja.”
- 2.3. Trošu ceļu iekārtas galvenokārt izmanto saistībā ar tūrismu, it īpaši kalnu apvidos, kam ir svarīga loma attiecīgo reģionu tautsaimniecībā un kas ieņem arvien nozīmīgāku vietu dalībvalstu tirdzniecības bilanci⁽²⁾.

⁽¹⁾ OV C 388, 31.12.1994., 26. lpp.

⁽²⁾ Šis un trīs turpmākie punkti ir no Direktīvas 2000/9/EK apsvērumiem.

2.4. Dalībvalstis atbild par trošu ceļu iekārtu drošības nodrošināšanu to ražošanas, nodošanas ekspluatācijā un izmantošanas laikā; turklāt tās ir atbildīgas kopā ar kompetentajām iestādēm par tādiem jautājumiem, kā zemes izmantošana, reģionālā plānošana un vides aizsardzība. Noteikumi dažādās valstīs ievērojami atšķiras iekšzemes rūpniecībā izmantoto paņēmieni, kā arī vietējo ierašu un tehnoloģiskās prasmes dēļ. Tie paredz konkrētus gabarītus un ierīces, kā arī noteiktus raksturlielumus. Ņemot vērā šos apstākļus, ražotājiem nākas pielāgot aprīkojumu katra tirgus prasībām; tas traucē izstrādāt tipveida risinājumus.

2.5. Lai panāktu trošu ceļu iekārtu drošību, jāievēro pamatprasības attiecībā uz veselības aizsardzību un drošību. Šīs prasības jāpiemēro ar izpratni, ņemot vērā gan tehnikas attīstības līmeni brīdī, kad iekārta tika laista tirgū un nodota ekspluatācijā, un iekārtas ekspluatācijas laikā, gan arī tehnikas un ekonomikas prasības.

2.6. Turklāt trošu ceļu iekārtas var atrasties abpus robežai un to izbūvi var apgrūtināt pretrunas valstu noteikumos.

2.7. Taču tikai 2000. gadā tika pieņemti pirmie tiesību akti. Direktīvu 2000/9/EK par trošu ceļu iekārtām cilvēku pārvadāšanai ⁽³⁾ pieņēma 2000. gada 20. martā, un tā stājās spēkā 2002. gada 3. maijā. Galvenie trošu ceļu iekārtu tipi, uz kuriem attiecas Direktīva 2000/9/EK, ir funikulieri, pusvagoni, noņemami pacelājkrēsli, nostiprināti pacelājkrēsli, gaisa tramvaji, noņemami gaisa pacelāji, kombinētās iekārtas (kurās apvienoti vairāki trošu ceļu tipi, piemēram, pusvagoni un pacelājkrēsli) un slēpotāju vilcēji-pacelāji.

2.8. Šodien – vairāk nekā pēc desmit gadiem – noteikumi par trošu ceļu iekārtām dažādu iemeslu dēļ ir jāpārskata.

3. Ierosinātā priekšlikuma kopsavilkums

3.1. Priekšlikumā paredzēts Direktīvu 2000/9/EK aizstāt ar regulu un minēto direktīvu saskaņot ar 2008. gadā pieņemto preču tiesību aktu kopumu un jo īpaši ar Lēmumu Nr. 768/2008/EK (JTR lēmums).

3.1.1. Ar JTR lēmumu tiek izveidots vienota ES sistēma saskaņošanas tiesību aktiem ražojumu jomā. Šo sistēmu veido noteikumi, kurus parasti izmanto ES tiesību aktos par produktiem (piem., definīcijas, uzņēmēju pienākumi, paziņotās struktūras, drošības mehānismi u. c.). Minētie kopējie noteikumi ir pastiprināti, lai nodrošinātu direktīvu efektīvāku piemērošanu un izpildi praksē. Ir ieviesti jauni elementi, piemēram, importētāju pienākumi, kas ļauj ievērojami uzlabot ražojumu drošību tirgū.

3.1.2. Priekšlikuma mērķis ir arī risināt problēmas, kas radušās Direktīvas 2000/9/EK īstenošanas gaitā. Proti, atšķiras iestāžu, paziņoto struktūru un ražotāju viedoklis par to, vai uz Direktīva 2000/9/EK ir attiecināma uz noteiktiem iekārtu tiptiem, un līdz ar to, vai tās ir jāražo un jāsertificē atbilstīgi direktīvas prasībām un procedūrām.

3.1.3. Tāpat arī atšķirās viedoklis par to, vai noteikts aprīkojums būtu jāuzskata par apakšsistēmām, infrastruktūru vai drošības sastāvdaļu.

3.1.4. Direktīvā nav arī precīzi noteikts, kura no atbilstības novērtēšanas procedūrām ir piemērojama attiecībā uz apakšsistēmām.

3.2. Šīs dažādās pieejas rada tirgus traucējumus un atšķirīgu attieksmi pret uzņēmējiem. Attiecīgo trošu ceļu iekārtu ražotājiem un uzņēmējiem bija jāveic izmaiņas aprīkojumā vai jāveic papildu sertifikācija, kas radīja papildu izmaksas un kavējumus šo iekārtu atļauju piešķiršanā un ekspluatācijā.

3.3. Regulas priekšlikuma mērķis tādēļ ir uzlabot juridisko skaidrību par Direktīvas 2000/9/EK darbības jomu un ar to uzlabot attiecīgo tiesību normu īstenošanu.

⁽³⁾ OV L 106, 3.5.2000., 21. lpp.

3.4. Turklāt Direktīvā 2000/9/EK ir noteikumi par apakšsistēmu atbilstības novērtēšanu. Tomēr tajā nav noteikta konkrēta procedūra, kura ražotājam un paziņotajai struktūrai jāievēro, kā arī ražotājiem nav precizēts atbilstības novērtēšanas procedūru kopums, kas attiecas uz drošības sastāvdaļām. Regulas priekšlikums tādējādi apakšsistēmu atbilstības novērtēšanai pieejamās procedūras pieskaņo jau attiecībā uz drošības sastāvdaļām izmantotajām procedūrām, pamatojoties uz atbilstības novērtēšanas moduļiem, kas noteikti Lēmumā Nr. 768/2008/EK par produktu tirdzniecības vienotu sistēmu (JTR lēmums). Šajā saistībā tajā arī nosaka CE zīmes uzlikšanu, kas norāda atbilstību šiem noteikumiem saskaņā ar pastāvošo drošības sastāvdaļu sistēmu.

3.5. Priekšlikumā ir ņemta vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Regula (ES) Nr. 1025/2012 par Eiropas Standartizāciju⁽⁴⁾. Priekšlikumā ietverti šādi aspekti:

- darbības jomas precizējums attiecībā uz trošu ceļu iekārtām, kuras paredzētas gan transportēšanai, gan izklaidei;
- vairāku apakšsistēmu atbilstības novērtējuma procedūru ieviešana drošības sastāvdaļām, pamatojoties uz esošajiem atbilstības novērtēšanas moduļiem, saskaņoti ar JTR lēmumu;
- saskaņošana ar JTR lēmumu.

Priekšlikums neattiecas uz:

- trošu ceļu iekārtām, ko izklaides nolūkā izmanto gadatirgos vai atrakciju parkos;
- trošu ceļu iekārtām, kuras paredzētas lauksaimniecības vai rūpniecības mērķiem;
- visām trošu piedziņas iekārtām, kuru lietotāji vai pārvadātāji atrodas uz ūdens.

3.6. Priekšlikumā ir saglabātas drošības sastāvdaļu atbilstības novērtēšanas procedūras. Tomēr attiecīgie moduļi tiek atjaunināti saskaņā ar JTR lēmumu.

3.7. Tiek saglabāta prasība, ka paziņotajai struktūrai jāveic darbības visu apakšsistēmu un drošības sastāvdaļu projektēšanas un ražošanas posmā.

3.8. Priekšlikums ievieš virkni apakšsistēmu atbilstības novērtēšanas procedūru, pamatojoties uz JTR lēmuma atbilstības novērtēšanas moduļiem. Ar priekšlikumu arī ievieš CE zīmi apakšsistēmām, jo nav iemesla tām piemērot citādus noteikumus nekā drošības sastāvdaļām.

3.9. Priekšlikumā ir noteikti stingrāki paziņoto struktūru paziņošanas kritēriji un ieviestas īpašas prasības paziņojošām iestādēm. Ir nepieciešama pielāgošana jaunajām tehnoloģijām, lai paziņošanu varētu veikt elektroniski. Ir svarīgi noteikt laikposmu, kurā var novērst visas šaubas vai bažas par atbilstības novērtēšanas struktūru kompetenci, pirms tās sāk darboties kā paziņotās struktūras.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Tā kā tagad ir konstatēts, ka ne vienmēr ir nodrošināta direktīvu vienveidīga interpretācija, EESK norāda, ka šāda veida saskaņošanas pasākumos⁽⁵⁾, ar kuriem iecerēts veicināt preču brīvu apriti iekšējā tirgū, regula garantē vienotu interpretāciju. Tāpēc EESK atbalsta regulas un LESD 114. panta kā tiesiskā pamata izvēli.

4.1.1. Ciktāl regulas īstenošanas kontrole tiek nodota dalībvalstīm, Komisijai vajadzētu uzraudzīt, vai īstenošana ir vienveidīga.

4.2. Taču tad ir arī precīzi jāpārņem⁽⁶⁾ neapšaubāmi labie elementi no spēkā esošās direktīvas un no tās izrietošie noteikumi un labākā prakse, savukārt citi, jaunie elementi regulā jāformulē valodnieciski precīzi.

⁽⁴⁾ OV L 316, 14.11.2012.

⁽⁵⁾ LESD 114. pants.

⁽⁶⁾ Ir uzkrītoši, ka pielikumos un pantos, kas pārņemti no Lēmuma Nr. 768/2008/EK (pants R2 un turpmākie), dažādās izlases veida pārbaudēs konstatētas nepilnības.

4.2.1. Nav saprotams, kāpēc regulas nosaukumā ir svītroti vārdi “cilvēku pārvadāšanai”, ja 8. apsvērumā ir nepārprotami teikts, ka darbības joma ir tāda pati kā direktīvai.

4.2.2. Daļa terminu ievērojami atšķiras no tiem, kas lietoti trošu ceļu iekārtu saskaņotajos standartos, un tie būtu savstarpēji jāvienādo.

4.2.3. Regulas priekšlikuma pašreizējais formulējums (2. panta 2. punkta a) apakšpunkts) neļauj skaidri nošķirt liftus (it īpaši liftcēlājus) Direktīvas 95/16/EK izpratnē un funikulerus. Attiecīgā informācija, kas norādīta 11. apsvērumā, ir nepietiekama un nav piemērota viennozīmīgai klasifikācijai praksē. Ir svarīgi, lai arī turpmāk būtu iespējams būvēt liftcēlājus dažādi izmantošanai brīvā dabā (savienojumi starp autostāvvietu ielejā un pili vai senu pilsētas centru kalnā, savienojumi starp slēpošanas trasēm utt.).

4.2.4. Ar 2. panta 2. punkta f) apakšpunktu no izskatāmās regulas darbības jomas izslēdz iekārtas, kas atrodas uz ūdens. Lai izvairītos no pārpratumiem un atšķirīgas interpretācijas, papildus ir ieviests 12. apsvēruma, kas gan neveicina labāku izpratni. 2. panta 2. punkta f) apakšpunkts būtu jāprecizē, iedalot to apakšpunktos “trošu piedziņas prāmji”, kā noteikts Direktīvā 2000/9/EK, un “ūdensslēpotāju lifti”.

4.2.5. Trošu ceļu iekārtas cilvēku pārvadāšanai – atšķirībā no citām direktīvām (piemēram, Direktīvas par mašīnām) – ir pakļautas regulētām atļauju piešķiršanas procedūrām, ko nosaka dalībvalstis. Līdz ar to nav nekādas vajadzības uz drošības sastāvdaļām un apakšsistēmām norādīt reģistrēto nosaukumu un pasta adresi, jo gan uz iekārtām, gan atbildīgajā iestādē jābūt pieejamām ES atbilstības deklarācijām⁽⁷⁾, kurās ir minēti šie dati. Lai gūtu priekšstatu par šā panta finansiālo mērogu, šeit var minēt, piemēram, ka pie nostiprināto pacelējkrēslu iekārtas būtu jāpiestiprina aptuveni 500 datu plāksnes. Tāpēc vajadzētu grozīt 11. pantu (II nodaļa) un pirmajā teikumā svītrot vārdus “uz apakšsistēmas vai drošības sastāvdaļas” (..) “vai, ja tas nav iespējams, to norāda uz iepakojuma vai (..)”.

4.2.6. Ar 2. panta 2. punkta d) apakšpunktu no izskatāmās regulas darbības jomas izslēdz trošu ceļu iekārtas, ko izmanto atrakciju parkos, ja tās paredzētas vienīgi izklaidēšanai. Rodas jautājums, kāda ir atšķirība drošības noteikumos vai pamata prasībās atkarībā no tā, vai persona, kas atrodas trošu ceļa iekārtā, to izmanto izklaides vai pārvietošanās nolūkā? Tāpēc Komiteja iesaka saglabāt tikai tekstu “stacionārām vai pārvietojamām iekārtām, ko izmanto gadatirgos”.

4.2.7. Priekšlikuma 57. un 58. apsvērumā, kā arī 41. pantā ir izklāstīti pārejas noteikumi. Taču trūkst vispārīgas norādes, ka regulas priekšlikums neattiecas uz ekspluatācijā jau esošām iekārtām. Tādēļ 9. pantā kā jauns 3. punkts jāiekļauj teksts “Nav obligāti jāpieprasa, lai visas esošās trošu ceļu iekārtas atbilstu noteikumiem, kas attiecas uz jaunām iekārtām”, kas atrodams Direktīvā par trošu ceļu iekārtām (28. apsvēruma). 9. pantā pēc pašreizējā 3. apakšpunkta papildus jāiekļauj noteikumi par trošu ceļu iekārtu iespējamu atkaluzstādīšanu. “Trošu ceļu iekārtu atkaluzstādīšana iespējama ar šādiem nosacījumiem:

— atkaluzstādīšanā jāizmanto drošības sastāvdaļas un apakšsistēmas, kurām veikts atbilstības novērtējums un kuras laistas tirgū saskaņā ar Direktīvu 2000/9/EK vai ar šo regulu;

— pārvietojamajai iekārtai jābūt tādā tehniskajā stāvoklī, lai pēc atkaluzstādīšanas iespējams garantēt drošuma līmeni, kas ir līdzvērtīgs jaunai iekārtai.”

4.2.8. 36. panta 2. punktā noteikts, ka paziņotās struktūras pēc citu paziņoto struktūru pieprasījuma sniedz arī informāciju par pozitīviem atbilstības novērtēšanas rezultātiem. Paziņotās struktūras ir neatkarīgas iestādes, kuras veic ekonomiska rakstura darbību. Lai nepieļautu, ka šajā gadījumā notiek zināšanu nodošana, jāsvītrot vārdi “un, pēc pieprasījuma, arī pozitīviem”.

4.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka regulas priekšlikums ir tāds pats kā Direktīva 2000/9/EK un atbilst 2008. gadā pieņemtajam preču tiesību aktu kopumam un jo īpaši Lēmumam Nr. 768/2008/EK (JTR lēmums), par kuru Komiteja jau ir sniegusi pozitīvu atzinumu⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ Tiek pieņemts, ka ES atbilstības deklarācijas nezaudē spēku.

⁽⁸⁾ OV. C 120, 16.5.2008., 1. lpp.

5. Īpašas piezīmes

Piezīmes par citiem regulas priekšlikuma apsvērumiem un pantiem.

5.1. Regulas projekta tulkojumā vācu valodā vārds “*konstruiert*” vai “*Konstruktion*” bieži aizstāj (Direktīvā 2000/9/EK lietoto) vārdu “*geplant*” vai “*Planung*”. Tas vērojams visā teksta tulkojumā vācu valodā. Kā piemēru var minēt 1. apsvērumu, 1. pantu, 2. panta 1. punktu, 3. panta 1. punktu, 3. panta 3. punktu, 8. panta 1. punktu.

5.2. Priekšlikuma 3. panta 4. punktā minētā definīcija “drošības sastāvdaļa” ir jāpielāgo, svītrojot vārdus “vai trošu ceļu iekārtā”. Tas jā dara, jo infrastruktūrā, kuras procedūras nosaka dalībvalstis, nevar tikt izmantotas “drošības sastāvdaļas” regulas izpratnē, bet tās tiek dēvētas par “drošumam būtiskām sastāvdaļām”.

5.3. Priekšlikuma 11. panta 9. punktā noteikts, ka ražotāji pēc pamatota dalībvalstu pieprasījuma sniedz tām visu informāciju un dokumentāciju, kas saistīta ar atbilstības novērtēšanas procedūru. Lai nodrošinātu, ka minētais pants neattiecas uz sastāvdaļām, kuras ražotas, ievērojot saskaņotos standartus, un par kuru atbilstību tādēļ nebūtu jāšaubās, Komiteja iesaka precizēt un 9. punktu sākt šādi: “To sastāvdaļu ražotāji, kas laistas tirgū, neievērojot saskaņoto standartu noteikumus, pēc pamatota (..)”.

5.4. Vācu valodā tulkotā priekšlikuma 8. apsvērumā minētais vārds “*Drahtseilbahn*” [priekšlikuma tulkojumā latviešu valodā “trošu vilkmes gaisa ceļi” – tulkotāja piezīme] nav zināms un neatbilst tulkojumam nīderlandiešu un angļu valodā.

5.5. Regulas projekta – piemēram, 17. apsvērumā – runa ir par uzturēšanu kārtībā. Uzturēšana kārtībā ir tikai viena no darbībām, kas nodrošina uzturēšanu, kura aptver arī pārbaudes un remontu. Tāpēc visā tekstā vārds “uzturēšana kārtībā” būtu jāaizstāj ar vārdu “uzturēšana”. Tulkojumā angļu valodā pareizi lietots vārds “*maintained*”.

5.6. ES Direktīvā par trošu ceļu iekārtām lietotais jēdziens “pamatprasības” regulas projektā aizstāts ar jēdzienu “būtiskās prasības” (piemēram, 6. pantā). Tulkojumā angļu valodā lietots jau Direktīvā 2000/9/EK lietotais jēdziens “*Essential requirements*”. Visā regulas projektā būtu jāveic labojumi un jālieto jēdziens “pamatprasības”.

5.7. Priekšlikuma 19. apsvērumam nav saistīts ar pašas regulas tekstu un tāpēc būtu jāsvītro.

5.8. Priekšlikuma 23. apsvērumam nav saprotams, jo tajā brīva preču aprīte saistīta ar drošības novērtējumu, un tāpēc minētais apsvērumam būtu jāsvītro.

5.9. Priekšlikuma 1. pantā definēts regulas priekšmets. Taču salīdzinājumā ar Direktīvu 2000/9/EK nav minēta uzstādīšana un nodošana ekspluatācijā [“*planen*” jeb projektēšana neattiecas uz tulkojumu latviešu valodā – tulkotāja piezīme]. Uz minētajām darbībām būtu jānorāda vai jāpārņem direktīvā izmantotais formulējums.

5.10. Priekšlikuma 3. panta 1. punktā iekļautā definīcija “trošu ceļu iekārta” ir grūti saprotama. Būtu jāpārņem Direktīvā 2000/9/EK minētā definīcija.

5.11. Priekšlikuma [tulkojumā vācu valodā – tulkotāja piezīme] 3. panta 8. punktā lietotais jēdziens “*Schleppaufzug*” (slēpotāju vilcēji-pacelāji) ir jāaizstāj ar “*Schleplift*”. Šis labojums tika arī veikts, pārstrādājot ar šīm iekārtām saistītos saskaņotos standartus.

5.12. Tā kā 3. panta 12. punktā minētā “nodošana ekspluatācijā” ne vienmēr attiecas uz visu iekārtu, teksts jāpapildina ar vārdiem “vai tās sastāvdaļu”.

5.13. Priekšlikuma 8. panta 1. punktā prasības attiecībā uz drošības novērtējumu ir mainītas, proti, kompetences jomas vairs netiek regulētas. Taču, tā kā pasūtītājam drošības novērtējums ir būtisks dokuments, minētais pants būtu jāpapildina ar vārdiem “pasūtītāja vai viņa pilnvarotas personas uzdevumā”.

- 5.14. Priekšlikuma 8. panta 2. punktā noteikts, ka drošības novērtējumu iekļauj drošības pārskatā. Savukārt Direktīvā 2000/9/EK paredzēts, ka drošības pārskatu sagatavo, pamatojoties uz drošības novērtējumu, un tā ir liela atšķirība. Komiteja iesaka pārņemt minētās direktīvas 4. panta 2. punktu.
- 5.15. Priekšlikuma 9. panta 4. punktu ir grūti saprast, un tāpēc tas būtu jāaizstāj ar Direktīvas 2000/9/EK 12. pantu.
- 5.16. Priekšlikuma 10. panta 1. punktā norādīts, ka trošu ceļu iekārtu drīkst izmantot tikai tikmēr, kamēr tā atbilst drošības pārskatā izklāstītajiem nosacījumiem. Iekārtas drošai ekspluatācijai svarīgs dokuments ir ekspluatācijas un uzturēšanas pamācība. Tāpēc Komiteja iesaka tekstu grozīt, svītrojot "tikai tikmēr" un vārdus "drošības pārskatā" aizstāt ar "9. panta 2. punktā minētajos dokumentos".
- 5.17. Pielikumā definēto moduļu dēļ ražotājs atbilstības novērtēšanu var veikt tikai kopīgi ar paziņoto struktūru. Tāpēc 11. panta 2. punkta formulējums būtu jāpielāgo: "un veic 18. pantā minēto atbilstības novērtēšanas procedūru vai nodrošina tās veikšanu" būtu jāaizstāj ar "un nodrošina atbilstības novērtēšanas procedūras, kas minēta 18. pantā, veikšanu".
- 5.18. Priekšlikuma 11. panta 7. punktā minētais jēdziens "drošības informācija" nav saprotams un būtu jāprecizē.
- 5.19. Priekšlikuma 16. pantā sniegta norāde "pirmajā daļā", lai gan minētajā pantā tādas vispār nav.
- 5.20. Lēmuma Nr. 768 par formāliem iebildumiem saistībā ar saskaņotajiem standartiem noteikumi (R9. pants un R19. pants) būtu jāiekļauj arī priekšlikuma 17. pantā.
- 5.21. Priekšlikuma 18. panta 4. punkts saistīts ar risku, ka to varētu attiecināt arī uz izmēģinājuma iekārtām. Lai to nepieļautu, attiecīgais punkts būtu jāpapildina ar tekstu "izņemot izmēģinājuma iekārtas".
- 5.22. Priekšlikuma 19. panta 2. punktu varētu saprast tā, ka arī tirgū jau laistu drošības sastāvdaļu vai apakšsistēmu atbilstības deklarācijas ir pastāvīgi jāatjaunina. Tāpēc pirmā teikuma pēdējā daļa "ir pastāvīgi jāatjaunina" jāaizstāj ar "ir jāatjaunina, kad apakšsistēma vai drošības sastāvdaļa tiek laista tirgū".
- 5.23. Priekšlikuma 21. panta 2. punktā noteikts, ka CE zīme jāuzliek arī apakšsistēmām. Tā kā tirgū nav tādu apakšsistēmu, kurās nebūtu vismaz vienas drošības sastāvdaļas un kurām tādēļ jau uzlikta CE zīme, no šādas prasības būtu jāatsakās. Tādēļ Komiteja iesaka attiecīgajā punktā svītrot vārdu "apakšsistēmas".
- 5.24. Jāpārstrādā arī II pielikums. Taču pārstrādei jābūt visaptverošai, un tajā noteikti jāpiedalās visām iesaistītajām pusēm.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2007/36/EK attiecībā uz akcionāru ilgtermiņa iesaistīšanas veicināšanu un Direktīvu 2013/34/ES attiecībā uz paziņojuma par korporatīvo pārvaldību dažiem elementiem”

COM(2014) 213 final – 2014/0121 (COD)

(2014/C 451/14)

Ziņotājs: **Michael Smyth**

Eiropas Parlaments 2014. gada 16. aprīlī un Eiropas Savienības Padome 2012. gada 6. maijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 50. pantu un 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2007/36/EK attiecībā uz akcionāru ilgtermiņa iesaistīšanas veicināšanu un Direktīvu 2013/34/ES attiecībā uz paziņojuma par korporatīvo pārvaldību dažiem elementiem”

COM(2014) 213 final – 2014/0121 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 23. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 188 balsīm par un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komisijas priekšlikumi grozīt Akcionāru tiesību direktīvu jāuzskata par daļu no virzības uz stabilāku, ilgtspējīgu korporatīvo pārvaldību un investīciju vidi Eiropā. Priekšlikumu pamatā ir uzskats: ja akcionārus varēs pārliecināt plānot ilgākā perspektīvā, tad biržu sarakstos iekļauto uzņēmumu darbības vide uzlabosies.

1.2. EESK atbalsta Akcionāru tiesību direktīvas nosacījumus, jo īpaši tos, kuru mērķis ir veidot ciešāku saistību starp vadītāju atalgojumu un uzņēmumu ilgtermiņa rezultātiem.

1.3. EESK pieņem zināšanai ietekmes novērtējumā izteikto Komisijas apgalvojumu, ka tās priekšlikuma ietekmes radītais administratīvais slogs biržu sarakstos iekļautajiem uzņēmumiem būs neliels. Direktīvas *ex post* novērtējumā būs svarīgi pievērst uzmanību šim līdzsvaram.

1.4. EESK pieņem argumentu, ka ieguldījumu politikas pasākumu ietekmes lielāka pārredzamība tiks investoriem pieņemti apzinātākus lēmumus un viņi, iespējams, vairāk iesaistīsies savu ieguldījumu saņēmēju uzņēmumos. Tam būtu jāveicina biržu sarakstos iekļauto uzņēmumu sekmīga darbība ilgtermiņā.

1.5. Kopš finanšu krīzes sākuma politikas veidotāji mēģina panākt kultūras maiņu Eiropas korporatīvajās un finanšu nozarēs, lai īstermiņa rezultātu mērķi aizstātu ilgtspējīgāka ilgtermiņa ieguldījumu perspektīva. Ja tādu kultūras maiņu var panākt ar regulējumu, tad Komisija strādā pareizajā virzienā.

2. Direktīvas pamatojums

2.1. Komisijas ierosinātā direktīva skatāma saistībā ar citām iniciatīvām, kas virzītas uz Eiropas tautsaimniecības finansēšanu ilgtermiņā. Tās pamatā ir pārliecība, ka akcionāru motivācija izvēlēties ilgāka termiņa perspektīvu biržu sarakstos iekļautajiem uzņēmumiem nodrošinās labāku darbības vidi. Priekšlikumi ir daļa no rezultāta, kas gūts korporatīvajai pārvaldībai veltītās izvērstās konsultācijās ar ieinteresētajām pusēm. Komisija 2010. gadā publicēja Zaļo grāmatu "Finanšu iestāžu korporatīvā pārvaldība un atalgojuma politika" ⁽¹⁾. 2011. gadā tai sekoja vēl viena zaļā grāmata – "ES korporatīvās vadības satvars" ⁽²⁾. Pēc minētajām konsultācijām 2012. gadā tika publicēts "Rīcības plāns: Eiropas uzņēmējdarbības tiesības un korporatīvā vadība – mūsdienīgs tiesiskais regulējums akcionāru lielākai iesaistīšanai un noturīgāku uzņēmumu veidošanai" ⁽³⁾.

2.2. Direktīvā izmantots ietekmes novērtējums, kurā minēti trūkumi galveno korporatīvās pārvaldības dalībnieku (izpildītāju – lēmumu pieņēmēju) attiecībās. Tiek norādīts uz izpildītāju (direktoru) un lēmumu pieņēmēju (akcionāru, piemēram, institucionālo ieguldītāju, aktīvu pārvaldītāju un pilnvaroto padomdevēju) attiecībām. Ietekmes novērtējumā minētas piecas šādas nepilnības: (i) institucionālo ieguldītāju un aktīvu pārvaldītāju nepietiekama iesaistīšana, (ii) nepietiekama saikne starp uzņēmuma vadītāju atalgojumu un darbības rezultātiem, (iii) akcionāru uzraudzības pār saistīto pušu darījumiem trūkums, (iv) pilnvaroto padomdevēju nepienācīga pārredzamība un (v) no vērtspapīriem izrietošo tiesību sarežģīta un dārga izmantošana ieguldītājiem.

2.3. Katrai no šīm problēmām Komisija piedāvā atbilstošus politiskus risinājumus, izvēloties šādus piecus politikas pasākumu kopumus:

- 1) institucionālo ieguldītāju un aktīvu pārvaldītāju obligāta pārredzamība pār viņu balsošanu un iesaistīšanu un dažiem aktīvu pārvaldības pasākumu aspektiem;
- 2) atalgojuma politikas un individuālā atalgojuma atklāšana apvienojumā ar akcionāru balsošanu;
- 3) papildu pārredzamība un neatkarīgs atzinums par nozīmīgākiem saistīto pušu darījumiem un akcionāru piekrišana būtiskākajiem darījumiem;
- 4) saistošas informācijas atklāšanas prasības par metodiku un pilnvaroto padomdevēju interešu konfliktu;
- 5) satvara izveidošana, kas ļauj biržu sarakstos iekļautiem uzņēmumiem identificēt savus akcionārus, un pieprasīšana starpniekiem ātri nosūtīt informāciju, kas attiecas uz akcionāriem, un veicināt akcionāru tiesību īstenošanu.

3. Direktīvas priekšlikumi

3.1. Attiecībā uz akcionāru pārredzamību Komisija prasa institucionālajiem ieguldītājiem publiskot, kā viņu kapitāla stratēģija ir saskaņota ar viņu saistībām un kā tā veicina aktīvu darbības rezultātus ilgākā termiņā. Turklāt, ja institucionālais ieguldītājs izmanto aktīvu pārvaldītāja pakalpojumus, būs jāpublisko ar aktīvu pārvaldītāju noslēgtās vienošanās galvenie elementi, piemēram, aktīvu pārvaldītāja un institucionālā ieguldītāja ieguldījumu stratēģijas saskaņošana, stratēģijas ilgums, aktīvu pārvaldītāja darbības rezultātu novērtējums, portfeļa mērķapgrozījums u.c. Aktīvu pārvaldītājiem reizi sešos mēnešos institucionālajiem ieguldītājiem būs jādara zināms, kā viņu ieguldījumu stratēģija darbojas saskaņā ar aktīvu pārvaldības vienošanos.

3.2. Attiecībā uz saikni starp uzņēmuma vadītāju atalgojumu un darbības rezultātiem Komisija ir nobažījies, ka nepietiekama vadītāju atalgojuma pārredzamība var neveicināt uzņēmuma darbības rezultātus ilgākā termiņā. Valdes un uzraudzības padomes izstrādā atalgojuma politiku. Biržu sarakstos iekļautiem uzņēmumiem būs jāpublicē sīka informācija par atalgojuma politiku un atsevišķu vadītāju atalgojumu. Akcionāriem būs tiesības apstiprināt atalgojuma politiku un šīs politikas darbību iepriekšējā gadā. Saskaņā ar ierosināto direktīvu atalgojuma līmenis un nosacījumi ir uzņēmuma un tā akcionāru ziņā.

⁽¹⁾ COM(2010) 284 final.

⁽²⁾ COM(2011) 164 final.

⁽³⁾ COM(2012) 740 final.

3.3. Attiecībā uz saistīto pušu darījumiem galvenā uzmanība pievērsta uzskatam, ka akcionāriem parasti nav pieejama ne pietiekama informācija par šādiem ierosinātajiem darījumiem, ne nav pienācīgu mehānismu pretoties ļaunprātīgiem darījumiem. Attiecībā uz saistīto pušu darījumiem, kuri veido vairāk nekā 5 % no uzņēmumu aktīviem, biržu sarakstos iekļautiem uzņēmumiem pieprasīs iesniegt šos darījumus akcionāru apstiprināšanai. Biržu sarakstos iekļautajiem uzņēmumiem arī būs publiski jāpaziņo par šādiem darījumiem, ja tie ir lielāki par 1 % no to aktīviem, kā arī attiecībā uz tiem jāpieprasa neatkarīgas trešās puses revīzija. Darījumiem, kas noslēgti starp uzņēmumu un tā grupas dalībniekiem, kas pilnībā pieder biržas sarakstā iekļautam uzņēmumam, piemēros atbrīvojumu.

3.4. Pilnvarotie padomdevēji ieguldītājiem sniedz ieteikumus, kā balsot biržas sarakstos iekļauto uzņēmumu kopsapulcē. Pilnvarotos padomdevējus izmanto galvenokārt tāpēc, ka ar ieguldītāju akciju turējumiem saistītie jautājumi ir sarežģīti, īpaši pārrobežu kontekstā. Pilnvarotie padomdevēji sniedz ieteikumus ieguldītājiem ar lielā mērā globalizētiem un daudzveidīgiem portfeļiem un viņiem ir liela ietekme uz to, kā notiek balsošana, un tātad uz korporatīvo pārvaldību. Ietekmes novērtējuma pētījumā Komisija ir konstatējusi faktus, kas liek apšaubīt pilnvaroto padomdevēju sniegto padomu kvalitāti un pareizumu, kā arī viņu pieeju ar interešu konfliktu saistītiem jautājumiem. ES līmenī nav pilnvarotajiem padomdevējiem piemērojama regulējuma, lai gan dažās dalībvalstīs pieņemti nesaistoši rīcības kodeksi. Pilnvarotajiem padomdevējiem pieprasīs īstenot pasākumus, lai garantētu, ka viņu balsošanas ieteikumi ir precīzi un ticami un balstīti uz rūpīgu analīzi par visu attiecīgo informāciju, un viņus neietekmē esošs vai iespējams interešu konflikts. Pilnvarotie padomdevēji patlaban vēlas iegūt Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes apstiprinājumu brīvprātīgam rīcības kodeksam, un tas vērtējams atzinīgi.

3.5. Ieguldītāji, īpaši tie, kuriem ir pārrobežu vērtspapīru turējumi, saskaras ar grūtībām no viņu akcijām izrietošo tiesību izmantošanā. Šo grūtību cēlonis galvenokārt ir uzņēmumu spēja pareizi identificēt ieguldītājus un tas, ka informācija netiek laicīgi nodota akcionāriem no uzņēmumiem, kā arī cenu diskriminācijas piemērošana pārrobežu turējumos. Dalībvalstīm tiks izvirzīta prasība nodrošināt, ka starpnieki biržu sarakstos iekļautajiem uzņēmumiem piedāvā spēju identificēt savus akcionārus. Ja biržu sarakstos iekļautie uzņēmumi nevēlas tieši sazināties ar saviem akcionāriem, tiem tiks izvirzīta prasība informāciju par tiesību, kas izriet no akcijām, izmantošanu standartizētā veidā un laicīgi nodrošināt un sniegt starpniekam. Savukārt starpniekiem ir pienākums veicināt, lai akcionārs pats vai viņa izvēlēta trešā persona viņa vārdā varētu izmantot akcionāra tiesības, tostarp balsošanas tiesības, un akcionāru attiecīgi informēt.

4. Piezīmes par direktīvu

4.1. Komisija uzskata, ka ierosinātajā direktīvā izklāstītie līdzekļi, visticamāk, tikai nelielā mērā palielinās biržu sarakstos iekļauto uzņēmumu administratīvo slogu. Tā kā noteikumos uzņēmumiem tiek izvirzīta prasība akcionāriem nodrošināt laicīgu un atbilstošu informāciju, tie nozīmē un jāuzskata par labu praksi. Attiecībā uz mazākiem biržu sarakstos iekļautiem uzņēmumiem EESK pauž bažas, ka tiem varētu būt papildu administratīvais slogs. Lai gan Komisija apņemas pēc pieciem direktīvas darbības gadiem veikt tās novērtējumu, EESK uzskata: ņemot vērā, ka priekšlikums, visticamāk, stāsies spēkā ne ātrāk kā pēc 18 mēnešiem, novērtēšana jāveic agrāk.

4.2. Atalgojuma politikas un saiknes starp vadītāju atalgojumu un darbības rezultātiem jautājumā EESK atbalsta Komisijas priekšlikumus uzlabot akcionāru pārraudzību pār vadītāju atalgojumu⁽⁴⁾. Lai gan atalgojuma līmeni arī turpmāk noteiks valde, akcionāru balsojuma prasībai būtu jāpaaugstina akcionāru iesaistīšanas līmenis.

4.3. Arguments, ka ieguldījumu politikas pasākumu ietekmes lielāka pārredzamība liks investoriem pieņemt apzinātākus lēmumus un viņi, iespējams, vairāk iesaistīsies savu ieguldījumu saņēmēju uzņēmumos, ir loģisks. Ja tādējādi izdodas panākt akcionāru iesaistīšanu ilgākā termiņā, uzņēmumu darbības efektivitātei un rezultātiem vajadzētu uzlaboties.

⁽⁴⁾ OV C 271, 19.9.2013., 70. lpp.

4.4. Priekšlikumi atbilst tiem Kapitāla prasību direktīvas⁽⁵⁾ un regulas (CRD IV)⁽⁶⁾ elementiem, kas attiecas uz atalgojumu, kā arī papildina spēkā esošos institucionālajiem investoriem un aktīvu pārvaldītājiem piemērojamos noteikumus PVKIU direktīvā, Finanšu instrumentu tirgus direktīvā un Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku direktīvā. Izskatāmā direktīva būtu jāizvērtē saistībā ar minēto daudz plašāko pārskatīto normatīvo vidi.

4.5. Turklāt priekšlikumi labi iekļaujas ES korporatīvās pārvaldības satvarā, kas dalībvalstīm ļauj izmantot satvaru, kurš cieši saskaņots ar to tradīcijām un praksi. Izteiktais uzsvars uz pārrobežu aspektiem dažos direktīvā iekļautajos priekšlikumos norāda uz vajadzību pēc tādu ES noteikumu kopuma, kas attiecas uz pārredzamību un iesaistīšanu.

4.6. Lai gan EESK atbalsta, ka izmaiņas Akcionāru tiesību direktīvā galvenokārt ierosinātas ar mērķi sekmēt akcionāru labāku iesaistīšanu ilgtermiņā, tā uzskata, ka ilgtermiņa iesaistīšana jāattiecinā uz visām ieinteresētajām personām, tostarp darba ņēmējiem, un iesaka Komisijai apsvērt, kā darba ņēmējus labāk iesaistīt ilgtermiņa vērtības veidošanā⁽⁷⁾.

4.7. Savos priekšlikumos Komisija apgalvo, ka "pašreizējā priekšlikuma pārskatīt Akcionāru tiesību direktīvu vispārējais mērķis ir sekmēt ES uzņēmumu ilgtermiņa ilgtspēju, radīt pievilcīgu vidi akcionāriem un veicināt pārrobežu balsošanu, uzlabojot kapitāla ieguldījumu ķēdes efektivitāti, lai sekmētu izaugsmi, darbvietu radīšanu un ES konkurētspēju", to saistot ar notiekošo finanšu nozares reformu. Tiek īstenotas milzīgas pārmaiņas ar uzsvaru uz kultūras maiņu Eiropas korporatīvajās un finanšu nozarēs, lai īstermiņa sasniegumu mērķi aizstātu ilgtspējīgāka ilgtermiņa ieguldījumu perspektīva. Tas nebūs viegls uzdevums. Ja tādu kultūras maiņu var panākt ar regulējumu, tad Komisija strādā pareizajā virzienā.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

⁽⁵⁾ OV L 176, 27.6.2013., 338. lpp.

⁽⁶⁾ OV L 176, 27.6.2013., 1. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 161, 6.6.2013., 35. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu”

COM(2014) 168 final

(2014/C 451/15)

Ziņotājs: **Michael SMYTH**

Līdzziņotājs: **Vincent FARRUGIA**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 14. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu”

COM(2014) 168 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2014. gada 17. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 139 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK visnotaļ atbalsta Komisijas paziņojumu, kas ir turpinājums Zaļajai grāmatai “Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšana”⁽¹⁾. Dokuments apliecina pozitīvu virzību politikas debatēs par to, kā vislabāk apmierināt Eiropas vajadzību pēc ilgtermiņa ieguldījumiem.

1.2. EESK atzīst, ka Komisijai jādarbojas savu pilnvaru robežās, tomēr vienlaikus stimulējot nepieciešamās institucionālās un politiskās pārmaiņas globālajā un dalībvalstu līmenī. Īpaši svarīgi tas ir saistībā ar valstu un starptautiskajām tiesiskā regulējuma sistēmām, kuras ietekmē lēmumus par ilgtermiņa ieguldījumiem. Daudzu dalībvalstu fiskālajās sistēmās, piemēram, vērojama nosliece uzņēmējdarbībā dot priekšroku aizņēmuma finansēšanai, kas pamudina uzņēmumus kā finanšu avotu izmantot nevis kapitālu, bet gan aizdevumus. Lai dažādotu un stabilizētu uzņēmējdarbības finansēšanu, dalībvalstis ir jānudina veicināt kapitālieguldījumus. Komisijai arī turpmāk stingri uz to jāuzstāj.

1.3. Vairums Komisijas paziņojumā pausto ierosinājumu ir pārdomāti un atbilst izpratnei par ieguldījumu ilgtermiņa perspektīvu, taču to īstenošana prasīs laiku. Jauni ilgtermiņa ieguldījumu instrumenti (tādi kā, piemēram, “ES 2020” projektu obligācijas) vajadzīgi jau tagad, un EESK mudina Komisiju bez kavēšanās uzsākt to ieviešanu.

1.4. Lai varētu veicināt ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu, ārkārtīgi svarīgi ir pabeigt banku savienības izveidi. Monetārajai politikai jābūt tādai, kas sekmē ilgtermiņa ieguldījumus, proti, procentu likmēm jābūt piemērotām gan ieguldītājiem, gan noguldītājiem. EESK atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos izpētīt sadrumstalotās uzkrājumu pārrobežu plūsmas un izvērtēt, vai būtu iespējams izstrādāt visas ES mēroga krājoguldījumu produktu.

1.5. EESK uzskata, ka patlaban ir unikāla izdevība definēt, izstrādāt un ieviest ES ilgtermiņa ieguldījumu sistēmu, kuras pamatā būtu nopietnais analītiskais darbs, ko cita starpā paveikusi Komisija, Starptautiskais Finanšu institūts un G-30 grupa. Šķēršļi, kas traucē izveidot ilgtspējīgu ilgtermiņa finanšu sistēmu, ir ļoti zināmi, un tie ir jāpārvar. Darba centrā ir pieci svarīgākie uzdevumi:

- stimulēt ieguldītājus tā, lai, pieņemot lēmumus par ieguldījumiem, viņi raudzītos ilgtermiņa perspektīvā,
- radīt jauna veida starpniekus un jaunus instrumentus, kas būtu orientēti uz ilgtermiņa ieguldījumiem,

⁽¹⁾ COM(2013) 150 final/1 un COM(2013) 150 final/2.

- pilnveidot parādkapitāla un pašu kapitāla tirgus, lai paplašinātu finansēšanas instrumentu klāstu,
- gādāt, lai kapitāla pārrobežu plūsma būtu sakārtota un ilgtermiņa ieguldījumiem labvēlīga,
- uzlabot sistēmisko analīzi turpmāko regulatīvo pasākumu plānošanā.

Pēc EESK domām, izskatāmajā paziņojumā vērojama virzība uz minētajiem mērķiem, un turpmākajos Komisijas priekšlikumos par ilgtermiņa finansēšanu šī ievirze būtu jāsaģlabā un progress jāpaātrina.

2. Turpinājums Zaļajai grāmatai par ilgtermiņa finansēšanu

2.1. Aplūkojamais paziņojums ir pārdomāta Komisijas atbilde uz veiksmīgo konsultāciju procesu, ko aizsāka 2013. gada martā publicētā Zaļā grāmata "Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšana" ⁽²⁾. Dokumentā izklāstīti vairāki priekšlikumi un pasākumi, kuru mērķis ir novērst šķēršļus, kas kavē privāto un publisko ilgtermiņa finansējuma avotu mobilizēšanu. Komisijas viedoklis ir šāds: lai gan bankām arī turpmāk būs liela nozīme ilgtermiņa finansēšanā, finansējumu nodrošināt jāmudina arī alternatīvi, ar bankām nesaistīti finansējuma avoti, piemēram, publiskais finansējums, institucionālie ieguldītāji (apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondi), tradicionālie un alternatīvie ieguldījumu fondi, valsts ieguldījumu fondi utt.

2.2. Darbībām, kas ierosinātas Komisijas paziņojumā, ir šādi orientieri:

- i) mobilizēt privātos ilgtermiņa finansēšanas avotus;
- ii) labāk izmantot publisko finansējumu;
- iii) pilnveidot kapitāla tirgus;
- iv) uzlabot MVU piekļuvi finansējumam;
- v) infrastruktūrai piesaistīt privāto finansējumu;
- vi) kopumā stiprināt tādu vidi, kas labvēlīga finanšu ilgtspējai.

Komisija nākusi klajā arī ar priekšlikumu pārskatīt Papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju (PKUI) direktīvu ⁽³⁾, lai atbalstītu tāda svarīga ilgtermiņa institucionālā ieguldītāja kā aroda pensiju fondu turpmāku attīstību Eiropas Savienībā; publicēts arī Komisijas paziņojums par kolektīvo finansējumu ⁽⁴⁾, kas kļūst par arvien lielāku finansējuma avotu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

3. Ierosinātās darbības

3.1. Mobilizēt privātos ilgtermiņa finansēšanas avotus

3.1.1. Patlaban valda neizbēgama spriedze starp, no vienas puses, nepieciešamību paaugstināt kapitāla un likviditātes prasības bankām, lai palielinātu to izturētspēju, un, no otras puses, vēlmi neuzlikt bankām pārmērīgus ierobežojumus, kuri tām varētu mazināt gribu nodrošināt ilgtermiņa finansējumu reālajai ekonomikai. Nebūs viegli atrast īsto līdzsvaru starp šiem abiem svarīgajiem publiskās politikas uzdevumiem. Komisija ir apņēmusies izpētīt kapitāla prasību regulas piemērotību ilgtermiņa finansēšanas mērķim un pārskatīt apmēru, kādā priekšlikumi par likviditātes seguma koeficientu un neto stabila finansējuma rādītāju var radīt šķēršļus ilgtermiņa finansēšanai no banku sektora puses.

3.1.2. Pēc Komisijas domām, tiklīdz būs pabeigtas banku nozares reformas un izveidota banku savienība, uzticēšanās finanšu sektorā atjaunosies un finansiālā sadrumstalotība ievērojami mazināsies. Pievērsties savai tradicionālajai lomai bankas jo īpaši pamudinās nesen pieņemtie priekšlikumi par banku strukturālajām reformām, kas paredz finanšu pamatdarījumus, kuri vērsti uz reālo ekonomiku, nodalīt no riskantākām tirdzniecības darbībām ⁽⁵⁾. EESK savā atzinumā par pārstrukturēšanas programmu pauž atbalstu Komisijas priekšlikumiem.

⁽²⁾ COM(2013) 150 final/1 un COM(2013) 150 final/2.

⁽³⁾ COM(2014) 167 final.

⁽⁴⁾ COM(2014) 172 final.

⁽⁵⁾ Minētie priekšlikumi ir izskatīti EESK atzinumā "ES banku strukturālā reforma" (vēl nav publicēts OV).

3.1.3. Visinteresantākie šķiet tie paziņojuma elementi, kas attiecas uz apdrošināšanas sabiedrību un pensiju fondu noteikumiem saistībā ar ilgtermiņa ieguldījumiem. Pārstrādātā direktīva "Maksātspēja II" stājas spēkā 2016. gada sākumā, un jācer, ka tā dos iespēju apdrošināšanas sabiedrībām, ievērojot tā saukto piesardzības principu, veikt ieguldījumus jebkādos aktīvos. Tas varētu palīdzēt attīstīt ilgtspējīgus vērtspapīrošanas instrumentu tirgus. Attiecībā uz pensiju fondiem ir ierosināts kopā ar Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādi (EAAP) veidot sistēmu, kas kļūtu par pamatu vienota Eiropas privāto pensiju tirgus izveidei, tādējādi, iespējams, mobilizējot lielākus ilgtermiņa uzkrājumus.

3.1.4. Saistībā ar aktīvāku privātā finansējuma mobilizēšanu ilgtermiņa ieguldījumiem EESK iesaka Komisijai veikt arī priekšizpēti par valsts ieguldījumu fondu izmantošanu līdzās tādiem tradicionālākiem ilgtermiņa resursiem kā pensiju fondi vai lielle apdrošināšanas uzņēmumi.

3.1.5. Savā atzinumā par Zaļo grāmatu ⁽⁶⁾ EESK ieteica Komisijai izpētīt iespējas ieviest ES līmeņa krājkontu, lai sekmētu ilgtermiņa ieguldījumus. Patlaban Komisija gatavojas veikt pētījumu par to, kas traucē izveidot šādu ES pārrobežu uzkrājumu mehānismu.

3.2. Labāk izmantot publisko finansējumu

3.2.1. Jautājumā par efektīvāku publiskā finansējuma izmantošanu ilgtermiņa ieguldījumiem Komisija nosliecas par labu pasākumiem, kas varētu rosināt ciešāku sadarbību starp valstu un reģionālajām attīstības bankām, EIB/EIV un citām daudzpusējām attīstības bankām, piemēram, ERAB. Labs šādas pieejas piemērs ir nesen izveidotā Īrijas Stratēģiskā banku korporācija – kopuzņēmums, kurā piedalās Īrijas valdība, EIB un KfW banka ⁽⁷⁾ un kura rīcībā būs aptuveni 800 miljoni euro, ko aizdot Īrijas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Līdzīgā veidā ierosināts uzlabot arī valsts eksporta kredīta aģentūru koordināciju un sadarbību. Šie priekšlikumi vērtējami atzinīgi.

3.3. Pilnveidot kapitāla tirgus

3.3.1. Vairāki no Komisijas priekšlikumiem attiecas uz nepietiekami attīstītajiem Eiropas kapitāla tirgiem. Paziņojumā norādīts: lai gan uzņēmumu obligāciju tirgus pēdējos gados ir audzis, tas, tāpat kā Eiropas vērtspapīru tirgus, joprojām ir sadrumstalots un nav pievilcīgs ilgtermiņa finansējuma avots uzņēmumiem ar vidēji lielu kapitālu un MVU. Reaģējot uz šo sadrumstalotību, ir nolemts izpētīt, vai papildus otrajai MiFID ⁽⁸⁾ nebūtu vajadzīgi turpmāki pasākumi, ar kuriem uzņēmumu obligācijām izveidot stabilu un likvidu sekundāro tirgu. Nolemts aplūkot arī to, vai PVKIU ⁽⁹⁾ nevarētu paplašināt tā, lai aptvertu arī vērtspapīrus, kas kotēti MVU izaugsmes tirgos.

3.3.2. Kopš finanšu krīzes sākuma jēdziens "vērtspapīrošana" automātiski ticis saistīts ar ASV augsta riska hipotekārajiem kredītiem un no tiem atvasinātajām nodrošinātajām parādsaistībām un kredītriska mijmaiņas darījumiem. Atvasināto instrumentu tirgus katastrofālo sabrukumu izraisīja nevis pašu aktīvu pārvēršana vērtspapīros, bet gan nepiemēroti regulējumi, izpratnes trūkums un alkatība gan no pircēju, gan pārdevēju puses. Šobrīd vērtspapīrošana stabili atgriezusies politikas veidošanas darba kārtībā. Visā ES kopš 2011. gada ir spēkā riska atskaitījumu prasības, un ir stingrāk noteikts pienākums atklāt informāciju, kas ļauj ieguldītājiem labāk saprast finanšu instrumentus, kuros viņi veic ieguldījumus. Pēc Komisijas domām, patlaban ir iespējas veidot ilgtspējīgus vērtspapīrošanas tirgus, kuros, ievērojot piesardzības principu, dažādie ar aktīviem nodrošinātie, tirgojamie vērtspapīri tiktu pienācīgi diferencēti. Lai gan EESK principā atbalsta pakāpenisku vērtspapīrošanas izmantošanu, Komiteja aicina rūpīgi raudzīties, lai tās īstenošana notiktu pareizi reglamentētā veidā.

3.3.3. Komisija sola sadarboties ar Bāzeles komiteju un Starptautisko Vērtspapīru komisiju organizāciju (IOSCO), lai izstrādātu un ieviestu globālus standartus attiecībā uz riska atskaitījumiem, pārredzamību un konsekvenci vērtspapīru tirgos. Panākta arī apņemšanās līdz šī gada beigām pārskatīt segto obligāciju atspoguļojumu kapitāla prasību regulā (CRR), ciktāl tas nepieciešams integrēta segto obligāciju tirgus izveidei; minētā pārskatīšana savukārt varētu paātrināt pētījumu par ES segto obligāciju sistēmu.

⁽⁶⁾ OV C 327, 12.11.2013., 11. lpp.

⁽⁷⁾ Attīstības banka, kuras īpašniece ir Vācijas valdība.

⁽⁸⁾ Direktīva par finanšu instrumentu tirgiem.

⁽⁹⁾ Pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumi, Direktīva 2001/107/EK un 2001/108/EK.

3.3.4. Paziņojumā atkārtoti aplūkota arī privātā vērtspapīru izvietošana; tā kā privātā izvietošana tiek uzskatīta par piemērotu alternatīvu bankas piešķirtam aizdevumam un uzņēmumu obligāciju laišanai apgrozībā, ir nolemts izanalizēt labāko praksi Eiropas un citu valstu privātas izvietošanas tirgos un sagatavot priekšlikumus šādas izvietošanas plašākai izmantošanai Eiropas Savienībā.

3.4. Uzlabot MVU piekļuvi finansējumam

3.4.1. Paziņojumā skarts arī sāpīgais jautājums par to, kā uzlabot MVU piekļuvi ilgtermiņa finansējumam. Minētais temats iekļauts 2011. gadā publicētajā rīcības plānā par MVU finansēšanu, tomēr kopš tā laika panāktais progress nav visai ievērojams. Norādīts, ka galvenais kavēklis, kas apgrūtina piekļuvi kapitāla tirgiem, ir atbilstīgas, salīdzināmas, ticamas un viegli pieejamas MVU kredītinformācijas trūkums. Viens no šo trūkumu cēloņiem ir šādas informācijas avotu sadrumstalotība valsts līmenī.

3.4.2. Ietekmīgā pētījumā⁽¹⁰⁾, ko nesen izstrādājis Starptautiskais Finanšu institūts (IIF), norādīts, ka šī informācijas asimetrija ir lielākais šķērslis MVU finansēšanai gan īstermiņā, gan ilgtermiņā. Šo šķēršļu pārvarēšanai Starptautiskais Finanšu institūts piedāvā virkni pasākumu. Tie ietver elektronisko glabātavu izmantošanas paplašināšanu un standartizētus iesniegumus, kas paredzēti uzņēmumu reģistriem, statistikas birojiem, banku kredītu vērtētājiem un citiem aizdevējiem. Šis valstu glabātuves, kurās tiek uzkrāta informācija par kredītrisku, būtu jāapvieno ar Eiropas centrālo datu glabātuvi (*European Data Warehouse*), kas varētu kļūt par Eiropas centrālo kredītreģistru. Starptautiskais Finanšu institūts aicina izveidot Eiropas vienotos informācijas vākšanas un tās sniegšanas standartus, lai būtu iespējams analizēt gan uzņēmumu, gan valstu datus, tos sastatot. Ja tiktu uzlabota un aktīvāk aktualizēta informācija par MVU finansiālo stāvokli, aizdevēji varētu labāk novērtēt risku un to precīzāk izcenot. IIF priekšlikumi ir daudz tālejošāki par Komisijas ierosinājumiem, un EESK mudina Komisiju bez kavēšanās risināt šos valstu līmeņa informācijas/konfidencialitātes jautājumus.

3.4.3. EESK uzskata, ka MVU riskantuma novērtēšanā būtu vērts iesaistīt reģionālās attīstības aģentūras (RAA). Tādas ir vairumam ES reģionu, un dažas jau nodrošina kapitāla un aizņēmuma finansējumu saviem klientiem, MVU. Par MVU, to īpašniekiem un vadību šīs RAA nereti zina vairāk nekā bankas, un EESK iesaka Komisijai izskatīt iespējas tām uzticēt vietējo riska vērtētāju lomu.

3.4.4. Komisija ir apņēmusies arī atjaunot banku un MVU dialogu, lai uzlabotu MVU lietpratību finanšu jautājumos, īpaši saistībā ar banku sniegtajām atsauksmēm par aizdevumu pieteikumiem. IIF pētījumā ierosināts vēl ambiciozāks priekšlikums: iepazīstināt MVU ar pieejamajām alternatīvajām finansēšanas iespējām un ar priekšrocībām, ko nodrošina alternatīvie finansēšanas mehānismi. EESK atbalsta šādu nostādni.

3.5. Infrastruktūrai piesaistīt privāto finansējumu

3.5.1. Attiecībā uz ieguldījumiem infrastruktūrā Komisija norāda, ka pieejamie dati par infrastruktūrai piešķirtu aizdevumu darbības rezultātiem viscaur Eiropā ir pārāk nekonsekventi un ka tas traucē privātajam sektoram plašāk iesaistīties infrastruktūras finansēšanā. Banku un privātā kapitāla ieguldītāju komercnoslēpuma un konfidencialitātes apsvērumi bieži bloķē attiecīgās informācijas plašāku apriti. Komisija ir apņēmusies izvērtēt iespējas izveidot vienotu portālu, kurā varētu brīvprātīgi nodrošināt informāciju par infrastruktūras ieguldījumu plāniem un projektiem gan pašvaldībās, gan valsts iestādēs. Līdzīgu pieeju – portāla izveidi – ierosināts izmantot arī visaptverošas un standartizētas kredītu statistikas informācijas publicēšanai par infrastruktūras aizņēmumiem. Minētos pasākumus EESK vērtē atzinīgi.

3.6. Kopumā stiprināt tādu vidi, kas labvēlīga finanšu ilgtspējai

3.6.1. Līdzās iepriekš izklāstītajiem, aplūkojamajam tematam raksturīgiem jautājumiem Komisija pievērsusies arī plašākam regulējumam attiecībā uz ilgtspējīgu finansējumu, apskatot tādas aspektus kā korporatīvā pārvaldība, grāmatvedības standarti, nodokļu sistēma un tiesiskā vide. Komisija apsvērs priekšlikumu pārskatīt Akcionāru tiesību direktīvu, lai savstarpēji labāk pielāgotu institucionālo ieguldītāju, aktīvu pārvaldītāju un uzņēmumu ilgtermiņa intereses. EESK atbalsta Akcionāru tiesību direktīvas pārskatīšanu, lai veicinātu akcionāru ilgtermiņa iesaistīšanu.

⁽¹⁰⁾ "Eiropas MVU finansēšanas un izaugsmes atjaunošana" (2013. g.).

3.6.2. Arī sistēmas, kas paredz darbinieku īpašumtiesības uz akcijām un darbinieku finansiālo līdzdalību, tiks izvērtētas ES mērogā, lai saprastu, kādi šķēršļi kavē šādu shēmu īstenošanu pārrobežu līmenī, un lai apzinātu pasākumus, ar kuriem tos likvidēt. Nolemts arī pārdomāt, vai no ilgtermiņa uzņēmējdarbības modeļu viedokļa ir piemērota patiesās vērtības principa izmantošana pārskatītajā 9. starptautiskajā finanšu pārskatu standartā. Turklāt Komisija 2014. gadā sāks apspriešanu, lai pētītu iespēju izstrādāt vienkāršotu grāmatvedības standartu biržas sarakstā iekļautu MVU finanšu pārskatiem un to, cik lietderīgs ir patstāvīgs grāmatvedības standarts biržas sarakstā neiekļautu MVU vajadzībām.

3.6.3. Paziņojumā atzīts, ka lielākajā daļā Eiropas Savienības dalībvalstu vērojama nosliece priekšroku dot aizņēmumiem kā uzņēmumu finansēšanas līdzeklim. Tas pamudina uzņēmumus drīzāk uzņemties parādus, nevis izmantot kapitāla instrumentus. Šī joma nav Komisijas kompetencē, un paziņojumā vienīgi pausta apņēmība veicināt kapitālieguldījumus, Eiropas pusgada gaitā sagatavojot konkrētai valstij adresētus ieteikumus. Visbeidzot, Komisija ir gatava pārskatīt neseno ieteikumu par dzīvotspējīgu uzņēmumu agrīnu pārstrukturēšanu un "otrās iespējas" došanu bankrotējušiem uzņēmējiem, kā arī tiesību aktus, kurus piemēro trešo personu aspektiem saistībā ar prasību cesiju. Pret minētajiem priekšlikumiem būtībā nav nekā iebilstama.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Atvērta un droša Eiropa: mērķa īstenošana””

COM(2014) 154 final

(2014/C 451/16)

Ziņotājs: **José Isaías Rodríguez García-Caro**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 14. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Atvērta un droša Eiropa: mērķa īstenošana””

COM(2014) 154 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 20. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 85 balsīm par, 1 balsi pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1. Atbilstoši Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas nemainīgai nostājai, kas pausta atzinumos par Komisijas paziņojumu par Hāgas programmu ⁽¹⁾ un pēc tam par Stokholmas programmu ⁽²⁾, EESK uzskata, ka brīvības, drošības un tiesiskuma politikas pasākumu pamatam un sākumpunktam ir jābūt Eiropas Cilvēktiesību konvencijā un Eiropas Savienības Pamattiesību hartā noteikto pamattiesību pamatbrīvību aizsardzībai. EESK uzskata, ka Eiropas iestāžu atbalstītajā politikā jānodrošina pamattiesību un drošības līdzsvars. Ar Eiropas Savienības Tiesas spriedumu par Direktīvu Nr. 2006/24/EK par iedzīvotāju elektronisko sakaru un telefonsakaru datu saglabāšanu vismaz sešus mēnešus direktīvu atzīst par spēkā neesošu, pamatojoties uz proporcionalitātes principu. ES Tiesa tomēr uzskata, ka datu saglabāšana ir leģitīms mērķis, kas atbilst vispārējām interesēm.

1.2. Komiteja pauž bažas, ka Eiropā pieaug neiecietība, rasisms un ksenofobija pret imigrantiem, kā arī secina, ka dažās dalībvalstīs pamattiesību aizsardzība, iespējams, samazinās. Vienlīdzīga attieksme un diskriminācijas apkarošana ir integrācijas politikas pilāri. EESK iesaka Komisijai iecelt īpašu komisāru, kura uzdevums būtu paredzēt, nostiprināt un pieņemt pasākumus pamattiesību aizsardzībai.

1.3. Komiteja arī uzskata, ka Eiropas Savienībai jāpanāk starptautiskas sistēmas nostiprināšana imigrācijas un mobilitātes veicināšanai un regulēšanai, pamatojoties uz ANO cilvēktiesību konvencijām, Konvenciju par bērna tiesībām, Konvenciju par migrējošo darba ņēmēju tiesību aizsardzību un Starptautiskās Darba organizācijas konvencijām.

1.4. EESK, kas pārstāv organizētu pilsonisko sabiedrību, ir dalībnieks, kurš ir jāņem vērā un kuram ir jābūt iesaistītam Komisijas, Eiropas Parlamenta un Padomes debatēs par atvērtu un drošu Eiropu.

⁽¹⁾ OV C 65, 17.3.2006., 120.-130. lpp.

⁽²⁾ OV C 128, 18.5.2010., 80.-88. lpp.

1.5. EESK uzskata, ka Komisijas paziņojumam vajadzēja būt konkrētākam dokumentam. Tajā izklāstītas vairākas idejas, kas, mūsaprāt, būtu jānoformulē precīzāk un strukturētāk. EESK arī uzskata, ka paziņojumā būtu bijis īpaši jāuzsver galvenās problēmas, kas patlaban liedz Eiropai kļūt atvērtā un drošā.

1.6. Imigranti sniedz pozitīvu ieguldījumu saimnieciskajā un sociālajā attīstībā Eiropā, kurai jārisina nopietnā demogrāfiskā problēma, ko rada sabiedrības novecošana. ES ir smaga ekonomikas krīze un augsts bezdarba līmenis, tomēr arī šādos apstākļos vairāku dalībvalstu darba tirgos ir pieprasīti jauni imigranti. Kad krīze būs pārvarēta un ekonomikas cikls mainīsies, demogrāfiskā stāvokļa izraisītās strukturālās problēmas var saasināties, ja netiks īstenota migrācijas politika un pieņemti attiecīgie pasākumi.

1.7. Eiropas Savienībai jāizveido kopēja patvēruma sistēma un jāpieņem saskaņoti tiesību akti, kuru pamatā ir Līgumā minētie principi par kopēju politiku šajā jomā. Dublīnas konvencija jāaizstāj ar tādu sistēmu, kura palielina solidaritāti Eiropas Savienībā un kurā ņemtas vērā arī patvēruma meklētāju vēlmes.

1.8. EESK uzskata, lai pieeja neatbilstīgai migrācijai un atgriešanai būtu uzticama, ir jārikojas apņēmīgi, izmantojot visus instrumentus, kas pieejami cīņai ar organizētas noziedzības tīkliem, kas nodarbojas ar cilvēku tirdzniecību un nelegālu pārvadāšanu. EESK pauž pārliecību, ka saskaņotāka dalībvalstu rīcība būtu nepieciešama un lietderīga, lai izmantotu esošos līdzekļus un instrumentus cīņai ar tiem, kas ar nelikumīgiem līdzekļiem veicina un atbalsta neatbilstošu imigrāciju.

1.9. ES jāuzņemas atbildība par ārējo robežu kontroli, kas ir visas Eiropas Savienības robežas Šengenas zonā. Aģentūrai *Frontex* jāklūst par Eiropas robežapsardzes dienestu, kurā par prioritāti izvirzīta apdraudēto personu dzīvības aizsardzība un spēkā esošo tiesību aktu ievērošana.

1.10. EESK ierosina Eiropu pārveidot par Eiropas aģentūru, kas darbojas kādas ES politiskas vai juridiskas iestādes vadībā; aģentūra veiktu ne tikai pašreizējo koordinatora funkciju, bet pēc iespējas ātrāk būtu gatava arī operatīvai darbībai, lai veiktu izmeklēšanu visā Eiropas Savienības teritorijā sadarbībā ar dalībvalstu policijas iestādēm.

2. Ievads

2.1. Lai gan Stokholmas programma, kuras pamatā ir "atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā", sāka tikai pirms dažiem gadiem, atsevišķu tajā ierosināto pasākumu īstenošana tomēr palīdzējusi Eiropas Savienībai izstrādāt politikas pasākumus, kas virzīti uz atvērtāku un drošāku sabiedrību visiem iedzīvotājiem Eiropas Savienībā, šajā plašajā brīvības un savstarpējas sapratnes telpā. Eiropas Savienībā neiederas un nekādā veidā nav pieļaujama nekāda diskriminācija, rasisms un ksenofobija.

2.2. Šengenas zonas nostiprināšana, vienošanās par kopējo Eiropas patvēruma sistēmu, labāka kopējā vīzu politika, plašāka sadarbība Eiropā ar mērķi apkarot organizēto noziedzību cilvēkiem visbīstamākajās jomās (terorisms, cilvēku tirdzniecība, kibernoziēdzība u. c.), kā arī ciešāka sadarbība ar trešām valstīm migrācijas jomā kopumā ir nozīmīgi sasniegumi, bet tie nav pietiekami.

2.3. Savstarpēji arvien ciešāk saistītā un atkarīgā pasaulē, kurā ir nepārtraukta informācijas plūsma un kurā problēmas rodas, pirms tās pat iespējams paredzēt, ir jāturpina darbs, lai panāktu augstāku brīvības un drošības līmeni gan Savienības pilsoņiem, gan trešo valstu iedzīvotājiem, kuri vēlas iekļauties un integrēties mūsu sabiedrībā, lai ar saviem centieniem bagātinātu mūsu vērtības un uzlabotu savas dzīves apstākļus.

2.4. Tā kā Stokholmas programmas⁽³⁾, par kuru EESK izstrādāja obligātu atzinumu⁽⁴⁾, termiņš tuvojas beigām, jāatbild uz Komisijas paziņojumā uzdoto jautājumu: "Kā panākt, lai Eiropa kļūtu atvērtāka un drošāka?"

⁽³⁾ OV C 115, 4.5.2010.

⁽⁴⁾ OV C 128, 18.5.2010., 80.-88. lpp.

2.5. Eiropas Savienības Tiesa ⁽⁵⁾ 2014. gada 8. aprīlī atzina par spēkā neesošu Direktīvu Nr. 2006/24/EK ⁽⁶⁾, kurā bija paredzēts, ka dalībvalstīm jānosaka pienākums tīklu operatoriem un pakalpojumu sniedzējiem vismaz sešus mēnešus saglabāt datus par iedzīvotāju elektroniskajiem sakariem un telefonsakariem. Eiropas Savienības Tiesa uzskatīja, ka ar direktīvu, kurā noteikta minēto datu saglabāšana, ļaujot ar tiem iepazīties kompetentajām valsts iestādēm, paredzēta īpaši būtiska iejaukšanās pamattiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību un personas datu aizsardzību. Turklāt tas, ka datu saglabāšana un vēlāka izmantošana tiek veikta, neinformējot par to abonentu vai reģistrēto lietotāju, var radīt attiecīgajām personām sajūtu, ka viņu privātā dzīve pastāvīgi tiek uzraudzīta. Tiesa ir precizējusi, ka informācijas plūsmas datu saglabāšana (un līdz ar to direktīva) ir smags Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. pantā noteikto privātās dzīves pamattiesību pārkāpums. Eiropas Savienības Tiesas 2014. gada 8. aprīļa lēmums apstiprina, ka Eiropas veidošanā būtiska nozīme ir iedzīvotāju tiesību un brīvību ievērošanai. Lai gan ES Tiesa, pamatojoties uz proporcionālītātes principu, direktīvu atzinusi par spēkā neesošu, tā uzskata, ka datu saglabāšana ir legītīms mērķis, kas atbilst vispārējām interesēm.

3. Komisijas paziņojums

3.1. Paziņojums izstrādāts, pamatojoties uz pārdomām, kurās piedalījās visas iestādes un struktūras, kas iesaistītas šajās Eiropas Savienības politikas jomās, sniedzot savu ieguldījumu 2014. gada janvārī Briselē notikušajā konferencē "Atvērta un droša Eiropa: nākotnes perspektīvas", kurā piedalījās arī EESK, kā arī ļoti plašajā sabiedriskajā apspriešanās.

3.2. Paziņojums sākas ar ievadu, kurā ļoti īsi apkopota virzība un gūtie panākumi ceļā uz Stokholmas programmā noteikto mērķu sasniegšanu, un tas ir pamats pārdomām pirms izklāsta dokumenta otrajā daļā, kur izvirzītas vairākas politiskas prioritātes.

3.3. Prioritātes ir sagrupētas šādi:

- efektīva migrācijas un mobilitātes politika;
- Šengenas zona, vīzas un ārējās robežas;
- kopējā Eiropas patvēruma sistēma (KEPS) praksē;
- vispārējās pieejas migrācijai un mobilitātei (GAMM) turpmāka stiprināšana;
- Eiropa, kas sniedz aizsardzību.

4. Piezīmes

4.1. *Efektīva migrācijas un mobilitātes politika*

4.1.1. EESK daudzu gadu gaitā vairākkārt ir paudusi viedokli par migrācijas, mobilitātes un integrācijas politiku. Tāpēc Komiteja vēlas apstiprināt atzinumus pausto nostāju un jo īpaši tajos izklāstītos priekšlikumus, kas vēl nav ņemti vērā. EESK pārliecināti atbalsta to, ka jāpalielina migrācijas un integrācijas sniegtie ieguvumi, jo nav šaubu, ka tie var sekmēt gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, kā norādīts Komisijas dokumentā. Tomēr nedrīkst aizmirst, ka tādā Eiropā, kur izplatās rasistiskas un ksenofobas ideoloģijas, nekāda iecietība pret šādām izpausmēm nav pieļaujama, un visiem pasākumiem, ko īsteno, lai Eiropa kļūtu atvērtāka un drošāka, diskriminācijas, rasisma un ksenofobijas apkarošanai jābūt prioritāram darbības virzienam.

4.1.2. Piesaistīt talantus un augsti kvalificētus darba ņēmējus, piesaistīt un noturēt studentus no trešām valstīm, lai viņi pēc tam strādātu ES, veicināt kvalifikāciju atzišanu šajās valstīs, atbalstīt iespējamus emigrantus viņu izcelsmes valstīs, lai palīdzētu viņiem vieglāk ieceļot Savienībā – visi šie pasākumi ir svarīgi un ļoti noderīgi, lai intelektuāli un ekonomiski bagātinātu Savienības dalībvalstis, tāpēc EESK tos atbalsta. Tomēr vispirms ir jāapzinās, ka piesaistīt talantīgus un kvalificētus cilvēkus no trešām valstīm ar spēju radīt lielu intelektuālo vērtību un bagātību, nav tas pats, kas piesaistīt šādus cilvēkus no valstīm, kuras cīnās par ietekmi un par augstāku labklājības un pārtības līmeni. Tāpēc tā ir lieliska stratēģija Eiropas Savienības valstīm, bet trešām valstīm tā var nozīmēt būtisku cilvēkkapitāla zudumu. ES un trešām valstīm jāsadarbības mobilitātes partnerības ietvaros.

⁽⁵⁾ <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-04/cp140054lv.pdf>

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/24/EK (2006. gada 15. marts) par tādu datu saglabāšanu, kurus iegūst vai apstrādā saistībā ar publiski pieejamu elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniegšanu vai publiski pieejamu komunikāciju tīklu nodrošināšanu, un par grozījumiem Direktīvā 2002/58/EK (OV L 105, 13.4.2006., 54. lpp.).

4.1.3. EESK pauž bažas par sekām, ko šī stratēģija var radīt tajās trešās jaunattīstības valstīs, kurām ir jā saglabā izglītots un kvalificēts cilvēkkapitāls, lai izklūtu no trūkuma, kādā tās atrodas. Īstenojot politikas pasākumus ar mērķi piesaistīt talantīgus cilvēkus no valstīm ārpus ES, prioritāte jāpiešķir kompensējošu pasākumu īstenošanai izcelsmes valstīs, lai cilvēkkapitāla aizplūšana neietekmētu to izaugsmi. Ja vēlamies, lai mazāk attīstīto valstu iedzīvotājiem būtu labāka nākotne, nevajadzētu aizmirst, ka ilgtermiņā risinājums ir nevis viņus aicināt doties uz ES, kur viņiem būtu darbs un labāki dzīves apstākļi, bet gan strādāt, lai attiecīgās valstis sasniegtu tādu attīstības līmeni, kas ļauj iedzīvotājiem emigrāciju neuzskatīt par vienīgo veidu, kā izdzīvot.

4.1.4. Tieslietu un iekšlietu padome jau 2007. gada jūnijā atzina, ka integrācija un imigrācija ir savstarpēji cieši saistītas un viena otru papildina. Laika gaitā EESK šo jautājumu ir skatījusi dažādos atzinumos un vairākkārt izklāstījusi savu nostāju. Pašreizējos ekonomiski grūtajos apstākļos vairāk nekā jebkad agrāk ir jāaplūcina un jāatgādina, ka "vienlīdzīga attieksme un nediskriminācija ir integrācijas pilāri". Šis ieteikums iekļauts EESK 2010. gadā izstrādātajā izpētes atzinumā "Imigrējošu darba ņēmēju integrācija"⁽⁷⁾. Minētais atzinums joprojām ir aktuāls, tāpēc tā saturs iestrādāts šajā dokumentā.

4.1.5. Eiropas Integrācijas forums ir izcila platforma pilsoniskās sabiedrības organizācijām un imigrantiem. Komiteja atkārtoti uzsver savu apņemšanos arī turpmāk sadarboties ar Komisiju foruma pasākumu ietvaros un Eiropas integrācijas programmas izstrādē.

4.1.6. EESK uzskata: lai pieeja nelegālajai migrācijai un atgriešanās jautājumam būtu reālistiska, jārikojas pārliecinoši un jāizmanto visi pieejamie līdzekļi, lai apkarotu organizētās noziedzības struktūras, kas cilvēkus izmanto kā precī ienākumu gūšanai un nelikumīgi ievē Eiropas Savienībā, cilvēku tirgotājus, kuri seksuāli izmanto sievietes un nepilngadīgos, kā arī ekspluatatorus, kuri nelikumīgi un gandrīz verdzības apstākļos izmanto darbaspēku, un jānodrošina upuriem starptautiskajos humanitārajos tiesību aktos un Eiropas cilvēktiesību konvencijās paredzētā aizsardzība, jo runa ir par neizsargātām personu grupām, kam nepieciešama īpaša aizsardzība. EESK pauž pārliecību, ka saskaņotāka dalībvalstu rīcība būtu nepieciešama un lietderīga, lai izmantotu esošos līdzekļus un instrumentus cīņai ar tiem, kas ar nelikumīgiem līdzekļiem veicina un atbalsta neatbilstošu imigrāciju.

4.1.7. Komiteja atbalsta sadarbību ar trešām valstīm, uzskatot, ka tai ir būtiska nozīme, lai rastu humānu un legālu risinājumu tam, ka cilvēki atgriežas savās izcelsmes valstīs, no kurām viņi bija neatbilstoši iecelojuši Savienības dalībvalstu teritorijā. Komiteja atbalsta Starptautiskās migrācijas organizācijas ieteikumus par atbalstītas brīvprātīgas atgriešanās sekmēšanu.

4.1.8. Šajā jomā būtu nepieciešama tāda sadarbības politika ar Subsahāras Āfrikas valstīm, Vidusjūras reģiona dienvidu valstīm un Vidējo austrumu valstīm, kas būtu līdzīga sadarbības politikai, ko īsteno ar Eiropas valstīm, kuras nav ES dalībvalstis, vai ar Āzijas valstīm. Spānija, Grieķija, Itālija, Kipra un Malta ir pakļautas spēcīgam neatbilstīgas imigrācijas spiedienam no minētās pasaules daļas: šī imigrācija noris pāri Vidusjūrai un Balkāniem, radot dramatiskas situācijas, piemēram, pie Lampedūzas krastiem, un šādas situācijas jānovērš ar visiem iespējamajiem līdzekļiem. Komiteja mudina Komisiju un Padomi panākt lielāku Eiropas Savienības iesaistīšanos šīs problēmas risināšanā, jo tā ir Eiropas Savienības un tādējādi visu dalībvalstu problēma, nevis tikai robežvalstu problēma. No ES puses ir vajadzīgs vairāk risinājumu un mazāk pārmetumu atsevišķām dalībvalstīm.

4.1.9. Pēc Lampedūzas katastrofas 2013. gada oktobrī tika izveidota Vidusjūras reģiona darba grupa (*Task Force Mediterranean*). Darba grupa sagatavoja paziņojumu par paveikto darbu⁽⁸⁾, un tajā ieteikts īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa pasākumu kopums piecās galvenajās darbības jomās, kas atbilst prioritātēm Komisijas paziņojumā, par kuru izstrādāts šis atzinums. EESK uzskata, ka ir būtiski, lai īstermiņa pasākumus papildinātu ilgtermiņa pasākumi, kuru mērķis ir novērst galvenos piespiedu migrācijas cēloņus (nabadzība, cilvēktiesību pārkāpumi, konflikti, saimniecisko iespēju trūkums, slikti darba apstākļi, bezdarbs u.c.).

4.1.10. Neapšaubāmi neatbilstošu migrāciju ir iespējams efektīvāk apkarot izcelsmes valstī, nevis tranzīvalstī un/vai galamērķa valstī, un migrācija no Subsahāras reģiona valstīm būtiski apdraud cilvēku dzīvības. EESK atbalstīs visus pasākumus, kas sniegs iespēju darbībai izcelsmes valstīs, noteiktāk rīkojoties humanitāro krīžu gadījumos, uzlabojot dzīves apstākļus izcelsmes valstīs un galu galā darot to, kas tik daudzas reizes ir teikts, bet nav izdarīts, lai apturētu simtiem tūkstošu vai pat miljonu cilvēku izmisīgo migrāciju.

⁽⁷⁾ OV C 354, 28.12.2010., 16.-22. lpp.

⁽⁸⁾ COM(2013) 869.

4.2. Šengenas zona, vīzas un ārējās robežas

4.2.1. Iedzīvotāji ar vārdu “Šengena” saprot personu brīvu pārvietošanos visās dalībvalstīs, kas parakstījušas Šengenas līgumu. ES pilsoņu brīva pārvietošanās un uzturēšanās ir tiesības, ko aizsargā un reglamentē līgumi. Kopējās vīzu politikas pilnveidošana un lielāks tās elastīgums, katra iesnieguma individuāla izvērtēšana bez aizspriedumiem pret kādu konkrētu valstspiederību, Šengenas zonas konsulāro centru izveide, kā arī valstu, kuru pilsoņiem ir nepieciešamas vīzas, saraksta pārskatīšana – visi šie pasākumi ir svarīgi, un, lai tie gūtu atbalstu un tiktu īstenoti, ir nepieciešama kopēja rīcība.

4.2.2. Tomēr Komiteja, ņemot vērā dažu dalībvalstu pieņemtos pasākumus, apšaubā, ka dalībvalstis atvieglos trešo valstu pilsoņu nokļūšanu Eiropas Savienībā, ja tajā pašā laikā dažas dalībvalstis darba vietu trūkuma dēļ draud izraidīt Eiropas Savienības pilsoņus uz to izcelsmes valstīm vai vienkārši liedz viņiem iebraukt. EESK ar nožēlu secina: ja Savienības pilsoņi nevar pilnīgi brīvi pārvietoties, nav iedomājams, ka brīvas pārvietošanās principu piemēros trešo valstu valstspiederīgajiem.

4.2.3. Attiecībā uz Eiropas Savienības ārējām robežām EESK nav pārliecināta, ka ES līdzdalība Savienības dienvidu un austrumu robežas aizsardzībā ir atbilstoša pašreizējai reālajai situācijai. Neraugoties uz *Frontex* nozīmes pastiprināšanu, ko panāca, grozot Padomes Regulu (EK) Nr. 2007/2004, var būt šaubas par to, vai ārējo robežu integrēta pārvaldība Savienībā patlaban ir iespējama. EESK atgādina un atkārtoti norāda uz tās atzinumā⁽⁹⁾ iekļautajiem ieteikumiem par minētās regulas grozīšanas priekšlikumu un uzskata, ka aģentūrai *Frontex* jāklūst par Eiropas robežapsardzes dienestu, ko veido Eiropas robežsargu kontingents.

4.2.4. Viedrobežu tiesību aktu kopuma – par kuru EESK izstrādāja atzinumu⁽¹⁰⁾ un kura pamatā ir Reģistrēto ceļotāju programma (RCP), kas ļaus bieži ceļojošām personām no trešām valstīm pēc iepriekšējas pārbaudes un apstiprināšanas ieejot ES, izmantojot vienkāršotu robežkontroli, un Eiropas Ieceļošanas/izceļošanas sistēma (IIS), kurā reģistrēs laiku, kad trešo valstu pilsoņi ieeļo ES un izceļo no tās, – piemērošana palīdzēs paātrināt, atvieglot un stiprināt gan robežkontroles procedūras, gan robežas šķērsošanu trešo valstu pilsoņiem, kuri ceļo uz ES. EESK atbalsta minētā tiesību aktu kopuma īstenošanu, jo ir pārliecināta, ka jaunu tehnoloģiju ieviešana veicinās Savienības robežu mūsdienīgāku pārvaldību. Tālab EESK mudina Eiropas iestādes nekavēties un pieņemt juridiskos instrumentus, kas sekmēs minēto tehnoloģiju drīzu ieviešanu.

4.3. Kopējā Eiropas patvēruma sistēma

4.3.1. EESK uzskata, ka ir gūti nozīmīgi panākumi ceļā uz Savienības tiesisko regulējumu, kas uzlabotu patvēruma tiesību pieejamību personām, kurām ir nepieciešama aizsardzība, un nodrošinātu ātrāku un uzticamāku lēmumu pieņemšanu par patvēruma piešķiršanu. Tomēr attiecībā uz ES tiesību aktu transponēšanu dalībvalstu tiesību aktos un to piemērošanu EESK norāda un vēlreiz uzsver piezīmi atzinumā⁽¹¹⁾ par Komisijas paziņojumu “Patvēruma politikas plāns – integrēta pieeja aizsardzībai visā ES teritorijā”⁽¹²⁾, proti, Komiteja ieteica, ka “ES ir jāizstrādā vienoti tiesību akti, nekādā veidā nemazinot aizsardzības standartus, un līdz ar to tām dalībvalstīm, kurās aizsardzības standarti ir neatbilstošā līmenī, būs jāveic grozījumi tiesību aktos. Dalībvalstīm vienmēr būs zināma izvēles brīvība, piemērojot ES tiesību aktus patvēruma jomā, tomēr EESK atbalsta vienīgi tos Kopienas tiesību aktus, ar kuriem ir nodrošināts augsts aizsardzības līmenis un samazinātas interpretācijas iespējas, lai tiesību aktus varētu piemērot pareizi”.

4.3.2. Kopējā Eiropas patvēruma sistēma ir jākonsolidē, lai nodrošinātu, ka visas valstis piemēro vienādus kritērijus, patvēruma meklētājiem garantējot juridisko noteiktību. EESK saprot, ka valstu solidaritāte var būt viena no tām jomām, kas prasa visvairāk pūļu. Patiešām, dažādu apstākļu dēļ kāda dalībvalsts var būt pakļauta lielākam spiedienam nekā citas. Šajā saistībā un tikpat lielā mērā kā attiecībā uz ārējo robežu aizsardzību ir vajadzīga lielāka Eiropas vienotība.

⁽⁹⁾ OV C 44, 11.2.2011., 162.-166. lpp..

⁽¹⁰⁾ OV C 271, 19.9.2013., 97. lpp..

⁽¹¹⁾ OV C 218/78, 11.9.2009.

⁽¹²⁾ COM(2008) 360 final.

4.3.3. Tomēr ņemot vērā neatbilstīgas imigrācijas jomā gūto pieredzi un faktus, jānoskaidro, vai pašreizējos apstākļos šajā jomā var panākt augstāku solidaritātes un līdzatbildības līmeni. Tālab, atbildot uz jautājumu, kā iespējams palielināt dalībvalstu savstarpējo solidaritāti un atbildību, EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka ir jāveicina imigrantu pārvietošana uz citām dalībvalstīm, kurās spiediens ir mazāks, un kopīgu uzņemšanas centru izveide. Pašiniciatīvas atzinumā par nelegālo imigrāciju pa jūras ceļiem Eiropas Vidusjūras reģiona valstīs⁽¹³⁾ EESK norādīja: "Tas nozīmē ne tikai solidaritātes apliecināšanu, bet arī dalībvalstu pienākumus, ko tās uzņemas, izmantojot mehānismus nelegālās imigrācijas radītā sloga sadalei."

4.3.4. Attiecībā uz lielu cilvēku masu pārvaldību krīzes situācijās, piemēram, Sīrijas gadījumā, un saistībā ar patvēruma pieprasījumiem, izmantojot elastīgākus instrumentus, ko Komisija atbalsta savā paziņojumā, nedrīkst aizmirst, ka EESK jau agrāk paudusi atbalstu vienotas patvēruma procedūras izveidei, lai novērstu daudzu atšķirīgu prasību noteikšanu dalībvalstīs⁽¹⁴⁾. Komisijas minētajam elastīgumam būtu jāattiecas vienīgi uz pagaidu aizsardzību, un iestādēm jāpastiprina pūles, lai izvērtētu to personu pieprasījumus, kurām patiešām ir nepieciešams patvērumš, un identificētu personas, kuras cenšas iegūt patvērumu krāpnieciskā ceļā.

4.4. *Vispārējās pieejas migrācijai un mobilitātei stiprināšana*

4.4.1. Ir noskaidrots, ka mobilitāti un migrāciju ne vienmēr pamato vēlme pēc labākas nākotnes. Nestabilitāte, politiskie nemieri, klimata pārmaiņas un daudzi citi apstākļi gadsimtu gaitā ir radījuši un rada plašas cilvēku plūsmas. Salīdzinājumā ar pagātni mūsdienās migrācija atšķiras ar cilvēka pamattiesību garantijām un ievērošanu. Tāpēc Eiropas Savienībai, kas ir pasaules lielākā brīvības un drošības telpa, jāsadarbjas ar izcelsmes valstīm, lai veicinātu sakārtotu mobilitāti, nodrošinot minēto valstu pilsoņu cilvēktiesību ievērošanu un attālinot viņus no organizētās noziedzības tīkliem, kas nodarbojas ar cilvēku tirdzniecību.

4.4.2. EESK atzinumā⁽¹⁵⁾ par vispārējo pieeju migrācijai un mobilitātei⁽¹⁶⁾ skaidri norādīja, ka atbalsta "vispārējo pieeju migrācijai un mobilitātei (VPMM), kurā imigrācijas un patvēruma politika cieši saistīta ar ES ārpolitiku". Šajā jautājumā EESK jau vairākkārt paudusi savu nostāju un joprojām atbalsta aizvien stiprākas saiknes izveidi starp migrācijas un mobilitātes politikas iekšējo un ārējo dimensiju, Savienības imigrācijas un patvēruma politikas rūpīgāku saskaņošanu ar sadarbību attīstības veicināšanai.

4.5. *Eiropa, kas sniedz aizsardzību*

4.5.1. Spēkā esošā iekšējās drošības stratēģija, kas pieņemta 2010. gadā, paredz vienotu ES valstu rīcību saistībā ar galvenajiem apdraudējumiem drošībai. Šādas rīcības pamatā ir pieci stratēģiskie mērķi, kas paliek spēkā, bet būtu jāpārskata, lai nodrošinātu to atbilstību turpmākajos piecos gados risinājamiem uzdevumiem, veicinot sinerģiju ar citām svarīgajām jomām, kurās ilgtspējas un attīstības priekšnosacījums ir drošība.

4.5.2. Komiteja piekrīt Komisijai, ka vienai no dalībvalstu prioritārajām kopīgās rīcības jomām ir jābūt starptautisko noziedzības tīklu, kas darbojas Savienībā, sagraušanai, bet Savienības mērķim – koordinēt pasākumus, lai to panāktu. Organizētā noziedzība vienmēr ir bijusi solī priekšā tiesiskajiem un policijas veiktajiem pasākumiem. Ņemot vērā organizētās noziedzības internacionalizāciju, ir nepieciešama būtiska dalībvalstu sadarbība, kuru cieši koordinē Eiropas Savienība.

4.5.3. Nedrīkst pieļaut, ka tiesību aktu atšķirības, policijas pilnvaras, atkārtotas pārsūdzības dažādās tiesās un tiesiskās aizsardzības līdzekļu daudzveidība neļauj vai kavē noziedzības tīklu sagraušanu. Tā kā noziedzība sniedzas pāri valstu robežām, Eiropas Savienībā ir ātrāk jāizveido tiesu sistēma, kas sniegtos pāri valstu robežām. EESK uzskata, ka vairs nedrīkst atlikt globālus risinājumus organizētās noziedzības izskaušanai.

⁽¹³⁾ OV C 67, 6.3.2014., 32. lpp.

⁽¹⁴⁾ OV C 218/78, 11.9.2009.

⁽¹⁵⁾ OV C 191, 29.6.2012., 134. lpp.

⁽¹⁶⁾ COM(2011) 743 final.

4.5.4. Komiteja uzskata, ka noziedzības tīklu sagraušanai ar apmācību un informēšanu vien nepietiek, tāpēc atbalsta to, lai, turpinot izvērst Eiropas tiesībsardzības amatpersonu apmācības programmu, vienlaikus tiktu apsvērta iespēja Eiropolam kļūt par operatīvās izmeklēšanas policiju ar ES mēroga kompetencēm pārrobežu organizētās noziedzības kriminālvajāšanai, īpaši saistībā ar cilvēku tirdzniecību, tādējādi būtiski paplašinot tā funkcijas no koordinējoša rakstura darbības līdz pilnvērtīgam operatīvam darbam. Tāpēc Komiteja norāda uz ieteikumu izpēti atzinumā par tematu "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība cīņā pret organizēto noziedzību un terorismu"⁽¹⁷⁾, kurā teikts, ka "EESK ierosina pārveidot Eiropolu par Eiropas aģentūru, kas būtu Eiropas līmeņa politiska un justīcijas iestāde, kuras kompetence sniegtos tālāk par tā pašreizējo koordinējošo funkciju un kurai būtu savas operatīvās darbības iespējas visā ES, sadarbībā ar dalībvalstu policijas iestādēm."

4.5.5. Pastāvīga ilgtermiņa stratēģiju, mērķu un termiņu plānošana galu galā var cilvēkus nogurdināt, jo viņiem nepieciešami risinājumi. Arī šajās jomās, kas ir ļoti svarīgas cilvēku ikdienas dzīvē, ir jābūt dinamiskiem un jānovērš birokrātija, ja nevēlamies palielināt eiroseptiķu skaitu.

4.5.6. Jaunākajā Komisijas ziņojumā Padomei un Eiropas Parlamentam par korupcijas apkarošanu Eiropas Savienībā ir norādīts, ka korupcija joprojām ir Eiropas mēroga problēma. Varas ļaunprātīga izmantošana personiskās interesēs, īpaši ja tas saistīts ar organizēto noziedzību, ir jāatmasko un jānodar. EESK pilnībā atbalsta iestāžu savstarpēju sadarbību un sadarbību ar dalībvalstīm, lai apkarotu šo sērgu, kas grauj ES politiskās sistēmas uzticamību.

4.5.7. EESK atbalsta un atzinīgi vērtē leģitīmas un demokrātiskas iniciatīvas, kas īstenojamas, lai novērstu terorismu un apkarotu radikālizāciju un vervēšanu. Leģitīma un demokrātiska rīcība, kas novērš jauniešu iekļaušanos ekstrēmistu kustībās vai partijās, kuras tiešā veidā noved pie teroristiskas darbības un virza uz to, neapšaubāmi ir jāatbalsta visas Savienības mērogā un ārpus tās robežām. Lai garantētu mūsu individuālo un kolektīvo drošību, prioritāte ir riska elementu noteikšana un to galveno jomu noskaidrošana, kur ekstrēmistu idejas tiek izplatītas un rod atbalstītājus. Informācijai šajā jomā jābūt nepārtrauktai, lai radikālizācijas un vervēšanas darbības varētu ātri atklāt un veikt stingrus pasākumus to izskaušanai jau pašā sākumā. Tāpēc Komiteja atgādina un atkārtoti norāda uz ieteikumiem atzinumā par Komisijas paziņojumu "ES pretterorisma politika: galvenie sasniegumi un nākotnes uzdevumi".

4.5.8. Ir jāņem vērā, ka terorisma saknes var būt ārpus ES robežām, bet tas var arī rasties Savienībā, kā liecina nesenā Eiropas vēsture. Tāpēc ir jānovērš radikālizācija un ekstrēmas vardarbības izpausmes ielu dumpju laikā Eiropas pilsētās, jo tad var pastiprināti notikt vervēšana izteikti teroristisku grupējumu turpmākajām darbībām. Vardarbībai uz ielām nav robežu, un daudzos gadījumos nemiera cēlāji var ceļot no vienas valsts uz citu, tur notiekošo izmantojot savās interesēs. Tāpēc Komiteja uzskata, ka ir nepieciešams efektīvāk koordinēt dažādu valstu policijas iestāžu darbību, lai noteiktu šos vardarbīgos grupējumus, kas vēlāk var iekļauties teroristu grupējumos, un vērstos pret tiem.

4.5.9. EESK atbalsta pasākumus, kas tiek piemēroti, lai paaugstinātu drošības līmeni gan iedzīvotājiem, gan uzņēmumiem kibertelpā. Ņemot vērā paredzamo noziedzības pieaugumu internetā, cik vien iespējams jāatbalsta pasākumi, ko Eiropas Savienība veic kibernetizācijas apkarošanai. Līdzīgi arī, īstenojot sadarbību ar trešām valstīm, ir jānodrošina iespēja globālā mērogā cīnīties ar globālās noziedzības problēmu, kas pārsniedz robežas. Arī šajā jomā būtiska nozīme ir profilaksei, cenšoties nodrošināt, lai jaunu tehnoloģiju piemērošanā kibernetizācijas neitū soli priekšā. Lai gan Eiropas Kibernetizācijas centrs izveidots nesen, ir jāpalielina gan tā rīcībā esošie līdzekļi, gan finansējums.

4.5.10. EESK, kas pārstāv ES organizēto pilsonisko sabiedrību, nav saprotams, kāpēc dažas Savienības dalībvalstis joprojām nav ratificējušas Eiropas Padomes Konvenciju pret kibernetizāciju.

4.5.11. Tādā Eiropā, kuras pamatā citu brīvību vidū ir personu brīva pārvietošanās un brīva preču aprīte, drošības stiprināšanai ar robežu pārvaldības palīdzību jāklūst par kopēju politisku rīcību, kas garantē drošību visiem Savienības iedzīvotājiem. Lai preces varētu ievest cauri jebkuram muitas punktam un laist brīvā aprītē Savienībā, nepieciešami tādi stabili un kopēji instrumenti ārējo robežu pārvaldībai, kas nepieļauj, ka dažas robežas tiek stingri kontrolētas, bet citas ne.

⁽¹⁷⁾ OV C 318, 23.12.2006., 147. lpp.

4.5.12. Nopietnās situācijās kopīga reakcija notiek spontāni pat bez attiecīga regulējuma, paši iedzīvotāji sniedz palīdzību, negaidot, kad kāda iestāde to pieprasīs. Tomēr koordinēta rīcība un kopīga iniciatīva krīzes un katastrofu situācijās rada pievienoto vērtību, kas palielina šādās situācijās nepieciešamās rīcības efektivitāti.

4.5.13. EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka arī iekšējās drošības radīšanai ir jādarbojas ārpus ES robežām, globālā mērogā. Visās ar brīvību un drošību saistītajās jomās dalībvalstu sadarbībai un sadarbībai ar trešām valstīm ir būtiska nozīme, lai turpinātu virzību uz labāku un taisnīgāku pasauli, kurā organizētā noziedzība un terorisms neapdraud ar lielām pūlēm kopīgi panākto brīvību un tiesību līmeni.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES Tieslietu programma laikposmam līdz 2020. gadam – uzticēšanās, mobilitātes un izaugsmes stiprināšana Savienībā””

COM(2014) 144 final

(2014/C 451/17)

Ziņotājs: **Xavier VERBOVEN**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 14. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES Tieslietu programma laikposmam līdz 2020. gadam – uzticēšanās, mobilitātes un izaugsmes stiprināšana Savienībā””

COM(2014) 144 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 20. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 72 balsīm par, 1 balsi pret (atturējušos nebija), pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Pēc iepazīšanās ar Komisijas paziņojumu Komiteja uzskatīja par nepieciešamu izteikt dažas piezīmes par Komisijas izvirzītajiem politiskajiem mērķiem un formulēt vairākus konkrētus ieteikumus.

1.2. Attiecībā uz politisko mērķi stiprināt savstarpējo uzticēšanos Komiteja uzskata, ka tā ir pamatota politiska prioritāte, kas atbilst Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk “LESD”) sadaļai par tiesiskumu. Komisijas dokumentā nav pietiekami skaidri un konkrēti izklāstītas iniciatīvas, kuras turpmākajos piecos gados būtu jāīsteno, lai stiprinātu savstarpējo uzticēšanos. EESK uzskata, ka arī turpmāk ir jāveicina sadarbība, kas uzsākta noslēdzot sadarbības nolīgumus, un jāizstrādā instrumenti, kas šos nolīgumus varētu turpināt.

1.3. Attiecībā uz ekonomikas izaugsmes atbalsta politisko mērķi Komiteja norāda, ka tālejošie mērķi šajā jomā atzīti par galveno prioritāti, bet ar nosacījumu, ka šai izaugsmei jābūt ilgtspējīgai. Taču ekonomikas izaugsmi kā tādu nevar izvirzīt par mērķi tieslietu politikā, jo tai, kā noteikts LESD, prioritāri ir jānodrošina augsts drošības līmenis un viegla tiesas pieejamība, un šāds galamērķis nevar būt pakārtots ekonomikas izaugsmei. Ja ES dalībvalstīs būtu labi funkcionējošas tiesu iestāžu sistēmas, tas sekmētu ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi Savienībā, jo tiktu ātrāk un efektīvāk atrisināti civila rakstura konflikti un stiprināta juridiskā noteiktība, bet krimināllietās tiktu efektīvi risinātas tādas problēmas kā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un organizēta noziedzība, kas kaitē legālajai ekonomikai.

1.4. Attiecībā uz mobilitātes atbalsta politisko mērķi EESK norāda, ka atbalstu mobilitātei Eiropas Savienībā, īpaši raugoties, lai ES iedzīvotāji savas tiesības varētu īstenot visā ES teritorijā, varētu saistīt ar LESD noteikto mērķi sekmēt tiesas pieejamību. Tomēr jāatzīmē, ka V sadaļā minētais mērķis ietver ne tikai brīvību, bet arī drošību un tiesiskumu, kas var ierobežot brīvību. Būtībā mērķis ir ne tik daudz atbalstīt mobilitāti, cik nodrošināt efektīvu tiesu pieejamību visiem iedzīvotājiem, kuri izmanto brīvas pārvietošanās tiesības.

1.5. Komiteja konstatē, ka Komisijas paziņojumā nav apskatīti vairāki jautājumi, kas varētu veicināt brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidi.

- Pirmkārt, varētu apsvērt iespēju dalībvalstīs iecelt tiesnešus, kas specializējušies ES tiesībās, lai nodrošinātu iedzīvotājiem lielāku juridisko noteiktību gadījumos, kad tiesiskā aizsardzība ir saistīta ar ES tiesību aktiem.
- Otrkārt, varētu apsvērt iespēju izveidot Eiropas policijas un kontroles operatīvos dienestus, lai efektīvi apkarotu noziedzību un krāpšanu, kas saistīta ar pārobežu aspektiem.
- Treškārt, jānoskaidro, vai krimināllietās būtu lietderīgi izstrādāt noteikumu minimumu par noziedzīgu nodarījumu un sankciju definēšanu tādiem īpaši smagiem noziegumiem ar pārobežu dimensiju kā terorisms, cilvēku tirdzniecība, seksuāla izmantošana, nelikumīga narkotiku un ieroču tirdzniecība, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, korupcija, naudas viltošana, kibernetizācija un organizēta noziedzība.
- Ceturtkārt, varētu paredzēt obligātu prasību par kolektīvu tiesisko aizsardzību (*class action*), kas varētu uzlabot tiesas pieejamību ES pilsoņiem.
- Piektkārt, vēlams aktualizēt apkopojumu par tiesiskuma jomā paveikto, jo īpaši saistībā ar rīcības programmu īstenošanu.
- Visbeidzot, būtu ļoti ieteicams jaunās Komisijas sastāvā iecelt komisāru, kas būtu atbildīgs par cilvēktiesību jomu.

2. Informācija par Komisijas paziņojumu ⁽¹⁾

2.1. Paziņojuma konteksts

2.1.1. Eiropas Komisija jau ierosinājusi vairākas likumdošanas iniciatīvas krimināllietās un civillietās, īstenojot daudzus pasākumus, kas sekmē brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidi.

2.1.2. Pamatnostādnes noteiktas vairākos piec gadu plānos, piemēram, Tamperes, Hāgas un Stokholmas programmās. Stokholmas programmas termiņš beigsies 2014. gada beigās. Ņemot vērā Stokholmas programmas termiņa beigas un Savienības pilnvaru paplašināšanu tieslietu jomā atbilstoši Lisabonas līgumam, izskatāmajā Komisijas paziņojumā ir paredzēts noteikt prioritātes, lai līdz 2020. gadam panāktu jaunu progresu ceļā uz pilnībā funkcionējošu brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kas virzīta uz uzticēšanos, mobilitāti un izaugsmi.

2.1.3. Paziņojuma mērķis ir sniegt ieguldījumu likumdošanas un operatīvās plānošanas stratēģisko pamatnostādņu izstrādē, ko Eiropadome noteiks saskaņā ar LESD 68. pantu, lai izveidotu brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, un stratēģisko risinājumu izvēlē, kas šajā jomā jāizdara Eiropas Parlamentam ⁽²⁾.

2.2. Paziņojuma saturs

2.2.1. Turpmākie uzdevumi un politiskie mērķi

Paziņojumā Komisija noteikusi trīs turpmākos mērķus, proti:

a) Savstarpējā uzticēšanās

Arī turpmāk stiprināt iedzīvotāju, juristu un tiesnešu uzticēšanos tiesu nolēmumiem neatkarīgi no tā, kurā ES dalībvalstī tie pieņemti.

⁽¹⁾ COM(2014) 144 final.

⁽²⁾ COM(2014) 144 final, 1. punkts "Ievads".

b) *Mobilitāte*

Turpināt to šķēršļu novēršanu, ar kuriem saskaras ES pilsoņi, kas vēlas izmantot pārvietošanās brīvību.

c) *Ekonomikas izaugsme*

Tiesiskuma politikā arī turpmāk ir jāatbalsta ekonomiskā izaugsme, īpaši pārrobežu tirdzniecības attiecību kontekstā stiprinot līgumu izpildāmību un atbalstot digitālo ekonomiku.

2.2.2. Lai šos mērķus sasniegtu, Komisija ir paredzējusi, ka jāizmanto šādi līdzekļi: konsolidēšana, kodificēšana un papildināšana. Komisija tādejādi aicina vērst uzmanību uz to, ka ir jāraugās, lai iniciatīvas, kuru mērķis ir papildināt jau pastāvošos politikas instrumentus, vienmēr būtu vērstas uz savstarpējās uzticēšanās un izaugsmes stiprināšanu un pilsoņu dzīves atvieglošanu.

3. **Piezīmes**

Piezīmes par Komisijas noteiktajiem politiskajiem mērķiem

3.1. Savienības kompetence tieslietās

3.1.1. ES kompetence tieslietu jomā skaidri noteikta LESD trešās daļas V sadaļā "Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa".

3.1.2. LESD 67. pantā norādīts, ka Savienība veido brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, ievērojot pamattiesības un dalībvalstu atšķirīgās tiesību sistēmas un tradīcijas.

3.1.3. Šajā jomā Eiropas Savienības iestādes ⁽³⁾:

- nodrošina, ka netiek veikta personu kontrole pie iekšējām robežām, un izstrādā kopēju patvēruma, imigrācijas un ārējo robežu kontroles politiku;
- cenšas nodrošināt augstu drošības līmeni;
- veicina tiesu iestāžu pieejamību.

3.1.4. Lai veiktu šos pienākumus, Savienības kompetencē ir tieslietu, policijas, patvēruma un imigrācijas jomas.

3.1.5. Tieslietās ES kompetence attiecas gan uz civillietām, gan krimināllietām.

3.1.6. Savienības kompetence **krimināllietās**, pirmkārt, attiecas uz pilnvarām ieviest noteikumus un noteikt minimālos noteikumus kriminālprocesā, lai tādejādi īstenotu principu par tiesas spriedumu un lēmumu savstarpēju atzīšanu. Kompetence ietver, piemēram, minimālos noteikumus, kas attiecas uz personas tiesībām kriminālprocesā, noziegumā cietušo tiesībām vai pasākumiem, kuru mērķis ir novērst un atrisināt jurisdikcijas kolīzijas. Otrkārt, ES kompetence krimināllietās paredz noteikumu minimumu noziedzīgu nodarījumu un sankciju definēšanai attiecībā uz īpaši smagiem noziegumiem ar pārrobežu dimensiju, t. i., terorisms, cilvēku tirdzniecība, seksuāla izmantošana, nelegāla narkotiku tirdzniecība, nelegāla ieroču tirdzniecība, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, korupcija, maksāšanas līdzekļu viltošana, datornoziegumi un organizētā noziedzība. Treškārt, ES var noteikt pasākumus, lai veicinātu noziedzīgu nodarījumu novēršanu. Ceturtkārt, krimināllietu jomā ES ir kompetenta atbalstīt un stiprināt koordināciju un sadarbību starp tām valstu iestādēm, kas veic izmeklēšanu un kriminālvajāšanu. Piektkārt, lai apkarotu noziegumus, kas skar ES finansiālās intereses, Savienība var izveidot Eiropas Prokuratūru.

3.1.7. Saskaņā ar ES **kompetenci civillietās** Savienība paredz pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt: (1) tiesas nolēmumu savstarpēju atzīšanu un izpildi dalībvalstu starpā, (2) tiesas un ārpustiesas dokumentu pārrobežu izsniegšanu, (3) noteikumu izstrādi par jurisdikciju un piemērojamām tiesībām (starptautiskās privāttiesības), (4) sadarbību pierādījumu iegūšanā, (5) tiesu iestāžu efektīvu pieejamību, (6) šķēršļu likvidēšanu civillietu pienācīgai izskatīšanai (7) dalībvalstu piemērojamo tiesību saderību kolīziju normu un jurisdikcijas jautājumos, (8) alternatīvu strīdu izšķiršanas metožu izstrādi.

⁽³⁾ LESD 67. pants

3.2. Piezīmes par Komisijas izvirzīto politisko mērķu atbilstību LESD noteikumiem, kuros noteikta Savienības kompetence tieslietu jomā.

3.2.1. Par savstarpējās uzticēšanās veicināšanas politisko mērķi

3.2.1.1. Komisija pamatoti izvirzījusi tieslietu jomas mērķi veicināt dažādu dalībvalstu kompetento iestāžu savstarpējo uzticēšanos to pieņemtajiem lēmumiem; šis mērķis ir jāatbalsta, pat ja tas drīzāk ir līdzeklis tiesu iestāžu sadarbības veicināšanai.

3.2.1.2. LESD noteikts, ka Eiropas Savienība īsteno politiku, kas veicina tiesu iestāžu sadarbību civillietās un krimināllietās, kas pamatojas uz tiesas spriedumu un lēmumu savstarpējas atzīšanas principu. Lai to panāktu, ir vajadzīga savstarpēja uzticēšanās attiecīgo iestāžu pieņemtajiem lēmumiem⁽⁴⁾.

3.2.1.3. Komisijas dokumentā nav pietiekami skaidri un konkrēti izklāstītas iniciatīvas, kuras turpmākajos piecos gados būtu jāīsteno, lai stiprinātu savstarpējo uzticēšanos. EESK uzskata, ka ar noslēgtajiem sadarbības līgumiem izveidoto sadarbību iespējams vēl veicināt un atbalstīt, definējot tos tiesiskos instrumentus, kas šiem līgumiem sekos.

3.2.2. Par ekonomikas izaugsmes veicināšanas politisko mērķi

3.2.2.1. Tas, ka Komisija par tieslietu jomas mērķi noteikusi ekonomikas izaugsmes veicināšanu, nav pašsaprotams. LESD noteiktā ES kompetence tieslietu jomā paredz, ka Savienībai ir jānodrošina augsts drošības līmenis krimināllietās un jāveicina tiesu iestāžu pieejamība civillietās, taču to nevar pakārtot ekonomikas izaugsmes mērķim.

3.2.2.2. Pēdējos gados, īpaši finanšu un valsts parāda krīzes iespaidā un saskaņā ar stratēģiju "Eiropa 2020", ES tieslietu politika ir kļuvusi arī par instrumentu, kura uzdevums ir atbalstīt ekonomikas atveseļošanu, izaugsmi un strukturālās reformas. Komiteja uzsver, ekonomikas izaugsmi kā tādu nevar izvirzīt par mērķi tieslietu politikā. Ir jācenšas panākt, lai turpmākajā ES tieslietu politikā prioritāte netiktu sistemātiski dota iniciatīvām, kuru vienīgais mērķis ir atvieglot tirdzniecību vai iniciatīvām, kuras ir iespējams interpretēt tikai šāda mērķa perspektīvā. Tādā gadījumā varētu netikt (vai vairs netikt) ņemti vērā citi aspekti, kas tikpat lielā mērā vai pat vēl ciešāk ir saistīti ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidi, piemēram, pamattiesību aizsardzība.

3.2.2.3. Tālejošie mērķi ekonomikas izaugsmes jomā atzīti par absolūtu prioritāti, bet ar nosacījumu, ka izaugsmei jābūt ilgtspējīgai. Taču ekonomikas izaugsmi kā tādu nevar izvirzīt par mērķi tieslietu politikā, jo tai, kā noteikts LESD, prioritāri ir jānodrošina augsts drošības līmenis un viegla tiesu pieejamība – galamērķis, kas nevar būt pakārtots ekonomikas izaugsmei. Ja ES dalībvalstīs būtu labi funkcionējošas tiesu iestāžu sistēmas, tas sekmētu ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi Savienībā, jo tiktu ātrāk un efektīvāk atrisināti civila rakstura konflikti un stiprināta juridiskā noteiktība, bet krimināllietās tiktu efektīvi risinātas tādas problēmas kā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un organizēta noziedzība, kas kaitē legālajai ekonomikai.

3.2.3. Par mobilitātes atbalsta politisko mērķi

3.2.3.1. To, ka Komisija tieslietu jomā par mērķi izvirzījusi mobilitātes atbalstu Eiropas Savienībā, īpaši raugoties, lai ES iedzīvotāji varētu īstenot savas tiesības, ir iespējams saistīt ar LESD noteikto mērķi veicināt tiesu iestāžu pieejamību.

3.2.3.2. Tomēr jāatzīmē, ka V sadaļā minētais mērķis ietver ne tikai brīvību, bet arī drošību un tiesiskumu, kas var ierobežot brīvību. Būtībā mērķis ir ne tik daudz atbalstīt mobilitāti, cik nodrošināt efektīvu tiesu pieejamību visiem iedzīvotājiem, kuri izmanto brīvas pārvietošanās tiesības. Pretējā gadījumā tas attiektos ne vien uz tieslietām, bet gan uz ļoti plašu jomu klāstu, piemēram, birokrātijas izskaušanu saistībā ar brīvas pārvietošanās tiesību īstenošanu, laulību šķiršanas un mantošanas kārtību un noteikumiem par pensiju kapitāla pārvešanu tiem iedzīvotājiem, kas izmanto brīvas pārvietošanās tiesības, noteikumiem par Eiropas automašīnu pārbaudi utt.

⁽⁴⁾ LESD 81. un 82. pants.

3.3. Īpašas piezīmes

3.3.1. Komisijas rīcības programmā nav apskatīti vairāki jautājumi, kas tomēr varētu veicināt brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidi.

3.3.2. Pirmkārt, varētu apsvērt iespēju dalībvalstīs iecelt tiesnešus, kas specializējušies ES tiesībās, lai nodrošinātu iedzīvotājiem lielāku juridisko noteiktību gadījumos, kad tiesiskā aizsardzība ir saistīta ar ES tiesību aktiem.

3.3.3. Komisija pamatoti uzsver nepieciešamību visus tiesnešus un prokurus apmācīt ES tiesību aktu jomā. Tā mudina arī iet soli tālāk un aicina visus juristus piedalīties Eiropas apmācības programmās, ko īsteno saistībā ar programmu "Tiesiskums" laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam. EESK uzskata, ka šim jautājumam ir būtiska nozīme Saskaņā ar Stokholmas programmā izvirzīto mērķi stiprināt aizstāvības tiesības Komiteja uzskata, ka īpaši svarīgi ir, lai šīs programmas būtu pieejamas advokātiem – tiesu pieejamības priekšstāvjiem.

3.3.4. Otrkārt, varētu apsvērt iespēju izveidot Eiropas policijas un kontroles operatīvos dienestus, lai efektīvi apkarotu noziedzību un krāpšanu, kas saistīta ar pārrobežu aspektiem.

3.3.5. Treškārt, jānoskaidro, vai krimināllietās būtu lietderīgi izstrādāt noteikumu minimumu par noziedzīgu nodarījumu un sankciju definēšanu tādiem īpaši smagiem noziegumiem ar pārrobežu dimensiju kā terorisms, cilvēku tirdzniecība, seksuāla izmantošana, nelikumīga narkotiku un ieroču tirdzniecība, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, korupcija, naudas viltošana, kibernetiskā noziedzība un organizēta noziedzība. Tā kā šie ir noziedzības veidi, kuri krimināltiesību jomā dažādās dalībvalstīs tiek skatīti tik atšķirīgi, ka var tikt apdraudētas cilvēktiesības un tiesiskā noteiktība, ir jānoskaidro, cik lielā mērā ir nepieciešama krimināltiesību saskaņošana ⁽⁵⁾.

3.3.6. Ceturtkārt, varētu paredzēt obligātu prasību par kolektīvu tiesisko aizsardzību (*class action*), kas varētu uzlabot tiesas pieejamību ES pilsoņiem.

3.3.7. Piektkārt, vēlams aktualizēt apkopojumu par tiesiskuma jomā paveikto, jo īpaši saistībā ar rīcības programmu īstenošanu.

3.3.8. Visbeidzot, būt ļoti ieteicams jaunās Komisijas sastāvā paredzēt tāda komisāra vietu, kas būtu atbildīgs par cilvēktiesību jomu.

Briselē, 2014. gada 10. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ Skatīt arī atzinumu CESE 1302/2012 par tematu "Eiropas narkotiku politika".

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību”

COM(2014) 167 final – 2014/0091 (COD)

(2014/C 451/18)

Ziņotājs: **Krzysztof PATER**

Līdzziņotājs: **Petru Sorin DANDEA**

Eiropas Parlaments 2014. gada 14. aprīlī un Padome 2014. gada 12. jūnijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību (pārstrādāta redakcija)”

COM(2014) 167 final – 2014/0091 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 20. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (10. jūlija sēdē), vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Ņemot vērā vajadzību nodrošināt fondēto pensiju kā ES dalībvalstu pensiju sistēmas daļas ātrāku turpmāko attīstību, Komiteja atbalsta lielāko daļu priekšlikumu, kas izklāstīti Eiropas Komisijas dokumentos par PKUI II direktīvas projektu.

1.2. Komiteja ir gandarīta, ka lielākā daļa priekšlikumu, ko tā ir paudusi savā atzinumā par balto grāmatu “Atbilstīgu, drošu un noturīgu pensiju programma”⁽¹⁾, ir ņemti vērā Komisijas priekšlikumā⁽²⁾.

1.3. Tā kā EESK atzīst vajadzību pēc papildu veidiem, kā – gan kolektīvi, gan individuāli – uzkrāt pensiju, jo īpaši ņemot vērā prognozes par valsts pensijas samazināšanos, EESK uzsver, ka fondētiem pensiju plāniem, ko izveidoja sociālo partneru lēmumu rezultātā, var būt ļoti svarīga loma darba ņēmēju papildu pensijas nodrošināšanā.

1.4. Tomēr Komiteja iebilst pret dažiem ierosinātajiem direktīvas noteikumiem.

1.4.1. EESK nepiekrīt pieejai uzskatīt papildpensiju kapitāla uzkrāšanas institūcijas (PKUI) par tīri finanšu tirgus iestādēm – tādējādi netiek atzītas un ņemtas vērā to īpašās iezīmes. PKUI ir iestādes ar svarīgu sociālo funkciju. Tās ir lielā mērā atbildīgas par papildpensijas kapitāla uzkrāšanu un ir kļuvušas par neaizstājamu papildinājumu valsts pensiju sistēmām. Ierosinātajā direktīvā būtu jāņem vērā sociālo partneru nozīmīgā loma programmu izveidē un pārvaldīšanā, kā arī tas, ka PKUI darbības pamatprincipiem jāatspoguļo valstu sociālā nodrošinājuma un darba tiesības.

1.4.2. Ņemot vērā būtiskās atšķirības starp pensiju plāniem dažādās dalībvalstīs un fondēto pensiju plāniem, viena visiem piemērojama pieeja nav pareizais ceļš, lai sasniegtu Komisijas mērķus: minētās atšķirības būtiski ietekmē tādos plānos iesaistīto dalībnieku un saņēmēju dažādo statusu, tiesības un gaidas. EESK kritiski attiecas, piemēram, pret priekšlikumu ieviest vienotu veidni informācijas sniegšanai, kas izsūtāma visiem fondēto pensiju plānu dalībniekiem Eiropas Savienībā. Ņemot vērā plašo daudzveidību, Komiteja uzskata, ka nav iespējams izveidot vienu vienīgu veidlapu, kas ikvienam dalībniekam un saņēmējam sniegtu informāciju, kura viņiem ir vissvarīgākā un piemērotākā.

⁽¹⁾ COM(2012) 55 final.

⁽²⁾ Skatīt atzinumu, kas publicēts OV C 299/21, 4.10.2012., 115.–122. lpp. Citstarp EESK norādīja, ka “būtu jāpārdomā ne tikai pensiju fondu pārrobežu darbība un darba ņēmēju mobilitāte, bet arī jautājumi, kas saistīti ar pensiju iestāžu uzraudzību, administratīvajiem izdevumiem un patērētāju informāciju un aizsardzību”.

1.4.2.1. Komiteja uzsver, ka tālejoša fondēto pensiju plānu standartizācija varētu būt dārga un nevis sekmētu to turpmāku attīstību, ko vēlētos EESK, bet gan radītu šo plānu pakāpenisku izzušanu.

1.4.3. Komiteja uzsver, ka pensiju plānu, tostarp fondēto pensiju plānu, kopējais mērķis ir nodrošināt saņēmējiem pienācīgus un stabilus ienākumus. Atbalstu kapitāla tirgiem, tostarp ilgtermiņa ieguldījumus, var uzskatīt tikai par sekundāru mērķi, kas īstenojams ar nosacījumu, ka tas nerada kaitējumu plānu dalībnieku un saņēmēju interesēm. Lai arī Komiteja atbalsta iespēju papildpensiju kapitāla uzkrāšanas institūcijām vairāk ieguldīt "instrumentos, kam ir ilgtermiņa ekonomikas profils", tomēr EESK vienlaikus stingri iebilst pret Eiropas Komisijas priekšlikumu, ka "Dalībvalstis tomēr neliedz institūcijām (..) ieguldīt (..) instrumentos, (..) kuri netiek tirgoti regulētos tirgos, daudzpusējās tirdzniecības sistēmās vai organizētās tirdzniecības sistēmās". Iespēja pastāvīgi un objektīvi izvērtēt plāna aktīvus, kā arī piekļūt uzticamai un atjauninātai informācijai par finansiālo situāciju, kādā ir to vērtspapīru emitents, kuros ir ieguldīti pensiju plāna aktīvi, ir būtisks nosacījums plāna dalībnieku un saņēmēju finansiālajai drošībai. Tomēr dalībvalstīm jābūt brīvai iespējai pēc apspriešanās ar sociālajiem partneriem noteikt vai nenoteikt šajā jautājumā jebkādas ierobežojumus.

1.4.4. Šā atzinuma turpmākajās sadaļās ir sniegts detalizēts izklāsts par iepriekšminētajiem iebildumiem un citām EESK piezīmēm saistībā ar priekšlikumu direktīvai.

2. Komisijas priekšlikums

2.1. Komisijas priekšlikums ir kopš 2005. gada spēkā esošās Direktīvas 2003/41/EK par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību⁽³⁾ pārskatīta redakcija. Ar to vienlaikus kodificē spēkā esošās direktīvas nemainītos noteikumus un veic tajā grozījumus.

2.2. Kā norāda Komisija, minētā priekšlikuma vispārējais mērķis ir atvieglot iekrājumu veikšanu pensijai fondētās pensijas veidā. Komisija arī definē četrus konkrētus mērķus:

- atlikušo piesardzības šķēršļu novēršana pārrobežu PKUI;
- labas pārvaldības un riska pārvaldības nodrošināšana;
- precīzas un atbilstošas informācijas nodrošināšana dalībniekiem un saņēmējiem;
- efektīvai PKUI uzraudzībai nepieciešamo instrumentu nodrošināšana uzraudzītājiem.

2.3. Komisijas priekšlikums tika publicēts 2014. gada 27. martā kā daļa no Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansējuma nodrošināšanai paredzētas instrumentu paketes. Priekšlikuma paskaidrojuma rakstā ir atkārtoti uzsvērta vajadzība stiprināt PKUI spēju ieguldīt aktīvos ar ilgtermiņa ekonomikas profilu.

2.4. Atbalstot priekšlikumu, Komisija citstarp apgalvo: ja Eiropas Savienībā reglamentējošā sistēma netiks atjaunināta, pastāv risks, ka dalībvalstis izstrādās arvien atšķirīgākus tiesiskos risinājumus, tādējādi radīsies šķēršļi pārrobežu PKUI darbībai un tajā pašā laikā netiks nodrošināts augstāks ES patērētāju aizsardzības līmenis un apjomradīti ietaupījumi. Komisija arī uzskata, ka stabila PKUI regulatīvā sistēma var veicināt PKUI attīstību dalībvalstīs, kurās to patlaban gandrīz nav.

2.5. Saskaņā ar Komisijas aplēsēm direktīvas īstenošanas radītās vidējās papildu izmaksas vienam dalībniekam būs EUR 22, bet ikgadējās izmaksas vienam dalībniekam – EUR 0,27–0,80.

⁽³⁾ Skatīt OV L 235, 23.9.2003.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Daudzās dalībvalstīs valsts plānu segums ir ticis samazināts, tāpēc pienācīgu pensiju nodrošināšanā aizvien lielāka nozīme būs papildu risinājumiem, ko dalībvalstis bieži atbalsta ar nodokļu atvieglojumiem. Fondētie plāni ir īpaši svarīgi, jo tiem ir tādas iezīmes, ko nenodrošina individuālo pensiju uzkrājumi. Šos plānus pilnīgi vai lielā mērā finansē darba devēji, un tajā pašā laikā tie ir viegli pieejami darba ņēmējiem, tostarp tiem, kuru atalgojums ir zems, turklāt apjomradītu ietaupījumu dēļ šo plānu vienības izmaksas ir zemākas. Pateicoties sociālo partneru pieņemtajiem plāna nosacījumiem, dažkārt papildu pensija tiek uzkrāta pat par tiem laikposmiem, kad darba ņēmējs nevarēja strādāt (piemēram, slimības vai bērna kopšanas atvaļinājuma laikā). Formulējot ieguldījumu politiku, sociālie partneri dažkārt plānos iekļauj ne vien finansiālus kritērijus, bet arī, piemēram, ētiskus, tādējādi izplatot uzņēmumos sev svarīgas vērtības. Tā kā fondētie pensiju plāni pašlaik nodrošina papildu pensiju vien nelielai daļai ES iedzīvotāju (patlaban tiem būtiska nozīme ir tikai dažās dalībvalstīs, un tie nepastāv daudzās citās dalībvalstīs), Komiteja atbalsta iniciatīvu attīstīt PKUI.

3.2. Fondētie pensiju plāni sniedz labumu gan darba ņēmējiem, gan šādu plānu finansētājiem, t. i., darba devējiem. Darba ņēmēju iegūtās pensiju tiesības faktiski ir papildu atlīdzības forma par darbu. Darba devējiem pensiju plāni nozīmē ilgtermiņa attiecību veidošanu ar saviem darbiniekiem. Parasti šādi plāni darbinieku vidū veicina lielāku lojalitāti uzņēmumam un samazina personāla mainību. Tāpēc Komiteja uzsver, ka, pieņemot tiesību aktus šajā jomā, ir jāievēro liela piesardzība, lai papildu finansiālā sloga vai birokrātijas radīšanas rezultātā nemazinātu PKUI pievilcību.

3.3. EESK apzinās, ka Eiropas Komisijas rīcībā patlaban nav tādu instrumentu, ar kuriem iegūt visaptverošu un objektīvu informāciju par plānoto risinājumu izmaksām, un ka tai par pamatu jāizmanto attiecīgo PKUI sniegtā informācija. Tomēr EESK pauž sarūgtinājumu, ka ierosināto noteikumu izmaksas tika pielīdzinātas vidējām izmaksām un turklāt nav sniegta informācija par vispārējās izmaksas veidojošajiem elementiem atsevišķi. Tāpēc nav iespējams konstatēt, cik lielas izmaksas katra priekšlikuma dēļ radīsies darba devējiem un darba ņēmējiem un kādas atšķirības varētu parādīties starp valstīm.

3.4. Ņemot vērā to, ka, pieņemot ierosināto direktīvu, attiecībā uz PKUI tiktu ieviestas jaunas prasības, kas radītu papildu izmaksas, Komiteja mudina ieviest iespēju nepiemērot direktīvu PKUI to izveides sākotnējā posmā (ne vairāk par 12 mēnešiem). Tas ļautu iemaksas veicošajam uzņēmumam izveidot PKUI, neradot tiem relatīvi lielas administratīvas izmaksas jau no paša PKUI darbības sākuma, un vēlāk pieņemt lēmumu, vai uzņēmums vēlas turpināt finansēt savu PKUI vai dod priekšroku pievienoties citai PKUI, kas jau pastāv. EESK uzskata, ka tas varētu ietekmēt darba devēja lēmumu izveidot PKUI.

3.5. Komiteja vēlas uzsvērt sociālo partneru būtisko lomu gan PKUI izveidošanā, gan tās pārraudzībā. Komiteja uzskata, ka sociālo partneru autonomija attiecībā uz pensiju plāna risinājumu noteikšanu noteikti jāsauglabā. Tiesiskajā regulējumā būtu jānosaka tikai obligātie standarti, kuri būtu jāievēro par plāniem atbildīgajiem partneriem. EESK arī uzsver, ka daudzās dalībvalstīs pastāv ļoti cieša saikne starp fondēto pensiju plāniem, darba tiesībām, sociālā nodrošinājuma tiesībām un noteikumiem, kas nosaka sociālo partneru pienākumus. Lai arī direktīvas priekšlikuma 22. panta 2. punktā ir teikts, ka “[š]ī direktīva neskar sociālo partneru nozīmi institūciju pārvaldībā”, tomēr Komitejai rodas iespaids, ka izskatāmajā priekšlikumā tiek mēģināts izstumt sociālos partnerus, kuriem bieži ir ilggadēja pieredze fondēto pensiju plānu izstrādē. PKUI nevar uzskatīt vienkārši par finanšu iestādēm, taču Komisijas priekšlikumā ir piemērota šāda pieeja. Tās arī veido daļu no sociālās drošības tīkla, kuru aktīvi izstrādā un pārvalda sociālie partneri. Tāpēc Komiteja atkārtoti uzsver nostāju, kas ir izklāstīta tās iepriekšējā atzinumā par balto grāmatu⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ Minētajā atzinumā Komiteja atbalstīja “darba devēju fondētas pensiju shēmas, ko izveido un pārvalda darba devēji un darba ņēmēju pārstāvji”, un aicināja “Komisiju sniegt atbalstu sociālajiem partneriem, lai palielinātu viņu administratīvo spēju šajā jomā”.

3.6. EESK uzsver, ka attiecības starp PKUI un attiecīgā plāna dalībniekiem un saņēmējiem nevar pielīdzināt attiecībām starp finanšu iestādi un tās klientiem (patērētājiem).

3.7. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu neievieš tādus fondētu pensiju plānu risinājumus, kas paredzēti, lai saglabātu "vienlīdzīgus nosacījumus ar "Maksātspējas II" nosacījumiem" ⁽⁵⁾, kā ieteikts tās atzinumā par balto grāmatu ⁽⁶⁾. EESK uzsver, ka attiecībā uz kvantitatīvajām prasībām direktīvas projekta noteikumu saskaņošanai ar "Maksātspējas II" nosacījumiem (aktīvu novērtēšanas metodes, kā arī prasība nodrošināt ciešāku korelāciju starp kapitāla summu un riska līmeņiem) ļoti negatīvi ietekmētu fondēto pensiju plānus, jo tiktu paaugstinātas prasības attiecībā uz kapitālu, palielinātos darbības izmaksas un, iespējams, rastos pārtraukumi kapitāla piešķiršanā.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Pārrobežu darbības

4.1.1. EESK uzsver, ka par pamatu visiem PKUI darbības pārrobežu aspektiem, kas minēti direktīvas priekšlikuma 12. un 13. pantā, jāliek plānu veidojošo darba devēju un attiecīgo darba ņēmēju intereses un pārrobežu darbībai jākalpo viņu interesēm. Tāpēc lēmumu par tādas darbības sākšanu būtu jāpieņem plānu veidojošajiem sociālajiem partneriem.

4.1.2. Komiteja atzinīgi vērtē tādas iespējas ieviešanu, kas ļauj nodot pensiju plānus citām institūcijām citās dalībvalstīs, ja ir saņemta iepriekšēja atļauja no saņēmējas institūcijas kompetentās uzraudzības iestādes, kā arī attiecīgo dalībnieku un saņēmēju apstiprinājums.

4.1.3. Komiteja atbalsta pasākumus, kas paredzēti PKUI darbības pārrobežu aspektu veicināšanai, un uzsver, ka, lai panāktu būtisku attīstību fondēto pensiju jomā, ir ļoti svarīgi popularizēt un vairot PKUI valstīs, kurās šāds pensiju plāns nepastāv vai tā izveide ir agrīnā posmā.

4.1.4. EESK uzskata, ka atļauja PKUI veikt ieguldījumus citās dalībvalstīs, ievērojot tikai savā piederības valstī spēkā esošos noteikumus, ir atzinīgi vērtējams solis, kas atvieglo PKUI darbību kopējā Eiropas tirgū.

4.2. Pārvaldība un riska pārvaldība

4.2.1. Ja vien ir ņemti vērā dažādie papildpensijas kapitāla uzkrāšanas pārvaldības veidi, EESK atbalsta priekšlikumu par lielākas pārredzamības nodrošināšanu attiecībā uz to personu atalgojumu, kuras ieņem nozīmīgus amatus PKUI.

4.2.2. Komiteja uzskata, ka gadījumos, kad aktīvu pārvalda, izmantojot ārpalpojumu, būtu jāpublisko gan atalgojuma noteikumi, gan pārvaldītāja uzņēmuma saņemtā summa, taču ne atsevišķu tā darbinieku atalgojums. Komiteja kritiski vērtē plānu pārredzama atalgojuma politikas principā iekļaut arī to uzņēmumu darbiniekus, kuri pārvalda plānus, izmantojot ārpalpojumus. Tas varētu būtiski apgrūtināt tādu uzņēmumu atrašanu, kas uzņemtos šādus pienākumus, jo īpaši maza pensiju plāna aktīvu pārvaldību.

4.2.3. Komiteja atzinīgi vērtē citus priekšlikumus par papildu regulējuma noteikšanu attiecībā uz pensiju plānu pārvaldības nodošanu ārpalpojumu sniedzējiem un šīs ārpalpojumu izmantošanas uzraudzību, tomēr iesaka ievērot piesardzību, nosakot saistības, kas jāievēro šiem pārvaldības uzņēmumiem.

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/138/EK (2009. gada 25. novembris) par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapsrošināšanas jomā ("Maksātspēja II"), (OV L 335/1, 17.12.2009.).

⁽⁶⁾ Komiteja atzinumā par balto grāmatu pauda "nopietnas bažas par dažiem priekšlikumiem attiecībā uz aroda pensijām. Tā kā pensiju shēmas būtiski atšķiras no dzīvības apdrošināšanas pakalpojumiem, Komiteja neatbalsta paredzēto PKUI direktīvas pārskatīšanu, kuras mērķis ir saglabāt vienlīdzīgus nosacījumus ar "Maksātspējas II" nosacījumiem, bet gan iesaka pēc apspriešanās ar sociālajiem partneriem un citām ieinteresētajām pusēm ieviest īpaši izstrādātus pasākumus pensiju fondu noguldījumu nodrošināšanai."

4.2.4. Attiecībā uz priekšlikumu noteikt kritērijus, kāda persona uzskatāma par piemērotu un atbilstīgu personu institūcijas pārvaldībai un citu svarīgu uzdevumu pildīšanai, EESK uzskata, ka šajos noteikumos būtu jāņem vērā PKUI īpašās iezīmes un sociālo partneru ilggadīgais ieguldījums PKUI pārvaldībā (piemēram, sociālo partneru tiesības PKUI pārvaldības un pārraudzības struktūrās iecelt savus pārstāvjus). Galu galā PKUI nav tipiskas finanšu iestādes, kas ir vērstas uz peļņu, bet gan darba devēju un darba ņēmēju pārraudzītas organizācijas. Pašsaprotamu iemeslu dēļ tās vēlas saglabāt pēc iespējas mazākas organizatoriskās izmaksas. Tāpēc, nosakot prasības attiecībā uz PKUI pārvaldības funkciju veicēju prasmēm, ir jāņem vērā iepriekšminētais, un noteikumi nedrīkst ierobežot sociālo partneru ieguldījumu pensiju plānu pārvaldības procesā vairāk nekā to nosaka pašreizējā sistēma.

4.2.5. Komiteja ierosina vadītāju prasmju novērtēšanas prasības attiecināt uz visu vadības vai pārraudzības struktūru, bet nevis uz atsevišķiem cilvēkiem. Šo priekšlikumu varētu īstenot, ja 23. pantā nošķirtu iestādes vadītājiem noteiktās prasības no prasībām tām personām, kuras pilda citas galvenās funkcijas. Tāds risinājums ļautu sociālajiem partneriem arī turpmāk piedalīties PKUI pārvaldības struktūrās un vienlaikus paaugstinātu prasības personām, kuras ir tieši iesaistītas PKUI statūtos noteiktajā darbībā.

4.2.6. Komiteja uzsver, ka paredzot PKUI pārvaldības prasības, ir jāņem vērā fondēto pensiju īpašās iezīmes. Šādos plānos piedalās trīs savstarpēji saistītas puses – darba devējs/ijmaksas veicošs uzņēmums, darba ņēmējs/plāna dalībnieks un PKUI. No vienas puses, tas nodrošina drošāku sistēmu, pateicoties dažādu pušu veiktajai uzraudzībai, savukārt, no otras puses, tas sarežģī stāvokli, jo tādējādi tiesiskais regulējums par finanšu iestādēm ir jāapvieno ar darba tiesībām, sociālā nodrošinājuma tiesībām un noteikumiem par sociālo partneru sadarbību atsevišķās dalībvalstīs.

4.2.7. EESK pauž gandarījumu par to, ka Eiropas Komisija ir informēta par iespējamajām problēmām, ko var radīt stingrāku PKUI pārvaldības prasību noteikšana, un atbalsta noteikumus, kuri paredz, ka pārvaldības sistēmām ir jābūt samērīgām ar PKUI darbību būtību, mērogu un sarežģītību (22., 24., 25., 26. un 29. pants).

4.2.8. EESK uzskata, ka PKUI prioritātei vajadzētu būt pensiju plānu starpniecību uzkrāto finanšu resursu aizsardzībai un atbilstīga apjoma pensijas nodrošināšanai, ko sekmē pienācīgi līdzsvarota ieguldījumu politika. Ilgtermiņa ieguldījumu atbalstam nevajadzētu aizēnot PKUI galveno mērķi, proti, nodrošināt plāna dalībniekiem ienākumus vecumdienās. Iespēja bieži un objektīvi izvērtēt pensiju plānu aktīvus, kā arī piekļuve precīzai un atjauninātai informācijai par finansiālo situāciju, kādā ir to vērtspapīru emitents, kuros PKUI veic ieguldījumus, ir priekšnosacījumi šo aktīvu drošai ieguldīšanai.

4.2.8.1. EESK pozitīvi vērtē priekšlikumu noteikt, ka dalībvalstis neliedz ieguldīt fondēto pensiju plānu aktīvus instrumentos, kam ir ilgtermiņa ekonomikas profils.

4.2.8.2. Tomēr Komiteja stingri ieilst pret Eiropas Komisijas priekšlikumu, ka "Dalībvalstis tomēr neliedz institūcijām (..) ieguldīt (..) instrumentos, (..) kuri netiek tirgoti regulētos tirgos, daudzpusējās tirdzniecības sistēmās vai organizētās tirdzniecības sistēmās". EESK atzīmē, ka attiecībā uz plāniem, kuri pamatojas uz definētām iemaksām, veikt ieguldījumus instrumentos, kuru vērtībai nav iespējams nerimtīgi sekot līdzi, būtu plāna dalībniekiem ļoti riskants risinājums. Jebkura pieeja, kuras pamatā būtu šāda ieguldījumu politika, kļūtu nepārredzama, jo nebūtu iespējams dalībniekiem sniegt precīzu informāciju par uzkrāto līdzekļu vērtību un izmaksām, kas paredzamas, sasniedzot pensionēšanās vecumu, – taču tas ir ļoti svarīgs faktors tiem dalībniekiem, uz kuriem gulstas viss ieguldījumu risks. Tomēr EESK uzskata, ka dalībvalstīm jābūt brīvai iespējai pēc apspriešanās ar sociālajiem partneriem noteikt vai nenoteikt šajā jautājumā jebkādas ierobežojumus.

4.2.8.3. EESK atbalsta PKUI iespējas ieguldīt ilgtermiņa infrastruktūras projektos. Tomēr tā uzskata, ka ieguldīšana bez kvantitatīviem ierobežojumiem šādos projektos būtu jāatļauj tad, ja tiek izmantoti publiski tirgojami finanšu instrumenti (piemēram, akcijas vai obligācijas), vai arī finanšu mehānismi, kas ir brīvi pieejami finanšu tirgū (piemēram, dažādi ieguldījumu fondu veidi, to uzņēmumu publiskā apgrozībā esošas akcijas, kuri veic tiešus ieguldījumus ilgtermiņa projektos).

4.2.9. EESK ierosina Komisijai apsvērt iespēju grozīt direktīvas projekta 20. panta 1. punkta d) apakšpunktu, kurā izklāstīti noteikumi par ieguldījumiem atvasinātos instrumentos. Pēc Komitejas domām, pamatojoties uz krīzē gūto pieredzi, būtu pamats ierobežot pašreizējo, ļoti vispārīgo noteikumu, ar kuru saskaņā PKUI var ieguldīt atvasinātos instrumentos, ja tas "atvieglo portfeļa efektīvu pārvaldīšanu".

4.2.10. Komiteja pilnīgi atbalsta depozitāriju ieviešanu plāniem, kuru dalībnieki un saņēmēji pilnībā uzņemas ieguldījumu risku, un uzskata, ka depozitāriji ir būtiski instrumenti kolektīvo ieguldījumu iestāžu aktīvu aizsardzībai mūsdienās.

4.2.11. EESK atbalsta prasību nodrošināt efektīvu aktuāra funkciju plānos, kuru dalībnieki un saņēmēji neuzņemas visus risku veidus.

4.3. Informācija dalībniekiem un saņēmējiem

4.3.1. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka atbilstīgi tās iepriekš sniegtajiem ieteikumiem ir izvirzīta prasība nodrošināt dalībniekiem un saņēmējiem plašāku informācijas klāstu. Tā arī atbalsta tādas prasības ieviešanu, kas paredz, ka PKUI pienākums ir vismaz reizi 12 mēnešos sniegt pamatinformāciju, piemēram, par plāna garantijām, kopējām iemaksām, plāna dalības maksām, ieguldījuma profilu, iepriekšējiem rezultātiem un pensiju aplēsēm.

4.3.2. Komitejai ir nopietnas šaubas par to, vai ierosinātā doma nodrošināt saņēmējam divas lappuses garu standartizētas informācijas paziņojumu ar skaidru izkārtojumu ir īstenojama. Dažādi fondēto pensiju plāni dalībniekiem rada atšķirīgus riskus, un atšķiras arī šo plānu dalībnieku gaidas attiecībā uz nākotnes pensijām. Turklāt noteikumus par fondēto plānu uzkrāto līdzekļu izmaksu bieži nosaka dalībvalstu tiesiskais regulējums. Šie faktori būtu jāatspoguļo informācijā, kas tiek nosūtīta šādu plānu dalībniekiem un saņēmējiem. Tāpēc EESK lūdz grozīt ierosinātos noteikumus tā, lai plāna dalībniekiem nosūtītās informācijas veidnes standartizēšana notiktu vairākos posmos un lai procesa gaitā galīgo veidnes saturu varētu noteikt elastīgi. Sākotnējā posmā būtu jāsāk darbs pie tādu veidņu izstrādes, kurās ir iekļauta dažāda veida informācija (vismaz divi modeļi, pamatojoties uz definētu iemaksu un definētu izmaksu koncepcijām). Pēc tam tie būtu jāizmēģina izvēlētajās dalībvalstīs vai PKUI, un tikai tad, kad būs apkopota attiecīgā pieredze, būs iespējams sākt darbu pie 54. pantā minētā deleģētā akta.

4.3.3. Komiteja uzskata, ka galu galā būtu jābūt vismaz divām informācijas veidnēm – vienai definētu iemaksu plāniem un otrai definētu izmaksu plāniem. Turklāt katrai dalībvalstij jābūt iespējai minētajā veidnē pievienot vairākus informācijas ierakstus, kas ir būtiski plāna dalībniekiem vai saņēmējiem un atbilst valsts līmeņa noteikumu īpašajām iezīmēm.

4.3.4. EESK uzskata, ka daudzi no ierosinātajiem noteikumiem nav pietiekami precīzi un var maldināt dalībniekus un saņēmējus, nevis sniegt tiem precīzu informāciju.

4.3.4.1. Pats šī dokumenta nosaukums (pensijas kapitāla pārskats) ir mulsinošs – labākajā gadījumā tas būs prognozētā pensijas kapitāla pārskats. Tāpēc dokumentu vajadzētu saukt, piemēram, par "Pašreizējām pensijas prognozēm".

4.3.4.2. Direktīvas priekšlikuma 48. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir paredzēta iespēja sniegt dalībniekiem informāciju par "pilnām garantijām". Tas ir maldinošs termins, kas iespējamajiem dalībniekiem nesniedz nekādu priekšstatu par pesimistiskajām izredzēm gadījumā, ja darba devējs/PKUI iemaksas veicošais uzņēmums bankrotē. Pastāv iespēja, ka šāda bankrota rezultātā izmaksu veikšana saņēmējiem pensiju plāna ietvaros nebūs iespējama. Tajā pašā laikā 48. panta 2. punkta d) apakšpunktā Komisija atsauca uz "pabalstu samazināšanas mehānismiem", kas ļauj apšaubīt pilnas garantijas pastāvēšanu.

4.3.5. Komiteja mudina Komisiju ievērot īpašu piesardzību 54. pantā minētā deleģētā akta izstrādē, ņemot vērā šāda risinājuma iespējamās izmaksas. Nedrīkst pieļaut, ka slogs, ko rada vajadzība apkopot plāna dalībniekiem paredzēto informāciju vai pakalpojumu papildizmaksas, kas izriet no vajadzības sniegt papildu skaidrojumus gadījumā, ja Eiropas vienveida veidne neatbilst konkrētā plāna īpašajiem apstākļiem, būtiski palielina PKUI izmaksas. Tāpēc, nosakot prasības attiecībā uz plānu dalībniekiem paredzēto informāciju, EESK iesaka Komisijai ņemt vērā to plānu būtību, kuros šie dalībnieki piedalās.

4.4. PKUI darbības pārraudzība

4.4.1. Ņemot vērā iepriekšējās interpretācijas problēmas, ko radīja dalībvalstu atšķirīgās pārraudzības prakses, Komiteja atzinīgi vērtē centienus skaidrāk noteikt tās finansiālās darbības jomas, uz ko attiecas pārraudzība, un nošķirt tās no jomām, uz kurām attiecas sociālā nodrošinājuma un darba tiesības.

4.4.2. EESK arī atbalsta plānus noteikt stingrākus noteikumus attiecībā uz starpiestāžu informācijas apmaiņu starp kompetentajām iestādēm, kas pārrauga fondēto pensiju plānus.

4.4.3. EESK uzskata, ka priekšlikums palielināt uzraudzības pilnvaras attiecībā uz PKUI ir racionāls, un tas varētu ietvert papildu informācijas prasības. Ierosinātās direktīvas noteikumi šajā jomā ir nodrošinājuši pienācīgu elastības līmeni, sniedzot iespēju pielāgot konkrētus pārraudzības pasākumus atsevišķiem gadījumiem.

Briselē, 2014. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES kvalitātes sistēma pārmaiņu un pārstrukturēšanās prognozēšanai”

COM(2013) 882 final

(2014/C 451/19)

Ziņotājs: **Joost VAN IERSEL**

Līdzziņotājs: **Thomas STUDENT**

Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 2. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“ES kvalitātes sistēma pārmaiņu un pārstrukturēšanās prognozēšanai”

COM(2013) 882 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2014. gada 11. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 77 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Pārstrukturēšanās ir nepārtraukts process, kuru virza daudzi un dažādi faktori, kas ikdienā ietekmē uzņēmumu darbu. Pasaules ekonomika jau atkal saskaras ar virkni sarežģītu un graužošu tehnoloģisko šoku, kuru ietekmei ir tendence pieaugt.

1.2. EESK uzskata, ka uzņēmumiem ir ļoti liela nozīme pārstrukturēšanās, pielāgošanās vai prognozēšanas procesā, kas prasa darbinieku un to pārstāvju līdzdalību, tiem iesaistoties uzņēmumu padomēs un/vai arodbiedrībās. Šis ir viens no EESK stingri atbalstītās uzņēmumu sociālās atbildības aspektiem. Daudzos gadījumos, it īpaši lielāka apmēra pārstrukturēšanās projektos, bieži ir iesaistīts plašāks ieinteresēto personu loks, tostarp publiskās pārvaldes un izglītības iestādes.

1.3. Ir jāievēro vienošanās par konsultēšanos ar darbinieku pārstāvjiem valsts un Eiropas uzņēmumu līmenī, un konsultāciju process jākoncentrē uz faktiski rezultātu sasniegšanu strauji mainīgos apstākļos. Pārstrukturēšanās un prognozēšana, ja ar tām nodarbošies nozaru sociālā dialoga komitejas, varētu veicināt pragmatiskus risinājumus, pamatojoties uz globāla mēroga faktiem, rādītājiem un tendencēm.

1.4. Šim procesam ES līmenī jā sākas ar izpratni par apstākļu un pieeju plašo daudzveidību. Komisijas ierosinātā ES kvalitātes sistēma pārmaiņu un pārstrukturēšanās prognozēšanai šeit noteikti varētu izrādīties noderīga ⁽¹⁾.

1.5. Pārstrukturēšanās un prognozēšana prasa uzņēmumos un reģionos īstenot tiem īpaši pielāgotus risinājumus, taču, tā kā pastāv daudzi transversāli aspekti, ļoti nepieciešami ir ES līmeņa stimuli plašāku partnerību veidošanai ar akadēmiskajām aprindām, pētniecības iestādēm, vietējām, reģionālajām un valsts pārvaldes iestādēm un reģionos esošajām izglītības un apmācības iestādēm. Tas pats attiecas uz labas prakses piemēru izplatīšanu. Tāpat ļoti noderīgas varētu būt arī nozaru padomes nodarbinātības un prasmju jautājumos.

1.6. Globālo tehnoloģiju un vērtību ķēžu pastāvēšana nozīmē to, ka pārmaiņu prognozēšana ir ļoti sarežģīts process. Pasreizējā pārdomātā un konkrētai situācijai īpaši pielāgotā specializācija atkārtoti liecina par nepieciešamību pēc katram uzņēmumam pielāgotas pieejas un risinājumiem.

1.7. Plašākā skatījumā priekšplānā jāizvirza tādi nākotnes temati un tendences kā pievēršanās ekoloģijas jautājumiem un svarīgākās [ES] tehnoloģijas. Tie jāapsver arī sociālo partneru vidū un jāiekļauj valsts un reģionālā līmeņa izglītības un apmācības programmās.

⁽¹⁾ EK paziņojums par ES kvalitātes sistēmu, 15. lpp. un turpmākās lappuses.

1.8. Valstij, sociālajiem partneriem un uzņēmumiem kopīgi jāuzņemas līdzbildība par neaizsargātajām sabiedrības grupām, kā arī par vecāko paaudzi un mazkvalificētiem cilvēkiem, īstenojot sociālus pasākumus, kuri vairākās dalībvalstīs jau ir izstrādāti.

Kopīgas analīžu veikšanas un diagnožu izstrādes rezultātā katrai ieinteresētajai personai ir jāuzņemas konkrēti pienākumi. Vairākās valstīs tā jau ir vispārpieņemta prakse, taču atsevišķās citās dalībvalstīs tā vēl nav tik labi attīstīta.

1.9. Eiropas Komisija var atbalstīt vienotības gara radīšanu visā Savienībā, sekmējot partnerību veidošanu starp dažādām ieinteresētajām personām. Tā var palīdzēt radīt vajadzīgos apstākļus, konkrētos gadījumos pareizi izmantojot Eiropas fondu sniegtās iespējas. Komisijai ES pārstrukturēšanās un prognozēšanas darba kārtības ietvaros būtu jāuzsver risinājumi, kas attiecas uz sociālo dialogu valsts un nozaru līmenī.

1.10. EESK piekrīt Komisijas ierosinātās ES kvalitātes sistēmas ieviešanai brīvprātīgā kārtā. Komiteja tomēr vēlas norādīt, ka attiecībā uz darba ņēmēju līdzdalību būtu vēlams izstrādāt konkrētu pamatnosacījumu tiesisko pamatu, neiejaucoties valstu kompetences jomās.

1.11. Lai iegūtu ticamas un precīzas analīzes un datus, ieinteresētajām pusēm un Komisijai būtu arī turpmāk jāizmanto visas iespējas, ko piedāvā tādas ES aģentūras kā Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (*Eurofound*) un Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (*CEDEFOP*). Īpašos gadījumos, ja vajadzīgs, minētajos procesos var iesaistīties arī EESK.

2. Pārstrukturēšanās un prognozēšana: konteksts un pasākumi

2.1. EESK 2012. gada jūlijā pieņēma atzinumu⁽²⁾, kas bija ieguldījums Komisijas īstenotajā uzņēmumu pārstrukturēšanās un pārmaiņu prognozēšanas sabiedriskajā apspriešanās. Daudzi no minētajā atzinumā paustajiem novērojumiem un ieteikumiem vienlīdz lielā mērā attiecas arī uz neseno paziņojumu par ES kvalitātes sistēmu pārmaiņu un pārstrukturēšanās prognozēšanai⁽³⁾.

2.2. Pārstrukturēšanās ir nepārtraukts process, kas ir atkarīgs no daudziem un dažādiem faktoriem, kuri ikdienā ietekmē uzņēmumu darbu. "Radošās iznīcības" tendences (*creative destruction*) rada negaidītas iespējas, taču skaidrs ir arī tas, ka krīze un zemi izaugsmes rādītāji, aizvien lielākā valsts ekonomikas sekmju atkarība no pasaules tirgiem un aizvien sarežģītākās attiecības starp uzņēmumiem, to piegādātājiem un klientiem daudzus uzņēmumus – tāpat kā to darbiniekus – pakļauj smagam spiedienam. Jebkurā gadījumā ārkārtīgi svarīgi ir saglabāt rūpniecības kritisko masu.

2.3. Atbilstoši globālajām norisēm arī Eiropas ekonomika cenšas iet vienā solī ar jauno tehnoloģiju un inovāciju attīstību. Tās ļoti lielā mērā ietekmēs to, kā ekonomikas un sociālās jomas pārstāvji organizēs savu darbu nolūkā sekmēt izturēspēju un nodrošināt nepārtrauktību.

2.4. Internacionalizācija, preču aprites ķēžu sadrumstalotība, robežu izzušana starp nozarēm, [transversālo] tehnoloģiju, automatizācijas un robotizācijas un tagad arī digitizācijas nozīmes pieaugums, pielāgotu pieeju un risinājumu izstrāde un galvenokārt, vispārpieņemtais uzskats, ka liela daļa šobrīd pieejamo produktu un pakalpojumu tuvākajā nākotnē tiks aizstāti ar virkni jaunu produktu un pakalpojumu – tie visi ir pašreizējo rūpniecībā notiekošo pārmaiņu piemēri⁽⁴⁾.

2.5. Nepieciešamība pēc prasmju atjaunināšanas un pielāgošanās dienu no dienas liek pārskatīt līdzšinējos uzskatus un praksi. Ne vien gatavība lietot tehnoloģijas, bet vispirms un galvenokārt tieši radošums nepārtraukti tiek prasīts no lielākās daļas cilvēku – ja ne no visiem –, neatkarīgi no viņu statusa.

2.6. EESK ir analizējusi pašreizējās tendences, kas atspoguļotas vairākos atzinumos par konkrētām nozarēm un procesiem. Pagājušajā gadā, reaģējot uz Komisijas paziņojumu par rūpniecības politiku, Komiteja pieņēma vispārēju skatījumu attiecībā uz vēlamo politikas nostādņu izstrādi un aspektiem, kuriem būtu jāpievērš uzmanība⁽⁵⁾. Saskaņā ar šo visaptverošo skatījumu vairākas cieši savā starpā saistītas jomas – un pavisam noteikti mērķis panākt rūpniecības atveseļošanu – ietver tādas pasākumus kā aktīva tehnoloģiju izmantošanas un inovāciju sekmēšana, prasmju uzlabošana visā spektrā un arī informētības palielināšana rūpniecības nozarē par jauno pakalpojumu potenciālu.

⁽²⁾ OV C 299, 4.10.2012., 54. lpp., piezīmes par Komisijas Zaļo grāmatu par pārstrukturēšanos un pārmaiņu prognozēšanu, 2012. gads.

⁽³⁾ Komisijas 2013. gada 13. decembra paziņojums.

⁽⁴⁾ Pašreizējās jaunās, novatoriskās norises labi ilustrē Vācijā sagatavotais ziņojums "Recommendations for implementing the strategic initiative INDUSTRIE 4.0" ("Ieteikumi stratēģiskās iniciatīvas INDUSTRIE 4.0 īstenošanai"), ko izdevusi Nacionālā zinātnes un inženierzinību akadēmija un *Forschungsunion* un finansējusi Federālā izglītības un pētniecības ministrija; 2013. gada aprīlis (cipari "4.0" attiecas uz ceturto rūpniecisko revolūciju).

⁽⁵⁾ OV C 327, 12.11.2013., 82. lpp., piezīmes par EK paziņojumu par rūpniecības politiku, 2013. gads.

2.7. Savā 2012. gada atzinumā EESK arī apgalvo: lai uzņēmējdarbība būtu izturētspējīga, tai nepieciešama gan vadība, gan plašs atbalsts no darbinieku puses visos uzņēmuma līmeņos, kā arī no sabiedrības kopumā. Daudzos uzņēmumos darbinieki sekmīgi piedalās pārmaiņu procesos. Vienprātības nodrošināšana parasti atmaksājas.

2.8. Pārstrukturēšanās procesi ir daudzveidīgi un sarežģīti. Kā minēts atzinumā, līdzās atšķirībām starp pārstrukturēšanos un prognozēšanu būtiskas atšķirības konstatējamas arī starp mazajiem, vidējiem un lielajiem uzņēmumiem, starp nozarēm (kuras dažādos veidos ietekmē jauni pārmaiņu viļņi un tehnoloģiju rašanās), starp reģioniem (blīvi apdzīvotiem un citiem), starp dažādu valstu ekonomikas brieduma pakāpēm un starp dažādu valstu kultūrām.

2.9. Sarežģījumus rada arī būtiskās pārmaiņas darba tirgos, kas daļēji ir finanšu un ekonomikas krīzes radīto blakusefektu rezultāts un daļēji – jaunā rūpniecības cikla aizsākšanās sekas. Kolektīvās un sociālās partnerības sistēmas ir jā saglabā un jāstiprina, kur vien tas nepieciešams.

2.10. Šajā nepastāvīgajā situācijā un Eiropā valdošajos ļoti lielās daudzveidības apstākļos EESK uzsver savu pamatpieņēmumu, ka “uzņēmumiem pēc definīcijas ir galvenā loma tirgus dalībnieku pielāgošanās stratēģijās. Tādēļ uzņēmumiem ir svarīga nozīme pārstrukturēšanās procesā”⁽⁶⁾.

2.11. Uzņēmumiem, protams, ir jāpārstrukturējas, jāpielāgojas vai arī jāprognozē nākotnes scenāriji katrā konkrētajā vidē. Tas nozīmē, ka papildus to iekšējām procedūrām un praksei sava nozīme ir arī virknei citu ieinteresēto personu. Tas, kā tieši šī ietekme izpaužas, ir atkarīgs no pārmaiņu veida, ar kurām uzņēmumi saskaras, – tie var būt iekšējās organizācijas pielāgojumi vai reaģēšana uz mainīgiem tirgus apstākļiem, vai arī abi kopā.

2.12. Primārā ieinteresēto cilvēku grupa ir paša uzņēmuma darbinieki. Labi organizēti procesi nodrošina darbinieku un to pārstāvju līdzdalību, tiem iesaistoties uzņēmumu padomēs un/vai arodbiedrībās. Ļoti daudzsološs fakts ir tas, ka saskaņā ar atbildēm uz Komisijas aptauju⁽⁷⁾ respondentu viedoklis lielākoties bija vienāds. EESK atbalsta uz uzticēšanos balstītus uzņēmumu vadības un darbinieku pārstāvju dialogus (kuri vairākās valstīs ir nostiprināti juridiski) kā daļu no pārmaiņu pārvaldības un sekmīgas prognozēšanas procesa⁽⁸⁾.

2.13. Uzņēmumi ir atkarīgi no dažādajiem savu darbinieku kvalifikācijas veidiem, tāpēc, izmantojot mūžizglītības programmas, visiem interesentiem jānodrošina iespējas iegūt specifiskās prasmes, kas nepieciešamas aizvien izsmalcinātākajās vērtību ķēdēs. Tas ir gan uzņēmumu, gan arī to darbinieku interesēs.

2.14. EESK norāda, ka ir vērojams plašs atbalsts tās nostājai par to, ka izglītībai un apmācībai būtu jābūt uzņēmumu ikdienas dzīves daļai, lai gan [loti] mazos uzņēmumos bez īpašas specializācijas un lielākos uzņēmumos izmantojamās pieejas ir atšķirīgas.

2.15. Līdztekus jāņem vērā arī darba tirgu krasi mainīgie apstākļi. Aizvien lielāks galvenokārt gados jaunu cilvēku īpatsvars gatavojas plašām karjeras iespējām tehniskajās un citās profesijās ar mērķi būt pietiekami elastīgiem, lai bez ārējas palīdzības varētu mainīt darbvietas neatkarīgi no tā, vai tās pieejamas vienā un tajā pašā [lielā] uzņēmumā vai arī dažādos uzņēmumos un nozarēs. Tas ir atkarīgs no diviem faktoriem: no pieprasījuma un piedāvājuma darba tirgū un no attiecīgā indivīda prasmēm. Labi izglītoti un kvalificēti darbinieki pārstrukturēšanos var izmantot kā iespēju, savukārt gados vecākiem ļaudīm un darbiniekiem ar zemāku kvalifikāciju ir nepieciešams īpašs atbalsts no valsts un uzņēmumu puses.

2.16. Krīzes laikā un lielu pārstrukturēšanās projektu gadījumā, piemēram, īstenojot projektus, kas attiecas uz reģionālu novecojušu uzņēmumu ražošanas jaudu pārstrukturēšanu, visām ieinteresētajām personām ir jāuzņemas attiecīga atbildība, visupirms koncentrējoties uz praktiski realizējamu ekonomisko plānošanu nākotnes vajadzībām un vienlaikus pēc iespējas uzlabojot darba apstākļus jaunajā vidē.

⁽⁶⁾ OV C 299, 4.10.2012., 54. lpp.

⁽⁷⁾ Zaļās grāmatas apspriešanas laikā saņemto atbilžu apkopojums (1. zemsvītras piezīme).

⁽⁸⁾ Sk. OV C 161, 6.6.2013., 35. lpp., kā arī atzinuma nosaukumu angļu valodā.

2.17. Līdztekus uzņēmumiem un arodbiedrībām svarīgākās sociālo seku noregulēšanā ieinteresētās puses ir pašvaldības. Liela apmēra pārstrukturēšanās procesos jābūt gatavai iesaistīties arī valdībai. Praktiskā pieredze tomēr liecina, ka vairumā gadījumu noteicošais ir reģionālais konteksts un vietējā sabiedrība, kā EESK to norādīja arī savā atbildē uz Zaļo grāmatu. Ir vairāki reģioni, kuros sekmīgi ir notikusi pamatīga transformācija. Reģioni, kuri neizbēgamas pārstrukturēšanās procesus atliek uz vēlāku laiku, parasti piedzīvo nopietnas problēmas, un tas pats attiecas arī uz uzņēmumiem. Ir jādara zināmi valstu un Eiropas līmeņa sekmīgie piemēri.

2.18. Savā 2012. gada atzinumā EESK norāda dažādus veidus un līdzekļus, kā sagatavoties prognozēšanas procesam, atzīstot, ka nākotnes notikumu gaitu patlaban ir grūti paredzēt. Kopumā ņemot, eksponenciālās prognozes ir izrādījušās nepareizas. Tomēr akadēmisko aprindu un nozaru organizāciju kopīgi īstenotajiem centieniem var būt izšķiroša nozīme. Ražošanas nozarē šī ir aizvien plašāk izmantota prakse. Pakalpojumu nozarē tās īstenošana vēl aizvien ir nedaudz grūtāka un [pagaidām] vēl ne tik nobriedusi. Lai MVU saņemtu informāciju par iespējamām norisēm, vajadzīga proaktīva attieksme no uzņēmumu apvienību un citu publisko un privāto ieinteresēto personu puses.

2.19. Pastāv šāds paradokss: tirgus dinamika nosaka, ka ir nepieciešama prognozēšana, taču to kavē lielā mērā neparedzamā nākotne. EESK uzskata, ka šī paradoksa dēļ ir nepieciešami optimāli nosacījumi, kas pielāgošanos varbūtējām pārmaiņām padara sociāli pieņemamu. Galvenā atbildība par nākotnes ainu gulstas uz vistiešāk iesaistītajām pusēm, t. i., uz uzņēmumu vadību un personālu, ko pārstāv uzņēmumu padomes/arodbiedrības. Plašākā kontekstā tas ir uzdevums, kas jāveic dažādu līmeņu sociālajiem partneriem, valdībām un tādām atbalsta struktūrām kā akadēmiskās aprindas, konsultāciju sniedzēji, valsts un ES aģentūras, NVO, kā arī EESK, cita starpā ar Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvās komisijas starpniecību.

2.20. Kas attiecas uz iekļūšanu vai atgriešanos darba tirgū, īpaša uzmanība jāpievērš divām grupām: jauniem ļaudīm un vecāka gadagājuma cilvēkiem, kuriem pielāgošanās sagādā visai lielas grūtības. Nav nekādu ātru risinājumu, kā novērst dziļi iesakņojušās problēmas, kas saistītas ar piedāvājuma un pieprasījuma saskaņošanu. Ekonomikas spēja pielāgoties ir cieši saistīta ar attiecīgās valsts aktuālajām tendencēm un sekmēm, ekonomisko struktūru daudzveidību un valstu un reģionu atšķirīgajām kultūrām. Ir pieņemts uzskatīt – un EESK arī jau vairākkārt ir norādījusi –, ka jebkura nākotnes risinājuma pamatā ir mūsdienīga izglītība. Tai jāklūst par bāzi pietiekami elastīgu prasmju apgūšanai, kas jauniešiem dotu iespēju sagatavoties darbam vairāk nekā vienā profesijā. Dažos pēdējos gados par nozīmīgu prioritāti kļuvusi uzņēmējdarbības gara attīstīšana izglītības programmās. Arī uzņēmumiem ir jāpiedalās izglītības sistēmas pielāgošanas procesā un jāiegulda mūžizglītībā. Vairākās valstīs uzņēmēji aktīvi iesaistās izglītības programmās.

2.21. Kā EESK jau iepriekš vairākkārt ir uzsvērusi, ES, tostarp EESK, šajos procesos noteikti var būt noderīga. Komiteja norāda uz:

- Eiropas aģentūru, piemēram, Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centra (CEDEFOP), Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda (Eurofound) un citu aģentūru sniegto atbalstu datu un analīžu rezultātu izplatīšanā,
- Komisijas, it sevišķi Nodarbinātības ĢD, sniegto atbalstu labas prakses piemēru apspriešanai Eiropā gan publikācijās, gan arī speciālās konferencēs, it īpaši sociālo dialogu ietvaros, un Komisijas sagatavoto analīžu un Eiropas akadēmisko aprindu pārstāvju un ekspertu izstrādāto prakses priekšlikumu izplatīšanai,
- Eiropas fondu – Kohēzijas fonda, Reģionālās attīstības fonda un ESF – mērķtiecīgajiem projektiem.

2.22. Pārstrukturēšanās un prognozēšanas procesā arī ļoti vēlams par pamatu vienotības gara un dalītas atbildības attīstīšanai visā Eiropā izraudzīties Eiropas kontekstu, lai sekmētu konvergenci ar veiksmīgi īstenotām pieejām, kā arī rezultātiem, kas patlaban dažādās valstīs ir ļoti atšķirīgi. Kopīga un savā starpā dalīta pieredze var sekmēt labāku rezultātu sasniegšanu uzņēmumiem, darbiniekiem un reģioniem.

2.23. Īpaši minams piemērs varētu būt arī darbaspēka mobilitāte Eiropā, kas rada bažas, taču vienlaikus var palīdzēt aizpildīt vakances rūpniecības nozarē un kompensēt nekvalificēto un kvalificēto darbinieku trūkumu⁽⁹⁾. Jāņem vērā arī ilgtermiņa negatīvā ietekme, ko valstīm, reģioniem un darbiniekiem rada migrācija. Intelektuālā darbaspēka un kvalificētu cilvēku aizplūšana var kavēt attīstību nākotnē. Aizvien pieaugošā darbaspēka mobilitāte nozīmē, ka ir nepieciešama konsekventa Eiropas reģionālā un sociālā politika nevēlamu risku mazināšanai.

2.24. ES nozaru padomes nodarbinātības un prasmju jautājumos, Eiropas Pārstrukturēšanās forums un novērošanas centri, kā arī *Eurofound* pētījumi var izrādīties ļoti noderīgi labas prakses piemēru apmaiņas sekmēšanā visā Eiropā.

3. Priekšlikums ES kvalitātes sistēmai

3.1. EESK uzskata, ka EK paziņojumā⁽¹⁰⁾ minēto priekšlikumu pamatā jābūt izpratnei par apstākļu un pieeju lielo dažādību, kā arī iepriekš izklāstītajiem priekšnoteikumiem. Tas kalpo kā noderīgi norādījumi visām ieinteresētajām personām visos līmeņos, kuros katrs uzņemas savu atbildību, un būtu jāpiemēro katrā gadījumā atsevišķi. Ir ļoti lietderīgi apspriest šādas diagrammas ES līmenī nolūkā sekmēt dalīšanos ar iespējamiem risinājumiem visā Savienībā.

3.2. EESK piekrīt priekšlikumiem, kuros uzsvērts, ka nepārtraukti jāpēta darba tirgū esošā pieprasījuma un piedāvājuma [bieži vien nelielās] pārmaiņas un pārejas procesi, kā arī vēlamās kompetences. Daudzos uzņēmumos šī jau ir ierasta prakse un jautājums, kuram uzņēmuma vadība un personāls nepārtraukti pievērš uzmanību. Pārrobežu uzņēmumos un korporācijās tā ir jāapspriež starp vadības pārstāvjiem un Eiropas uzņēmumu padomēm⁽¹¹⁾. Tomēr līdzšinējā prakse nav uzskatāma par apmierinošu. Pārrobežu pārstrukturēšanās gadījumā pienācīgi ir jāgarantē savlaicīga apspriešanās ar darbinieku pārstāvjiem. Jānodrošina arī MVU informēšana un apspriešanās ar tiem.

3.3. Ņemot vērā šābrīža norišu stratēģisko nozīmi un gaidāmās ražošanas sistēmu pārmaiņas, kas saistītas ar, piemēram, robotiku, digitizāciju, nanotehnoloģiju un trīsdimensiju drukāšanas tehnoloģiju, pašreizējā prakse ir jāpilnveido vēl rūpīgāk, kas ir gan uzņēmumu, gan to darbinieku interesēs. Tas pats attiecas arī uz konkrētajiem priekšlikumiem par pasākumiem, kas orientēti uz darbiniekiem.

3.4. Vairums uzņēmumu izmanto pielāgotas pieejas, taču pašreizējai rūpnieciskajai revolūcijai raksturīgi arī vairāki transversāli aspekti. Tādēļ, kā minēts iepriekš, ļoti vēlamas ir plašākas partnerības ar akadēmiskajām aprindām, pētniecības centriem, politiskajām iestādēm un reģionālajām izglītības un apmācības iestādēm. Neraugoties uz sekmīgajām uzņēmumu apvienību un MVU tīklu pārstrukturēšanās darbībām, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem parasti ir grūti organizēt sarežģītas pieejas vai apmācības. Tiem jānodrošina iespēja izmantot mērķorientētus valsts un reģionālā līmeņa veidojumus un ārēju atbalstu.

3.5. EESK lielu nozīmi piešķir labas prakses piemēru izplatīšanai. Vairākiem Eiropas reģioniem šādā veidā izdodas pārsteidzoši labi sagatavoties nākotnes problēmām, un tas nāk par labu to iedzīvotājiem un ekonomikas izturētspējai. Šai jomā ES – un arī EESK – var sniegt lielāku atbalstu.

3.6. ES līmenī ievērojami palīdzēt var arī nozaru padomes nodarbinātības un prasmju jautājumos. Tās var kalpot arī kā platformas, kur tikties tieši iesaistītajām ieinteresētajām personām. EESK šīm padomēm saredz vismaz trīs uzdevumus: informēšanu par vajadzībām izglītības jomā, informācijas apmaiņu par nākotnes tendenču/problēmu prognozēm un informācijas sniegšanu par iemesliem, kādēļ nepieciešama pārstrukturēšanās. Tas viss sekmētu pastāvīgu viedokļu apmaiņu, kā arī stimulētu konvergenci kā līdzināšanos labākajiem paraugiem. No šo padomju izdarītajiem operatīvajiem un praktiskajiem secinājumiem savu labumu varētu gūt arī Eiropas aģentūras.

⁽⁹⁾ Sk. OV C 318, 29.10.2011., 43. lpp.

⁽¹⁰⁾ EK paziņojums par ES kvalitātes sistēmu, 15. lpp. un turpmākās lappuses.

⁽¹¹⁾ (Direktīva 2001/23/EK).

3.7. Kā plaši izklāstīts 2. nodaļā, kopīgas analīžu veikšanas un diagnožu izstrādes rezultātā katrai ieinteresētajai personai dažādos līmeņos tiek noteikti konkrēti pienākumi. Tas ir nepārtraukts process, kas vairākās dalībvalstīs jau ir kļuvis par vispārpieņemtu praksi, taču atsevišķās citās dalībvalstīs vēl nav tik labi attīstīts. To valstu ekonomikai, kurās šī prakse tiek labi piemērota, parasti klājas labāk nekā to valstu ekonomikai, kuras šajā jomā vēl atpaliek. Kā jau minēts, vienprātības nodrošināšana atmaksājas.

3.8. Pārstrukturēšanās gaitā ES var veicināt pienācīgu koordināciju starp iesaistītajām ieinteresētajām pusēm, piemērotā gadījumā sniedzot finansiālu atbalstu no ES fondiem un tādējādi uzņēmumos un reģionos sekmējot procedūru un procesu efektivitāti.

3.9. Pielikumā pamatoti ir uzsvērti darbinieku nozīme. Kad ir radušies piemēroti apstākļi un pavērušās iespējas, katrs darbinieks pats var izvēlēties sev vispiemērotāko pieeju. Arī šajā gadījumā iespējams izvēlēties no plaša atsevišķu iespēju spektra, sākot no kvalifikācijas uzlabošanas darbavietā līdz kompetenču paplašināšanai un pat jaunas karjeras uzsākšanai citā jomā. Praksi, kurai raksturīga viena darbavieta visas dzīves garumā, aizvien vairāk aizstāj elastīgas karjeras iespējas vai nu vienā [lielā] uzņēmumā, vai arī plašākā kontekstā.

3.10. Visām ieinteresētajām pusēm būtu jāņem vērā šīs fundamentālās pārmaiņas, īpašu uzmanību pievēršot neaizsargātām grupām. Dažādās dalībvalstīs sociālie partneri un valsts gadu gaitā ir izstrādājuši mērķtiecīgas programmas. EESK cita starpā norāda uz:

- Dānijas darba tirgus modeli, kas pazīstams kā elastdrošība. Pēc sākotnējām problēmām un kritikas ir panākts pienācīgs līdzsvars starp šī modeļa izmaksām un sasniegtajiem rezultātiem. Modelis apvieno elastīgu darba tirgu un sociālas labklājības valsti⁽¹²⁾, kā arī pastiprinātu darba tirgus uzraudzību, darba dalīšanas vienošanās, darbinieku rotācijas sistēmas, inovāciju inkubatorus un profesionālās apmācības sistēmu,
- Vācijas duālās mācīšanās sistēmu, kas ietver uzņēmumu līdzdalību un proaktīvu mācīšanās un mācekļu prakses politiku,
- tādu programmu, kas līdzinātos Zviedrijas programmai *Knowledge Lift* ("Zināšanu lifts"), kura agrāk bija paredzēta mazkvalificētu pieaugušo darba ņēmēju prasmju līmeņa uzlabošanai līdz vidēja līmeņa kvalifikācijai. Šīs programmas mērķa grupa ir cilvēki vecumā no 25 līdz 55 gadiem.

3.11. Ir arī citi piemēri. Dažas no šīm sistēmām ir novecojušas, bet citas joprojām darbojas labi un ilūstrē to, kā valsts līdzdalība un sociālo partneru iesaistīšanās nodrošina vienotus instrumentus, ar kuru palīdzību reaģēt uz pašreizējām norisēm. Vēl citas sistēmas kopš zināma laika ir pārtrauktas. Komisijai, sistemātiski izplatot labas prakses piemērus, būtu jāamudina valsts iestādes un sociālie partneri visās dalībvalstīs konstatēt, kuri instrumenti ir praktiski izmantojami un lietderīgi.

3.12. EESK ļoti atbalsta to, ka atbilstoši EESK pastāvīgajai nostājai, kas pausta vairākos atzinumos un arī tās atbildē uz Zaļo grāmatu⁽¹³⁾, Komisija prognozēšanas un pārstrukturēšanās procesos līdztekus uzņēmumiem, darbiniekiem un sociālajiem partneriem aktīvu lomu ir paredzējusi arī valsts un reģionālajām iestādēm. Ļoti nepieciešamā sadarbība un līdzatbildības uzņemšanās no šo iestāžu puses nereti tiek novērtēta pārāk zemu. Komisijas minētajos aspektos, kam jāpievērš uzmanība, ir uzsvērtā to līdzdalības nozīmība⁽¹⁴⁾.

3.13. Katram pārvaldības līmenim ir sava atbildības joma. Vairumā valstu par [juridiskajiem] pamatnosacījumiem atbild valsts administrācija, savukārt reģionālās pašvaldības var sniegt savu ieguldījumu, organizējot dažādus pasākumus un radot vienotības garu, kā to var secināt no liela konkrētu piemēru skaita. Tas nozīmē, ka valsts un reģionālo administrāciju darba kvalitāte bieži ir faktors, kas nosaka, vai šādas darbības izdosies vai neizdosies sekmīgi īstenot. Tās ir jāiesaista problēmsituāciju pētījumos, kas saistīti ar prognozēšanu, pārstrukturēšanos un sekmīgas prakses piemēriem.

⁽¹²⁾ Sk. *Anticipating and Managing restructuring* ("Pārstrukturēšanās prognozēšana un pārvaldība"), Dānija, ILO Starptautiskais apmācību centrs, 2009. gada decembris.

⁽¹³⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁴⁾ Sk. 19. lpp.

3.14. Eiropas Komisija uzņemas vadību ES līmeņa diskusiju organizēšanā un labas prakses piemēru izplatīšanā. Tā var atbalstīt vienotības gara veidošanos visā Savienībā. Tā var palīdzēt radīt apstākļus lietderīgai Eiropas fondu izmantošanai. Tai ir nozīme arī sociālā dialoga par prognozēšanu un pārstrukturēšanas veicināšanu nozaru līmenī.

3.15. Datu apkopošana par pārstrukturēšanās darbībām, tostarp par to ekonomisko un sociālo ietekmi, būtu jāpadara vieglāka, un apkopotie dati būtu jāanalizē. Ir jāpanāk, ka notiek nepārtraukta, efektīva koordinācija starp tādām aģentūrām kā *Eurofound* un *CEDEFOP*, Komisiju un ieinteresētajām pusēm.

Briselē, 2014. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kopienas pārskatītās pamatnostādnes par lidostu finansēšanu un to aviosabiedrību darbības uzsākšanas atbalstu, kas veic lidojumus no reģionālajām lidostām”

C(2014) 963 final

(2014/C 451/20)

Ziņotājs: **Jacek KRAWCZYK**

Līdzziņotājs: **Nico WENNMACHER**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 8. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Valsts atbalsts lidostām un aviosabiedrībām”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2014. gada 11. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 183 balsīm par, 3 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē jauno Eiropas Komisijas regulējumu attiecībā uz pamatnostādņēm par valsts atbalstu lidostām un aviosabiedrībām. Gan lidostu, gan aviosabiedrību sengaidītais regulējums rada pamatu, lai pirmām kārtām ar pārejas perioda starpniecību risinātu dažas svarīgas problēmas ES transporta jomā, kurā pašlaik noris būtiskas pārmaiņas.

1.2. EESK pauž sarūgtinājumu, ka reģionālo lobiju un vietējā līmenī ievēlētu politiku nepamatoti izdarītā spiediena dēļ Eiropas Komisijas pieņemtais galīgais regulējums nenodrošina vajadzīgos instrumentus, kas ES aviācijas tirgū/nozarē ļautu būtiski uzlabot pārredzamību. Dažādos līmeņos (ES, dalībvalstu un reģionu līmenī) labāk jākoordinē tas, kā aviācijas nozarē attīstās zemes infrastruktūra. Pamatojoties uz priekšizpēti, ko nav negatīvi ietekmējusi tīri vietējā politika un kas balstās uz attiecīgu ekonomikas un sabiedrības pieprasījumu, rūpīgi jāapsver nodokļu maksātāju naudas, tostarp ES budžeta resursu, izlietojums. Šādā pētījumā jāizvērtē gan projekta ilgtspēja atbilstīgi zemes izmantošanas kritērijiem, gan arī ietekme uz nodarbinātību, darba apstākļiem un vidi. Jāņem vērā arī saskaņotība ar tādiem ES stratēģiskiem projektiem kā Eiropas vienotā gaisa telpa un SESAR.

1.3. EESK pauž bažas, ka Komisija konstatē aizvien vairāk konkurences noteikumu pārkāpumu un ka dalībvalstis rīkojas neatbilstīgi un nenodrošina vienlīdzīgus konkurences apstākļus ES aviācijas nozarē. Ja peļņas gūšanas nodrošināšanai lidostām piešķir ārkārtīgi ilgu pārejas periodu, netiek radīti stimuli veikt nozīmīgas pārmaiņas šajā sakarā.

1.4. Komiteja ir dziļi vilusies, ka tā arī nav veikts pētījumus par pašreizējo situāciju saistībā ar valsts atbalstu un tamlīdzīgu praksi, ciktāl tas attiecas uz Aviācijas pamatnostādņēm, – tā izstrādi Komiteja pieprasīja vienā no agrākajiem atzinumiem. Šajā jautājumā valda pārāk liela politiskā neskaidrība un trūkst pārliecinošu datu, kas ļautu ierosināt uzticamus risinājumus. EESK vēlreiz pauž savu prasību, kas vēl aizvien ir svarīga un pamatota. Minētajā pētījumā būtu jāsniedz informācija par atbalsta apjomu un veidu, par tā reālo ietekmi uz attīstību un ekonomikas efektivitāti, kā arī par ietekmi uz nodarbinātību gan no kvantitatīvā, gan kvalitatīvā redzējuma.

1.5. Komiteja uzskata, ka šajā jomā ir svarīgi veicināt sociālo dialogu un nepieļaut sociālo dempingu. Ir arī svarīgi ieviest mehānismu, kas nodrošinātu, ka pastāvīgi ir pieejami jaunākie dati par darba tirgus attīstību aviācijas nozarē.

1.6. Viena no svarīgākajām problēmām, kas radās iepriekšējo pamatnostādņu īstenošanas laikā, bija nepietiekama izpilde. EESK pauž bažas, ka pašreizējā regulējumā paredzētais lielais izņēmumu skaits – līdztekus ārkārtīgi garajam pārejas periodam – arī turpmāk neļaus nodrošināt pienācīgu izpildi un tādējādi tiks apdraudēta regulējuma galvenā mērķa sasniegšana, proti, vienlīdzīgu konkurences apstākļu radīšana.

1.7. Ja darbības atbalstam piemērotu Aviācijas pamatnostādnes ar atpakaļejošu datumu, tad tām lidostām un aviosabiedrībām, kas daudzus gadus ir pārsniegušas 2005. gada pamatnostādnes paredzēto limitu, būtu jāspēj izpildīt jaunus noteikumus. Turklāt, ar atpakaļejošu datumu piemērojot jaunās Aviācijas pamatnostādnes, novērstu neizdevīgu apstākļu radīšanu tiem tirgus dalībniekiem, kuri izpildīja toreiz spēkā esošo Komisijas 2005. gada pamatnostādņu prasības.

1.8. Vienlīdzīgi konkurences apstākļi ir vajadzīgi, lai atjaunotu Eiropas aviācijas nozares ilgtspēju. Publiskajā uzklaušanās, ko 2014. gadā organizēja EESK, skaidri atklājās, ka pašreizējā konkurence par subsīdijām apdraud situāciju Eiropas aviācijas nozarē un nopietni kaitē tās ilgtspējai.

1.9. EESK atzinīgi vērtē Aviācijas pamatnostādņu pieeju attiecībā uz noteikumiem par aviosabiedrību darbības sākšanas atbalstu, tomēr, vien īstenojot un piemērojot jaunus noteikumus, varēs galu galā konstatēt, vai skaidrība un vienkāršošana ir nodrošināta.

1.10. Runājot par jauno aviosabiedrību plāniem izmantot plašu publisko finansējumu, EESK uzskata, ka vajadzētu organizēt reģionālo lidostu īpašniekiem un vadītājiem paredzētas izglītojošas programmas un atbalsta pasākumus, jo tādas lidostas ir vāji sagatavotas risināt šādus jautājumus.

1.11. Arī trešām valstīm būtu jāievēro iekšējā tirgū īstentie valsts atbalsta noteikumi. ES iestādēm jābūt konsekventām un jāpielāgo sava politika, kad runa ir par piekļuvi ES tirgum, it īpaši tad, ja kāds pārvadātājs savā valstī gūst labumu no labvēlīgiem nosacījumiem, kas varētu radīt negodīgu konkurenci. Svarīgi ir nodrošināt visiem vienlīdzīgus konkurences apstākļus.

1.12. Ja vēlamies panākt, ka pieaugošo pieprasījumu ES aviācijas nozarē apmierina, pamatojoties uz ilgtspējīgas attīstības principiem, tajā jāpiedāvā kvalitatīvas darbvietas un labi darba apstākļi, lai izpildītu gan pasažieru vēlmes, gan drošības prasības. Kā jau iepriekš teikts, šajā nozarē ir svarīgi veicināt sociālo dialogu un nepieļaut sociālo dempingu. ES aviācijas nozarē jau pastāv vairākas grupas, kas izveidotas diskusijām ar attiecīgajiem sociālajiem partneriem, un to darbības efektivitātes palielināšanai, tās ir vēl vairāk jānostiprina un tajās jāiesaista arī lidostu pārstāvji. Ir arī būtiski turpināt vairot pārvadātāju izpratni un valsts atbalstu nepiešķirt, ja netiek ievēroti attiecīgie noteikumi, it sevišķi tad, ja ir pārkāptas piemērojamās darba tiesības.

1.13. Tāpēc ir ļoti svarīgi stingri uzraudzīt "jauno" spēkā esošo Aviācijas pamatnostādņu īstenošanu. Eiropas Komisijai būtu jāizvērtē progress izvirzīto mērķu sasniegšanā un par to jāziņo vēlākais pēc 12 mēnešiem.

2. Ievads

2.1. Eiropas aviācijas nozare tika izveidota tā, lai tā darbotos kā tirgus, kurā pieprasījums nosaka aviobiļetes cenu un pasažieri sedz aviācijas izmaksas, maksājot nodevas un nodokļus, kuru mērķis ir izveidot "konkurētspējīgu un resurcefektīvu transporta sistēmu" (baltā grāmata par transportu, 2011. gads). Tomēr lidostām un aviosabiedrībām paredzētais valsts atbalsts ir radījis būtiskus strukturālus trūkumus Eiropas aviācijas tirgū, un šie trūkumi ir jānovērš.

2.2. Eiropas Komisija sen bija iecerējusi pārskatīt, pirmkārt, 1994. gada pamatnostādnes par EK Līguma 92. un 93. panta piemērošanu valsts atbalstam aviācijas nozarē un, otrkārt, 2005. gada ES pamatnostādnes par lidostu finansēšanu un valsts atbalstu darbības uzsākšanai aviosabiedrībām, kas veic lidojumus no reģionālajām lidostām (turpmāk tekstā – Aviācijas pamatnostādnes). Jau sen ir vajadzīgi skaidrāki noteikumi, kas lidostām nodrošinātu iespēju saņemt atbalstu, kad tas patiešām vajadzīgs, it sevišķi ņemot vērā vispārāzīto faktu, ka Aviācijas iepriekšējās pamatnostādnes nav īstenotas efektīvi.

2.3. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 482. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 11. jūlijā, tika pieņemts atzinuma papildinājums CCMI/95 "ES 1994. un 2005. gada pamatnostādņu par aviāciju un lidostām pārskatīšana". Tajā ir labi izklāstīta Eiropas aviācijas tirgus attīstība un minēti būtiski šķēršļi, kas kavē pastāvošo Aviācijas pamatnostādņu īstenošanu, un tajā arī ir iekļauta virkne secinājumu un ieteikumu.

2.4. Minētajā atzinumā EESK arī pauda atbalstu nepieciešamībai nodrošināt standartizētu ES tiesisko regulējumu visai aviācijas nozarei, lai novērstu nekontrolētu subsīdiju piešķiršanu un nodrošinātu vienādus konkurences apstākļus visiem tirgus dalībniekiem, tostarp arī vietējā līmenī.

2.5. Komiteja uzsvēra: lai panāktu juridisko noteiktību Eiropas aviācijas nozarē, jaunajām Aviācijas pamatnostādnēm jābūt skaidram un vienkāršam noteikumu kopumam. EESK norādīja, ka ir svarīgi, lai Aviācijas pamatnostādnes tiktu pareizi īstenotas; izpildei ir ārkārtīgi liela nozīme.

2.6. Agrākajā Komitejas atzinumā (CCMI/95) teikts, ka jaunajām Aviācijas pamatnostādnēm, kas Komisijai jāierosina, būtu jātiecas aizsargāt visu veidu pārvadātājus pret diskriminējošu, neskaidru un konkurences apstākļus kropļojošu finansiālo atbalstu no reģionālo pašvaldību vai lidostu puses. Publiskais finansējums nedrīkst kropļot ne lidostu, ne aviosabiedrību konkurenci.

2.7. EESK mudināja noteikt, ka valsts atbalstu ieguldījumiem lidostu infrastruktūrā un aviosabiedrību darbības uzsākšanā drīkstētu piešķirt tikai stingri noteiktos gadījumos, un būtu jānosaka tā maksimālais ilgums un apjoms. Turklāt šāds atbalsts būtu piešķirams tikai izņēmuma gadījumos, pienācīgi ievērojot pārredzamības, vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas principus.

2.8. Attiecībā uz pārredzamību EESK secināja, ka publiskā atbalsta pieejamības nosacījumiem jābūt publicētiem. Būtu jāsniedz pilnīga informācija par lidostām un pārvadātājiem pieejamo atbalstu un par atbalsta piešķiršanas nosacījumiem.

2.9. Principā EESK nostāja bija tāda, ka privātu ieguldījumu nevar uzskatīt par valsts atbalstu. Tajā pašā laikā publiska struktūra var rīkoties kā privāts investors, ja ieguldījums ir komerciāli pamatots.

2.10. EESK uzskatīja, ka ir jāsaģatavo pētījums par pašreizējo stāvokli attiecībā uz publisko atbalstu un tamlīdzīgu praksi, ciktāl tas attiecas uz Aviācijas pamatnostādņu īstenošanu. Konkrēti, lai novērtētu, cik lielā mērā pašreizējā prakse ir vai nav radījusi vienlīdzīgu konkurences apstākļu izkropļojumus starp lidostām, kā arī starp aviosabiedrībām, pētījumā vajadzētu sniegt informāciju par piešķirtā atbalsta apmēru un veidu, tā ietekmi uz faktisko saimniecisko attīstību un efektivitāti un tā kvantitatīvo un kvalitatīvo ietekmi uz nodarbinātību.

2.11. EESK norādīja, ka jaunajās pamatnostādnēs jāņem vērā darbinieku un ceļotāju intereses. Tā kā gaisa pārvadājumu sistēmas kvalitātei nozīmīgs faktors ir cilvēkresursi, ilgtspējīgai civilās aviācijas nozarei jāspēj nodrošināt kvalitatīvu nodarbinātību un labus darba apstākļus. Tādēļ nozarē ir svarīgi veicināt sociālo dialogu un nepieļaut sociālo dempingu.

2.12. EESK arī aicināja veidot ilgtermiņa politiku reģionālo lidostu attīstībai. Aviācijas pamatnostādnes būs iespējams sekmīgi īstenot tikai tad, ja tiks panākta vienošanās par skaidrām reģionālo lidostu attīstības politikas prioritātēm. Komisijai vajadzētu bez turpmākas kavēšanās saģatavot šādu politisko darba kārtību.

2.13. EESK aicināja dalībvalstis visnotaļ veicināt un atbalstīt jaunu pamatnostādņu izstrādi un īstenošanu. Tas bija īpaši svarīgi saistībā ar ES finansējuma piešķiršanu jaunajā daudzgadu finanšu shēmā. "Lai paveiktu vairāk ar mazākiem budžeta līdzekļiem, ir vajadzīgas skaidras prioritātes. Reģionālā attīstība ir ļoti nozīmīga, tomēr ar to turpmāk nebūtu jāattaisno to lidostu attīstība, kurās nav iespējas radīt pietiekamu pieprasījumu."

3. Pašreizējā situācija saistībā ar Aviācijas pamatnostādņēm

3.1. Eiropas Komisija 2014. gada 20. februārī pieņēma pamatnostādnes par valsts atbalstu lidostām un aviosabiedrībām; ar tām aizstāja pamatnostādnes, kas bija pieņemtas pirms gandrīz desmit gadiem (1994. un 2005. gadā).

3.2. Jaunie noteikumi paredz, ka mazām, neienesīgām lidostām drīkst piešķirt darbības atbalstu pārejas periodā, kas ir desmit gadi. Pēc tam lidostai jāspēj pašai segt savas izmaksas. Maksimāli pieļaujamais atbalsta apjoms:

- 50 % no sākotnēji trūkstošā darbības finansējuma lidostām, kurās apkalpo mazāk nekā 3 miljonus pasažieru gadā,
- 80 % lidostām, kurās apkalpo līdz 700 000 pasažieru gadā.

3.2.1. Tomēr vēl aizvien būs iespējams saņemt kompensāciju par nesegtām darbības izmaksām, kas rodas, sniedzot vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumus. Tas attieksies uz lidostām, kam ir svarīga nozīme izolētu, attālu vai nomaļu reģionu savienojamības uzlabošanā.

3.3. Mērķtiecīgāks ieguldījumu atbalsts ir pieļaujams vienīgi tad, ja ir reāla vajadzība pēc transporta un pozitīvā ietekme ir nepārprotama. Papildu transportēšanas kapacitāte jārada vienīgi tur, kur ir pieprasījums. Ieguldījumu atbalstu nedrīkst piešķirt nedz tad, ja ieguldījumi negatīvi ietekmē vienā un tajā pašā apvidū pastāvošās lidostas, nedz arī vietās, kurās jau ir labi savienojumi, ko nodrošina citi transporta veidi.

3.3.1. Maksimāli pieļaujamais ieguldījumu atbalsta apjoms:

- ne vairāk kā 25 % tām lidostām, kurās apkalpo 3–5 miljonus pasažieru gadā,
- ne vairāk kā 50 % tām lidostām, kurās apkalpo 1–3 miljonus pasažieru gadā,
- ne vairāk kā 75 % tām lidostām, kurās apkalpo mazāk nekā 1 miljonu pasažieru gadā,
- atbalstu nepiešķir lidostām, kurās apkalpo vairāk nekā 5 miljonus pasažieru gadā (izņemot dažus gadījumus, piemēram, pārcelšanās).

Tā atbalsta likmi, kas paredzēts ieguldījumiem lidostas infrastruktūras finansēšanā, var paaugstināt par lielākas 20 %, ja runa ir par lidostām nomaļos reģionos.

3.4. Aviosabiedrības varēs trīs gadus saņemt atbalstu, kas jauniem galamērķiem noteiktās lidostu nodevas sedz līdz pat 50 % apmērā. Elastīgāku nosacījumu piemērošana varētu būt pamatota nomaļos reģionos esošo lidostu gadījumā.

3.5. Tiks uzskatīts, ka aviosabiedrību un lidostu vienošanās gadījumā atbalsts nav saņemts, ja normālos tirgus apstākļos privātais investors būs piekritis tiem pašiem nosacījumiem. Ja vienošanās nenes peļņu, tad lidostas/aviosabiedrības darījums uzskatāms par publisku atbalstu aviosabiedrībai.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Jauna ES meža stratēģija mežiem un uz koksnes resursiem balstītai rūpniecībai""

COM(2013) 659 final

(2014/C 451/21)

Ziņotājs: **Seppo KALLIO**

Līdzziņotājs: **Brendan BURNS**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 20. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Jauna ES meža stratēģija mežiem un uz koksnes resursiem balstītai rūpniecībai""

COM(2013) 659 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 19. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 111 balsīm par un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē ES meža stratēģiju un divus Komisijas dienestu darba dokumentus, kas stratēģiju papildina. Tā kā mežu pieprasījumus un apdraudējums pieaug un daudzas ES nozaru politikas un ar tām saistītie noteikumi ietekmē mežsaimniecību un mežus, jaunā stratēģija ir ļoti vajadzīga. Tādēļ EESK uzsver, ka Komisijai un dalībvalstīm būtu jānodrošina stratēģijas efektīva un rezultatīva īstenošana.

1.2. Šajā kontekstā Komiteja atgādina Komisijai, ka Līgumā par Eiropas Savienības darbību nav norādes uz kopēju ES politiku meža jomā un ka mežu pārvaldībai arī turpmāk vajadzētu būt dalībvalstu pārziņā.

1.3. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka nodrošināta trīs ilgtspējas pilāru (ekonomiskā, ekoloģiskā un sociālā pilāra) vienotība un līdzsvars, par ko liecina trīs plašie ES meža stratēģijas apakšvirsraksti, kas aptver kopumā astoņas prioritārās jomas. EESK uzskata, ka katrā no prioritārajām jomām minētie stratēģiskie virzieni ir jāizmanto, lai nodrošinātu ātru stratēģijas īstenošanu.

1.4. Tā kā mežiem ir liela nozīme lauku rajonu attīstībā un lai varētu sasniegt stratēģijas mērķus, EESK prasa, lai lauku attīstības programmās tiktu iekļauti ar mežsaimniecību saistīti pasākumi un šīs programmas tiktu atbalstītas, nodrošinot pilnīgāku pieejamo līdzekļu izmantošanu.

1.5. Tā kā pastāvīgi palielinās darbaspēka pieprasījums, mežsaimniecības vērtību ķēdē pieaugot mehanizācijas pakāpei, un ņemot vērā ar klimata pārmaiņām un vidi saistītās problēmas, EESK uzsver nepieciešamību veicināt izglītību, apmācību un zināšanu pārnesi visās mežsaimniecības nozarēs. Šajā sakarā Komiteja arī aicina Komisiju un dalībvalstis rosināt pētījumus par nodarbinātības potenciāla un darba apstākļu uzlabošanu mežsaimniecības nozarē.

1.6. EESK uzskata, ka sarunas par meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas kritērijiem, kas nebūtu atkarīgi no koksnes galīgā izmantojuma, būtu jābalsta uz plaši atzītajiem un pieņemtajiem kritērijiem, kas tika izstrādāti *Forest Europe* ⁽¹⁾ gaitā, un tajās būtu jāņem vērā arī dalībvalstu īpašie apstākļi, izveidotās sistēmas un tiesību akti, kuri attiecas uz mežiem.

1.7. Runājot par koksnes patēriņa prioritāšu noteikšanas principiem, Komiteja iebilst pret juridiski saistošiem noteikumiem un atbalsta atvērta tirgus pieeju un tirgus dalībnieku rīcības brīvību.

1.8. Lai varētu risināt klimata pārmaiņu radītās problēmas, EESK rosina dalībvalstis iesaistīties pārrobežu sadarbībā un atbalsta aicinājumus uzlabot gan Eiropas mežu pielāgošanās spēju un izturētspēju, gan arī ugunsgrēku novēršanas pasākumus un citus pielāgošanās risinājumus aizsardzībai pret dabas apdraudējumiem. Pienācīgi būtu jā rūpējas par mežu izturētspēju un daudzfunkcionalitāti.

1.9. EESK atbalsta meža apsaimniekošanas plānu izmantošanu, bet uzsver, ka tai arī turpmāk jābūt brīvprātīgai un šie plāni skaidri jānorobežo no *Natura 2000* apsaimniekošanas plāniem, lai izvairītos no nevajadzīgiem izdevumiem un birokrātijas.

1.10. Svarīgi ir uzlabot zināšanu bāzi, lai izprastu ļoti daudzās problēmas, ar kurām saskaras mežsaimniecības nozare. Tādēļ EESK uzskata, ka pūliņi jāvērs uz datu saskaņošanu, efektīvāku informācijas apmaiņu un pārredzamību, vienlaikus respektējot īpašuma tiesības.

1.11. EESK atbalsta centienus veicināt koksnes un citu mežsaimniecības materiālu, tostarp korķa izmantošanu, jo tā ir vietēja, ilgtspējīga, atjaunojama, klimatam un videi draudzīga izejviela, turklāt Komiteja ir pārliecināta, ka mežsaimniecības nozarei būs liela nozīme jaunveidotās bioekonomikas veiksmīgā darbībā.

1.12. Ar mērķi stiprināt mežsaimniecības nozares konkurētspēju EESK uzsver, ka ir svarīgi pēc iespējas labāk izmantot pašreizējās un turpmākās pētniecības un inovācijas atbalsta finansēšanas iespējas un uzsver tādu iniciatīvu kā Eiropas inovācijas partnerība (EIP) ⁽²⁾ vai publiskā un privātā sektora partnerība ⁽³⁾ ietekmi uz biorūpniecības nozarēm.

1.13. Tā kā no videi draudzīgas ekonomikas viedokļa koksnes biomasas izmantošanai ir milzīgs potenciāls un daudzas priekšrocības, EESK mudina Komisiju un dalībvalstis rūpīgi meklēt iespējas, lai saskaņā ar 2020. gada mērķiem ⁽⁴⁾ veicinātu mežu aktīvu apsaimniekošanu un uzlabotu koksnes izmantošanu, vienlaikus atzīstot ilgtspējas robežas.

1.14. Komiteja rosina Komisiju un dalībvalstis vēltīt vairāk pūļu, lai novērtētu ekosistēmu pakalpojumus un veidotu šādu pakalpojumu tirgu. Dalībvalstīm ir jāīsteno koordinēti pasākumi un jāizveido kompensācijas mehānismi, kas līdzsvarotu pašreizējās tirgus nepilnības.

1.15. Lai ES meža stratēģijas izstrāde un turpmākā īstenošana būtu veiksmīga, vajadzīga cieša koordinācija un saziņa ar visām attiecīgajām interešu grupām. Tādēļ EESK uzsver, ka svarīgi ir nodrošināt un paplašināt ieinteresēto personu līdzdalību, un, lai to paveiktu, jāstiprina tādas nozīmīgas pilsoniskā dialoga grupas kā Mežsaimniecības padomdevēja komiteja. Būtu jāapsver arī iespēja izveidot *ad hoc* grupas, kurās būtu iekļauti EESK un RK pārstāvji.

1.16. EESK mudina Komisiju, ES dalībvalstis un visas attiecīgās ieinteresētās puses izdarīt kopsavilkumu sarunās un beidzot panākt vienprātību par juridiski saistošu nolīgumu par Eiropas mežiem. Līdztekus ES meža stratēģijai juridiski saistošs nolīgums būtu svarīgs līdzeklis visas mežsaimniecības nozares stiprināšanai. Eiropas līmenī apstiprinātu skaidru definīciju un ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas mērķu ietekme izpaustos arī visā pasaulē.

⁽¹⁾ FOREST EUROPE Starpvaldību sarunu komiteja, kurai jānoslēdz juridiski saistošs nolīgums attiecībā uz Eiropas mežiem. Skatīt arī <http://www.forestnegotiations.org/>

⁽²⁾ Mežsaimniecības un mežu kontekstā ir svarīgi ņemt vērā šādas Eiropas inovācijas partnerības: EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" http://ec.europa.eu/agriculture/eip/index_en.htm EIP izejvielu jomā <https://ec.europa.eu/eip/raw-materials/en> EIP ūdens resursu jomā <http://ec.europa.eu/environment/water/innovationpartnership/>

⁽³⁾ Sk. <http://bridge2020.eu/>

⁽⁴⁾ <http://ec.europa.eu/europe2020/targets/eu-targets/>

1.17. EESK uzraudzīs un iesaistīsies visās pašreizējās un turpmākajās iniciatīvās, kas balstītas uz ES meža stratēģiju vai citiem ar to saistītajiem dokumentiem, tostarp Komisijas dienestu darba dokumentiem.

2. Ievads

2.1. Meži un citas ar mežu klātas platības aizņem vairāk nekā 40 % Eiropas sauszemes teritorijas, un to ļoti lielā nozīme ir nenoliedzama. Mežu resursi, struktūra, apsaimniekošana un izmantošana dažādos reģionos būtiski atšķiras. Vērojams, ka Eiropas mežu segums kopumā kļūst lielāks, pēdējās desmitgadēs palielinoties par 0,4 % gadā, un arī koku krājuma stāvoklis ir labs, jo pašlaik gadā tiek izcirsti tikai 60–70 % no ikgadējā pieauguma. Aptuveni 60 % mežu pieder privātiem īpašniekiem, bet atlikusī daļa publiskajiem īpašniekiem.

2.2. Eiropas Savienībā un īpaši reģionos, kas ir bagāti ar mežiem, būtiska nozīme ir daudzfunkcionalitātei, jo meži kalpo sociāliem, ekoloģiskiem un ekonomiskiem mērķiem. Tie nodrošina mājvietu dzīvniekiem un augiem, un tiem ir liela nozīme klimata pārmaiņu mazināšanā un tādu ekosistēmas pakalpojumu sniegšanā kā, piemēram, medības, meža veltes un cilvēku veselības uzlabošana, atpūta un tūrisms. Mežiem ir liela sociālekonomiskā nozīme, taču bieži vien tā netiek pietiekami novērtēta. Mežsaimniecība un ar to saistītās nozares nodrošina darbu vairāk nekā trijiem miljoniem cilvēku, un tās būtiski ietekmē labklājību un nodarbinātību lauku rajonos.

2.3. Ilgtspējīga mežsaimniecība nav jauna ideja. Ilgtspējīgas pārvaldības jēdziens radās pirms 300 gadiem mežsaimniecības nozarē; kopš tā laika izpratne par ilgtspējīgu pārvaldību ir pastāvīgi pilnveidota un pakāpeniski izplatījusies visās ekonomikas nozarēs. Ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas pamatdefinīcija, kas minēta Ministru konferences par mežu aizsardzību Eiropā rezolūcijā, kuru 1993. gadā pieņēma Helsinkos, bija nozīmīgs pavērsiens šajā procesā un ievadīja ilgtspējības principa vispārēju piemērošanu.

2.4. Eiropas Savienība jau 15 gadus īsteno mežsaimniecības nozares stratēģiju. Pamatojoties uz Eiropas Parlamenta rezolūciju⁽⁵⁾, Eiropas Komisija 1998. gadā publicēja paziņojumu⁽⁶⁾ par minēto politikas pamatnostādņu īstenošanu.

2.5. Pēc Padomes pieprasījuma⁽⁷⁾ Komisija 2005. gada pavasarī publicēja ziņojumu par mežsaimniecības stratēģijas īstenošanu⁽⁸⁾, un šo paziņojumu vēlāk papildināja, izstrādājot ES Mežu rīcības plānu, kas attiecās uz piecu gadu laikposmu no 2007. līdz 2011. gadam⁽⁹⁾.

2.6. Rīcības plāna (kura mērķis bija nodrošināt 1998. gada mežsaimniecības stratēģijas īstenošanu) *ex-post* novērtējums tika veikts 2011. gadā, kas bija pasludināts par Starptautisko mežu gadu.

2.7. Kaut arī Līgumā par Eiropas Savienības darbību nav norādes uz kopēju ES politiku meža jomā, daudzās nozarēs īstenotā politika un ar to saistītie noteikumi, kas, piemēram, attiecas uz energoapgādi, vidi un klimatu, faktiski nozīmē, ka tiek veidota kopēja ES mežsaimniecības politika. Eiropas Komisija 2013. gada 20. septembrī publicēja paziņojumu par jaunu ES meža stratēģiju, tādējādi reaģējot uz arvien lielākajām un dažkārt pretrunīgajām problēmām, ar kurām saskaras meži un uz koksnes resursiem balstītā rūpniecība, un ievērojot nepieciešamību palielināt šīs politikas sistemātiskumu.

⁽⁵⁾ OV C 55, 24.02.1997., 22. lpp.

⁽⁶⁾ COM(1998) 649 final, 18.11.1998.

⁽⁷⁾ Padomes rezolūcija, OV C 56, 26.02.1999., 1. lpp. un Padomes secinājumi par ES Mežu rīcības plānu, Lauksaimniecības un zivsaimniecības padomes 2662. sanāksme, 2005. gada 30.–31. maijs.

⁽⁸⁾ COM(2005) 84 final, 10.03.2005.

⁽⁹⁾ COM(2006) 302 final, 15.06.2006.

3. Jaunās meža stratēģijas izklāsts

3.1. Komisijas pamatdokumentam pievienoti vēl divi sīkāk izstrādāti Komisijas dienestu darba dokumenti; pirmais galvenokārt veltīts procesam, analīzei un stratēģijā ierosinātajai turpmākajai virzībai, un otrajā sīki raksturota uz koksnes resursiem balstītā rūpniecība, proti, kokapstrāde, mēbeļu rūpniecība, celulozes un papīra ražošana un pārstrāde, kā arī poligrāfija⁽¹⁰⁾. Tā kā šie pievienotie dokumenti papildina paziņojumu un ir svarīgi, tie būtu rūpīgi jāanalizē. Visas pašreizējās un nākotnē paredzamās uz ES meža stratēģiju balstītās iniciatīvas ir jāpārtrauc, un EESK tajās ir jāiesaistās.

3.2. Komisija izvēlējusies stratēģijas turpmākās rīcības jomas minēt zem trīs plašiem apakšvirsrakstiem, kas savukārt aptver kopumā astoņas prioritārās jomas.

3.3. Tā kā katrai no astoņām prioritātēm ir paredzēti "stratēģiskie virzieni", stratēģija būtībā atbilst prasībai ierosināt konkrētus pasākumus un neaprobežoties tikai ar vispārīgu nodomu deklarēšanu.

3.4. Lai jauno meža stratēģiju varētu ātri īstenot, Komisija nav ierosinājusi izstrādāt atsevišķu jaunu rīcības plānu. Taču stratēģijā ir iekļauts saraksts ar konkrētiem pasākumiem tās mērķu sasniegšanai.

3.5. Jauno stratēģiju publicēja pēc iepriekšējās stratēģijas galīgās novērtēšanas un neilgi pirms jaunā ES plānošanas perioda un pirms daudzgadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam sākuma.

3.6. Kopš iepriekšējās stratēģijas publicēšanas 1998. gadā ekonomiskā un politiskā vide Eiropas Savienībā ir ļoti būtiski mainījusies. Ja raugāties uz starptautiskām saistībām, jo īpaši jāatzīmē, ka jaunā stratēģija ir integrēta pavisam jaunā tiesiskajā regulējumā.

3.7. Komisija izvēlējās publicēt jauno meža stratēģiju brīdī, kad Ministru konferences par mežu aizsardzību Eiropā (*Forest Europe*) izveidotajā Starpvaldību sarunu komitejā norisinājās sarunas, lai noslēgtu juridiski saistošu nolīgumu attiecībā uz Eiropas mežiem⁽¹¹⁾. Ja tas tiks ieviests, nolīgums aizstās pašlaik spēkā esošos ieteikumus, tajā būs iekļautas skaidras definīcijas un meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas mērķi, kas nolīgumu parakstījušajām valstīm būs jāpārņem.

3.8. EESK, izsakot ieteikumus, ir atbalstījusi vairākus ar mežsaimniecību saistītus procesus (skatīt 1. pielikumu), tostarp jauno meža stratēģiju jau tās sagatavošanas procesa sākuma posmā⁽¹²⁾. Kad Komisija 2005. gadā publicēja īstenošanas ziņojumu, Komiteja izmantoja izdevību un sagatavoja visaptverošu atzinumu par mežu un mežsaimniecības nozīmi apstākļos, kas ir mainījušies. Šis atzinums izstrādāts, lai, ņemot vērā turpmākos uzdevumus, aktualizētu Komitejas iepriekšējo atzinumu.

4. Vispārīgas piezīmes par jauno meža stratēģiju

4.1. Stratēģijas pamatā ir apsvērumi, ka Līgumā par Eiropas Savienības darbību nav norādes uz kopēju ES politiku meža jomā, un tādējādi mežsaimniecības pasākumu īstenošana joprojām ir dalībvalstu pārziņā. Stratēģija ir visaptveroša, jo tā nodrošina ilgtspējīgas mežsaimniecības ekonomisko, sociālo un ekoloģisko aspektu līdzsvaru un līdztekus mežiem un mežsaimniecībai aptver arī pārstrādes rūpniecību.

4.2. Stratēģijā uzsvērta ilgtspējīga mežu apsaimniekošana un daudzfunkcionalitāte, kas līdzsvaroti rada virkni produktu un pakalpojumu un nodrošina mežu aizsardzību. Eiropas Savienībā pašlaik tiek izcirsti tikai nedaudz vairāk kā 60 % no meža ikgadējā pieauguma; tādēļ stratēģijas mērķis ir Eiropā veicināt uz mežu balstītu nodarbinātību un labklājību, uzlabojot mežsaimniecības nozares konkurētspēju un dažādojot koksnes izmantošanu; šis darbs ir saistīts ar apņemšanos veidot bioekonomiku, kuras pamatā ir atjaunojamu izejvielu izmantošana.

⁽¹⁰⁾ SWD(2013) 342 un 343 final, "A blueprint for the EU forest-based industries", 20.09.2013.

⁽¹¹⁾ Lai iepazītos ar pašlaik sarunās apspriesto tekstu, skatīt <http://www.forestnegotiations.org/INC/ResINC4/documents>

⁽¹²⁾ Atzinums par 1998. gada mežsaimniecības stratēģiju, OV C 51, 23.02.2000., 97.–104. lpp.; atzinums par paziņojumu par ES meža stratēģijas īstenošanu, OV C 28, 3.02.2006., 57.–65. lpp.

4.3. Jaunā stratēģija liecina par visaptverošu pieeju un centieniem Eiropas Savienībā uzlabot mežsaimniecības koordināciju, veicinot efektīvu un rezultatīvu īstenošanu, kā arī mēģinot novērst nelietderīgu birokrātiju, un palielināt ES mežu un mežsaimniecības devumu.

4.4. Mežsaimniecība un uz mežu balstīta pārstrādes rūpniecība var ievērojami sekmēt stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanu. Taču, lai to panāktu, meža stratēģija cieši jāsaista ar stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu īstenošanu, veicinot meža stratēģijas efektīvu un rezultatīvu īstenošanu attiecīgajās politikas jomās.

4.5. Novērtējot nesenākos datus par mežsaimniecības pasākumu īstenošanu dalībvalstīs saskaņā ar lauku rajonu attīstības politiku, secināts, ka lauku rajonu atbalsta politikas instrumenti nav pilnībā izmantoti. Lai izdotos sasniegt meža stratēģijā izvirzītos mērķus, tajā uzsvērts, ka dalībvalstīm programmu plānošanā un īstenošanā pienācīga uzmanība jāvelta ar mežiem saistītajiem pasākumiem. Tas ir īpaši svarīgi, lai varētu vairāk iesaistīt un mobilizēt neskaitāmos mazos ģimenes uzņēmumus un privātīpašumā esošos mežus, un šos centienus varētu atbalstīt, vienkāršojot procedūras un mazinot birokrātiju.

4.6. Turpmāk iecerēts atbalstīt stratēģijas mērķus, izmantojot pasākumus un instrumentus, kas paredzēti Lauku attīstības regulas daļā, kas attiecas uz mežsaimniecību ⁽¹³⁾.

4.7. Stratēģijā dalībvalstis rosinātas sadarbībā ar sociālajiem partneriem izstrādāt pasākumus, kuru mērķis ir uzlabot nozares nodarbinātības potenciāla izmantošanu un nozarē strādājošo prasmes un turpināt darba apstākļu pilnveidi. Būtu jāsaik jauni, mērķorientēti pētījumi par darbaspēku, kas nodarbināts Eiropas mežos, piemēram, ceļu būvniecībā, meža stādīšanā, apsaimniekošanā, izstrādē, kā arī ieguvē, transportēšanā, informācijas un vides pakalpojumu sniegšanā. Kopumā jānorāda, ka dalībvalstu pasākumiem un programmām būtu jāpalīdz uzlabot mežsaimniecības un visa uz koksnes resursiem balstītā sektora konkurētspēju, lai radītu izaugsmi un nodarbinātību ilgākā laikposmā.

4.8. Stratēģijā uzsvērtā daudzveidīgā mežu nozīme, jo tie palīdz sasniegt klimata un enerģētikas jomā izvirzītos mērķus. Šo mērķu sasniegšanu var atbalstīt ar mežu aktīvu apsaimniekošanu un izmantošanu, kas uzlabotu to augšanu un oglekļa dioksīda piesaistīšanu un pavērtu iespēju fosilos enerģijas avotus un izejvielas aizstāt ar atjaunīgu enerģijas avotu, proti, koksni.

4.9. Ar stratēģiju atzīts, ka klimata pārmaiņu un citu ārēju apdraudējumu dēļ mežiem un to ekosistēmām ir vajadzīga īpaša aizsardzība.

4.10. Stratēģijā atzīts, ka ir svarīgi uzlabot sabiedrības informēšanu par mežiem un mežsaimniecību, kā arī par koksni kā atjaunīgu izejmateriālu. Šajā nolūkā būtu nepieciešams Komisijas un dalībvalstu atbalsts mērķtiecīgu kampaņu veidā, lai uzlabotu sabiedrības informētību par to, kāda ir mežu loma sabiedrībā un otrādi.

5. Īpašas piezīmes

5.1. Stratēģijā uzsvērts fakts, ka koksne ir ilgtspējīga, atjaunojama, klimatam un videi draudzīga izejviela, ko var dažādi izmantot. Resursu un enerģijas izmantošanas ziņā efektīvi un vidi saudzējoši procesi un produkti sekmē mežsaimniecības nozares konkurētspēju, un tiem būs lielāka nozīme tieši ES bioekonomikā. Tādēļ pieaugs pieprasījums un līdz ar to – nepieciešamība pēc palielinātas un ilgtspējīgas koksnes sagādes. Tiek uzskatīts, ka ir svarīgi vēlreiz novērtēt iespējamo koksnes piegādes apjomu, piemēram, kartogrāfiski attēlojot meža īpašuma struktūru un pārskatīt jautājumu, kā sekmēt ilgtspējīgas koksnes sagādes pieaugumu. Risinājumi, kas piemēroti palielinātai koksnes sagādei būtu jāizstrādā, apspriežoties ar visu mežsaimniecības vērtību ķēdi.

⁽¹³⁾ Skatīt ELFLA regulas (R 1305/2013) 25. apsvērumu.

5.2. Stratēģijā paredzēts, ka Komisijai sadarbībā ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām jāformulē principi, kas attiecas uz koksnes izmantošanas prioritāšu noteikšanu. Taču juridiski saistoši noteikumi, kas attiecas uz koksnes biomasas lietojumu hierarhiju un kas nosaka, kādi koksnes lietojumi ir prioritāri, noteikti nebūtu savienojami ar atvērtu tirgus ekonomiku un tirgus dalībnieku brīvību.

5.3. Stratēģijā paredzēts, ka 2014. gadā Komisija kopā ar dalībvalstīm sāks novērtējumu par to ES tiesību aktu kumulatīvajām izmaksām, kas ietekmē uz koksnes resursiem balstītas rūpniecības vērtību radīšanas ķēdes. Tā kā tas ir svarīgi visam mežsaimniecības sektoram, novērtēšanā būtu jāiesaista visas meža vērtību ķēdē ieinteresētās puses, lai gūtu visaptverošu un pilnīgu pārskatu par šo nozari un tiktu nodrošināta loģiska pieeja.

5.4. Mežos ir vērojama liela bioloģiskā daudzveidība, un gan meži, gan daudzi citi meža produkti kā izejmateriāls (piemēram, korķis) sniedz daudzus ekosistēmu pakalpojumus, no kuriem ir atkarīgi lauku rajoni un pilsētu kopienas. Apstākļu maiņa, ko izraisījušas, piemēram, klimata pārmaiņas, invazīvu svešzemju sugu izplatīšanās, ūdens trūkums, ugunsgrēki, vētras un kaitēkļi, palielina negatīvo ietekmi uz mežiem un dabas katastrofu iespējamību. Piemēroti aizsardzības pasākumi būtu jāvērs uz mežu izturētspēju un daudzfunkcionalitāti.

5.5. Stratēģijā izvirzīts mērķis līdz 2020. gadam nodrošināt un panākt līdzsvaru starp mežu ilgtspējīgu izmantošanu un dažādām meža funkcijām. Tādēļ Eiropas Savienībai būtu jāvelta vairāk pūļu, lai novērtētu ekosistēmu pakalpojumus un radītu to tirgu. Lai šāds tirgus labāk funkcionētu, dalībvalstīs ir nepieciešami koordinēti kompensācijas mehānismi, kas līdzsvarotu pašreiz pastāvošās tirgus nepilnības. Piemēram, varētu nodrošināt atbilstošas kompensācijas, ko saņem zemes īpašnieki par ierobežojumiem, kas nepieciešami ekosistēmu aizsardzībai.

5.6. Koksni izmanto kokmateriālu un enerģijas ražošanai, taču meži nodrošina arī vairākus citus produktus, kuriem stratēģijā pievērsta maza uzmanība. Korķa ražošana, piemēram, ir ļoti svarīga Vidusjūras reģionā, un korķim ir vairākas priekšrocības: tas ir dabisks produkts, ko videi draudzīgā veidā, necērtot kokus, iegūst no atjaunojamiem resursiem. Korķa ražošana ir svarīga, jo tā būtiski veicina jaunu darba vietu radīšanu un vienlaikus Vidusjūras reģionā saglabā trauslās un apdraudētās ekosistēmas ekoloģisko stabilitāti.

5.7. Mežu apsaimniekošanas plānu izstrāde un īstenošana balstās uz ilgtspējas principu un labu praksi. Stratēģijā minēts priekšlikums mežu apsaimniekošanas plānos iekļaut ar bioloģisko daudzveidību saistītus apsvērumus, piemēram, programmā "Natura 2000" izvirzītos dabas aizsardzības mērķus. Ja mežu apsaimniekošanas plāni, kas ir mežu īpašnieku darbības plānošanas instruments, tiks saistīti ar "Natura 2000" pārvaldības plāniem, kuri ir vietējo pašvaldību līmenī izmantots publiskās plānošanas instruments, radīsies dažādu plānošanas līmeņu un pienākumu sajukums. Šāda sasaiste arī būtiski palielinātu birokrātiju un ar mežu apsaimniekošanas plānu izstrādi saistītās izmaksas.

5.8. Aktīva pieeja Eiropas mežiem ir vajadzīga arī tāpēc, ka arvien biežāk vērojami ekstrēmi laika apstākļi, kas liecina par klimata pārmaiņām. Komisijas mērķis ir saglabāt un stiprināt Eiropas mežu izturētspēju un pielāgošanās spēju. Tādēļ meža koku sugu un mākslīgo hibrīdu reproduktīvajam materiālam, kas ir nozīmīgs mežsaimniecībai, jābūt ne tikai ģenētiski pielāgotam dažādiem apstākļiem un ļoti kvalitatīvam, bet arī būtiski jāsekmē bioloģiskās daudzveidības saglabāšana.

5.9. Komisija stratēģijā rosina izveidot regulējumu rīcībai, lai novērstu, līdz minimumam samazinātu un mīkstinātu invazīvu svešzemju sugu negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un ekosistēmu pakalpojumiem. Ar attiecīgajiem pasākumiem būtu arī jācenšas novērst sociālo un ekonomisko kaitējumu. Taču, kad, pamatojoties uz stingriem atlases kritērijiem, tiks noteiktas prioritātes attiecībā uz invazīvām svešzemju sugām, būtu jāizvēlas arī visaptveroša un zinātniska pieeja. Tādēļ šādu sugu sarakstos nebūtu jāiekļauj meža reproduktīvais materiāls, kas no svešām zemēm neizplatās invazīvi un kam nav negatīvas ietekmes uz jauno teritoriju, jo tas – jo īpaši klimata pārmaiņu dēļ – var pozitīvi ietekmēt pašreizējo un turpmāko nodrošinātību ar izejvielām un citiem ekosistēmu pakalpojumiem.

5.10. Stratēģijā paredzēts, ka Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām izstrādās ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas kritērijus, kas nebūs atkarīgi no koksnes galīgā izmantojuma. Izstrādājot kritērijus, skatījumam uz ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu ir jābūt vienotam un neatkarīgam no koksnes galīgā izmantojuma. Kritēriju pamatā jābūt jau izstrādātiem meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas kritērijiem, rādītājiem un principiem, piemēram, tiem kas izstrādāti saistībā ar Ministru konferenci par mežu aizsardzību Eiropā (*Forest Europe*) un ilgtspējību traktē no valstu un reģionu viedokļa. Izstrādājot kritērijus, jāņem vērā arī dalībvalstu īpašie apstākļi un tajās spēkā esošie tiesību akti, kas attiecas uz mežiem.

5.11. Stratēģijā ierosināts, ka noteiktas interešu grupas būtu arī turpmāk jāiesaista meža stratēģijas izstrādē un īstenošanā. Tādām struktūrām, kā Mezsaimniecības un korķa izstrādājumu padomdevēja komiteja un Padomdevēja komiteja uz koksnes resursiem balstītas rūpniecības jautājumos, kuras apliecinājušas savu lietderību, arī turpmāk būtu jādarbojas platformā, kas paredzēta ieinteresēto personu un Komisijas sadarbībai. Saistībā ar īstenošanu abām struktūrām būtu regulāri jāapspriež jautājumi, kas skar mežus, un progress Meža stratēģijas īstenošanā. Ja vajadzīgs, būtu arī jāapsver iespēja izveidot *ad hoc* grupas, kurās būtu jāiesaista EESK un RK pārstāvji.

Briselē, 2014. gada 10. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Programma “Tīru gaisu Eiropā””

COM(2013) 918 final,

par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažu atmosfēru piesārņojošo vielu valstu emisiju samazināšanu un Direktīvas 2003/35/EK grozīšanu”

COM(2013) 920 final – 2013/0443 (COD),

par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ierobežojumiem attiecībā uz dažu piesārņojošu vielu emisiju gaisā no vidējas jaudas sadedzināšanas iekārtām”

COM(2013) 919 final – 2013/0442 (COD)

un par tematu

“Priekšlikums Padomes lēmumam par grozījumu pieņemšanu 1979. gada Konvencijas par robežšķērsojošo gaisa piesārņojumu lielos attālumos 1999. gada Protokolā par paskābināšanas, eitrofikācijas un piezemes ozona līmeņa samazināšanu”

COM(2013) 917 final

(2014/C 451/22)

Ziņotājs: Pezzini

Eiropas Parlaments 2014. gada 13. janvārī, Padome 2014. gada 15. janvārī un Eiropas Komisija 2013. gada 18. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. un 304. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai Programma “Tīru gaisu Eiropā””

COM(2013) 918 final,

par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažu atmosfēru piesārņojošo vielu valstu emisiju samazināšanu un Direktīvas 2003/35/EK grozīšanu”

COM(2013) 920 final – 2013/0443 (COD),

par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ierobežojumiem attiecībā uz dažu piesārņojošu vielu emisiju gaisā no vidējas jaudas sadedzināšanas iekārtām”

COM(2013) 919 final – 2013/0442 (COD)

un par tematu

“Priekšlikums Padomes lēmumam par grozījumu pieņemšanu 1979. gada Konvencijas par robežšķērsojošo gaisa piesārņojumu lielos attālumos 1999. gada Protokolā par paskābināšanas, eitrofikācijas un piezemes ozona līmeņa samazināšanu”

COM(2013) 917 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 19. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 82 balsīm par un 1 balsi pret pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komiteja īpaši uzsver nepieciešamību nodrošināt veselīgu vidi ar optimālu tīra gaisa kvalitāti, kas ir visu Eiropas iedzīvotāju dzīves un darba apstākļu labklājības pamatnosacījums, un ir sarūgstināta, ka šim Eiropai tik būtiskajam aspektam vairs nav ierādīta pienācīga vieta starp Eiropas un valstu politikas programmas prioritātēm.

1.2. EESK aicina jaunievēlēto Parlamentu, jauno Komisiju un Padomi ES iestāžu turpmākajā darbībā veselīgas un tīras gaisa vides aizsardzības pasākumus izvirzīt par maksimālu politisko prioritāti, pilnībā iesaistot sociālos partnerus un organizētu pilsonisko sabiedrību.

1.3. Komiteja uzskata, ka atmosfēras piesārņojums ir viens no galvenajiem apdraudējumiem, kas rada izteikti negatīvas sekas cilvēka veselībai un videi, proti, elpošanas traucējumus, priekšlaicīgu mirstību, eitrofikāciju un ekosistēmu degradāciju. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē Komitejas iniciatīvu noteikt jaunu programmu "Tīru gaisu" un ierobežot paredzamā dzīves ilguma samazināšanos ES no 8,5 mēnešiem 2005. gadā līdz 4,1 mēnesim 2030. gadā; tas nozīmē, ka papildus tiek iegūti 180 miljoni dzīves gadu un atjaunota bioloģiskā daudzveidība 200 tūkstošu km² platībā.

1.3.1. Komiteja ir pārliecināta: lai Eiropā veicinātu pāreju uz ilgtspējīgāku ekonomiku, ir jāizvirza mērķis 2030. gadam, tādējādi padarot drošāku vidējā termiņa un ilgtermiņa perspektīvu, kas ir vajadzīga uzņēmumiem un ieguldītājiem.

1.4. EESK uzskata, ka ir lietderīgi paātrināt *Euro 6* ierobežojumu piemērošanu vieglo dīzeļdzinēju NO_x emisiju daudzumam, ko mēra, pamatojoties uz reālajām braukšanas radītajām emisijām, kā arī attiecībā uz divtaktu dzinēju aizstāšanas kārtību, jo Komiteja šaubās, ka šo pasākumu īstenošana ļaus sasniegt gaidītos rezultātus jau 2020. gadā.

1.5. EESK atbalsta Komisijas galamērķi, kas izvirzīts gan programmā "Tīru gaisu", gan enerģētikas un klimata politikas satvarā 2020.–2030. gadam, proti, 2030. gadam noteikt emisiju robežvērtību 70 % apmērā no atšķirības starp pašreizējo atsaucies vērtību un maksimāli iespējamo emisiju samazinājumu.

1.6. Lai sasniegtu šādu rezultātu, ko vajag piemērot un ieviest visām iesaistītajām pusēm, Komiteja uzskata, ka jāsāk apņēmīgi īstenot šādus pasākumus:

- ieviest prasības līdz 2020. gadam samazināt metāna emisijas, bet dzīvsudraba emisijas – līdz 2020., 2025. un 2030. gadam;
- noteikt stingrākas prasības vidējas jaudas sadedzināšanas iekārtu emisiju robežvērtībām;
- atteikties no fakultatīvajām atkāpēm no noteikumiem, kas paredzēti Rūpniecisko emisiju direktīvā, ja pastāv reāls ietekmes uz veselību risks;
- īstenot īpašus pasākumus, lai samazinātu amonjaku un metānu lauksaimniecības nozarē;
- stingri vērsties pret transporta emisijām, paredzot mērījumu sistēmas "reālos apstākļos" un 2014. gadā *Euro 6* standartu ieviešanas brīdī īstenojot attiecīgos testus;
- līdz 2016. gadam mērķtiecīgi ieviest Starptautiskās Jūrniecības organizācijas (SJO) standartus attiecībā uz NO_x un SO₂ emisijām kuģiem visās Eiropas jūras teritorijās, kas ir emisiju kontroles zonas, saskaņā ar 2008. gada vienošanos;
- īstenot pasākumus, lai jaunai sadzīves tehnikai ieviestu augstus standartus cieta daļiņu (PM) jomā;
- izstrādāt un projektēt videi nekaitīgas mašīnas un iekārtas;
- pilnībā piemērot aprites cikla izvērtējumu (LCA);

- nodrošināt vidējā termiņa un ilgtermiņa paredzamību, nevis īstenot intervences pasākumu pārklāšanos;
- atbalstīt patērētāju, darba ņēmēju un jauniešu izglītošanu un apmācību par veselīgas ražošanas, atpūtas un mājokļa vides saglabāšanu un izvēršanu;
- veicināt pētniecību un ieguldījumus komerciālu novatorisku lietojumprogrammu (labākie pieejamie tehniskie paņēmieni), ilgtspējīgas izaugsmes, kā arī stabilas un noturīgas nodarbinātības jomā;
- īstenot vides ilgtspējas pasākumu starptautisko dimensiju;
- nodrošināt šīs jaunās stratēģijas un citu ES politikas jomu un mērķu konsekvensi.

1.7. Komiteja pilnībā piekrīt tam, ka ES tiesību aktos ir jāiekļauj izmaiņas, kas ieviestas 1979. gada Konvencijas par gaisa pārrobežu piesārņojumu lielos attālumos protokolā.

1.8. Kaut arī EESK neapstrīd jaunās ierosinātās valsts emisiju samazināšanas saistību (NERCs) direktīvas kvalitatīvos ilgtermiņa mērķus, Komiteja ir sarūgtināta, ka 2025. gada mērķi nav saistoši, lai nodrošinātu to pilnīgu ievērošanu.

1.9. Komiteja uzsver nepieciešamību reģionālās politikas pasākumos iekļaut veselīgas un tīras gaisa vides aizsardzību, jo ir pārliecināta, ka augsta uzkrātā piesārņojuma līmeņa un īpašo meteoroloģisko apstākļu dēļ gaisa kvalitātes pārvaldību var īstenot tikai tad, ja tai ir atbalsts ES emisiju samazināšanas politikā.

1.10. Valstu valdībām un vietējām pašvaldībām pastāvīgi jāiesaistās, lai plānotu konkrētus pasākumus kaitīgu emisiju samazināšanai, izstrādājot detalizētus plānus gaisa kvalitātes jomā (reģionālus rīcības plānus gaisa kvalitātes nodrošināšanai), kuros īpaša uzmanība ir pievērsta dažādiem sektoriem: ražošanai, lauksaimniecībai, pakalpojumiem, privātajam sektoram, enerģijas ražošanai un sadalei. Komisijai vajadzētu paust skaidru vēstījumu par pasākumu faktisko piemērošanu, kā arī paredzēt ātru un apņēmīgu rīcību pret dalībvalstīm, kas nepilda saistības. Tomēr EESK atzīst, ka vairākas dalībvalstis jau spērušas soļus pareizajā virzienā.

1.11. Lai īstenotu mērķi neatlaidīgi uzlabot gaisa kvalitāti, kas ir vajadzīga iedzīvotāju un ekosistēmas labklājībai, jāriko pasākumi, ar ko iesaista profesiju apvienības, organizētu pilsonisko sabiedrību, nevalstiskās organizācijas (NVO), pakalpojumu nozari, visu līmeņu apmācības un pētniecības centrus.

1.12. EESK vēlreiz apstiprina savu pārliecību, ka ir jāatjauno Eiropas ekonomikas ilgtspējīga attīstība, kurā ciešā saistībā ar visām pārējām stratēģijas "Eiropa 2020" politiskajām prioritātēm īpaša uzmanība veltīta iedzīvotāju dzīves, darba un veselības kvalitātei, kā arī vides aizsardzībai, un kas pilnībā iekļaujas vispārējā stratēģijā pārejai uz pasaules līdzsvaru, kura pamatā būtu kvalitatīva ekonomiska izaugsme, kas sekmē nabadzības un sociālās netaisnības izskaušanu, bet vienlaikus saglabā nākamajām paaudzēm dabas resursus.

2. Ievads

2.1. Atmosfēras piesārņojums nopietni apdraud cilvēka veselību un vidi: elpošanas traucējumi, priekšlaicīga mirstība, eitrofikācija un ekosistēmu degradācija slāpekļa nosēdumu un skābo vielu dēļ ir tikai dažas šīs problēmas izpausmes, kas vienlaikus ir gan vietēja, gan pārrobežu rakstura.

2.2. Politikai, ko pēdējās desmitgadēs ir īstenojusi ES un starptautiskā sabiedrība, jau ir panākumi, jo ir ierobežotas dažas problēmas saistībā ar atmosfēras piesārņojumu, piemēram, sēra dioksīda emisijas, kas bija par iemeslu skābajam lietum, tika samazinātas par vairāk nekā 80 %.

2.3. Neraugoties uz šiem sasniegumiem, ES joprojām ir tālu no ilgtermiņa mērķa, proti, uzlabot gaisa kvalitāti tā, lai novērstu būtiska kaitējuma risku cilvēka veselībai un videi; smalkās daļiņas un ozons troposfērā turpina radīt nopietnas problēmas, kas saskaņā ar Komisijas aplēsēm⁽¹⁾ izraisa 406 tūkstošus nāves gadījumu gadā.

⁽¹⁾ COM(2013) 918 final.

2.4. Jo īpaši smalkās daļiņas un ozons joprojām izraisa nopietnu apdraudējumu veselībai: šo vielu drošuma robežas regulāri tiek pārsniegtas.

2.5. Komisija lēš, ka sabiedrības kopējās veselības aprūpes izmaksas, kas rodas gaisa piesārņojuma dēļ, ir no 330 līdz 940 miljardiem *euro* gadā, taču mērķi, kas izvirzīti 2030. gadam, radītu ieguvumus no 44 līdz 140 miljardu *euro* vērtībā.

2.6. Komisija uzskata, ka 2010. gadā atmosfēras piesārņojums ES bija par iemeslu ne vien simtiem tūkstošu priekšlaicīgas nāves gadījumiem, bet emisiju dēļ tika arī piesārņotas gandrīz divas trešdaļas zemes.

2.7. Eiropas iedzīvotāju veselības aspektā veselības aprūpes izmaksas tiek lēstas vairāk nekā 4 miljardu *euro* apmērā un katru gadu tiek zaudēti 100 miljoni darba dienu.

2.8. Starptautiskajā līmenī 2012. gada decembrī ASV nolēma pārskatīt gaisa kvalitātes ikgadējos standartus, smalkajām daļiņām nosakot robežvērtību 12 mikrogrami uz kubikmetru, proti, ievērojami zemāk par pašreizējo ES standartu, kas ir 25 mikrogrami uz kubikmetru; savukārt Ķīnas valdība nolēma turpmākajos piecos gados ieguldīt 160 miljardus *euro* tikai Pekinas aglomerācijas gaisa kvalitātes kontrolē vien. Tādējādi ES atpaliek no starptautiskajā līmenī īstenotajiem pasākumiem.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atbalsta 2005. gada gaisa piesārņojuma stratēģijā noteiktos vispārējos mērķus, kurus Komisijas pārskatīja programmā "Tīru gaisu Eiropā", proti, līdz ar pāreju uz mazoglekļa ekonomiku ievērojami uzlabot gaisa kvalitāti, lai nodrošinātu gan veselības, gan vides aizsardzību.

3.2. Jau no paša sākuma emisiju samazināšanas mērķi katrai dalībvalstij tika noteikti, pamatojoties uz izmaksu efektivitātes apsvērumiem un ņemot vērā dažādus vides apstākļus. Pieprasītie emisiju samazinājumi atkarībā no valsts atšķiras atbilstoši principam "diferencēta pieeja, nevis vienādas procentu likmes piemērošana".

3.2.1. Ņemot vērā gaisa piesārņojuma radīto kaitējumu veselībai un dzīves kvalitātei, kā arī ekosistēmām, Komiteja ir nobažījusies, ka gaisa kvalitātei vairs nav ierādīta pienācīga vieta Eiropas un valstu politikas programmā, un uzskata: lai Eiropā veicinātu pāreju uz ilgtspējīgāku ekonomiku, ir svarīgi noteikt mērķi 2030. gadam ar vidējā termiņa un ilgtermiņa perspektīvu, kas vajadzīga uzņēmumiem un ieguldītājiem.

3.3. **Stratēģijas** par gaisa piesārņojumu **pārskatīšanas** mērķis ir apturēt pašreizējo kvalitātes standartu pārkāpšanu un panākt to pilnīgu ievērošanu vēlākais no 2020. gada, vieglo dīzeļdzinēju NO_x emisijas samazinot ar *Euro 6* standartu piemērošanu, kuru pamatā ir reālās braukšanas radītās emisijas. EESK šaubās, ka šie pasākumi ļaus sasniegt vēlamos rezultātus jau ar 2020. gadu, ņemot vērā to, ka prasības vajadzēs piemērot tikai no 2017. gada un pašreizējā autoparka nomaiņu nevarēs pabeigt līdz 2020. gadam.

3.4. Turklāt šīs stratēģijas pamatā ir vietējā un reģionālajā līmenī īstenotie pasākumi ar tiem raksturīgajiem ierobežojumiem: līdz šim reģionālā līmeņa pasākumu efektivitāte ir bijusi ierobežota, jo īpaši sakarā ar augstu uzkrātā piesārņojuma līmeni un īpašajiem reģionālajiem meteoroloģiskajiem apstākļiem. EESK ir pārliecināta, ka minētajos līmeņos gaisa kvalitātes pārvaldība var būt efektīva tikai tad, ja to atbalsta, izmantojot ES rīcībpolitikas emisiju samazināšanai to rašanās vietā.

3.5. Komiteja uzskata, ka Komisijai jāņem vērā daudzi līdzvērtīgi un vienlīdz svarīgi faktori:

- ierosināto pasākumu izmaksu un efektivitātes izvērtējums;
- konkurētspēja un ilgtspējīgas inovācijas;
- vides ilgtspējas starptautiskā dimensija;
- birokrātijas mazināšana un procesu atvieglošana;

- dažādu iesaistīto ES politikas jomu saskaņošana un koordinācija;
- ES un valstu atbalsts izglītošanai un apmācībai šajā jautājumā;
- ES un valstu pētniecības un inovācijas centienu koncentrēšana, lai piemērotu labākās tirgus tehnoloģijas;
- jaunu kvalitātes standartu stingra piemērošana visās attiecīgajās nozarēs.

3.5.1. Komiteja uzskata, ka ES un katras dalībvalsts līmenī kā politiskā prioritāte ir jāatbalsta pētniecība un inovācija, kā arī apmācība un izglītība, kas ir jāorientē uz izaugsmes un ilgtspējīgas nodarbinātības atjaunošanu un Eiropas ekonomikas labāku kvalitatīvu reindustrializāciju, jo sevišķi mazo un vidējo uzņēmumu, kā arī uzņēmumu, kuri ir veidošanas stadijā, interesēs, bez pašreizējiem Eiropas budžeta ierobežojumiem.

3.6. Turklāt Komiteja uzskata, ka ir lietderīgi nodrošināt **jaunās pārskatītās stratēģijas un citu ES rīcībpolitiku saskaņotību**. Tā, piemēram, var atzīmēt, ka, lai gan mājsaimniecību krāsnīs koksnes degšana rada PM 2,5 daļiņu emisijas, tās izmantošana tiek veicināta kā alternatīvs enerģijas avots. Taču aparātus vajadzētu klasificēt pēc to emisijas jaudas, kā arī izvērtēt to rentabilitāti.

3.7. Jebkurā gadījumā EESK uzskata, ka līdz 2015. gadam starptautiskajā nolīgumā par klimata jautājumiem vajadzētu ņemt vērā virkni līdzvērtīgu un vienlīdz svarīgu faktoru.

3.8. EESK uzsver, ka ir svarīgi Eiropas līmenī **sekmēt publiskā un privātā sektora partnerības (PPP)** līdzīgi tām, kas tika izveidotas kopuzņēmuma **“Clean Sky 2 2014–2020”** ietvaros, lai samazinātu gaisa transporta emisijas un veicinātu Regulā (EK) 71/2008 un pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” paredzētās pētniecības darbības.

4. Īpašas piezīmes (I)

4.1. 1979. gada Konvencija par gaisa pārrobežu piesārņojumu lielos attālumos

4.1.1. 1979. gada Konvencija par robežšķērsojošo gaisa piesārņojumu lielos attālumos (LRTAP konvencija), kas noslēgta ANO Eiropas Ekonomikas komisijas (UNECE) paspārnē, ir galvenais starptautiskais tiesiskais regulējums sadarbībai un pasākumiem, kuru mērķis ir ierobežot un pakāpeniski samazināt gaisa piesārņojumu, izmantojot tās astoņus protokolus, tostarp arī 1999. gada Protokolu.

4.1.2. EESK atbalsta Protokola grozījumu transponēšanu Kopienas tiesību aktos.

4.2. Priekšlikums pārskatītai direktīvai par valsts emisiju samazināšanas saistībām (NERCs)

4.2.1. Direktīvas priekšlikumā katrai dalībvalstij ir noteiktas valsts emisiju samazināšanas saistības (NERCs) līdz 2020., 2025. un 2030. gadam; samazinājums ir izteikts kā sēra dioksīda (SO₂), slāpekļa oksīdu (NO_x), amonjaka (NH₃), nemetāna gaistošo organisko savienojumu, cieto daļiņu (PM 2,5) un metāna (CH₄) ikgadēju emisiju samazinājums procentos salīdzinājumā ar katras šīs piesārņojošās vielas kopējām emisijām katrā dalībvalstī 2005. gadā.

4.2.2. Pēdējo 20 gadu laikā antropogēno gaisa emisiju un gaisa kvalitātes jomā ES ir vērojams būtisks progress, pateicoties rīcībpolitiskām un stratēģiskām pret atmosfēras piesārņojumu, kuras ES un dalībvalstis pieņēmušas, lai ilgtermiņā sasniegtu tādus gaisa kvalitātes līmeņus, kuri negatīvi neietekmētu vai neradītu nopietnus riskus cilvēka veselībai un videi, kā tas vēlreiz uzsvērts Septītajā vides rīcības programmā ⁽²⁾.

4.2.3. Tas šķiet acīmredzams, pat ja šis progress gaisa kvalitātes jomā ir ievērojami palēninājies un pašlaik izvirzītie mērķi faktiski nav tik vērienīgi salīdzinājumā ar līmeņiem, kurus dalībvalstis varētu sasniegt, pilnībā piemērojot spēkā esošajos ES tiesību aktos paredzētās prasības.

⁽²⁾ COM(2012) 710 final.

4.2.4. Kaut arī ierosinātie ilgtermiņa kvalitatīvie mērķi praktiski tiek vienprātīgi atbalstīti, Komiteja ir sarūgtināta, ka, ņemot vērā konstatētās grūtības ievērot pašlaik spēkā esošos standartus, 2025. gada mērķi nav saistoši.

4.2.5. EESK uzskata, ka ir vajadzīgas pastiprinātas platformas mērķtiecīgam un interaktīvam dialogam, **lai izvērtētu direktīvas priekšlikumā paredzētos noteikumus.**

4.3. *Priekšlikums direktīvai par vidējas jaudas sadedzināšanas iekārtām*

4.3.1. EESK uzskata, ka kontroles paplašināšana, attiecinot to uz atmosfēru piesārņojošu vielu emisijām, ko generē sadedzināšanas iekārtas, kuru nominālā ievadītā siltumjauda ir no 1 līdz 50 MW un kurām ir plašs izmantojums, **jāveic ar vienkāršotām un nesadārdzinātām procedūrām**, lai atbalstītu un rosinātu mazo un vidējo uzņēmumu un nesen darbību sākušo uzņēmumu, kā arī ES teritorijā esošu maza mēroga infrastruktūru attīstību.

5. Īpašas piezīmes (II)

5.1. Gaisu piesārņojošas vielas var rasties no dažādiem avotiem un izplatīties arī lielā attālumā.

5.2. Lai pilnībā īstenotu programmu "Tīru gaisu Eiropā", pēc konsultēšanās ar sociālajiem partneriem un organizētu pilsonisko sabiedrību reģioniem jāizstrādā un jāpieņem **ricības plāni gaisa kvalitātes nodrošināšanai**, kuros īpaša uzmanība jāpievērš:

- autotransportam, jūras transportam un gaisa transportam, kā arī mobilitātei;
- enerģijas ražošanai un patēriņam;
- ražošanas sistēmām;
- terciārajam sektoram;
- lauksaimniecības, zootehnikas un mežsaimniecības darbībai;
- privātajam sektoram.

5.3. Komisijas izstrādātajā pasākumu kopumā "Tīru gaisu" ir pārņemtas un pastiprinātas līdz šim izstrādātās politikas jomas, lai pretstatā politikas programmai turpinātu cīņu pret gaisa piesārņojumu.

5.3.1. EESK uzskata, ka līdztekus valsts līmenim ir svarīgi procesā iesaistīt arī reģionālo un vietējo līmeni, kā arī sociālos partnerus un organizētu pilsonisko sabiedrību.

5.4. *Priekšlikumi pasākumu kopuma "Tīru gaisu" transponēšanas plāniem vietējā līmenī*

5.4.1. Transponējot vietējā līmenī pasākumu kopumu "Tīru gaisu", ir jāapzina nepieciešamā sinerģija ar šādiem citiem plāniem:

- **atkritumi**, reģenerācija enerģijā, atkritumu daudzuma uz vienu iedzīvotāju samazināšana, izejvielu atgūšana;
- **transports un mobilitāte**, sabiedriskā transporta attīstība, velosipēdu ceļi, mobilitātes un zemu CO₂ emisiju veicināšana, transporta veidu integrācija, jūras un gaisa satiksme;
- **teritorija un pilsētplānošana**, zemes izmantošana, jaunu apbūves modeļu izvēršana, ēku fonda pārveide;
- **lauksaimniecība un lopkopība**, mežsaimniecības, kokapstrādes un enerģētikas sektors (0 km), biomasas un biogāzes, amonjaka emisiju samazināšana, CO₂ piesaistītāji;
- **rūpniecība**, tehnoloģiju attīstība ar nelielu ietekmi uz vidi, inovācija un kvalitātes sertifikācija (ISO 14000 un Kopienas vides vadības un audita sistēma (EMAS)), uzmanība ekodizainam, produktu vides kvalitātes marķējums, energovadības sistēmas un atbilstība regulām par elektromotoru patēriņu.

5.4.2. Turklāt, **transponējot vietējā līmenī**, vajadzētu īstenot steidzamākus pasākumus, kas saistīti ar vietējiem ekonomiskajiem un ražošanas apstākļiem, un izvirzīt noteikumus par biomasas sadedzināšanu, kā arī prasības un stimulus autoparka atjaunošanai.

5.5. **Pasākumi SO₂ (sēra dioksīda) emisiju tālākai ierobežošanai** ir vajadzīgi galvenokārt reģionos, kuros ievērojamos apmēros tiek veikta rūpnieciskā sadedzināšana un kuros tiek ražota enerģija un pārstrādāta degviela.

5.6. *Pasākumi lauksaimniecības jomā*

5.6.1. **Visā ES un it īpaši reģionos, kas pārsvarā ir orientēti uz lauksaimniecisko ražošanu**, sekojot vairākās dalībvalstīs jau īstenotam piemēram, ir jāievieš pasākumi, lai samazinātu NH₃ (amonjaku), N₂O (slāpekļa oksīdu), CH₄ (metānu) un GOS (gaistošos organiskos savienojumus). Slāpekli saturošā mēslojuma un pusšķidrā mēslojuma izmantošana ir lielākais NH₃ emisiju avots (98 %), kas, reaģējot ar SO₂ un NO₂, veido amonija sāļus, kuri ir galvenā sekundāro PM10 daļiņu sastāvdaļa.

5.6.2. Ļoti svarīgi ir: pilnībā ievērot Nitrātu direktīvu (Direktīva 91/676/EEK); noteikt prasību apsegt kūtsmēsļu uzglabāšanas tvertnes; izveidot atkārtotas pārstrādes sistēmas, izmantojot anaerobo noārdīšanos, lai ražotu digestātu, kas pēc īpašībām ir līdzīgs mākslīgajam mēslojumam; nodrošināt kūtsmēsļu un to radītā veselībai kaitīgā šķidrā mēslojuma izmantošanas pareizu apsaimniekošanu. Taču šādos pasākumos jābūt līdzsvarotām ekonomiskajām, sociālajām un ekoloģiskajām interesēm. Lauksaimniecības emisiju samazināšana ir ļoti sarežģīts jautājums, kura risināšanai ir vajadzīgi lielāki ieguldījumi pētniecībā un izstrādē.

5.6.3. Jāizmanto lauksaimniecības mašīnas ar zemām cieta daļiņu emisijām.

5.6.4. EESK uzsver, ka lauksaimniecības jomā jau ir spēkā virkne noteikumu, kuri gan vēl ir pilnībā jāīsteno, un atkārtoti pauž pārliecību, ka Komisija ir palaidusi garām izdevību izveidot konsolidētu tiesisko regulējumu emisiju kontrolei. Liellopi joprojām ir ārpus izskatāmā paziņojuma darbības jomas. Tomēr ir citi noteikumi, kas attiecas uz liellopiem, kuri ir viens no galvenajiem amonjaka emisiju avotiem.

5.7. *Pasākumi pilsētās*

5.7.1. **Konurbācijās un intensīvas satiksmes zonās** īpaša uzmanība jāpievērš PM 2,5, PM 10 (sīkas daļiņas, kuru diametrs ir mazāks par 10 mikrometriem), CO un CO₂ (oglekļa oksīda un dioksīda) emisijām un NO_x samazināšanai. Dīzeļdzinējos un ar eksperimentālajiem filtriem aprīkotajos benzīna dzinējos, izmantojot daļiņu filtrus, emisiju samazināšanas efektivitāte var būt lielāka par 90 % (slēgtā cikla filtri).

5.7.2. Mācību iestāžu un biroju ēkās, kas atrodas pie intensīvas satiksmes ceļiem, ir ļoti svarīgi veikt necaurspīdīgu un caurspīdīgu vertikālo sienu izolācijas darbus, lai ierobežotu GOS un smalko cieta daļiņu (PM10 un PM2,5) piesārņojumu ⁽³⁾.

5.8. *Pasākumi transporta jomā vietējā, reģionālajā, valsts un ES līmenī*

5.8.1. Gan kravas, gan pasažieru automobiļu jomā ar satiksmes ierobežošanas pasākumiem un stimuliem jānodrošina Euro 3 standarta automobiļu aizvietošana ar Euro 5 un 6. Tādā pašā kārtībā jāaizvieto divtaktu dzinēji (motocikliem, mopēdiem, motorzāģiem un zāliena apgriešanas mašīnām), kas atbilst Euro 1 standartam. Tādēļ vietējā, reģionālajā un valsts līmenī vajadzētu veikt šādus pasākumus.

5.8.1.1. Tiklīdz iespējams, ES un valsts līmenī, negaidot 2017. gada termiņu, jāpieņem atbilstīgas metodes, ar ko mēra vieglo dīzeļautomašīnu NO_x emisijas, ņemot vērā to ļoti negatīvo ietekmi uz gaisa kvalitāti pilsētās.

5.8.1.2. Valsts un reģionālajā līmenī jāsekmē metāna un sašķidrinātās naftas gāzes, ūdeņraža, sašķidrinātās dabasgāzes, etanola un citu modernu biodegvielu plaša izmantošana. Jāpaaugrina elektromobilitātes un uzlādes infrastruktūru attīstība. Jānodrošina iespēja ar transporta līdzekļos uzstādītu elektronisku ierīci noteikt emisiju klasi.

5.8.1.3. Jāizvērs metāna gāzes izmantošana, izmantojot ES, valsts un vietējā līmeņa finanšu atbalstu uzņēmumiem un pašvaldībām, lai izveidotu jaunus un/vai stiprinātu esošos tīklus.

⁽³⁾ Sk. standartu UNI EN 15242:2008. Ēku ventilācija. Aprēķina metodes, ar ko nosaka gaisa caurplūdumu ēkās, tai skaitā infiltrāciju.

5.8.1.4. Izmantojot ES daudzgadu projektus, kas tiek līdzfinansēti valsts un vietējā līmenī, jāfinansē ieguldījumi vietējā sabiedriskajā transportā. Autobusiem jābūt:

- ekoloģiskiem, darbināmiem ar alternatīvo degvielu;
- ar bimodālu hibrīda piedziņu;
- elektriskiem (pilnīgi elektriskiem ar bateriju) un uzlādējamiem, izmantojot karti vai indukcijas sistēmu (*Faraday*).

5.8.1.5. Jāizmanto interaktīvās iespējas starp fiksētām struktūrām, informācijas tehnoloģijām un transporta veidiem. Jo īpaši jāatbalsta tādu materiālu izmantošana, kuri satur fotokatalītiskas vielas ar titāna dioksīda (TiO₂) nanopigmentiem, kas, sašķeļot piesārņojošo vielu molekulas, padara tās veselībai nekaitīgas (ceļi, satiksmes kustības barjeras, virsmu apstrādes preparāti u. c. būvkonstrukcijas). Šajā saistībā interesi var izraisīt autoceļu krustojumi, kas aprīkoti, izmantojot patentēto “i. active COAT – Italcementi” materiālu; šis materiāls attīra gaisu un ar lielu intensitāti atstaro gaismu.

Briselē, 2014. gada 10. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1308/2013 un Regulu (ES) Nr. 1306/2013 attiecībā uz atbalsta shēmu par augļu un dārzeņu, banānu un piena piegādi izglītības iestādēm”

COM(2014) 32 final – 2014/0014 (COD)

(2014/C 451/23)

Ziņotājs: **Adalbert Kienle**

Eiropas Parlaments 2014. gada 6. februārī un Padome 2014. gada 19. februārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1308/2013 un Regulu (ES) Nr. 1306/2013 attiecībā uz atbalsta shēmu par augļu un dārzeņu, banānu un piena piegādi izglītības iestādēm”

COM(2014) 32 final – 2014/0014 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 19. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 185 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka izveidots kopīgs tiesiskais un finanšu regulējums attiecībā uz programmām “Augļi skolai” (Augļu programma) un “Skolas piens” (Piena programma), kuras ES līdz šim īstenoja un finansēja atsevišķi.

1.2. EESK īpaši atzinīgi vērtē to, ka daudz vairāk izglītojošu atbalsta pasākumu papildinās jauno programmu, kas, pilnībā izmantojot tās pavērtās iespējas, var ļoti būtiski sekmēt arvien biežāk vērojamas bērnu aptaukošanās un pārtikas izšķērdēšanas mazināšanu.

1.3. EESK pauž cerību, ka ievērojami mazināsies administratīvais un organizatoriskais slogs; būtu jānodrošina dalībvalstīm pietiekami liela rīcības brīvība, lai tās var ņemt vērā savas prioritātes un īpašos apstākļus.

1.4. EESK iesaka piegādāt skolām ilgtspējīgus – iespējami svaigus sezonālos un reģionālos/vietējos – produktus.

2. Ievads

2.1. Dažādos laikos ir īstenotas savstarpēji nesaistītas skolām paredzētas programmas. Ja sākumā galvenais mērķis bija noieta veicināšana, tad pašlaik svarīgāks ir kļuvis veselīgs bērnu uzturs. Saistībā ar tirgus organizāciju jau 1977. gadā sāka īstenot programmu “Skolas piens”, kurā pēdējā laikā katru gadu piedalījās aptuveni 20 miljoni bērnu. Savukārt programmu “Augļi skolai” sāka īstenot 2007. gadā, un tās pamatā ir politiska apņemšanās saistībā ar augļu un dārzeņu tirgus kopīgo organizācijas reformu; šī programma pēdējā laikā aptvērusi 8,6 miljonus bērnu. Neraugoties uz līdzīgiem mērķiem un līdzīgām mērķgrupām, programmām bija atšķirīgi tiesiskie un finansiālie pamatnosacījumi; atšķirās arī to koncepcija un īstenošana. Abas programmas, ko dalībvalstis īstenoja ļoti atšķirīgi, netika pilnībā izmantotas.

2.2. Uzklusījusi skaidru Eiropas Revīzijas palātas kritiku, un pēc abu skolām paredzēto programmu rūpīgas novērtēšanas un konsultēšanās ar sabiedrību Eiropas Komisija tagad ierosina kopīgu tiesisko un finanšu regulējumu attiecībā uz augļu, dārzeņu un piena piegādi skolēniem. Paredzēts novērst arī citas nepilnības un trūkumus. Galvenais – paredzēts īstenot vairāk izglītojošus atbalsta pasākumus.

2.3. Jauno programmu finansēs no palielinātajiem līdzekļiem, kas kopējās lauksaimniecības politikas satvarā līdz 2020. gadam paredzēti skolu programmām, proti, katru gadu piešķirs līdz 230 miljoniem *euro* (150 miljonus *euro* Augļu programmai un 80 miljonus *euro* Piena programmai).

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK ļoti atzinīgi vērtē ES atbalstītās programmas, kuru mērķis ir lauksaimniecības ražojumu piegāde bērniem un jauniešiem, kas apmeklē izglītības iestādes. Jāatgādina, ka EESK skaidri iebilda pret Eiropas Komisijas agrāk – 1999. gadā – pausto ieceri pārtraukt ES atbalstu Piena programmai.

3.2. EESK uzsver, ka bērībā un skolas vecumā ļoti liela nozīme ir līdzsvarotam uzturam. Jānorāda arī, ka nabadzība, kas finanšu un ekonomikas krīzes dēļ ir palielinājusies, rada īpašus draudus tieši bērnu un jauniešu uzturam. Biedējoši liels ir to bērnu skaits, kas katru dienu dodas uz skolu, neēduši brokastis. Gan arvien biežāk vērojamā aptaukošanās, gan pārtikas izšķērdēšana ir ļoti lielas sociālas problēmas.

3.3. EESK pauž cerību, ka jaunās skolām paredzētās programmas, kaut arī dalība tajās joprojām ir brīvprātīga, tiks īstenotas visās dalībvalstīs un izmantotas pilnībā. EESK ir pārliecināta, ka tādā veidā var ilgtspējīgi palielināt augļu, dārzeņu un piena produktu īpatsvāru bērnu uzturā.

3.4. EESK īpaši atzinīgi vērtē to, ka ES apņēmusies veikt vairāk izglītojošu atbalsta pasākumu. Tādēļ EESK uzskata, ka ir īstenotas tās agrāk paustās ierosmes. Kā valstu līmenī, tā arī skolām, vecākiem, lauksaimniecības un pārtikas rūpniecības nozarei, pilsoniskajai sabiedrībai un plašsaziņas līdzekļiem būtu jāuzskata, ka veicināt veselīgāka uztura paradumu veidošanu tieši bērībā un skolas vecumā un palielināt izpratni par lauksaimniecību un pārtikas apriti ir pienākums un kopīgs uzdevums, kura pildīšanā katrs var sniegt savu ieguldījumu.

3.5. Izšķiroša nozīme skolām paredzēto programmu veiksmīgā īstenošanā ir skolotājiem, un ar gandarījumu jānorāda, ka viņi par tām interesējas arvien vairāk un pauž vēlmi iesaistīties. Viņus var īpaši motivēt, ja programmas papildus atbalstīs valsts, piešķirot līdzfinansējumu, vai labvēļi un pilsoniskās sabiedrības biedrības, kas nodarbojas ar veicināšanu. Šāda rīcība būtu īpaši lietderīga vietās, kurās ir nelabvēlīgs sociālais stāvoklis. Tādēļ EESK atbalsta Eiropas Komisijas ierosinātos izmēģinājuma projektus, kas paredzēti iedzīvotāju grupām, kuras ir sociāli nelabvēlīgā stāvoklī un kurām ir vajadzīga aizsardzība.

3.6. Tādēļ EESK stingri atbalsta arī ierosinājumu paplašināt iespējas palielināt izpratni par vietējo lauksaimniecību un pārtikas ražošanu – par šo nozaru ražojumiem, darbību un sabiedrībai sniegtajiem pakalpojumiem, un to var darīt, piemēram, skolās ierīkojot dārzu, rīkojot skolēnu ekskursijas vai produktu degustācijas zemnieku saimniecībās un amatnieku uzņēmumos, kā arī cenšoties iegūt “ēdiena pagatavošanas prasmju apliecību”. EESK uzskata, ka piemēru rāda dažas dalībvalstis, kur lauksaimnieki paši piegādā pienu skolām un tādējādi ir pastāvīgā saskarsmē ar bērniem.

3.7. EESK atzinīgi vērtē arī to, ka mācību procesā, ja iespējams, var aplūkot lauksaimniecības ražojumus, piemēram, olīveļļu vai medu, kā arī bioloģiskās lauksaimniecības jautājumus. Tas attiecas arī uz vides vai pārtikas izšķērdēšanas jautājumiem. EESK iesaka papildu pasākumus vērtēt ļoti savlaicīgi.

3.8. Skolām paredzēta ES programma var būt veiksmīga tikai tad, ja tajā ņemti vērā valstu un reģionu īpašie apstākļi, pirmsskolas iestāžu un skolu apstākļi un bērnu vecāku vēlmes. Tieši konsultācijās ar sabiedrību skaidri izskanēja viedoklis, ka pārāk lielais administratīvais un organizatoriskais slogs bieži izraisa neapmierinātību vai pat bijis iemesls, kāpēc pārtraukta dalība iepriekšējās skolām paredzētajās programmās. EESK uzskata: tāpēc vēl jo svarīgāk ir nodrošināt, ka jaunās skolu programmas konkretizēšanā var panākt būtiskus sinerģijas efektus. Skolu, iesaistīto uzņēmumu un pārvaldes iestāžu administratīvajam un organizatoriskajam slogam ir jābūt ievērojami mazākam.

3.9. EESK uzskata, ka pareiza un svarīga ir iecere paplašināt iespējas piešķirt atbalstu loģistikai un aprīkojumam, piemēram, svaigās pārtikas uzglabāšanai vēsumā.

3.10. EESK uzskata, ka pareizs ir ierosinājums saskaņā ar skolām paredzētajām programmām atbalstīt augļu, tostarp banānu, un dārzeņu, kā arī piena piegādi skolām. EESK uzskata, ka aprobežošanās ar dzeramo pienu nav lietderīga, un iesaka arī turpmāk piegādāt plašāku piena produktu klāstu, ņemot vērā uztura psiholoģijas un izglītojošos aspektus. EESK ļoti vēlētos, ka galvenokārt tiek izmantoti svaigi, Eiropā ilgtspējīgi ražoti pārtikas produkti. Ja programmas to pieļauj, tajās paredzētajiem produktiem un pasākumiem vajadzētu būt saistītiem ar sezonu un reģionu vai ar ES aizsargātajām ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm (AĢIN) vai aizsargātajiem cilmes vietas nosaukumiem (ACVN).

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Interneta politika un pārvaldība. Eiropas uzdevumi interneta pārvaldības nākotnes veidošanā””

COM(2014) 72 final

(2014/C 451/24)

Ziņotājs: **Longo**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 7. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Interneta politika un pārvaldība. Eiropas uzdevumi interneta pārvaldības nākotnes veidošanā””

COM(2014) 72 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 18. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 180 balsīm par, 8 balsīm pret un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. **EESK vispirms atkārtoti uzsver vairākos pēdējo gadu atzinumos norādīto, ka internets ir būtisks ekonomikas attīstības un nodarbinātības veicināšanas, tehnoloģiju inovācijas un sociālās iekļaušanas priekšnoteikums.**

1.2. **EESK pilnībā atbalsta Komisijas vēlmi vēlreiz enerģiski apliecināt pamattiesību un demokrātisko vērtību aizsardzību un veicināšanu, kā arī tiesisko koncepciju vienotam tīklam, uz kuru attiecas vienoti Kopienas standarti tāpat kā citās nozarēs un kas nav sadrumstalots ar dažādiem un iespējami pretrunīgiem valstu noteikumiem.**

1.3. **Ir svarīgi tīkla turpmākās pārvaldības pamatā izvirzīt tādas nozīmīgas vērtības kā tā atvērtība, izplatība, neitralitāte un visiem nodrošināta pieejamība ar minimāliem šķēršļiem.** EESK tomēr secina, ka paziņojumā nav pietiekami precīzi definēta ne koncepcija sadarbības sistēmai pārvaldības jomā, ko ES būtu jāpalīdz izveidot, ne instrumenti un kārtība, kam būtu jānodrošina daudzpusējie procesi lēmumu pieņemšanā saistībā ar internetu. Jo īpaši būtu skaidrāk jānosaka, kurš ir atbildīgs par tīkla pārvaldības uzraudzību.

1.4. Attiecībā uz **ICANN līdzšinējās lomas** maiņu un **IANA funkcijām** Komiteja uzskata, ka Komisijai ir izlēmīgi jāizvirza jautājums par Eiropas Savienības lomu turpmākajā transnacionālajā organizācijā.

1.5. Stiprināt uzticēšanos internetam noteikti palīdzēs digitālā personas neaizskaramība (*Habeas Corpus*), ko apstiprināja Eiropas Parlaments, un Telesakaru paketē paredzētie pasākumi Eiropas telekomunikāciju vienotajam tirgum.

1.6. **Tehnisko standartu izvēle** var būtiski ietekmēt pilsoņu tiesības, tostarp tiesības uz vārda brīvību, uz personas datu aizsardzību un uz lietotāju drošību, kā arī tiesības uz piekļuvi saturam. Internets jau kopš savas radīšanas veidots tā, lai pilnībā atbalstītu pilsoņu tiesības. Tiesību apdraudējumu rada valdību un tīmekļa vietņu operatoru rīcība, ko ietekmēt tīklam nav iespējams. Tomēr, neraugoties uz to, būtu jāizstrādā ieteikumi, kas nodrošina šādu tehnisko izvēļu saderību ar cilvēktiesībām.

1.7. Attiecībā uz **interneta tiesiskajiem aspektiem** EESK atbalsta Komisijas vēlmi uzsākt **to risku pārskatīšanu starptautiskā līmenī, kurus rada tiesību aktu un jurisdikciju pretrunīgums**, ko bieži saasina atsevišķu neatkarīgo regulatīvo iestāžu regulējums.

1.8. EESK norāda, ka paziņojumā nav minēta nekāda atsauce uz vairākiem tehniskiem un operatīviem jautājumiem, kas interesē Komiteju. Galvenie problemātiskie aspekti ir šādi:

- interneta ietilpība nākotnē, ņemot vērā straujo datplūsmas pieaugumu un organizētas ietilpības plānošanas trūkumu;
- tīkla neitralitāte, kas digitalizācijas programmā atzīta par būtisku faktoru;
- meklētājprogrammu metodika un rezultātu atspoguļošanas veids, kas raisa lielas bažas.

1.9. EESK uzsver **iekļaušanas nozīmi**. Eiropas Savienības ieguldījums interneta globālajā pārvaldībā nav iedomājams bez atbalsta ar IKT saistītiem iekļaušanas pasākumiem, lai izveidotu priekšnosacījumus faktiski iekļaujošai sabiedrībai (sk. ministru konferencē "IKT – iekļaujošai sabiedrībai" pieņemto Rīgas deklarāciju (2006. gads), kurā noteikta virkne saistību, lai nodrošinātu IKT risinājumu īstenošanu gados vecāku iedzīvotāju vajadzībām un e-piekļuves jomā ES teritorijā). Internets pēc savas uzbūves ir iekļaujošs, un tas nostiprināts ICANN hartā. Piekļuvi faktiski kontrolē sakaru pakalpojumu sniedzēji un interneta pakalpojumu sniedzēji, kuru darbību reglamentē valstu administrācijas. Atbildība par iekļaušanu jāuzņemas šīm regulējošajām iestādēm, bet Eiropas Savienībā – Eiropas Komisijai.

1.10. Visbeidzot EESK uzskata, ka Interneta pārvaldības forumam (*IGF*) aizvien vairāk jānostiprinās kā vietai, kur tiekas visas saistībā ar internetu ieinteresētās personas. **Eiropas Savienībai**, īstenojot Komisijas, dalībvalstu un pilsoniskās sabiedrības kopēju rīcību, **jāuzņemas iniciatīva** nākamajā Interneta pārvaldības forumā, kas notiks Stambulā.

2. Ievads

2.1. Internets ir daudzpusīgs fenomens, kam trūkst vispārējas kontroles. Svarīgākie elementi ir šādi:

- a) internets pēc definīcijas ir tīklu tīkls. Ikviens tīkls ir autonomš, un daudzi no tiem ir publiski uzņēmumi. Tā kā nav vispārēja plāna, kā absorbēt straujo interneta datplūsmas pieaugumu, fiziskie tīkli, iespējams, ir interneta vājākā vieta, kas var radīt smagas sekas globālās informācijas sabiedrības attīstībai;
- b) domēnu nosaukumu (.com) un IP adrešu pārvaldību un reģistrāciju decentralizēti veic Piešķirto nosaukumu un numuru interneta korporācija (*ICANN*), kuras mītne ir Kalifornijā. Iesaistīšanās šīs organizācijas vadības darbā ir centrālais Komisijas paziņojuma elements;
- c) globālā tīmekļa standartus un protokolus izstrādā Globālā tīmekļa konsorcijs (*World Wide Web Consortium, W3C*), savukārt attiecībā uz internetu to veic Interneta tehniskā uzdevumgrupa (*IETF*);
- d) interneta pakalpojumu sniedzēji reģistrē lietotājus un piešķir viņiem piekļuvi internetam;
- e) tādas pārlūkprogrammas kā *Internet Explorer* un meklētājprogrammas kā *Google* padara iespējamu interneta lietošanu. Daži no šiem pakalpojumiem ir izrādījušies ļoti neviennozīmīgi vērtējami;
- f) sociālās tīklošanas pakalpojumiem – *Facebook*, *Twitter* – daudzās valstīs bijusi neapstrīdama nozīme pilsoņu nemieros un cīņā par pilsoniskajām brīvībām;

- g) mākoņdatošanas pakalpojumi un multimediju straumēšanas pakalpojumi stimulē interneta datplūsmas pieaugumu. *Netflix* (video pēc pieprasījuma), kuram nepieciešams liels lejupielādes ātrums, ASV ir izraisījis debates par tīkla neitralitāti;
- h) ES digitalizācijas programmas pamatā ir pasākumi, kas veicami, lai optimizētu interneta radītos ieguvumus un mazinātu tā negatīvo ietekmi. Līdzās Eiropas interneta ekonomikas izaugsmes virzīšanai programmā pievērsta uzmanība arī kibernetiķu drošībai, kibernetiķu drošībai, datu aizsardzībai, digitālajai plaisai, personu ar invaliditāti un mazaizsargātu personu aizsardzībai utt. Daudzējādā ziņā ES digitalizācijas programma drīzāk pieder pie ES pārvaldības, nevis interneta pārvaldības jautājumiem, kaut gan tajā ietverti vissvarīgākie pasākumi, kas Eiropai vajadzīgi, lai izmantotu labāko, ko internets spēj piedāvāt.

3. Paziņojuma saturs

3.1. Komisija ir izstrādājusi virkni pamatnostādņu ar nolūku izveidot pamatu **kopīgam Eiropas redzējumam par interneta pārvaldību**, kas stiprinās ES lomu interneta attīstīšanā un kas ir digitālā vienotā tirgus stūrakmens un inovācijas, ekonomikas izaugsmes, kā arī demokrātijas un cilvēktiesību virzītājspēks. Komisija gatavojas apstiprināt jau 2009. gadā publicētajā paziņojumā⁽¹⁾ iekļautās pamatnostādnes un stiprināt daudzpusējo modeli.

3.2. Lai kompensētu vispārējas kontroles trūkumu, ANO pārraudzībā ir izveidots Interneta pārvaldības forums (*IGF*). Tā evolūcija ir otrs centrālais Komisijas paziņojuma jautājums. Ņemot vērā Komisijas bažas, kas saistītas ar *IGF*, un tās nepārprotamo vēlmi tikt iesaistītai *ICANN* kontrolē, ir grūti nonākt pie secinājuma, ka šajā paziņojumā runa ir par interneta politisko kontroli. EESK uzskata, ka pārdomājami un risināmi ir arī tādi tehniskās un operatīvās pārvaldības jautājumi kā, piemēram, iepriekš a), e) un g) apakšpunktā minētie.

3.3. Eiropas redzējuma pamatā ir vairāki kopēji ES principi, piemēram, aizsargāt pamattiesības un demokrātiskās vērtības (kas nostiprinātas Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā, Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, Eiropas Cilvēktiesību konvencijā un ES Pamattiesību hartā) un veicināt vienotu un nesadrumstalotu tīklu, kurā lēmumus pieņem, pamatojoties uz tādiem principiem kā pārredzamība, atbildīgums un visu būtisko ieinteresēto pušu iesaiste. No dalībniekiem, kuriem būtu pastiprināti jāsadarbības, paziņojumā īpaši minēts Interneta pārvaldības forums (*IGF*) (organizācija, kas izveidota Pasaulē informācijas sabiedrības samitā (*WSIS*) un ko Apvienoto Nāciju Organizācija atbalstījusi ar rezolūciju 56/183 (2001. gada 21. decembris)), Piešķirto nosaukumu un numuru interneta korporācija (*ICANN*) un Interneta numurpiešķiršanas institūcija (*IANA*).

3.4. Komisijas pieeja interneta pārvaldības tematam ir apkopota akronīmā **COMPACT**: internets kā pilsoniskās atbildības telpa (**C**), viens nesadalīts resurss (**O**), ko pārvalda, izmantojot daudzpusējo metodi (**M**), lai veicinātu (**P**) demokrātiju un cilvēktiesības, pamatojoties uz progresīvu tehnoloģisko arhitektūru (**A**), kura vairo uzticību (**C**) un sekmē pārredzamu (**T**) pārvaldību attiecībā uz interneta bāzes infrastruktūru un pakalpojumiem, ko sniedz ar tās palīdzību. Šī pieejas pamatā ir Tunisas programma informācijas sabiedrībai (2005. gada 18. novembris), kuras principi diemžēl, šķiet, nav guvuši atbalstu globālā mērogā, bet tikai atsevišķās valstīs un tikai ierobežotās ģeogrāfiskās teritorijās (piemēram, ESAO Padomes ieteikums par interneta politikas veidošanas principiem (2011); G8 valstu Dohas deklarācija (2011)).

3.5. Komisija it īpaši ierosina:

- kopā ar visām ieinteresētajām personām izstrādāt saskaņīgu globālu interneta pārvaldības principu kopumu;
- atbalstīt *IGF* un nepārprotami definēt valsts iestāžu funkcijas;
- precīzos termiņos globalizēt *ICANN* un *IANA* funkcijas, kā arī nodrošināt domēnu nosaukumu sistēmas stabilitāti un drošību;

⁽¹⁾ COM(2009) 277 final.

- sākt Globālā interneta politikas novērošanas centra (GIPO) tehnisko izveidi 2014. gadā, veidojot to par visas pasaules sabiedrisko resursu;
- sarīkot plašu apspriešanos ar sabiedrību par visu ieinteresēto personu iesaisti Eiropas turpmākās interneta pārvaldības politikas formulēšanā;
- izveidot strukturētus mehānismus, kas ļaus piedalīties tehnisku lēmumu pieņemšanā, lai nodrošinātu to saskaņotību ar cilvēktiesībām;
- stiprināt uzticēšanos darbībai tiešsaistē, īpaši atsaucoties uz datu aizsardzību un tīklu un informācijas drošību;
- starptautiskā līmenī pārskatīt riskus, kurus rada tiesību aktu un jurisdikciju pretrunīgums attiecībā uz internetu.

4. Vērtējums un apsvērumi

4.1. Komisija ierosina noteikt kopīgu Eiropas redzējumu par interneta pārvaldību, kura ļaus ES īstenot svarīgu lomu nozarē, kas nākotnē būs nozīmīga gan ekonomikas, gan arī politiskajā un sociālajā jomā. Tā ir ļoti svarīga izvēle, lai nodrošinātu spēcīgu stimulu dalībvalstu ekonomikas attīstībai un nostiprinātu demokrātijas un cilvēktiesību principus.

4.2. Tunisas programmā teikts, ka ilgtspējīgai pārvaldībai jābalstās uz daudzpusēju sistēmu: valdības, privātais sektors, pilsoniskā sabiedrība, starpvaldību un starptautiskas organizācijas, akadēmiskās aprindas un tehniskie speciālisti.

4.3. Uz principiem balstīta pieeja

4.3.1. **EESK vispirms atkārtoti uzsver vairākos pēdējo gadu atzinumos norādīto, ka internets ir būtisks ekonomikas attīstības un nodarbinātības veicināšanas, tehnoloģiju inovācijas un sociālās iekļaušanas priekšnoteikums.** EESK ir vienmēr pilnībā un ar pārliecību atbalstījusi informācijas sabiedrību, stratēģiju “Eiropa 2020” un digitalizācijas programmu, iesniedzot daudzus priekšlikumus un dažkārt paužot arī kritiku.

4.3.2. Par mērķi jāizvirza ES vadošā pozīcija digitālo infrastruktūru attīstībā, it īpaši attiecībā uz visiem iedzīvotājiem pieejamu ātrdarbīgu platjoslu; digitālā vienotā tirgus veidošanā, kurā būtu plašs Eiropas saturu un kas būtu iekļaušanas instruments; digitālās plaissas pārvarēšanā, plaši atbalstot digitālo līdzekļu lietotprasmes apguvi; Eiropas mākoņdatošanas (“cloud computing”) ⁽²⁾ veidošanā; atbilstošu tiesību aktu aizsardzībai pret kibernoiedzību, privātuma aizskaršanu un identitātes zādzību, nepilngadīgu personu apdraudējumu un par tiesībām tikt aizmirstam izstrādē.

4.3.3. **EESK pilnībā atbalsta Komisijas vēlmi vēlreiz enerģiski apliecināt pamattiesību un demokrātisko vērtību aizsardzību un veicināšanu,** kā arī tiesisko koncepciju vienotam tīklam, uz kuru attiecas vienoti Kopienas standarti tāpat kā citās nozarēs un kas nav sadrumstalots ar dažādiem un iespējami pretrunīgiem valstu noteikumiem. Komiteja uzskata, ka šāda izvēle ir nepieciešama, lai izveidotu pieejamu, ātru un ilgtspējīgu vienoto Eiropas telpu pašvaldībām, iedzīvotājiem, uzņēmumiem un bezpeļņas sektoram ⁽³⁾.

4.3.4. Šajā saistībā jāpiekrīt bažām par vārda brīvības pārkāpumiem, ko Komisija paudusi saistībā ar sociālo tīklu bloķēšanu, kuru izdarīja Turcijas Informācijas, tehnoloģiju un komunikāciju aģentūra, kā arī ar pasākumiem pret vārda brīvību, kas ietverti Krievijas parlamenta neseno pieņemtajā preterorisma tiesību aktu paketē.

4.4. Sadarbības sistēma pārvaldības jomā

4.4.1. EESK norāda, ka paziņojumā **nav pietiekami precīzi definēta ne pārvaldības koncepcija, kuras izstrādē vajadzīgs ES ieguldījums, ne instrumenti,** kuriem būtu jānodrošina daudzpusējs lēmumu pieņemšanas process attiecībā uz internetu, kā jau uzsvērts saistībā ar ierosinātajām darbībām paziņojumā “Digitālā programma Eiropai” ⁽⁴⁾. Vispārējās kopējas pārvaldības ietvaros ir iespējams konkrētāk noteikt līmeņus un kārtību.

⁽²⁾ OV C 107, 6.4.2011., 53.–57. lpp.; OV C 318, 29.10.2011., 9. lpp.; OV C 229, 31.7.2012., 1. lpp.; OV C 161, 6.6.2013., 8. lpp.; OV C 76, 14.3.2013., 59.–65. lpp.

⁽³⁾ OV C 67, 6.3.2014., 137. lpp..

⁽⁴⁾ OV C 54, 19.2.2011., 58. lpp.

4.4.2. Atsaucoties uz ES dalībvalstu un citu valstu pozitīvo pieredzi, Komisija izvirza tikai **vienu iniciatīvu, proti, izveidot GIPO platformu** (svarīga un atzinīgi vērtējama iniciatīva), papildu praktiskos priekšlikumus atliekot uz brīdi pēc **nākamās sabiedriskās apspriešanas** rezultātu iegūšanas. Taču saistībā ar izskatāmo paziņojumu jau ir veikta plaša apspriešanās, bet tā nav viesusi lielāku konkrētību attiecībā uz paziņojumā ietvertajiem ierosinājumiem un galvenokārt ir parādījusi iestāžu un iesaistīto pušu nepietiekamu ieinteresētību.

4.4.2.1. Komisijai būtu labāk jāizskaidro, kāda ir pašas ES konkrētā loma un pievienotā vērtība un kas tiek prasīts no dalībvalstīm arī saistībā ar Eiropas digitalizācijas programmas mērķiem, un jānosaka, kas ir ekskluzīvā un kas – kopējā kompetencē, arī tādēļ, lai novērstu pārklāšanos un iespējamus konfliktus.

4.4.3. EESK izsaka bažas par to, ka dalībvalstis un visas ieinteresētās personas ir vāji informētas un nepievērš pienācīgu uzmanību jautājumam, kas Savienības ekonomikai un sociālajai jomai nākotnē ir ļoti svarīgs. EESK aicina Komisiju ieviest tiešus stimulējošus pasākumus valdībām, uzņēmējiem un NVO, kuras nodarbojas ar iedzīvotāju tiesību aizsardzību, un it īpaši patērētāju apvienībām, kas paziņojumā nav minētas.

4.4.4. Aizvadītajos gados EESK ir izstrādājusi vairākus atzinumus par internetu un it īpaši – par digitalizācijas programmu, tāpēc tā ir jāiesaista minētajos pasākumos.

4.5. Interneta pamatlēmumu globalizācija

4.5.1. Vēl viens svarīgs aspekts ir saistīts ar **starptautiskā līmenī veicamiem pasākumiem, kas visā Eiropas Savienībā būtu jāievieš** attiecībā uz visu elektronisko komunikāciju un iedzīvotāju tiesību pārvaldību. Ziņojumā nav minētas konkrētas norādes, kā šīs iniciatīvas īstenot starptautiskā līmenī.

4.5.2. Tas ir vēl jo svarīgāk, ja atceramies, ka datu nopludināšanas skandālā (*Datagate*) atklājās **ES vājums**, kas izpaudās tādējādi, ka 2013. gada oktobrī Briselē notikušajā samītā tā nespēja sniegt spēcīgu kolektīvu atbildi un starptautiskajā arēnā katra valsts pauda individuālu reakciju.

4.6. Daudzpusējais process: Ican Globalizācija

4.6.1. EESK norāda, ka ir vajadzīgs stratēģisks satvars. Ja tīkla pārvaldība vairs nevar būt ASV valdības ziņā, precīzi jādefinē arī daudzpusējais režīms, lai tas nodrošinātu faktisku pārstāvību. Jāatrod taisnīgs līdzsvars starp valdības iestādēm, lielajiem uzņēmumiem, kas rīkojas akcionāru interesēs, un NVO, kuras tieši pārstāv iedzīvotājus.

4.6.1.1. EESK atbalsta tādu novatorisku informātikas instrumentu kā *GIPO* izveidi, jo tas ir starptautiskās kopienas rīcībā esošs nozīmīgs līdzeklis, ar ko uzraudzīt interneta un jauno tehnoloģiju regulējuma politiku un veicināt informācijas apmaiņu starp dažādiem forumiem. Tas ir atbalsts galvenokārt tām pilsoniskās sabiedrības daļām, kuru resursi ir ierobežoti.

4.6.2. **Runājot par ICANN un IANA**, šī tehniskā organizācija beidzot ir paziņojusi par globāla daudzpusējā pārvaldības procesa uzsākšanu attiecībā uz tai uzticētajām tehniskajām funkcijām, sākot no 2015. gada septembra, kad beigsies līgums ar Amerikas Savienoto Valstu valdību par valsts koda augstākā līmeņa domēnu pārvaldību. EESK aicina Komisiju skaidri noteikt, kādai jābūt Eiropas Savienības lomai jaunajā transnacionālajā organizācijā un pieprasīt viena tehniskā pārstāvja un viena politiskā pārstāvja vietu jaunās ICANN valdē.

4.6.3. Komisijas atbalsts ir svarīgs arī, lai nostiprinātu *IGF*, kas ir visu ieinteresēto pušu diskusiju forums. EESK aicina ES uzņemties iniciatīvu nākamajā *IGF*, kas šā gada septembrī notiks Stambulā, ar enerģisku Komisijas, dalībvalstu un pilsoniskās sabiedrības kopēju rīcību apstiprinot paziņojumā pausto saturu.

4.7. Uzticēšanās veidošana

4.7.1. Kopienas līmenī ir svarīgi, lai Komisija paziņojumā pareizi uzsvērtu nepieciešamību **radīt uzticēšanos internetam, izmantojot tiesību instrumentus, kas stiprina tā drošumu, stabilitāti un uzticamību**, piemēram, personas datu aizsardzības regulējuma reformu un direktīvu par tīklu un informācijas drošumu.

4.7.2. Pēc Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejas ziņojuma saistībā ar datu nopludināšanas (*Datagate*) notikumiem Eiropas Parlaments pamatoti apstiprināja “Eiropas digitālais *Habeas Corpus* – Pamattiesību aizsardzība digitālajā laikmetā” izveidi ar konkrētām darbībām, piemēram, prioritāšu plānu nākamajam sasaukumam.

3.7.3 EESK ļoti uzmanīgi sekoš līdzī tam, kā tiek īstenotas minētās darbības un Telesakaru paketē iekļautie pasākumi vienotā telesakaru tirgus izveidei ⁽⁵⁾.

4.8. Tehniskie standarti, kas ir interneta pamatā

4.8.1. **Viens no būtiskākajiem aspektiem ir tehniskie standarti.** Tīkla atklātā un starptautiskā būtība nosaka, ka tehniskos standartus izvirza, nevis ņemot vērā atsevišķu valstu vai reģionālo starpvaldību struktūru līmeni noteiktos sabiedriskās kārtības apsvērumus, bet gan izmantojot tehniskās kopienas zināma veida pašregulēšanu, kas tikai dažos gadījumos ir saskaņota ar iestādēm. Ietekme, ko šādas izvēles var atstāt, pirmkārt, uz pilsoņu tiesībām, tostarp tiesībām uz vārda brīvību, personas datu aizsardzību (tostarp tiesībām tikt aizmirstam), lietotāju drošību, un, otrkārt, uz piekļuvi saturam, liek izdarīt **precīzu izvēli un izstrādāt ieteikumus, kuri nodrošina šo tehnisko izvēļu saderību ar cilvēktiesībām.**

4.8.2. EESK atbalsta Komisijas ierosinājumu rīkot seminārus ar dažādu nozaru starptautiskiem ekspertiem tiesībās, sociālajās zinātnēs, ekonomikā un tehnoloģijās, lai nodrošinātu saskaņību starp esošajām normatīvajām sistēmām un jaunajiem normu noteikšanas veidiem, kas iespējami internetā.

4.8.3. Konkurences un brīvā tirgus jomā jāpievēršas arī problēmai situācijā, kurā nedaudzi privātie algoritmi veic vienīgo kontroli pār personas datiem, metadatiem un ienākumiem no reklāmām vai autortiesībām ⁽⁶⁾.

4.9. Jurisdikciju un tiesību aktu pretrunas

4.9.1. Attiecībā uz **interneta tiesiskajiem aspektiem** Komisija vēlreiz stingri apliecina nepieciešamību līdz 2015. gadam izveidot digitālu vienoto tirgu, un, protams, tas nevar notikt bez to valstu un starptautisko tiesību aktu saskaņošanas, kurus piemēro darījumiem tiešsaistē. EESK atbalsta Komisijas vēlmi uzsākt **to risku pārskatīšanu starptautiskā līmenī, kurus rada tiesību aktu un jurisdikciju pretrunīgums**, ko bieži saasina atsevišķu neatkarīgo regulatīvo iestāžu regulējums.

4.9.2. EESK norāda, ka paziņojumā nav minēta nekāda atsauce **uz tīkla neitralitāti**, lai gan digitalizācijas programmā tā ir atzīta par būtiski nozīmīgu. Komiteja atkārtoti uzsver vairākos savos atzinumos jau pausto viedokli, proti, bažas par reglamentējošu iniciatīvu apspriešanu ASV un “stingri iesaka pēc iespējas drīzāk atklātā interneta un tīkla neitralitātes principus oficiāli nostiprināt ES tiesību aktos, neaizmirstot par tehnoloģiju attīstību (jaunākajiem sasniegumiem) šajā jomā” ⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ OV C 177, 11.6.2014., 64. lpp.

⁽⁶⁾ (COM(2012) 573).

⁽⁷⁾ OV C 24, 28.1.2012., 139.–145. lpp.

4.10. Iekļaujošs internets

4.10.1. Visbeidzot EESK uzsver, cik svarīgs ir pamataspekts "iekļautība". Eiropas Savienības ieguldījums interneta globālajā pārvaldībā nav iedomājams bez atbalsta ar IKT saistītiem iekļaušanas pasākumiem, lai izveidotu priekšnosacījumus faktiski iekļaujošai sabiedrībai (Eiropas Savienības dalībvalstu, kandidātvalstu, EBTA (Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācija) valstu un citu valstu ministri, kas ir atbildīgi par e-iekļaušanas politiku, 2006. gada ministru konferencē "IKT – iekļaujošai sabiedrībai" parakstīja Rīgas deklarāciju, kurā noteikta virkne saistību, lai nodrošinātu IKT risinājumu īstenošanu gados vecāku iedzīvotāju vajadzībām un e-piekluves jomā ES teritorijā). Komiteja uzskata, ka paziņojumā būtu jāietver princips atzīt pieejamas un vienkārši izmantojamas IKT par būtiskiem instrumentiem, kas uz līdztiesības pamatiem nodrošina personu ar invaliditāti pilnīgu un efektīvu piekļuvi iespējām un to izmantošanu.

Briselē, 2014. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Hjogo rīcības pamatplāns laikposmam pēc 2015. gada: izturētspējas veidošana, īstenojot riska pārvaldību"

COM(2014) 216 final

(2014/C 451/25)

Ziņotājs: **Giuseppe Iuliano**

2014. gada 8. aprīlī Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Eiropas Komisijas paziņojums "Hjogo rīcības pamatplāns laikposmam pēc 2015. gada: izturētspējas veidošana, īstenojot riska pārvaldību"

COM(2014) 216 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 12. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 103 balsīm par, 1 balsi pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

- 1.1. EESK uzskata, ka saistībā ar Hjogo rīcības pamatplāna (HRP) pārskatīšanu 2015. gadā ES ir jānoformulē nostāja katastrofu risku mazināšanas (KRM) jomā. Sakritība ar citām iniciatīvām attīstības vai klimata pārmaiņu jomā laikposmam pēc 2015. gada padara šo nostāju vēl jo nozīmīgāku.
- 1.2. EESK aicina dalībvalstis iesniegt Komisijai pēc iespējas sīkākus datus par riskiem un katastrofām attiecīgajā valstī, lai tos varētu izmantot plašākam un precīzākam stāvokļa novērtējumam šajā jomā.
- 1.3. EESK ir pārliecināta, ka vairāk uzmanības ir jāpievērš katastrofu riska pamatfaktoriem un patiesajiem cēloņiem. Šajos pamatfakturos ietilpst neplānota pilsētu attīstība, nestabila iztikas līdzekļu ieguve lauku apvidos un ekosistēmu degradācija.
- 1.4. Taču visvairāk bojāgājušo ir mazāka mēroga katastrofās, kas notiek ļoti bieži un rada lielus zaudējumus ekonomikā. EESK uzskata, ka HRP pēc 2015. gada lielāka uzmanība jāpievērš šim "visaptverošajam riskam", mēģinot stiprināt arī katastrofu skarto kopienu izturētspēju.
- 1.5. EESK uzskata, ka padziļināti jāanalizē katastrofu ietekme uz ekonomiku un sociālo jomu, kā arī jāpievērš vairāk uzmanības tādiem aspektiem kā ražošanas infrastruktūra.
- 1.6. EESK uzskata, ka HRP laikposmam pēc 2015. gada jāorientē uz "vairāku risku" pieeju, daudz plašāk nekā līdz šim iekļaujot tajā arī cilvēku radīto apdraudējumu.
- 1.7. Katastrofu risku pārvaldībā (KRP) jābalstās uz tiesību aizsardzības pieeju, jāpievēršas visneaizsargātāko grupu un personu vajadzībām un tiesībām, kā arī jāuzsver un jāiekļauj dzimumu līdztiesības aspekts.
- 1.8. EESK aicina atbalstīt uz riska pārvaldību vietējā līmenī vērstu pieeju, iesaistot vietējās pilsoniskās sabiedrības organizācijas un grupas, kas bieži vien ir atstumtas. Daudz vairāk ir jāņem vērā riska pārvaldība vietējā līmenī.
- 1.9. Gan vietējā, gan starptautiskajā līmenī jāatzīst pilsoniskās sabiedrības organizāciju (PSO) nozīme KRM.

1.10. Uzņēmējdarbības nozarēm un privātajam sektoram jābūt nozīmīgākam, iekļaujot KRM ražošanas ciklā un veicinot inovācijas spēju.

1.11. Lai gan jaunais HRP pēc 2015. gada joprojām būs balstīts uz brīvprātības principu, tajā jāuzsver pārskatbūvniecības un pārredzamības sistēmas, izmantojot starptautiski atzītu rādītāju kopumu. Šiem rādītājiem ir jābūt ne tikai tehniskiem, bet tajos jāietver arī sociālā dimensija.

1.12. EESK atbalsta vairākās dalībvalstīs ieviestos salīdzinošo izvērtējumu analīzes mehānismus, bet uzskata, ka vidējā termiņā ir jāizstrādā stingrākas pārskatbūvniecības sistēmas.

1.13. Saistībā ar finansējumu EESK uzskata, ka ir jānosaka minimālais ieteicamais procentuālais rādītājs KRM pasākumu finansējumam ES attīstības un humānās palīdzības politikā.

2. Pamatojums

2.1. Hjogo rīcības pamatplāna "Pastiprināt valstu un kopienu pretestību katastrofām" pieņemšana 2005. gadā neapšaubāmi bija pavērsiens virzībā uz katastrofu risku mazināšanu. HRP pieņēma 168 valstis, un tas pierāda, ka mainās starptautiskās sabiedrības izpratne par stāvokli, kas kļūst arvien satraucošāks.

2.2. Pēc HRP pieņemšanas ES pakāpeniski iekļāvusi katastrofu risku mazināšanas (KRM) un katastrofu risku pārvaldības (KRP) elementus daudzās ES politikās gan iekšlietu, gan attīstības sadarbības un humānās palīdzības jomā, un, lai gan sasniegumi ir nevienmērīgi, tie tomēr ir būtiski.

2.3. Tālab HRP pārskatīšana 2015. gadā dod Savienībai iespēju pārskatīt politikas nostādnes šajā jomā, pielāgojot tās jaunajai starptautiskajai situācijai, un vienlaikus sekmējot starptautiskās debātes par katastrofu risku un to, kā labāk sagatavoties šādai realitātei.

2.4. EESK ir ieinteresēta Eiropas Komisijas paziņojumā "Hjogo rīcības pamatplāns laikposmam pēc 2015. gada: izturētspējas veidošana, īstenojot riska pārvaldību", un uzskata, ka pašlaik tas ir ļoti svarīgs, un vēlas dot ieguldījumu šajās debatēs, iesniedzot EESK pārstāvēto pilsoniskās sabiedrības organizāciju priekšlikumus.

2.5. Kopš HRP apstiprināšanas 2005. gadā katastrofu jomā pasaules mērogā ir apstiprinājusies satraucoša tendence, proti, risks palielinās, un tādēļ dalībvalstīm, starptautiskajām struktūrām, pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sabiedrībai kopumā ir jāpārformulē sava nostāja attiecībā uz KRM.

2.6. Visi pašreiz pieejamie dati liecina par katastrofu apmēra palielināšanos, jo īpaši saistībā ar klimata pārmaiņu izraisīto hidrometeoroloģiska rakstura apdraudējumu, bet arī risku, ko rada strauja urbanizācija, nepiemērota teritoriālā plānošana, neatbilstoša augsnes un dabas resursu izmantošana un lielāka pakļautība minētajam apdraudējumam.

2.7. Katastrofu ietekme dažādos reģionos un valstī, protams, atšķiras, un bojājājumu skaits vai ekonomiskie zaudējumi ir atkarīgi no attīstības līmeņa. Bet neviena valsts un neviens pasaules reģions nav pasargāts no šiem riskiem, un pēdējās desmitgadēs apkopotie dati liecina, ka katastrofas būtiski ietekmē arī attīstītās valstis un Eiropas Savienību.

2.8. Tā kā 2015. gadā tiks pārskatīti Ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM), un diskusijās par klimata pārmaiņām ir panākts progress, ir jārikojas, lai labāk saskaņotu dažādās nostājas par tiem jautājumiem, kuru risināšanā EESK vēlas sniegt ieguldījumu.

3. Jauna pieeja katastrofu apstākļiem un klasifikācijai

3.1. Komisijas paziņojumā un jo īpaši abos tā pielikumos⁽¹⁾ ir ļoti sīki analizēti apdraudējumi un riski pasaules un jo sevišķi ES mērogā. Tajā precīzi raksturotas arī tās Eiropas politikas nostādnes, kurās iekļauti KRM elementi. EESK ļoti pozitīvi vērtē Komisijas centienus izmantot ticamus un tehniski drošus datus, lai sniegtu visaptverošu priekšstatu par katastrofām ES teritorijā un to novēršanas politiku.

3.2. Tomēr EESK pauž nožēlu, ka visaptverošā pārskatā par katastrofām ES izmantoti dati, ko iesniegušas tikai sešpadsmit (16) dalībvalstis un Norvēģija. Tāpēc EESK stingri aicina dalībvalstis, kuras vēl nav iesniegušas sīki izstrādātus datus, to izdarīt iespējami ātrāk, lai gūtu pēc iespējas skaidrāku un precīzāku priekšstatu par apdraudējumiem un katastrofām ES teritorijā.

3.3. Pasaules mērogā ANO biroja Starptautiskās katastrofu mazināšanas stratēģijas jomā (UNISDR) veiktie pētījumi liecina, ka papildus lielajām katastrofām, kas plaši atspoguļotas plašsaziņas līdzekļos, biežāk notiek "nelielas katastrofas", kas prasa daudzu cilvēku dzīvības un rada lielus zaudējumus ekonomikā, un būtiski ietekmē miljoniem iedzīvotāju un kopienu ikdienas dzīvi visā pasaulē. EESK uzskata, ka Hjogo rīcības pamatplānā laikposmam pēc 2015. gada lielāka nozīme jāpiešķir ar šādiem notikumiem saistītajam "visaptverošajam riskam"⁽²⁾, nevis iepriekš uzsvērtajam "intensīvajam riskam". Jāpievērš uzmanība šāda veida katastrofām, kas notiek ļoti bieži, un, lai gan to mērogs ir neliels, jāstiprina skarto kopienu izturētspēja. EESK uzskata, ka vairāk uzmanības jāveltī šo katastrofu sekām vietējā mērogā.

3.4. Lai gan izstrādāti daudzi pētījumi par katastrofu radīto ietekmi uz ekonomiku, retos gadījumos tiek analizētas izmaksas saistībā ar nodarbinātību, darba apstākļiem, pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, ietekmi uz uzņēmējiem, ražošanas struktūru u. c. EESK uzskata, ka šie aspekti ir jāanalizē padziļināti un jāpievērš vairāk uzmanības tādiem aspektiem kā ražošanas infrastruktūra⁽³⁾.

3.5. Pieejamie dati liecina, ka daudzas katastrofas izraisījis apdraudējumu kopums, bet ne viens vienīgs faktors. Tāpēc ir jāveic "vairāku risku" analīze un jāpiemēro plašāka pieeja katastrofām un to sarežģītībai. Humānās palīdzības jomā lietotais jēdziens "sarežģīta ārkārtas situācija" palīdz izvairīties no vienkāršotas pieejas katastrofu cēloņiem, jo dažkārt tā var būt par iemeslu pārāk vienkāršotām atbildēm. Kaut arī kopš HRP apstiprināšanas galvenajās pieejās vairāk uzsvērts dabas vai cilvēku netīši izraisītu katastrofu apdraudējums, reālā situācija liecina, ka ir jāņem vērā tādi katastrofu ietekmi pastipriņoši cilvēku izraisīti faktori kā vardarbība problemātiskos pilsētu rajonos, pārvaldības trūkums un dažādu veidu konflikti. EESK uzskata, ka HRP pēc 2015. gada plašāk jāpievēršas ar konfliktiem un vardarbību saistītajiem faktoriem. Vajadzīga stingrāka pieeja, lai risinātu arī problēmas saistībā ar tehnoloģiju izraisītu apdraudējumu jeb tā saukto "trīskāršo katastrofu" (zemestrīce, cunami, kodolkatastrofa), kāda notika, piemēram, Fukušimā.

3.6. EESK arī uzskata, ka vairāk uzmanības jāpievērš katastrofu risku pamatfaktoriem un cēloņiem. HRP novērtējumi un pārskati liecina, ka vismazākais progress ir panākts rīcības ceturtās prioritātes "Mazināt riska pamatfaktoros" īstenošanas jomā⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Komisijas dienestu darba dokuments "Pārskats par dabas un cilvēku izraisītu katastrofu riskiem ES", SWD (2014) 134 final. "ES politika katastrofu risku mazināšanai", SWD (2014) 133 final.

⁽²⁾ UNISDR pētījumi liecina, ka plaša mēroga katastrofas pasaulē rada 90 % no katastrofu izraisītajiem zaudējumiem. (Vispārējais novērtējuma ziņojums, GAR. UNISDR, 2013. gads).

⁽³⁾ Šiem jautājumiem tikai nesen pievērsta lielāka uzmanība: "The Labour Market Impacts of Natural and Environmental Disasters". ADAPT Italia y The Japan Institute for Labour Policy and Training. <http://moodle.adaptland.it/mod/page/view.php?id=9533>

⁽⁴⁾ HRP ir iekļautas piecas rīcības prioritātes: 1) nodrošināt, ka katastrofu riska mazināšana ir valsts un vietējā mēroga prioritāte ar stabilu institucionālo īstenošanas bāzi; 2) identificēt, novērtēt un pārraudzīt katastrofu risku un uzlabot agrīno brīdināšanu; 3) izmantot zināšanas, inovācijas un izglītību, lai visos līmeņos veidotu "drošības un izturētspējas kultūru"; 4) mazināt riska pamatfaktoros; 5) pastiprināt sagatavotību katastrofām, lai spētu efektīvi reaģēt visos līmeņos.

4. Katastrofu risku pārvaldība, kas virzīta uz personu tiesībām, īpaši vietējā līmenī mazāk aizsargāto grupu tiesībām

4.1. Neraugoties uz sasniegumiem pēc HRP pieņemšanas, uz tiesībām balstīta pieeja nav pietiekamā apjomā iekļauta KRP. Dažkārt norādes uz atsevišķu grupu neaizsargātību un diferencētām tiesībām ir vēl vairāk palielinājušas neaizsargātību; turklāt netika atzītas viņu spējas. Tā tas ir arī gadījumā ar vienkāršotu pieeju dzimumu līdztiesības jautājumam. EESK uzskata, ka pieeja, kurā ņemti vērā indivīdi, viņu tiesības, līdztiesība, tiesības uz aizsardzību, kā arī tiesības uz ilgtspējīgu attīstību, tostarp vides ilgtspēju, jānostiprina kā viens no principiem HRP laikposmam pēc 2015. gada. Rādītāju kopumā, kurus izmantos HRP pēc 2015. gada izpildes kontrolei, un pārskatbildības mehānismos jāiekļauj jautājumi par dzimumu līdztiesību, uz tiesībām balstītu pieeju un neaizsargātām sabiedrības grupām. Ir biežāk jākonsultējas ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas darbojas tiesību aizsardzības jomā, īpaši organizācijām, kas pievērsušās sieviešu tiesībām un dzimumu līdztiesībai, kā arī mazāk aizsargāto sabiedrības grupu pārstāvības organizācijām, un tās jāiesaista diskusiju forumos par KRM.

4.2. Pieredze liecina, ka vietējām iniciatīvām vai uz vietēju pieeju balstītām iniciatīvām ir pozitīvāka ietekme uz mazāk aizsargātām sabiedrības grupām. EESK aicina veicināt riska pārvaldību vietējā līmenī, iesaistot tajā vietējā līmeņa pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kā arī sabiedrības grupas, kas parasti ir atstumtas. Lai to panāktu, ir jāpāriet uz vietējām riska pārvaldības sistēmām, kas dod iespēju konkrēti īstenot vajadzīgās iestāžu darbības un mehānismus. Vietējās riska pārvaldības pasākumu finansēšana jānosaka par prioritāti valstu iniciatīvās un starptautisko organizāciju atbalstītās iniciatīvās.

4.3. Atzīstot, ka tieši valstīm ir jāpieņem un jāīsteno HRP un ka HRP veiksmīga vai neveiksmīga īstenošana pēc 2015. gada būs atkarīga no valstu politiskās gribas, EESK vēlas uzsvērt, ka KRP plānu vai līdzīgu instrumentu izstrādē jāiesaista visas vietējā līmeņa iestādes, pašvaldības, padomes, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, NVO, augstākās izglītības iestādes, uzņēmējdarbības nozares un arodbiedrības. Pašreizējais sadarbības trūkums starp vietējo līmeni un citiem augstākiem administratīvajiem līmeņiem ierobežo tieši apdraudēto iedzīvotāju spēju rīkoties nekavējoties. Tas ir īpaši svarīgi jaunattīstības valstīs, kur ir vājas institucionālās struktūras.

4.4. Uzņēmumiem un privātā sektora pārstāvjiem ir ļoti svarīga nozīme KRM, ne tikai veidojot publiskā un privātā sektora partnerību vai īstenojot uzņēmēju sociālo atbildību, bet arī veicinot inovāciju un pieredzi, kā arī iekļaujot izturētspējas, risku mazināšanas un pielāgošanās principus visā ražošanas procesā. Paziņojumā ir norādes par apdrošināšanu, tomēr vajadzētu skaidrāk norādīt, ka ir svarīgi mazināt risku, lai ražošana varētu attīstīties.

4.5. Katrā atsevišķā gadījumā var veidoties īpaši apstākļi, un EESK uzskata, ka pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanās KRP pasaules līmenī un vietējā līmeņa risku pārvaldībā jāattiecinā gan uz ES iekšpolitiku, gan ārējo darbību.

4.6. EESK vēlas uzsvērt, ka formālā un neformālā izglītība ir viens no efektīvākajiem veidiem, kā palielināt izpratni un paaugstināt iedzīvotāju rīcības efektivitāti katastrofu gadījumos. PSO var būt ļoti liela nozīme šā uzdevuma veikšanā, kas pārsniedz formālās izglītības jomu.

5. Pārskatbildības un pārredzamības sistēmas izstrāde, ņemot vērā HRP pēc 2015. gada iekļautos mērķus un rādītājus

5.1. Kopumā EESK atbalsta Komisijas paziņojumā izklāstītos "Jaunā rīcības pamatplāna principus" par pārskatbildību un rādītājiem. Pašreizējā HRP izpildes kontroles sistēma ir ļoti nepilnīga un nav devusi iespēju pārlicinoši novērtēt panākto progresu. Daudzas ES dalībvalstis nav savlaicīgi iesniegušas precīzus datus, un tām nav pienācīgu un ticamu datubāzu šajā jomā. Ņemot vērā sabiedrības un politiķu izpratni par katastrofām, KRM jomā ir jāizveido ticami pārredzamības un pārskatbildības mehānismi.

5.2. EESK atzinīgi vērtē dažās dalībvalstīs ieviestās salīdzinošās novērtēšanas iniciatīvas un uzskata, ka tās ir jāizmanto iespējami plašāk, lai varētu gūt panākumus. EESK uzskata, ka vidējā un ilgtermiņā ES ir jānosaka vērienīgāki mērķi dalībvalstu datu vākšanas uzlabošanai, lai tie būtu salīdzināmi un pieejami ne tikai valsts iestādēm, bet arī pilsoniskajai sabiedrībai, plašsaziņas līdzekļiem, akadēmiskajām un zinātniskajām aprindām un citām ieinteresētajām pusēm.

5.3. Neapšaubāmi HRP laikposmam pēc 2015. gada ir jāizveido kopēju rādītāju sistēma, lai varētu novērtēt gan valstu, gan pārējo iesaistīto pušu gūtos sasniegumus un plāna izpildes līmeni. Neiedziļinoties detaļās, EESK atzinīgi vērtē darbu, ko pilsoniskās sabiedrības organizācijas paveikušas rādītāju jomā, un ir pārliecināta, ka šiem rādītājiem jābūt ne tikai tehniskiem vai tehnokrātiskiem, bet tajos jāietver sociālie aspekti, izturētspēja, līdzdalība u. c. (5)

5.4. Turklāt pārredzamība un pārskatatbildība sekmēs dažādu iesaistīto dalībnieku – valsts struktūru, politisko institūciju, pilsoniskās sabiedrības organizāciju, privātā sektora un uzņēmēju dialogu par KRM.

6. Attīstības, klimata pārmaiņu un KRM programmu savstarpējā saskaņotība

6.1. Tā kā mēs dzīvojam pasaulē, kur viss ir cieši saistīts un savstarpēji atkarīgs, šķiet paradoksāli, ka ir grūti panākt, lai starptautiskās “programmas” par cieši saistītiem tematiem būtu savstarpēji saskaņotas. ES ir jāizmanto iespēja 2015. gadā, lai saskaņotu dažādas ar klimata pārmaiņām, attīstību un KRM saistītās iniciatīvas un panāktu saskaņotību starptautiskā līmenī. Saskaņotības veicināšana būtiski ietekmē konceptuālus, institucionālus, prioritāšu u. c. aspektus, kas jāaplūko, ņemot vērā attiecīgo kopienu pieredzi un atzīstot, ka jautājumus par attīstību, klimata pārmaiņām un katastrofām turpmāk vairs nevar aplūkot šķirti. EESK atbalsta starptautiskos centienus definēt kopējus kritērijus un rādītājus attiecībā uz IAM un HRP laikposmam pēc 2015. gada.

6.2. Ņemot vērā, ka klimata pārmaiņas palielina apdraudējumu (jo īpaši hidrometeoroloģisko apdraudējumu) un tā smaguma pakāpi, kā arī kopējos mērķus tādās jomās kā katastrofu riska mazināšana un pielāgošanās klimata pārmaiņām, ir ciešāk jākoordinē struktūras, kas veicina tiesību aktu izstrādi un īstenošanu katrā minētajā jomā.

6.3. HRP laikposmam pēc 2015. gada ir skaidrāk jānorāda katastrofu un attīstības savstarpējā saikne, kura var būt ļoti daudzveidīga un sarežģīta. Pareizi plānota attīstība var mazināt risku, bet pieredze liecina, ka bieži vien var to arī palielināt. Arī klimata pārmaiņu saikne ar katastrofām ir sarežģīta, un tās ir savstarpēji atkarīgas. EESK piekrīt, ka principi un pieejas (piemēram, uz izturētspēju vērsta pieeja) var būt noderīgas, lai izskatītu šos savstarpēji saistītos jautājumus.

6.4. Vienlaikus EESK vēlas uzsvērt, ka ir jāpievēršas saiknei, kas vieno tradicionālo KRM un drošības programmu. Kā iepriekš minēts, līdz šim HRP galvenokārt tika pievērsta uzmanība “dabas katastrofām”, bet, ņemot vērā citus apdraudējumus un reālo stāvokli saistībā ar vardarbību, konfliktiem vai cīņa par resursu ieguvī, būtu ieteicams sākt saskaņošanu. Iedzīvotāju drošības koncepcijā ņemta vērā reālā situācija, un būtu jānoskaidro minētās koncepcijas izmantošanas lietderība šajā jomā.

7. KRM finansēšana un ES saistības

7.1. “Preventīvo pasākumu kultūras” trūkuma dēļ ES iekšpolitikā un ārējā darbībā jautājumi par KRM un risku novēršanu, katastrofu seku mazināšanu vai sagatavošanos katastrofām nebija izvirzīti par prioritāti. Kā norādīts Komisijas paziņojumā, dažas programmas ir izrādījušas novatoriskas (*DIPECHO* (6)), bet uzdevumu īstenošanai paredzēto līdzekļu apjoms bija ļoti neliels. EESK uzskata, ka ES attīstības un humānās palīdzības politikā būtu jānosaka minimālais ieteicamais procentuālais rādītājs KRM pasākumu finansējumam, kā to dara citi līdzekļu devēji (7). Šajā nolūkā dalībvalstīs būs jāizstrādā KRM pasākumiem paredzēti finanšu uzraudzības instrumenti, kurus varētu iekļaut attīstības politikā un humānās palīdzības pasākumos.

Briselē, 2014. gada 10. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

(5) *Joint Civil Society Position on Post 2015 Framework for Disaster Risk Reduction*. Dokuments balstīts uz UNISDR 2013. gadā publicētajām pamatnostādnēm “*Elements for Consideration in the Post-2015 Framework for Disaster Risk Reduction*”.

(6) *DIPECHO* (*ECHO* sagatavotības programma katastrofu gadījumā) ir programma, kas attiecas uz KRM un kuru 1996. gadā uzsāka Eiropas Komisijas Humānās palīdzības un civilās aizsardzības ĢD.

(7) Pārskats par KRM finansēšanas iespējām un pieredzi ir atrodams šeit: <http://www.odi.org.uk/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/8574.pdf>

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko atceļ Padomes 1993. gada 25. februāra Direktīvu 93/5/EEK par atbalstu Komisijai un dalībvalstu sadarbību pārtikas jautājumu zinātniskā izpētē”

COM(2014) 246 final – 2014/0132 (COD)

(2014/C 451/26)

Padome 2014. gada 22. maijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko atceļ Padomes 1993. gada 25. februāra Direktīvu 93/5/EK par atbalstu Komisijai un dalībvalstu sadarbību pārtikas jautājumu zinātniskā izpētē”

COM(2014) 246 final – 2014/0132 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā atbalstāms, un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli 2001. gada 28. martā pieņemtajā atzinumā CES 404/2001 (*) – 2000/0286 (COD), Komitejas 500. plenārajā sesijā 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē) ar 185 balsīm par, 1 pret un 2 atturoties, tika pieņemts lēmums neizstrādāt jaunu atzinumu par šo tematu un atsaukties uz iepriekš minētajā atzinumā pausto viedokli.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

(*) ESK atzinums NAT/099 par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības, izveido Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un paredz procedūras saistībā ar pārtikas nekaitīgumu”, 2001/C 155, 32.–38. lpp., 2001. gada 29. maijs.

ISSN 1977-0952 (elektroniskais izdevums)
ISSN 1725-5201 (papīra izdevums)

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburģa
LUKSEMBURGA

LV